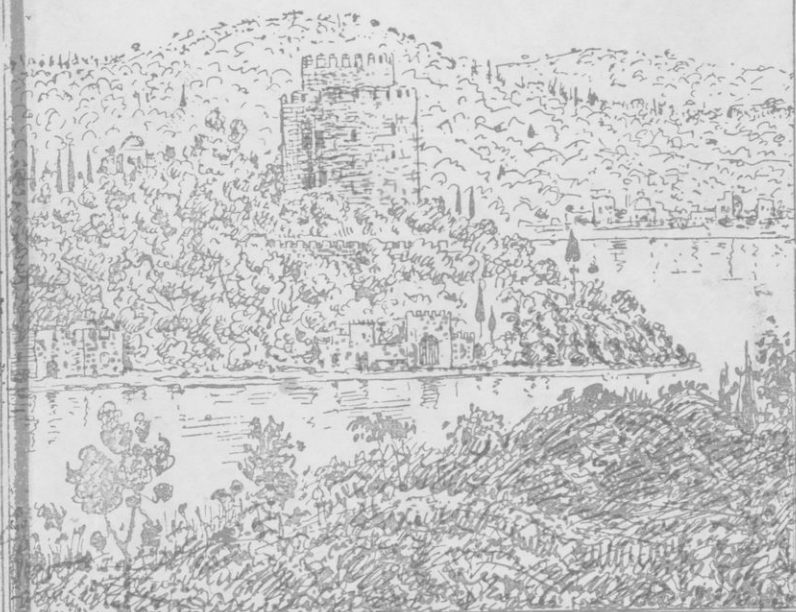

Γ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ
Α. ΚΟΥΡΤΙΔΗ
Γ. ΚΟΝΙΔΑΡΗ

Ο πύργος τῷ Βοσπόρου

Ἀναγνωστικό Ε' Δημοτικοῦ

Ἐκδότης Ι. Δ. Κολλάρος καί Σ^{ια}
Βιβλιοπωλεῖον τῆς Ἑστίας

1652
Κ
ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ—Α. ΚΟΥΡΤΙΔΗ—Γ. ΚΟΝΙΔΑΡΗ

Ὁ
Πύργος τοῦ Βοσπόρου
καὶ ἄλλες ἱστορίαι.

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ Ε΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΕΚΔΟΣΗ Β΄

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΑΙ : Ι. Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ 'ΕΣΤΙΑΣ ,

50—ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ—50

1928

Τὰ γνήσια αντίτυπα ἔχουν στὴ σελίδα αὐ-
τὴ τὴν ὑπογραφὴν ἑνὸς ἀπὸ τοὺς συγγραφεῖς
καὶ τὴ σφραγίδα τοῦ βιβλιοπωλείου τῆς Ἑστίας.

Α. Π. : Κωνσταντῆς

ΤΥΠΟΙΣ Π. Δ. ΧΑΛΚΙΟΠΟΥΛΟΥ - ΓΕΡΑΝΙΟΥ 11

1. Σωκράτης και Ἀρίσταρχος.

Εἴμαστε στίς ἡμέρες πού ὁ Θρασύβουλος κυρίειπε τὸν Πειραιᾶ καὶ πολέμουσε τοὺς τριάντα τυράννους τῶν Ἀθηῶν.

Μιά ἀπὸ τίς μέρες αὐτὲς ὁ Σωκράτης, πού ἔμενε στὴν Ἀθήνα, ἀπάντησε στὸ δρόμο τὸν Ἀρίσταρχο, νέο μορφωμένο, εὐγενικὸ καὶ πολὺ γνωστό του.

Ὁ Ἀρίσταρχος ἦταν μελαγχολικὸς καὶ πολὺ λυπημένος.

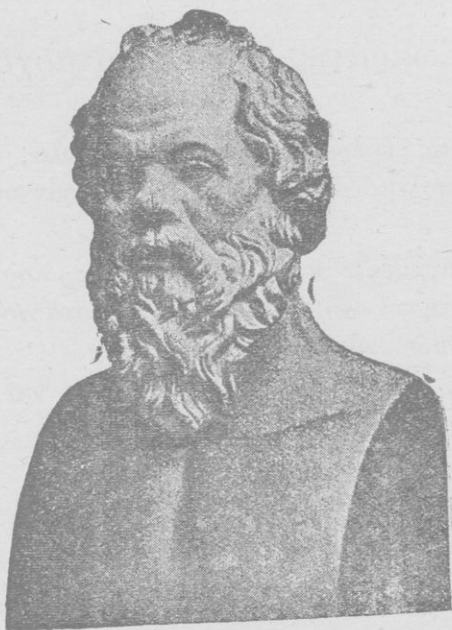
Ὁ Σωκράτης τὸν ρώτησε :

«Τί ἔχεις, Ἀρίσταρχε, καὶ εἶσαι μελαγχολικός; Ἄν μὲ θεωρῇς φίλο σου, χρεωστεῖς νὰ μοῦ ξηγηθῇς καὶ νὰ μοῦ φανερώσης τὴν αἰτία τῆς λύπης σου, γιατί ἴσως μπορέσω νὰ σοῦ φανῶ ὠφέλιμος».

—«Ἀλήθεια, φίλε Σωκράτη, ἀποκριθῆκε ὁ νέος, βρίσκομαι σὲ μεγάλη στενοχώρια, γιατί ἀπὸ τὸν καιρὸ πού ἄρχισε ὁ πόλεμος, μαζεύτηκαν στὸ σπίτι μου πολλὲς συγγενίσσές μου, ἀδερφές, ἀνεψιές, ξαδέρφες, καὶ δὲν ἔχω τὰ μέσα νὰ τίς τρέφω.

»Καὶ δὲ μπορῶ, γιατί οὔτε ἀπὸ τοὺς ἀγροὺς μου ἔχω κανένα εἰσόδημα, ἐπειδὴ ἔνεκα τοῦ πολέμου ἔχουν μείνει ἀ-

καλλιέργητοι, οὔτε ἀπὸ τὰ σπίτια μου, γιατί ἔχει φύγει ὁ περισσότερος κόσμος καὶ δὲ βρίσκω νὰ τὰ νοικιάσω. Θέλω νὰ βάλω ἐνέχυρο τὰ ἐπιπλά μου, μὰ κανεὶς δὲ μὲ δανεῖζει. Εὐκολώτερα μπορεῖ κανεὶς νὰ βρῇ χρήματα στὸ δρόμο παρὰ νὰ δανειστῇ.

«Τί ἔχεις Ἀρίσταρχε, καὶ εἶσαι μελαγχολικός;»
(Σελ. 3).

»Καταλαβαίνεις λοιπὸν σὲ ποία θέση βρίσκομαι. Ἀπὸ τῇ μιᾷ μεριᾷ δὲν μπορῶ νὰ βλέπω τὶς συγγένισσές μου νὰ ὑποφέρουν καὶ νὰ στεροῦνται, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη, δὲν ἔχω χρήματα νὰ τὶς βοηθήσω».

Ὁ Σωκράτης τὸν ρώτησε πάλι :

«Μὰ γιατί, Ἀρίσταρχε, ὁ φίλος μας ὁ Κεράμων ποὺ ἔχει στὸ σπῖτι του περισσότερους ἀπὸ σέ, μπορεῖ ὄχι μόνο νὰ τοὺς τρέφῃ καὶ νὰ τοὺς βοηθῇ, ἀλλὰ καὶ νὰ βάζῃ κατὰ μέρος ἀρκετὰ χρήματα ποὺ τοῦ περισσεύουν; Καὶ σὺ φοβᾶσαι πὼς ὅλοι θὰ καταστραφῇτε, γιατί δὲν ἔχετε ἀρκετὰ εἰσοδήματα νὰ ζήσετε!»

—«Μὰ τὴν ἀλήθεια, ἀποκρίθηκε ὁ Ἀρίσταρχος, ὁ Κεράμων τρέφει σκλάβους, ἐνῶ ἐγὼ συντηρῶ ἐλεύτερους ἀνθρώπους».

—«Αἶ λοιπόν, δὲν εἶναι λυπηρό, τοῦ λέει ὁ Σωκράτης, ἐκεῖνος μὲ δούλους νὰ ζῇ πλουσιοπάροχα καὶ σὺ μ' ἀνθρώπους ἐλεύτερους νὰ εἶσαι φτωχός;

»Οἱ συγγένισσές σου δὲν ξέρουν καμιὰ δουλειά; νὰ ζυμώνουν π. χ. ψωμί, νὰ κάνουν τυρί, νὰ ράβουν ἀντρικά καὶ γυναικεῖα φορέματα; . . .

»Ἐγὼ ξέρω πὼς ὁ Ναυσικίδης μὲ μιὰ δουλειὰ μονάχα, τὴν ἀλευροποιία, ὄχι μονάχα τρέφει τὸν ἑαυτό του, τοὺς δούλους του, καὶ πολλὰ ζῶα, ἀλλὰ καὶ ἔγινε πλούσιος. Ὁ Κόροιβος ἀπὸ τὴν ἀρτοποιία καὶ τὴ φαμίλια του τρέφει, καὶ πλουσιοπάροχα ζῇ. Ἐπίσης ὁ Δημίας ζῇ καλὰ κάνοντας χλαμύδες, καὶ ὁ Πένων πουκάμισα, καὶ ἄλλοι ἀπὸ διάφορες ἄλλες δουλειές».

—«Δίκιο ἔχεις, Σωκράτη, ἀποκρίθηκε ὁ Ἀρίσταρχος. Μὰ ὅλοι αὐτοὶ ἔχουν δούλους, ποὺ τοὺς ἀναγκάζουν νὰ δουλεύουν, ἐνῶ οἱ δικοί μου εἶναι ἄνθρωποι ἐλεύτεροι, καὶ συγγενεῖς μου».

—«Λοιπὸν νομίζεις, φίλε μου, λέει ὁ Σωκράτης, πὼς οἱ συγγένισσές σου, ἐπειδὴ εἶναι ἐλεύτερες, δὲν πρέπει νὰ

δουλεύουν, παρὰ νὰ τρῶνε καὶ νὰ κοιμούνται ; Νομίζεις πὼς πρέπει νὰ μένουν ἄνεργες καὶ νὰ μὴν κάνουν καμιὰ δουλειὰ νὰ ζήσουν ;

»Καὶ γι' αὐτό, ἐπειδὴ μένουν ἄνεργες, οὔτε ἐκείνες ἀγαπᾶν ἐσένα, οὔτε σὺ ἐκείνες. Σὺ νομίζεις πὼς αὐτὲς σὲ ζημιώνουν, κι ἐκείνες πάλι λυποῦνται γιατί σὲ βλέπουν νὰ στενοχωριέσαι.

»Ἄν ὅμως φροντίσης νὰ τὶς κάμης νὰ ἀγαπήσουν τὴ δουλειά, τότε καὶ σὺ θ' ἀγαπήσης ἐκείνες βλέποντας πὼς εἶναι ὠφέλιμες σ' ἐσέ, καὶ κείνες πάλι τὸ ἴδιο θὰ σ' ἀγαπήσουν, γιατί θὰ βλέπουν πὼς μένεις εὐχαριστημένος καὶ χαρούμενος γι' αὐτές».

—«Ἐχεις πολὺ δίκιο, φίλε Σωκράτη, ἀποκρίθηκε ὁ Ἀρίσταρχος. Ἀμέσως θὰ προσπαθῇσω νὰ δανειστῶ χρήματα γιὰ νὰ προμηθευτῶ διάφορα ὑλικά γιὰ τὶς δουλειὲς τῶν συγγενισσῶν μου».

Καὶ πραγματικῶς ὁ Ἀρίσταρχος ἔβαλε σ' ἐνέργεια τὶς συμβουλὲς τοῦ Σωκράτη. Σ' ἄλλες ἀπὸ τὶς συγγένισσές του προμήθεψε ὅ,τι ἔπρεπε γιὰ νὰ κάνουν σκεπάσματα, κι ἄλλα χρήσιμα πράγματα καὶ σ' ἄλλες ἔδωκε ἄλλες ἐργασίες.

Ἀπὸ τότε καὶ οἱ συγγένισσες τοῦ Ἀρίσταρχου ἔγιναν χαρούμενες καὶ ἀγαποῦσαν τὸν Ἀρίσταρχο σὰν προστάτη, κι αὐτὸς τὶς ἀγαποῦσε πιο πολὺ γιατί μὲ τὴν ἐργασία τους ζοῦσαν καλὰ καὶ δὲν τοῦ ἦταν πιά βάρος.

Κι ἔτσι μὲ τὴν ἐργασία κέρδιζαν ὅσα χρειάζονταν γιὰ νὰ ζήσουν, ἦταν εὐχαριστημένες, κι εὐγνωμονοῦσαν τὸ Σωκράτη, ποὺ ἔδωκε στὸν Ἀρίσταρχο τόσο καλὲς καὶ ὠφέλιμες συμβουλές.

2. Πῶς γιαιτρεύεται ἓνας ἄρρωστος.

Σε μιὰ πόλῃ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδας ζοῦσε ἓνας ἄνθρωπος πολὺ πλούσιος πὺν δὲν ἀγαποῦσε τὴν ἐργασία.

«Ἄν πρέπει νὰ ἐργάζωμαι, ἔλεγε, σὲ τί μὲ ὠφελοῦν τὰ πλοῦτῃ μου; μόνο οἱ φτωχοὶ πρέπει νὰ ἐργάζωνται».

Σηκωνόταν ἀργὰ ἀπὸ τὸ κρεβάτι του καὶ ἀμέσως ἀρχίζε τὸ πρόγευμά του, ἀλλὰ ποτὲ δὲν ἔμενε εὐχαριστημένος, ἂν καὶ εἶχε πολὺ καλὸ μάγερα.

Καθότιαν κοντὰ στὸ παράθυρο κι ἔβλεπε τοὺς διαβάτες. Ἀπὸ τὸ μεσημέρι ὡς τὸ βράδυ ἔτρωγε καὶ ἔπινε χωρὶς νὰ πεινᾷ καὶ χωρὶς νὰ ἔχη ὄρεξη, παρὰ μόνο γιὰ νὰ περνᾷ τὴν ὥρα του, γιὰτὶ δὲν εἶχε τί νὰ κάμῃ. Ἐπειτα ἀπὸ τὸ δειπνο ἔφατε νὰ κοιμηθῇ, καὶ ἦταν κατάκοπος σὰ νὰ εἶχε κουβαλήσει πέτρες ἢ νὰ εἶχε κόψει ξύλα ὅλῃ τὴν ἡμέρα.

Μὲ ὅλα τὰ πλοῦτῃ του δὲν ἦταν εὐχαριστημένος. Τίποτε δὲν τὸν εὐχαριστοῦσε.

Κάθε μέρα παραπονιόταν πῶς εἶχε καὶ ἀπὸ μιὰν ἀρρώστια: πότε πυρετό, πότε κεφαλόπονο, πότε πονόδοντο, πότε τὸ στομάχι του, πότε τὴν κοιλιά του· μὲ λίγα λόγια εἶχε τριακόσιες ἐξῆντα πέντε ἀρρώστιες τὸ χρόνο καὶ τὸ δίσεκτο τριακόσιες ἐξῆντα ἕξι. Οἱ γιαιτροὶ καὶ οἱ φαρμακοποιοὶ ἦταν πολὺ εὐχαριστημένοι· οἱ πρῶτοι ἔγραφαν νύχτα καὶ μέρα συνταγὰς γι' αὐτόν, καὶ οἱ δεῦτεροι ἐτοίμαζαν ἀκατάπαυτα καταπότια καὶ ἄλλα γιαιτρικά. Ἀλλὰ τοῦ κάκου· ὁ ἄρρωστος δὲ γιαιτρευόταν. Τέλος κατὰ τύχη ἔμαθε πῶς σὲ μιὰ πόλῃ, πὺν ἦταν μακριὰ ἐξῆντα ὠ-

ρες από τὸν τόπο του, βρισκόταν ἓνας γιατρὸς περίφημος πὺν καὶ τοὺς ἐτοιμοθάνατους ἔκανε καλά. Ἐγγραψε λοιπὸν στὸ γιατρὸ ἐκεῖνο καὶ τὸν παρακαλοῦσε νὰ ἔρθῃ νὰ τὸν γιατρέψῃ ἀπὸ τὶς πολλὰς ἀρρώστιες του. Τοῦ ἔσται· λε μάλιστα καὶ κατάλογο ἀπὸ τί ἀρρώστιες ἔπασχε.

Ὁ γιατρὸς κατάλαβε ἀμέσως ποιά ἦταν ἡ ἀρρώστια του καὶ τοῦ ἀπάντησε :

Ἀξιότιμε κύριε.

Ἡ κατάστασή σας δὲν εἶναι διόλου εὐχάριστη· μπορῶ ὅμως νὰ σᾶς γιατρέψω, ἂν κάνετε ὅσα θὰ σᾶς παραγγείλω. Στὴν κοιλιά σας ἔχετε ἓνα δράκοντα πὺν γίνεται κάθε μέρα μεγαλύτερος ἀπὸ τὰ ὠραῖα πράματα, πὺν τοῦ προσφέρετε. Στὸ φοβερὸ αὐτὸ δράκοντα πρέπει νὰ μιλήσω ὁ ἴδιος καὶ γιὰ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη νὰ ἔρθετε σὲ μένα.

» Ἀλλὰ προσέξτε νὰ μὴν ἔρθετε μήτε μὲ ἄμαξα, μήτε καβάλλα, ἀλλὰ πεζός. Οἱ τιναγμοὶ τῆς ἄμαξας ἢ τοῦ ἀλόγου μποροῦν νὰ θυμώσουν τὸ δράκοντα καὶ τότε θὰ κατασπαράξῃ τὰ ἐντόσθιά σας. Στὸ δρόμο νὰ τρῶτε λίγη καὶ ἀπλὴ τροφή. Ὅταν διψᾶτε, νὰ πίνετε νερὸ δροσερὸ καὶ καθαρό. Νὰ σηκώνεστε ἀπὸ τὸ κρεβάτι πρὶν βγῇ ὁ ἥλιος, καὶ νὰ πηγαίνετε περίπατο μὲ τὰ πόδια πρὶν σᾶς πιάσῃ ἡ ζέστη· τὸ ἴδιο νὰ κάνετε καὶ τὸ ἀπόγεμα. Προσέξτε, γιὰτὶ ὁ δράκοντας δὲν ἀστειεύεται· ἂν δὲν κάμετε κατὰ γράμμα τὶς σύμβουλές μου δὲν θ' ἀκούσετε πια τὴν ἀνοιξὴ τὸ γλυκὸ κελάδημα τῶν πουλιῶν.

Μὲ πολλὴ ὑπόληψη

ὁ γιατρὸς

Ἰπποκράτης Ἀσκληπιάδης

Τὸ γράμμα αὐτὸ ἀνησύχησε πολὺ τὸν πλούσιο ἄρρωστο. Καὶ χωρὶς νὰ πολυσκεφτῇ, ἀποφάσισε νὰ κάμῃ ἀμέσως ὅσα τοῦ ἔγραφε ὁ γιατρός. Τὸ ἄλλο πρωὶ πρὶν βγῇ ὁ ἱλῖος ξεκίνησε πεζὸς γιὰ τὸ ταξίδι του. Περπατοῦσε πολὺ ἀργά, ἦταν πολὺ μελαγχολικὸς καὶ δὲν ἀπαντοῦσε στοὺς χωρικούς, πού τὸν χαιρετοῦσαν.

Τῇ δεύτερῃ ὅμως καὶ τὴν τρίτῃ μέρα τοῦ ταξιδιοῦ τοῦ φαινόταν πὼς τὰ πουλιὰ κελαηδοῦσαν μὲ φωνὴ τόσο μελωδική καὶ γλυκιά, πού ὥς τότε δὲν εἶχε ἀκούσει. Ὁ δρόμος περνοῦσε ἀνάμεσα σὲ ὠραῖο δάσος ἀπὸ πεῦκα, πού ἡ ὁμορφὴ μυρουδιά τους τὸν ζωογονοῦσε. Σιγὰ σιγὰ ἄρχισε νὰ γίνεται ἀλλοιώτικος. Οἱ ἰδιοτροπίες του ἔφυγαν· ἔγινε γλυκομίλητος, δὲν περιφρονοῦσε τοὺς διαβάτες· ὅταν ἀπαντοῦσε χωρικούς πού πήγαιναν στὰ χωράφια τους, καὶ στίς δουλειές τους, τοὺς χαιρετοῦσε εὐγενικά. Μέρα μὲ τὴν ἡμέρα αἰσθανόταν τὸν ἑαυτό του καλύτερα. Τέλος ἔπειτα ἀπὸ δέκα μέρες δρόμο, ἔφτασε στὴν πόλιν, πού ἔμεινε ὁ γιατρός.

«Χειρότερη περίσταση γιὰ νὰ παρουσιαστῶ στὸ γιατρὸ δὲν μπορούσα νὰ βρῶ», εἶπε μὲ τὸ νοῦ του· «δὲν ἔχω οὔτε καταρροή, οὔτε ζάλη, οὔτε πόνο στὸ στομάχι».

Ὅταν παρουσιάστηκε σιὸ διάσημο γιατρό, αὐτὸς τὸν δέχτηκε μὲ μεγάλη εὐγένεια, τοῦ ἔδωσε τὸ χέρι καὶ τοῦ εἶπε :

«Πέτε μου τώρα ἀπὸ τί ὑποφέρετε ;»

—«Εἶμαι πολὺ, πολὺ καλά· μακάρι καὶ ἡ Ἐξοχότητά σας νὰ ἦταν ὅπως ἐγώ !» εἶπε ὁ πλούσιος χαρούμενος.

Τότε ὁ γιατρός ἀπάντησε γελώντας :

«Βλέπω ὅτι ἀκολουθήσατε πιστὰ τὶς ὁδηγίες μου. Σᾶς συμβουλεύω νὰ ἐπιστρέψετε ὅπως ἤρθατε. Καὶ ὅταν γυρίσετε στὴν κατοικίᾳ σας, νὰ μὴ μένετε ἀκίνητος ἀπὸ τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδι· νὰ κάνετε ἐκδρομές, γυμναστική, νὰ καλλιεργῆτε μόνος σας τὸν κῆπο σας, νὰ συνηθίσετε τὸ σῶμα σας στὸν κόπο. Μὴν τρῶτε προτοῦ πεινάσετε, μὴν πίνετε πρὶν διψάσετε. Καὶ σᾶς ὑπόσχομαι πὼς θὰ φθάσετε σὲ βαθιὰ γεράματα».

— «Ἐξοχώτατε, καὶ ἐγὼ σᾶς ὑπόσχομαι ὅτι θὰ ἐκτελέσω μὲ θρησκευτικὴ εὐλάβεια τὶς ὁδηγίες σας».

Ὁ πλούσιος φύλαξε τὴν ὑπόσχεσή του, ἀλλὰ καὶ τοῦ γιατροῦ ἡ ὑπόσχεση βγῆκε ἀληθινή. Ὁ πλούσιος ἔζησε ἐνενήντα τρία χρόνια καὶ μέχρι τέλους τῆς ζωῆς του ἔστελνε στὸ γιατρὸ διάφορα δῶρα ἀπὸ εὐγνωμοσύνη.

3. Ὁ φιλάργυρος Ἀργύρης καὶ ὁ ἄσωτος Λάμπρος.

Α' Ὁ φιλάργυρος Ἀργύρης.

Ἐδῶ κι ἐκατὸ χρόνια ζοῦσε στὰ Γιάννινα ἓνας πολὺ πλούσιος γέρος, ποὺ τὸν ἔλεγαν Ἀργύρη. Ἀπὸ τὰ μικρά του χρόνια εἶχε πάει στὴν ξενιτιά· ἦταν δουλευτὴς καὶ οἰκονόμος, τὸν βοήθησαν καὶ οἱ περιστάσεις, κι ἔτσι ἀπόχτησε μεγάλη περιουσία, ποὺ τὴν ἔκαμε μεγαλύτερη σὰ γύρισε κι ἀποκαταστάθηκε στὴν πατρίδα του.

Ἀπὸ τὰ νιάτα του ὁ Ἀργύρης ἀγαποῦσε πολὺ τὸ χρῆμα· μὰ ὅσο μεγάλωνε στὰ χρόνια κι ὅσο μεγάλωνε κι ἡ περιουσία του, τόσο μεγάλωνε κι ἡ φιλαργυρία του.

Στὰ Γιάννινα εἶχε πολλὰ κι ὁμορφα σπίτια, μὰ γιὰ νὰ μὴ χάνη τὰ νοίκια δὲν κατοικοῦσε σὲ κανένα ἀπ' αὐτά. Ζοῦσε μὲ τῇ γυναῖκα του καὶ τὸ μοναχογιό του σ' ἓνα παλιὸ καὶ ἐλεεινὸ φτωχόσπιτο πληρόνοντας ἕνα τιποτένιο νοίκι. Ἕνα μεγάλο σεντούκι, ποὺ φύλαγε τὰ χρήματά του καὶ τὰ ὁμόλογα ἐκείνων ποὺ τοῦ χρωστοῦσαν, τοῦ χρησίμευε καὶ γιὰ κρεβάτι.

Τις νύχτες δὲν ἀναβε φῶς· μόνο σὰν ἤθελε νὰ ἰδῇ ἂν ἦταν στὴ θέση τους ὅσα εἶχε στὸ σεντούκι, ἀναβε ἓνα λυχνάρι· ἅμα ὁμως τελείωνε τὴν ἐπιθεώρησή του, ἔσβηνε τὸ λυχνάρι καὶ κοιμόταν. Πολλὲς φορὲς γιὰ νὰ πάρῃ πολὺ μεγάλον τόκο, δάνειζε σὲ ἀνθρώπους ποὺ δὲν εἶχαν νὰ πληρώσουν, κι ἔτσι ἔχανε καὶ τόκους καὶ κεφάλαια. Ἄλλες φορὲς πάλι ζητώντας πολὺ βαριὰ νοίκια ἄφηνε πολὺν καιρὸ ξενοίκιαστα τὰ σπίτια καὶ τὰ μαγαζιά του.

Αὐτὰ παθαίνουν συχνὰ οἱ φιλάργυροι μὲ τὴν ἀχόρταγη πλεονεξία τους. Στὸ τραπέζι του ποτὲ δὲ βρισκόταν ἀρκετὸ φαγητὸ γιὰ νὰ χορτάσουν τὴν πείνα τους, αὐτός, ἡ γυναῖκα του κι ὁ γιός του· «ἡ πολυφαγία» ἔλεγε ὁ Ἀργύρης, «βλάπτει τὴν ὑγεία». Καὶ τὸ χειρότερο ἀγόραζε τὰ πιὸ φτηνὰ τρόφιμα, κι ἃς ἦταν βλαβερὰ στὴν ὑγεία.

Οἱ φιλάργυροι μέσα στὰ πλούτη τους ὑποφέρουν ὅ,τι ὑπόφερε τὸν παλιὸν καιρὸ ὁ δυστυχησμένος ὁ Τάνταλος. Ἡ μυθολογία λέει πὼς ἦταν καταδικασμένος στὸν Ἄδη νὰ τὸν βασανίζῃ φοβερὴ δίψα, νᾶρχεται τὸ νερὸ κοντὰ στὰ χεῖλη του κι ἀμέσως νὰ τραβιέται πίσω· κι ἡ λαχτάρα του γιὰ νερὸ γινόταν κάθε φορὰ μεγαλύτερη.

Ὅταν ἓνας φτωχὸς ποὺ δὲ γνώριζε τί ἦταν ὁ Ἀργύ-

ρης, τοῦ ζητοῖσε ἐλεημοσύνη, ἄκουε τὴν ἀπάντησιν: «Ὁ Θεὸς νὰ σ' ἐλεήσῃ»· κι αὐτὴ ἡ εὐχὴ ἦταν ἡ μόνη ἐλεημοσύνη τοῦ Ἀργύρη.

Ὅσο ἀναίσθητο καὶ σκληρὸ εἶναι τὸ χρυσάφι ποὺ ὑψαυρίζουν οἱ φιλάργυροι, ἄλλο τόσο σκληρὴ κι ἀναίσθητη γίνεται καὶ ἡ καρδιά τους.

• Ὅταν οἱ δημογέροντες μάζευαν συνδρομὲς γιὰ τὸ σχολεῖο, ὁ Ἀργύρης δὲν ἔδινε λεπτό, μόνο τοὺς ἔλεγε: «ὅπως τὸ πολὺ φῶς βλάπτει τὰ μάτια, ἔτσι καὶ τὰ πολλὰ γράμματα κάνουν κακὸ στὸ μυαλό.»

Ὅταν τοῦ ζητοῦσαν νὰ βοηθήσῃ καμιὰ φτωχὴ οἰκογένεια, ἢ κανένα ὀρφανὸ κορίτσι ποὺ εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ μιὰ φτωχικὴ προικούλα γιὰ νὰ παντρευτῇ, ἔδινε τὴν ἀπάντησιν: «Σὰ διψᾷ ἡ αὐλὴ σου γιὰ νερό, νὰ μὴ τὸ χύνῃς ἔξω».

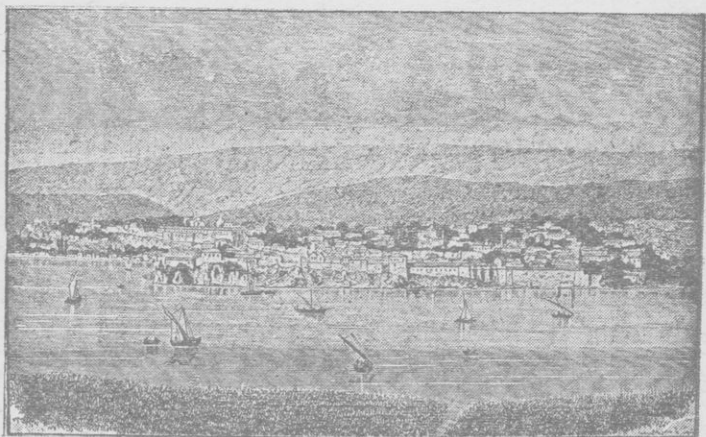
Μολαταῦτα ὁ σκληρόκαρδος γέρος ἔλεγε πὼς ἦταν χριστιανός, γιὰτὶ πίστευε στὸ Χριστό. Νόμιζε μάλιστα πὼς ἦταν καὶ καλὸς χριστιανός, γιὰτὶ ταχτικὰ πῆγαινε στὶς ἀκολουθίαις τῆς ἐκκλησίας καὶ προσευχὲς πολλὰς ἔλεγε καὶ τίς σαρακοστὲς νήστευε.

Τοῦ κάκου ὁ σεβάσμιος δεσπότης ἔλεγε στὸ φιλάργυρο Ἀργύρη πὼς ὁ Χριστὸς δὲ γνωρίζει γιὰ Χριστιανούς, ὅσους δὲν κάνουν τὰ καλὰ ἔργα ποὺ διατάζει· τοῦ κάκου τοῦ ἀνάφερε τὰ ἴδια λόγια τοῦ Χριστοῦ. «Δὲ θὰ μῆ στῇ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ὅποιος λέει, Κύριε, Κύριε, ἀλλὰ ὅποιος κάνει τὸ θέλημα τοῦ Πατέρα μου ποὺ βρίσκεται στοὺς οὐρανοὺς». Τοῦ κάκου ὁ δεσπότης τοῦ θύμιζε τὰ λόγια τοῦ σοφοῦ Σολομώντα: «καλύτερα ὄνομα καλὸ, παρὰ πλοῦτη πολλὰ»· καὶ τοῦ ἔλεγε, πὼς ὁ Χριστὸς θέλει ἔργα καλὰ καὶ ὄχι ξερὰς νηστεῖες καὶ ἀτέλειωτες

προσευχές· καὶ γὰρ τοῦτο εἶπε : «εὐτυχισμένοι ὅσοι ἐ-
λεοῦν, γιὰτὶ αὐτοὶ θὰ ἐλεηθοῦν». Τοῦ κάκου τοῦ θύμιζε
τὰ λόγια τοῦ Ἀποστόλου Παύλου πὼς ἡ φιλαργυρία καὶ
ἡ πλεονεξία κάνουν εἰδωλολάτρη τὸ χριστιανό.

Δυστυχῶς καμιά ἐντύπωση δὲν ἔκαναν αὐτὰ τὰ θεῖα
λόγια στὴν ἀσυγκίνητη καρδιὰ τοῦ γέρο φιλάργυρου.

Τοῦ κάκου οἱ πρὸ καλοὶ Γιαννιωτὲς συμβούλευαν

Ὁ Ἀργύρης στὰ Γιάννινα εἶχε πολλὰ καὶ ὁμορφα σπιτία
(σελ. 11).

τὸ σκληρόκαρδο πλούσιο θέλοντας νὰ τὸν φιλοτιμήσουν
νὰ κάνη καλὰ ἔργα.

Ἀπὸ ὅλα αὐτὰ εὐκόλα καταλαβαίνομε πὼς ὁ πλού-
σιος Ἀργύρης δὲν εἶχε κανένα φίλο μέσα στὰ Γιάν-
νινα. Κι αὐτοὶ οἱ συγγενεῖς του δὲν μποροῦσαν ν' ἀγα-
πήσουν ἕναν ἄνθρωπο ποὺ γιὰ τὸ χρήμα θυσίαζε κάθε
συγγενικὸ αἷσθημα καὶ κάθε στοργή.

Τὸ δωμάτιο, πὺν εἶχε γιὰ κρεβατοκάμαρα ὁ γέρο Ἀργύρης, ἦταν ἐλεεινόν· ποτὲ δὲν ἔμπαινε ὁ ἥλιος· ἀπὸ τὴν ὑγρασία εἶχε μιὰ μυρουδιά μούχλας. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Ἀργύρης δὲν ἔβγαινε ἔξω στὸν καθαρὸν ἀέρα, καὶ ποτὲ δὲν πήγαινε περίπατο, ἔπαθε ἡ ὑγεία του· ἡ κακοπέραση, τὸ ξερὸ ψωμί καὶ οἱ ἐλιές, τὰ σάπια ὀπωρικά χειροτέρεψαν τὴν κατάστασή του. Τὸ πρόσωπό του ἔγινε χλομό· πυρετὸς τὸν ἐψῆνε, καὶ τὰ μάτια του εἶχαν μιὰν ἀρρωστιάρικη λάμψη· τὰ πόδια του καὶ τὰ χέρια του ἔτρεμαν.

Ἡ γυναῖκά του, ὅσο σκληρὰ καὶ ἂν τῆς φερνόταν, ἔβλεπε τὴν κατάστασή του, καὶ στέναζε.

«Καημένε Ἀργύρη, τοῦ ἔλεγε μὲ συμπόνεση, ἔχομε τόσα σπίτια καὶ τὰ νοικιάζομε, δὲν πᾶμε σ' ἓνα πιὸ εὐάερο νὰ ζήσουμε καὶ μεῖς σὰν ἄνθρωποι; Νὰ ἴσα ἴσα αὐτὲς τὲς ἡμέρες ἄδειασε τὸ σπίτι πὺν καθόταν ὁ ἔμπορος Χρόνης ἀπὸ τὸ Μωριά. Εἶναι εὐρύχωρο, ἔχει φῶς καὶ ἥλιο καὶ ὁμορφον κῆπο· θὰ βρῆς τὴν ὑγεία σου ἂν πᾶμε κεῖ· κάπου κάπου θὰ σοῦ δίνω νὰ τρῶς καὶ κανένα κοτόπουλο.

Ὁ Ἀργύρης ἔγινε ἔξω φρενῶν, ὅταν ἄκουσε αὐτὰ τὰ λόγια· ἀγρίεψε καὶ σήκωσε τὸ χέρι του νὰ τὴ χτυπήσῃ:

«Σώπα, καταραμένη, βάλθηκες νὰ ρημάξης τὴν περιουσία μου καὶ νὰ μὲ κάμης νὰ πεθάνω στὴν ψάθα· δὲ μοῦ χρειάζονται κῆποι καὶ κοτόπουλα· καλὰ εἶμαι», τῆς εἶπε.

Ἀλλὰ μέρα μὲ τὴν ἡμέρα ἡ κατάστασή του χειροτέρευε. Μιὰ νύχτα πὺν βογκοῦσε καὶ παραμιλοῦσε, ἡ γυναῖκα του πῆρε τὴν τολμηρὴ ἀπόφαση νὰ καλέσῃ τὸ γιατρό.

Ἐφριξε ὁ γιατρὸς ὅταν μπῆκε σὲ κείνη τὴ βρωμερὴ τρώγλη. Ἀρχισε νὰ μαλώνῃ τὴν νοικοκυρὰ γιὰ κείνη τὴν

κατάσταση. Μὰ αὐτὴ κλαίοντας τοῦ ξήγησε πὼς αἰτία τῆς κακομοιριᾶς ἐκείνης δὲν ἦταν οὔτε ἡ φτώχεια, οὔτε ἡ ἀκαταστασία, ἀλλὰ τὸ πείσμα τοῦ Ἀργύρη.

Ἐκείνην τὴ στιγμὴ ὁ ἄρρωστος ἦταν βυθισμένος σὲ λήθαργο· ἀκούοντας ὁμως ὁμιλία κοντὰ του ἄνοιξε τὰ μάτια του καὶ σὰν εἶδε δίπλα στὸ κρεβάτι ἕναν ξένο, φοβήθηκε γιὰ τὰ λεπτά του· τινάχτηκε ἀπάνω σὰν τρελλός, ἄρπαξε ἕνα ξύλο, καὶ ὤρμησε ἀπάνω στὸ γιατρὸ φωνάζοντας: «Κλέφτη! κλέφτη! ἔξω!» καὶ χίμησε νὰ τὸν χτυπήσῃ.

Ὁ γιατρὸς τᾶχασε, φοβήθηκε, καὶ σὲ λίγο βρέθηκε ἔξω ἀπὸ τὸ παράξενο σπίτι.

Ὅταν ἡ γυναῖκά του καὶ ὁ γιὸς του μπῆκαν στὴν κάμαρα, βρῆκαν τὸν Ἀργύρη ξαπλωμένο κι ἀναίσθητο. Ἦταν πού ἦταν ἐτοιμοθάνατος. Ἡ τρομάρα του ὁμως πού νόμισε πὼς ἤρθαν κλέφτες καὶ ἡ μεγάλη ταραχὴ τὸν ἀποτελείωσαν· πέθανε κρατῶντας στὰ χέρια του σφιχτὰ τὰ κλειδιά τοῦ κιβωτίου πού ἦταν καὶ χρηματοφυλάκιο καὶ κρεβάτι του.

Κανένα μάτι δὲ δάκρυσε γι' αὐτόν, κανένας δὲν τὸν λυπήθηκε, κανένας δὲν εἶπε: Θεὸς σχωρὲς τον» ἢ «λαφρὸ νᾶναι τὸ χῶμα του!» Κανένας δὲν τὸν συνόδεψε στὸν τάφο καὶ κανένας δὲν τοῦ ἔδωκε τὸν τελευταῖο ἀσπασμό». Αὐτὴ εἶναι ἡ στερνὴ κατάντια τῶν φιλαργύρων.

Ἄλλοι φιλάργυροι φρόντισαν μὲ τὴ διαθήκη τους γιὰ καλὰ ἔργα, κι ἔτσι ἀφοῦ πέθαναν, ξέπλυναν ἀπὸ τ' ὀνομά τους τὴ ντροπὴ πού εἶχαν, ὅταν ἦταν ζωντανοί. Μὰ ὁ Ἀργύρης οὔτε διαθήκη ἄφηκε, οὔτε τίποτε καλὸ διατάξε. Ἐμεινε φιλάργυρος ὡς στὸν τάφο του.

Β' Ὁ ἄσωτος Λάμπρος.

Σὰν πέθανε ὁ Ἀργύρης καὶ ὁ γιὸς του ὁ Λάμπρος ἀνοιξε τὸ πατρικὸ κιβώτιο καὶ εἶδε μέσα τὶς σακκούλες μὲ τὸ χρυσάφι, στὴν ἀρχὴ ἔμεινε ἀκίνητος καὶ μ' ἀνοιχτὸ τὸ στόμα. Σὲ λίγο ὅμως ἡ καρδιά του ἄρχισε νὰ χτυπᾷ ξωηρὰ ἀπὸ τὴ χαρὰ, τὸ αἷμα ἀνέβηκε στὸ κεφάλι του, ἡ γλῶσσα του τραύλιζε, καὶ ἡ δυστυχισμένη μητέρα του φοβήθηκε μὴν πάθῃ ἀποπληξία ἀπὸ τὴν πολλήν του χαρὰ.

Σὲ λίγο ὅμως ἤρθε στὸν ἑαυτό του καὶ φώναξε :

«Τί ἀπάντεχη εὐτυχία ! Τί εὐτυχισμένα καὶ ἀρχοντικὰ θὰ περάσω τὴ ζωὴ μ' αὐτὰ τὰ πλούτη !»

Ὁ γέρο-Ἀργύρης ἐκτὸς ἀπὸ κεῖνα τὰ πλούτη —ποὺ καὶ αὐτὰ τοῦ τ' ἀφῆκε ἄθελα— τίποτε ἄλλο δὲν ἄφησε στὸ γιό του· οὔτε τὸ νοῦ του φρόντισε νὰ φωτίσῃ, οὔτε τὴν καρδιά του νὰ κάμῃ εὐγενικὰ καὶ καλή. Γι' αὐτόν, καθὼς εἶδαμε, μοναδικὴ εὐτυχία στὸν κόσμον ἦταν τὸ χρῆμα.

Ὅπως τ' ἄγρια θηρία σὰν μείνουν πολὺν καιρὸ χωρὶς τροφή, ὁρμοῦν πεινασμένα στὸ πρῶτο θῦμα ποὺ ἀπαντήσουν, τὸ καταξεσκίζουν καὶ τὸ τρῶνε, ἔτσι καὶ τὰ πεινασμένα παιδιὰ τῶν πλούσιων φιλαργύρων ρίχνονται πάντα στὴν πατρικὴ περιουσία καὶ σὲ λίγο τὴ ρημάζουν.

Πρὶν περάσῃ σωστὸς μῆνας ἀπὸ τὸ θάνατον τοῦ Ἀργύρη, ὁ γιὸς του ἄφηκε τὸ χαμηλὸ ἐκεῖνο φτωχόσπιτον ποὺ εἶχαν γιὰ κατοικία, καὶ πῆγε σ' ἓνα ἀπὸ τὰ λαμπρότερα σπίτια ποὺ νοίκιαζε ὁ πατέρας του· ἀμέσως ἀγόρασε καὶ τὰ πρὸ ἀκριβὰ ἔπιπλα καὶ στόλισε τὴν ἀρχοντικὴν του κατοικίαν.

Σὲ λίγο ἄρχισε πολυποίκιλα καὶ πολυέξοδα γεύματα.

Δὲν καταλάβαινε ὁ Λάμπρος πὼς αὐτοὶ πὺν ἔτρεχαν τόσο πρόθυμα στὰ γεύματα καὶ στὰ δεῖπνα του δὲν ἦταν δικοὶ του φίλοι, ἀλλὰ φίλοι τῶν φαγητῶν του· δὲν ἔνοιωθε πὼς μόνον οἱ ἄκριτοι καὶ λαφρόμυαλοι θαύμαζαν τὶς ἐπιδείξεις τῆς ἀρχοντιᾶς του. Ἐνας ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ἀνόητους, εἶχε μιὰ μοναχοκόρη καὶ νόμισε μεγάλο εὐτύχημα νὰ τῆς δώσῃ ἄντρα ἕναν πλούσιο σὰν τὸν Λάμπρο. Μὲ τὴν πονηριά του καὶ τὶς κολακεῖες του κατὰφερε τὸ σκοπὸ του.

Ὅταν τὸν παλιὸν καιρὸ ὁ Θεμιστοκλῆς, ὁ ἥρωας τῆς Σαλαμίνας, ἦταν νὰ παντρεύῃ τὴν κόρη του, τοῦ παρουσιάστηκαν δυὸ γαμπροί· ὁ ἕνας πλούσιος, ἀλλὰ ἀνόητος· ὁ ἄλλος φτωχός, μὰ φρόνιμος καὶ προκομμένος. Ὁ Θεμιστοκλῆς προτίμησε τὸ φτωχό. «Καλύτερα ἔχω, εἶπε, ἕναν ἄντρα καλὸ καὶ προκομμένο πὺν νᾶχῃ ἀνάγκη ἀπὸ χρήματα, παρὰ ἕναν πλούσιο πὺν νᾶχῃ ἀνάγκη ἀπὸ μυαλό».

Ἀλλὰ εἶναι καὶ πατέρες πὺν δὲν ἔχουν τὴ φρονιμάδα τοῦ Θεμιστοκλῆ.

Ἀμέτρητα χρήματα ξόδεψε ὁ Λάμπρος γιὰ νὰ κάμῃ τοὺς γάμους του λαμπροὺς καὶ ἐπιδειχτικούς, καὶ πολὺν κόσμον κάλεσε γιὰ νᾶρθουν νὰ θαυμάσουν τὰ πλούτη του.

Τὴν παραμονὴ τῆς μεγάλοπρεπῆς γιορτῆς παρουσιάζε-ται στὸ λαμπροστόλιστο ἀρχοντόσπιτο μιὰ δυστυχησμένη χήρα, πάμφτωχη, μὲ ἄρρωστα τὰ παιδιὰ της, καὶ παρακαλεῖ μὲ δάκρυα τὸ Λάμπρο νὰ τῆς δώσῃ μικρὴ βοήθεια γιὰ ν' ἀγοράσῃ ψωμὶ καὶ γιαντρικὰ γιὰ τὰ πεινασμένα καὶ ἄρρωστα [ὄρφανά.

Ὁ Λάμπρος, ἀσυγκίνητος, διώχνει σκληρὰ τὴ χήρα ἀπὸ τὸ σπίτι του φωνάζοντας μὲ θυμὸ πὼς δὲν τοῦ περυσεύουν χρήματα γιὰ ἐλεημοσύνες καὶ πὼς μόλις τοῦ ἔφταναν ὅσα εἶχε γιὰ τὰ δικά του ἔξοδα. Καὶ ὁμως ἡ χήρα ἐκείνη ἦταν ἀδερφή τοῦ πατέρα του καὶ θειά του, φτωχή, μὰ ἐνάρετη χριστιανή. Ὁ Λάμπρος ἔτσι πὺν ρίχτηκε στὴν πολυτέλεια ἔτρεχε στὴν καταστροφὴ του, μὰ αὐτὸς θαρροῦσε πὼς πῆγαινε τὸ δρόμο τῆς εὐτυχίας. Ἡ σπατάλη του γινόταν μεγαλύτερη μέρα μὲ τὴν ἡμέρα, καὶ μάλιστα ὕστερα ἀπὸ τὸ γάμο, γιὰτὶ κοντὰ στὴ δική του πολυτέλεια ἦρθε τώρα καὶ ἡ σπατάλη τῆς πολυέξοδης γυναίκας του.

Νέα χωρὶς ἀνατροφὴ, ἡ γυναῖκα τοῦ Λάμπρου, ξόδευε ἀλογάριαστα ὅσο μποροῦσε γιὰ νὰ φαίνεται τάχα μεγάλη ἀρχόντισσα.

Ὅσο μεγάλη κι ἂν ἦταν ἡ παρουσία πὺν εἶχε ἀφήσει ὁ γέρο Ἀργύρης, αὐτὴ ἡ καθημερινὴ σπατάλη τὴ ρῆμαξε. Σὲ λίγα χρόνια ὁ Λάμπρος ἔφαγε ὅλη τὴ χρηματικὴ παρουσία του. Τότε ἄρχισε νὰ πουλᾷ τὰ χτήματά του, κι ἐπειδὴ ἐξακολουθοῦσε τὴν πολυέξοδη ζωὴ του καὶ εἶχε πάντα ἀνάγκη ἀπὸ χρήματα, τὰ πουλοῦσε μ' ἐξευτελισμένη τιμὴ, ἄλλα τᾶβαζε ὑποθήκη καὶ δανειζόταν μὲ βαρεῖς τόκους. Γιὰ νὰ ξεχνᾷ τὶς στενοχώριες του ἄρχισε νὰ πίνῃ καὶ νὰ μεθᾷ· τότε ρίχτηκε καὶ στὰ χαρτιά, μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ κερδίσῃ ὅσα εἶχε σκορπίσει δεξιὰ κι ἀριστερά. Ἀλλοῖμονο σ' ἐκεῖνον πὺν βάζει τὶς ἐλπίδες του στὸ χαρτοπαίγνιο! Αὐτὸ τὸ κατάλαβε κι ὁ Λάμπρος πὺν ἔχασε στὰ χαρτιά ὅ,τι τοῦ εἶχε ἀπομείνει.

Ἀπὸ τὸ μεθύσι, τὰ χαρτιά, τὶς ἀγρύπνιες, τὶς στενο-

χώριες για χρήματα λίγο λίγο άλλαξε κι ο χαρακτήρας του Λάμπρου. Έγινε άψής, θύμωνε με το παραμικρό, έβριζε και βλαστημούσε χυδαία, έλεγε ψέματα· στο τέλος κατάντησε πλαστογράφος· είχε ανάγκη όλοένα από χρήματα, κι ό άθλιος δέ δίσταζε να μεταχειριστή και τὰ πιό άτιμα μέσα για να βρῇ όσα του χρειαζόταν.

Κάμποσον καιρό κατόρθωσε να κρύψη τὰ έγκλήματά του· στο τέλος όμως ανακαλύφτηκε μιὰ πλαστογραφία του, έπειτα μιὰ άλλη, και για να μη τόν πιάσουν και τόν ρίξουν στις φυλακές έφυγε κρυφά από τὰ Γιάννινα.

Συλλογίστηκε μήπως μπορούσε νάβρη καταφύγιο στο σπίτι κανενός από κείνους που περνούσαν για φίλοι του, όταν έτρωγαν κι έπιναν μαζί του στις ήμέρες τῆς εὐτυχίας του. Άλλά είδε με φρίκη πώς όλοι τόν άπαρνήθηκαν και πώς δέν είχε κανένα φίλο στόν κόσμο.

Φεύγοντας με λαχτάρα εκεί κοντά στην όχθη τῆς λίμνης άναγνώρισε τὸ φτωχικό καλυβόσπιτο τῆς χήρας θειᾶς του, που τὴν είχε διώξει τὴν παραμονή τοῦ γάμου του. Όλες τὶς άλλες πόρτες τὶς βρῆκε κλειστές, αὐτὴ ἡ συγγενικὰ μπορούσε ν' άνοιξη, αλλά κοντοστάθηκε σὰ θυμήθηκε τὸ άπάνθρωπο φέρεσίμo του. Ἡ άπελπισία όμως τὸν έσπρωξε και με χέρι, που έτρεμε, χτυπᾷ τὴν πόρτα τοῦ φτωχόσπιτου.

Ἡ χήρα έμεινε άφωνη σάν τὸν είδε έτσι έξαφνα. Ἄμα μπόρεσε να μιλήση, τοῦ είπε με πόνο πώς τὴν ἡμέρα τῆς παντριάς του από τὴ σκληρότητά του έθαψε δυὸ παιδιά τῆς. Ἄλλά ό Λάμπρος —ό περήφανος, ό φαντασμένος Λάμπρος— εκλαιγε με άπελπισία και τὴν ξόρκιζε να τὸν κρύψη, γιατί από στιγμή σὲ στιγμή τρέχει τὸν κίνδυνο να

τὸν πιάσουν. Ἡ καλὴ γυναῖκα τὰ ξεχνᾷ ὅλα, καὶ συμπονεῖ τὸ δυστυχισμένο τὸν ἀνιψιό της.

«Κρύψου ἐδῶ» τοῦ λέει μὲ δάκρυα.

Τοῦ δίνει τροφή, τοῦ δίνει κρεβάτι, καὶ τοῦ δίνει καὶ μιὰ φτωχικὰ φορεσιὰ τοῦ μεγάλου γιοῦ της. Μ' αὐτὴν ἀγνώριστος φεύγει ὁ Λάμπρος νύχτα κρυφὰ μὲ σκοπὸ νὰ πάη στὴν Κέρκυρα, κι ἀπὸ κεῖ στὴ Βενετία, γιὰ νᾶβρῃ στὴν ξενιτιὰ ὅπως ὅπως ἔνα κομμάτι ψωμί. Μὰ στὴν Πρέβεζα, τὴ στιγμὴ πού ἔμπαινε στὸ πλοῖο, τὸν γνώρισαν, τὸν ἔπιασαν, τὸν ξανάφεραν στὰ Γιάννινα, τὸν δίκασαν καὶ τὸν καταδίκασαν, τὸν ἔρριξαν στὶς φυλακές, καὶ κεῖ πέθανε περιφρονημένος καὶ ντροπιασμένος!...

4. Ἀλωνάρης.

Οἱ θημωνιές τοῦ θερισμοῦ ὁλόχρυσες σὲ μεγάλους σωρούς εἶναι ἀπάνω στὸ ψηλὸ ἐκεῖνο ὄροπέδιο· πύργοι σιταριοῦ καὶ κριθαριοῦ εἶναι ἔτοιμοι γιὰ ἀλώνισμα κατὰ τὸ μῆνα Ἀλωνάρη (Ἰούλιο). Κάθε χωρικὸς κοντὰ στὴ θημωνιά του, περνᾷ ἐκεῖ ὅλο τὸ μῆνα, ἐκεῖ δειπνᾷ, ἐκεῖ κοιμᾶται. Τ' ἀλώνια, ἐδῶ κι ἐκεῖ λάμπουν, σαρωμένα, στρογγυλά, ἔτοιμα νὰ δεχτοῦν τὰ δεμάτια τῶν σπαρτῶν μὲ τὴν αὐγὴ ἀρχίζει τὸ ἀλώνισμα.

Ἐκεῖ μάλιστα στὸ μεγάλο πλακόστρωτο ἀλῶνι τοῦ γερο-Δήμου, τοῦ καλύτερου γεωργοῦ καὶ κτηματία, μὲ τὴν αὐγὴ πρωὶ πρωὶ ἄρχισε τὸ ἀλώνισμα μὲ τέσσερα καλο-θρεμμένα ἄλογα, πού χοροπηδοῦν ἐπάνω στὰ δεμάτια, τὰ συντρίβουν, τὰ διαλύουν, τὰ ἀλωνίζουν.

Ὁ γέρο-Δῆμος, κοντός καὶ παχύς, χτυπώντας τ' ἄλογά του μὲ τὸ μαστίγιο, τὰ σπρώχνει στοὺς ἀτέλειωτους κύκλους μέσα στὸ μεγάλο ἐκεῖνο πετράλωνο.

Ἔχει χωράφια καὶ ἀγροὺς ὁ γέρο-Δῆμος παντοῦ. Χωράφια κοντὰ στὴν Ἀμμουδιά, χωράφια στὸν Κάμπο, χωράφια στὸν Ἀσέληνο.

Ὅλο τ' ὄροπέδιο ἀντηχοῦσε ἀπὸ τὶς ζωηρὲς
φωνὰς τῶν γεωργῶν (σελ. 22).

Τὴν αὐγὴ πὺν ἔφεγγε ἀκόμη ὁ Αὐγερινός, ἦρθε ὁ παπα-Γιώργης κι ἔψαλλε ἁγιασμὸ κι ἄγιασε τὸ μεγαλύτερο ἁλώνι τοῦ χωριοῦ, τὸ πετράλωνο τοῦ γέρο Δήμου, γιὰ νὰ εὐλογήσῃ ὁ Ἅγιος Χαράλαμπος τὴν ἐσοδεῖα, νὰ ἐσοδεύτῃ καλὰ στὶς ἀποθῆκες τοῦ πλούσιου γεωργοῦ· νὰ φάῃ αὐτὸς καὶ ἡ φαμίλια του, καὶ οἱ συγγενεῖς του ὅλοι, καὶ νὰ μοιράζῃ κάθε Σάββατο ὅλον τὸ χρόνο ζεστὰ ψωμάκια νὰ τρῶνε οἱ φτωχοί.

Ἡ φωνὴ τοῦ γέρο-Δήμου πρώτη πρώτη ἀκούεται πίσω ἀπὸ τὰ τέσσερα ἄλογα ξυπνώντας τοὺς ἄλλους γεωργοὺς ἀπάνω στὸ ψηλὸ ἐκεῖνο ὄροπέδιο, ποὺ κοιμῶνται ὅλοι ἀκόμη κοντὰ στὶς θημωνιές τους. Ἡ κυρὰ Δήμαινα μὲ τὴ μαντήλα τῆς στὸ κεφάλι, μὲ μιὰ σκούπα ἀπὸ ἀγκάθια σαρώνει τὰ στάχια, ὅσα εἶναι σκορπισμένα ἔξω ἀπὸ τὸ ἁλώνι. Σαρώνει, καὶ μὲ τὴν ἀγκαθωτὴ σκούπα τῆς διώχνει ἀκόμα ὀλάκαιρο κοπάδι ἀπὸ χῆνες, ποὺ μὲ τοὺς λαιμοὺς τεντωμένους καὶ μὲ τὶς μύτες σὰ φκιάρια καταπίνουν λαίμαργα τὰ σκορπισμένα στάχια.

Σὲ λίγο σ' ὅλα τ' ἁλώνια ἄρχισε ἡ δουλειά. Ὅλο τὸ ὄροπέδιο ἀντηχοῦσε ἀπὸ τὶς ζωηρὲς φωνές τῶν γεωργῶν ποὺ χτυποῦσαν μὲ τὸ μαστίγιο τ' ἄλογά τους κι ἁλώνιζαν τὰ σπαρτά τους.

Ἀλλὰ πρῶτος σ' ὅλα ὁ γέρο-Δῆμος, ὁ καλύτερος γεωργός· πρῶτος στὸ ἁλώνισμα, πρῶτος καὶ στὶς φωνές.

— « Ἄ! Λενίτσα. Ἄ! Μαργίτσα! »

Κοντὸς καὶ παχύς, μ' ἓνα πλατύγυρο σκιαδί, κατακόκκινος, μὲ ἀνοιχτά τὰ στήθια, χωμένος μέσα στὰ δεμάτια ἀπὸ στάχια ὥς τὰ γόνατα, ἐνῶ περπατᾷ καὶ πέφτει καὶ σηκώνεται, πέφτει καὶ πάλι σηκώνεται, μόλις μπορεῖ ν' ἀκολουθήσῃ τ' ἄλογά του. Διασκελίζει μὲ τὰ κοντὰ πόδια του τὰ στάχια, τεντώνει τὰ χέρια, χτυπᾷ τὸ μαστίγιο καὶ βγάζει ἀπειλητικὲς φωνές. Τ' ἄλογα, καὶ τὰ τέσσερα δεμένα ἀπὸ τὸ στύλο τοῦ ἁλωνιοῦ τινάζονται τρομαγμένα, βυθίζουν τὰ πόδια τους στὰ σπαρτά καὶ ξακολουθοῦν μὲ νέα ὀρμὴ τοὺς ἀδιάκοπους κύκλους μέσα στ' ἁλώνι κομματιάζοντας τὰ χρυσὰ στάχια.

— Τὰ ἐλέη τοῦ Θεοῦ, γιέ μου!

Ἀκούεται παρέχει μιὰ τρεμουλιαστὴ φωνὴ κάποιας γριούλας ποὺ βοηθάει τὸ γιό της, τὸ Θανασό, γιατί μοναχός του μ' ἓνα ἀδύνατο γέρικο ἄλογο ἀλώνιζε τὴ μικρὴ τους θημω-
νιά. Καὶ τώρα πατᾶ καὶ ὁ ἴδιος μὲ τὰ βαριά πόδια του τὰ στάχια, τὰ μαζεύει, τὰ κάνει σωρὸ ψηλὸ, ποὺ φαίνεται ψηλότερος στὰ μάτια τῆς γριᾶς· ὀνειρεύεται ἡ δυστυχι-
σμένη φρέσκο ψωμάκι, ποὺ θὰ φάη σὲ λίγες μέρες ἀπὸ τὸ φετινὸ σιτάρι, ψωμὶ μὲ τὸν ἰδρῶτα τοῦ γιοῦ της ποτι-
σμένο, ψωμὶ μὲ μητρικὴ εὐλογία ψημένο, τὸ ψωμὶ ποὺ ἐννοεῖ καὶ ὁ Θεὸς λέγοντας: «Ἐν ἰδρῶτι τοῦ προσώπου σου φαγεῖ τὸν ἄρτον σου».

*
* *

— Τὰ ἐλέη τοῦ Θεοῦ, γιέ μου!

Σηκώθηκε ἄρκετὰ ψηλὰ ὁ ἥλιος στὸν ὀρίζοντα, κι ἡ ζέστη τῆς ἡμέρας μεγάλωσε. Μὰ σὲ λίγο ἔξαφνα ὁ μπάτης δροσίζει καὶ ζωογονεῖ τὶς καρδιὲς τῶν γεωργῶν.

Καιρὸς ν' ἀρχίσῃ τὸ λίχνισμα. Μὲ πεντάχαλο ξυλέ-
νιο λιχνιστήρι ἡ γριὰ Ζήσαινα καὶ μὲ μιὰ κατάμαυρη μαν-
τήλα σκεπασμένη, ἀρχίζει τὸ ξανέμισμα. Ὁ ἄντρας της,
ἓνας καλὸς καὶ γερὸς ἀκόμη γεωργός, πέθανε ἀπάνω στὸ
θέρισμα· τὸν εἶχε δαγκάσει φαρμακερὴ ὀχιά. Καὶ τώρα ἡ
γριὰ Ζήσαινα βασανίζεται μόνη της. Ἀπὸ τὴ στιγμή ποὺ
φύσηξε τὸ μελτέμι, ἡ χήρα μὲ τὸ ξυλένιο λιχνιστήρι λι-
χνίζει τ' ἄλωνισμένα γεννήματα.

Μόνη της κουβάλησε τὰ δεμάτια στ' ἄλώνι, μόνη
τ' ἄλώνισε καὶ τώρα μόνη λιχνίζει τὸ γέννημα χωρίζοντας

τὸν καρπὸ ἀπὸ τ' ἄχυρα. Τὸ σιτάρι ὠραῖο, ξανθοκόκκινο, σωριάζεται κοντὰ στὰ πόδια της, καὶ τὸ ἄχυρο τὸ παίρνει ὁ ἀέρας καὶ τὸ σωριάζει παρέκει.

Λιχνίζει ἡ δυστυχισμένη χήρα Ζήσαινα καὶ τὰ μάτια της τρέχουν.

Λιχνίζει καὶ μοιρολογάει τὸ γέρο-Ζήση, τὸν ἄντρα της.

Σὲ κλαῖνε κάμποι καὶ βουνά,
σὲ κλαῖν τὰ λιβαδάκια.

Σὲ κλαῖν βρυσοῦλες μὲ νερά,
ἀμπέλια καὶ χωράφια
Ζήση μ', Ζήση μου!

Σὲ κλαίει καὶ τ' ἄλωνάκι σου,
τὸ μαρμαροστρωμένο,
ποὺ χόρευες κι ἀλώνιζες,
κριθάρι καὶ σιτάρι.
Ζήση μ', Ζήση μου!

Καὶ λιχνίζει ὁλοένα, ἡ χήρα, γεμάτη ἀπὸ ἄχυρα καὶ μοιρολογάει :

Σὲ κλαίει κι ἡ χήρα ἡ Ζήσαινα
ποὺ ξανεμίζ' ἡ ἔρμη,
πεντάρφανη, σὰν τ' ἄχυρο
ποὺ τὸ λιχνίζ' ὁ ἀέρας.
Ζήση μ', Ζήση μου.

Βράδιασε.

Ὁ γέρο-Δῆμος ξέξεψε τὰ τέσσερα ἄλογά του, ποὺ ἐλεύ-
τερα, λυμένα, ξεξαλίζουνται ἀπὸ τὸ κυκλικὸ ἀλώνισμα. καὶ

Γέλια έδω γέλια έκει. * Αστεία άκούς όλόγυρα άπό τή μι άθημωνιά στην Άλλη (σελ. 26).

ἔπειτα ἀρχίζουν νὰ τρῶνε ἥσυχα, τὴν πατημένη καλάμη, ἐνῶ ὁ γέρο-Δῆμος κάθεται σὲ μιὰ θημωνιά καὶ ξεκουράζεται, γιὰ νὰ φάῃ σὲ λίγο τὸ δεῖπνο του, ποὺ ἐτοιμάζει ἡ κυρὰ Δῆμαινα ἐκεῖ κοντά.

*
* *

Ἡ Ζήσαινα παραπέρα τελείωσε τὸ λίχνισμα καὶ κάθε-
ται νησιτικὰ κοντὰ στὸ σωρὸ τοῦ καθαροῦ σιταριοῦ, ποὺ
λάμπει στὸ μέσο τοῦ ἄλωνιοῦ. Καὶ οὔτε ἀνοίγει τὸ στόμα
της νὰ διώξη τίς χῆνες, ποὺ μὲ τίς πλατιὲς μύτες τους
καταπίνουν ἀχόρταγα τὸ γέννημα. «Φᾶτε, καὶ σεῖς, καημέ-
νες, φᾶτε!...» λέει, καὶ ὁ νοῦς της τρέχει ἄλλοῦ!

Τὸ μῆνα αὐτὸ τοῦ ἄλωνίσματος ἐπάνω στὸ ὄροπέδιο
φεγγοβολοῦν τὴ νύχτα ἀμέτρητα φανάρια, φέγγουν στοὺς
γεωργοὺς ποὺ δειπνοῦν.

Γέλια ἐδῶ, γέλια ἐκεῖ. Ἀστεῖα ἀκοὺς ὁλόγυρα, ἀπὸ τὴ
μιὰ θημωνιά στὴν ἄλλη, ποὺ εἶναι μαζεμένη ὁλόκληρη φα-
μίλια κάθε γεωργοῦ. Τὰ παιδιά του, ἡ γυναῖκά του, τὸ
ζῶο του, ὁ σκύλος του, οἱ κότες, οἱ κλῶσες μὲ τὰ λαί-
μαργα πουλάκια.

Καὶ ὅταν βγῇ πὰ τὸ φεγγάρι, χρυσίζοντας τίς θημων-
ιές, ἔπειτα ἀπὸ τὸ δεῖπνο, χοροὶ ἀρχίζουν ἐπάνω στὰ πέ-
τρινα ἀλώνια καὶ τραγούδια γλυκόφωνα ἀκούονται παντοῦ.
Καὶ τὰ παιδιά ἀπάνω στίς θημωνιὲς τραγουδοῦν καὶ παί-
ζουν διάφορα παιχνίδια, ἐνῶ τὰ ἄλογα γυρίζουν ἐλεύτερα
χρεμιτίζοντας καὶ διώχνοντας τίς χῆνες, ποὺ καταπίνουν
τὰ στάχια ὅπως οἱ γλᾶροι τίς μαρίδες.

Μὰ τὰ πιὸ δυνατὰ γέλια καὶ τραγούδια ἀκούονται ἀπὸ

τὸ μεγάλο πετράλωνο τοῦ γέρο Δήμου, ὅπου ὁ πλούσιος γέρος δειπνάει μὲ τὴν χυρὰ Δήμαινα, καὶ μὲ τοὺς παργιούς του, στὴ μέση τοῦ ἁλωνιοῦ, μὲ κρεμασμένο ἓνα μεγάλο φανάρι στὸ στύλο του.

Καὶ ὁ Θανασὸς μὲ τὸ γέρικο ἄλογό του, τῆς φτωχῆς γριᾶς ὁ μοναχογιός, ποὺ μόνος του ἁλώνιζε, ἀφοῦ ἔφαγε λίγο ψωμί, γυρίζει στ' ἁλώνια μὲ μιὰ λύρα τρίχορδη, ἀγροτική, τραγουδώντας τὴν εὐχή:

— « Καὶ στὸ μύλο, μὲ τὸ καλό ».

5. Αὐτὸ δὲ μοῦ τὸ εἶπε κανεῖς.

Τὸ καράβι ταξιδεύει μὲ ὥραϊον καιρὸ καὶ οἱ ναῦτες καθισμένοι ὀλόγυρα ἀπὸ τὸν καπετὰν Βαγγέλη ἀκοῦνε τὶς ναυτικὰς ἱστορίες, ποῦ διηγόταν σ' αὐτούς.

“Ολοι ἄκουαν μὲ προσοχὴ καὶ σεβασμό.

Ἐνα ναυτόπουλο νεοφερμένο, ποὺ δὲ γνώριζε καλὰ τὸν καπετὰν Βαγγέλη τί ἄνθρωπος ἦταν, ἐπάνω στὴ διήγηση τοῦ λέει:

«Ψέματα, καπετὰν Βαγγέλη· αὐτὰ δὲ γίνονται!»

Κόπηκε μὲ μιᾶς ἡ διήγηση· κόπηκε καὶ ἡ ἀναπνοὴ τῶν ναυτῶν καὶ ἔβλεπαν ὁ ἓνας τὸν ἄλλο μὲ μάτι φοβισμένο.

Ὁ καπετὰν Βαγγέλης κοίταξε καλὰ καλὰ τὸ ναυτόπουλο κι ἔπειτα τοῦ εἶπε μὲ τρεμουλιαστὴ φωνή: «*Αὐτὸ δὲ μοῦ τὸ εἶπε κανεῖς*».

Τις λέξεις αὐτὲς τὶς πρόφερε μὲ τέτοιον τρόπο, ποὺ τὸ ναυτόπουλο ἄρχισε νὰ τρέμῃ καὶ νὰ αἰσθάνεται ζάλη. Ἄνοιξε τὸ στόμα του γὰρ νὰ πῇ κάτι, μὰ ἡ φωνὴ του κόπηκε στὸ λαρύγγι του.

«Μὴ συνερίζεσαι τὸ παιδί, καπετὰν Βαγγέλη. Ξακολούθησε τὴν ἱστορία σου» εἶπε φοβισμένα κάποιος ναύτης.

«Δὲν μπορῶ τώρα· ἄλλη ὥρα» εἶπε ὁ καπετὰν Βαγγέλης καὶ σηκώθηκε καὶ πῆγε στὴν καμπίνα του.

Τὸ ναυτόπουλο στάθηκε ἀκίνητο σὰν τὸ μάρμαρο, Τόπιασε ἀπὸ τὸ χέρι ἓνας ναύτης καὶ τὸ τράβηξε στὴν πρύμνη.

«Τί ἦταν αὐτὸ ποὺ ἔκαμες, Στάμο; τοῦ εἶπε. Ἔτσι μιλοῦν στοὺς μεγαλύτερους; Τώρα τὸ μόνο ποὺ σὲ συμβουλεύω εἶναι νὰ κοιτάξης νὰ τὸν βρῇς τὸν καπετὰν Βαγγέλη μοναχὸ καὶ νὰ τοῦ ζητήσης συχώρεση. Ἀλλιῶς πρέπει νὰ φύγης ἀπὸ τὸ καράβι».

*
* *

Νύχτωσε· ἡ θάλασσα ξακολουθοῦσε νὰ εἶναι ἥσυχη. Φυσοῦσε δροσερὸ ἀεράκι καὶ τ' ἄστρα στὸν οὐρανὸ λαμποκοποῦσαν. Πίσω στὴν πρύμνη καθισμένος μονάχος σ' ἓνα παράμερο μέρος ὁ καπετὰν Βαγγέλης κοίταξε τὴ θάλασσα. Ἀξαφνα σιγὰ σιγὰ τὸν πλησιάζει τὸ ναυτόπουλο καὶ τοῦ λέει μὲ φωνὴ τρεμουλιαστή:

«Συχώρεσέ με, καπετὰν Βαγγέλη, δὲν ξέρω πῶς μοῦ ξέφυγε τέτοιος λόγος. Συμπάθησέ με, σὲ παρακαλῶ». Καὶ ἀπὸ τοὺς λυγμοὺς δὲν κατόρθωσε νὰ πῇ ἄλλη λέξη.

Γύρισε σιγὰ ὁ καπετὰν Βαγγέλης καὶ τὸν κοίταξε καλὰ

ἀρκετὴ ὥρα. «Σὲ συχωρῶ, παιδί μου», τοῦ εἶπε. «Μοῦ ἔκα-
μες μεγάλο κακό, γιατί πρώτη φορὰ βρέθηκε ἄνθρωπος νὰ
μοῦ πῇ τέτοιο λόγο. Ἔ, ἅμα κοπιᾶζει κανεὶς γιὰ νὰ βγάλῃ
ἓνα ὄνομα καὶ στ' ἀστεῖα νὰ τὸν πειράξουν τοῦ κακοφαί-
νεται. Ἔτσι εἶναι».

Ἐπιασε τὸ παιδί ἀπὸ τὸ χέρι, τὸ κάθισε σ' ἓνα κάθι-
σμα κοντά του κι ἄρχισε νὰ τοῦ λέῃ τὴν ἱστορίαν τῆς ζωῆς του.

«Ἀπὸ μικρὸ παιδί εἶχα μείνει ὀρφανὸς κι ἔπρεπε νὰ
βρῶ δουλειὰ γιὰ νὰ ζήσω. Μπῆκα *μοῦτσος* στὸ καράβι τοῦ
καπετὰν Ραμαντάνη, ποὺ γι' αὐτὸν κι ἓνα σύντροφό του
πολλὰ λέγανε, μὰ γὼ δὲν τὰ πίστευα. Ἀλλὰ κι ἀληθινὰ νὰ
ἦταν, τί θᾶκανα! Ἐπρεπε νὰ δουλέψω γιὰ νὰ θρέψω τὴ
μητέρα μου καὶ τίς ἀδερφές μου.

Ταξιδεύαμε ἀπὸ νησὶ σὲ νησὶ μὲ διάφορα ἐμπορεύματα.

Μιά φορὰ φορτώσαμε ἀπὸ τὸν Πειραιὰ σακκιὰ ζάχαρη,
ρύζι καὶ καφὲ γιὰ τὴ Σύρα. Στὸ ταξίδι ἀπάνω μᾶς βρῆκε
δυνατὸς βοριάς καὶ μεγάλη θαλασσοταραχὴ. Τὸ καράβι μας
λοξοδρόμησε κατὰ τὴ Σέριφο. Εἶλε ὅμως καιρὸ ὥς ποὺ
νὰ βασιλέψῃ ὁ ἥλιος, νὰ μπῇ στὸ λιμάνι τῆς Σύρας. Μὰ
τίποτε. Τὸ καράβι ξακολουθοῦσε νὰ βολτατζάρῃ.

Νύχτωσε. Ἐκεῖ ποὺ καθόμουν μοναχὸς στὴν πρύμη
γιὰ νὰ ξεκουραστῶ, ἄκουσα χωρὶς νὰ θέλω τοὺς δυὸ συν-
τρόφους νὰ λένε.

«Μὲ τὴν τρικυμία ποὺ ἔχομε εἴμαστε δικαιολογημένοι.
Θὰ βγάλουμε στὸ ἐρημόνησο τὰ μισὰ σακκιὰ καὶ θὰ ποῦμε
πὼς τὰ πετάξαμε στὴ θάλασσα γιὰ νὰ γλιτώσωμε τᾶλλα.
Καλὰ θὰ μπαλωθοῦμε...»

—«Καλὰ καὶ καλά, εἶπε ὁ ἄλλος, ἀλλὰ τὸ ναυτό-

πουλο πού ἔχομε δὲ μ' ἀρέσει. Σοῦ εἶπα νὰ μὴ τὸ πά-
ρης καὶ δὲ μ' ἄκουσες».

—«Μὴ σὲ μέλη!» τοῦ ἀπάντησε ὁ ἄλλος. «Δὲ θὰ πῇ
τίποτε. Εἶναι ἔξυπνο καὶ θὰ μάθῃ τὴν τέχνη μας γρή-
γορα. Θὰ ἰδῇς πόσο θὰ μᾶς βοηθήσῃ. Ἄν κάμῃ ὁμως
πὼς λέει τίποτε, ἀλλοίμονό του!»

Ἐγὼ ξέρω πόσο ταράχτηκα ἀπ' αὐτὰ τὰ λόγια. Ἐ-
τρεμα ὁλόκληρος. Μὰ σκέφτηκα, πὼς δὲν ἔπρεπε νὰ μι-
λήσω, ἀλλὰ νὰ κάνω τὸν ἀνήξερο καὶ νὰ προσέχω νὰ ἰδῶ
τί θ' ἀπογίνη.

Γλυκοχάραζε, ὅταν τὸ καράβι μας πλησίασε σ' ἓνα
ἐρημόνησο. Ἄλλο πλοῖο δὲ φαινόταν· ἦταν ἄκρα ἡσυχία.
Γρήγορα γρήγορα ξεφορτώσαμε στὸ νησί ἀρκετούς σάκ-
κους καὶ τοὺς κρύψαμε σὲ μιὰ σπηλιά.

Ὅταν γυρίσαμε στὸ καράβι, μὲ φωνάζει ὁ καπετάνιος
καὶ μοῦ λέει: «Βαγγέλη, πρόσεξε καλὰ νὰ μὴ σοῦ φύγῃ
λέξη γιὰ ὅ,τι εἶδες. Δὲν θέλω κανεὶς νὰ ξέρῃ τί γίνεται
στὸ καράβι μου. Τὰ μάτια σου τέσσερα! Ἀλλοίμονό σου,
ἂν μάθω τὸ παραμικρὸ πὼς εἶπες!»

—«Ποτέ μου δὲ συνηθίζω, καπετάνιε μου, νὰ κάνω
σπιγουνιές, οὔτε νὰ ξετάζω τί κάνει ὁ ἓνας κι ὁ ἄλλος».

—«Καλὰ, αὐτὸ θὰ τὸ δοῦμε» καὶ τραβήχτηκε.

Ἀπλώσαμε τὰ πανιά καὶ τραβήξαμε γιὰ τὴ Σύρα.
Μπήκαμε στὸ μεγάλο λιμάνι τῆς μὲ τὸν ἥλιο κι ἀράξαμε
κοντὰ στὸ γιαλό.

Δίπλα στὸ πλοῖο μας ἦταν ἀραγμένα κι ἄλλα. Αὐτὸ
μοῦ ἔδινε θάρρος. Ἄν μοῦ συνέβαινε τίποτε, ἦταν εὐ-
κολο νὰ ζητήσω βοήθεια.

Τὸ ἀπομεσήμερο κατέβηκα στὴν καμπίνα μου, ἐτοίμασα νὰ πράματά μου καὶ τ' ἀνέβασα στὸ κατάστρωμα.

«Γιὰ ποῦ ὦρα καλή, Βαγγέλη» μὲ ρώτησε ὁ Ραμαντάνης.

— « Πηγαίνω νὰ βρῶ πιὸ τίμια ἀφεντικά » τοῦ ἀπαντῶ ἄφοβα.

— « Τί εἶπες ; » μοῦ ἀπάντησε ἐκεῖνος μὲ ἄγρια φωνή, καὶ ἔβαλε τὸ δεξιὸ χέρι στὴ μέση του.

— « Μὴν κουνηθῆς ! » τοῦ λέω. Καὶ φωνάζω ἀμέσως δυνατά : « Σπῦρο, Σπῦρο ! »

Στὸ διπλανὸ καράβι ἦταν κάποιον ναυτόπουλο πολὺ γνωστό μου. Πετάχτηκε ἀπάνω στὸ κατάστρωμα μόλις ἄκουσε τὴ φωνή μου καὶ μοῦ λέει : « Τί θέλεις, Βαγγέλη ; Τί τρέχει ; »

Τοῦ πετῶ ἓνα γράμμα καὶ τοῦ λέω : « Κάμε μου τὴ χάρη νὰ στείλῃς τὸ γράμμα αὐτὸ στὴ μητέρα μου. Καὶ νὰ τῆς μηνύσῃς νὰ μὴ τ' ἀνοίξῃ προτοῦ νὰ πάω ἐγώ..... »

Κατόπι γυρίζω στοὺς δύο συντρόφους καὶ τοὺς λέω :

— « Σκεφτῆτε το καλά. Εὐχολο εἶνε νὰ μὲ σκοτώσῃ, ἀλλὰ καὶ σεῖς δὲ θὰ γλυτώσετε... Σ' ἐκεῖνο τὸ γράμμα τὰ γράφω ὅλα... »

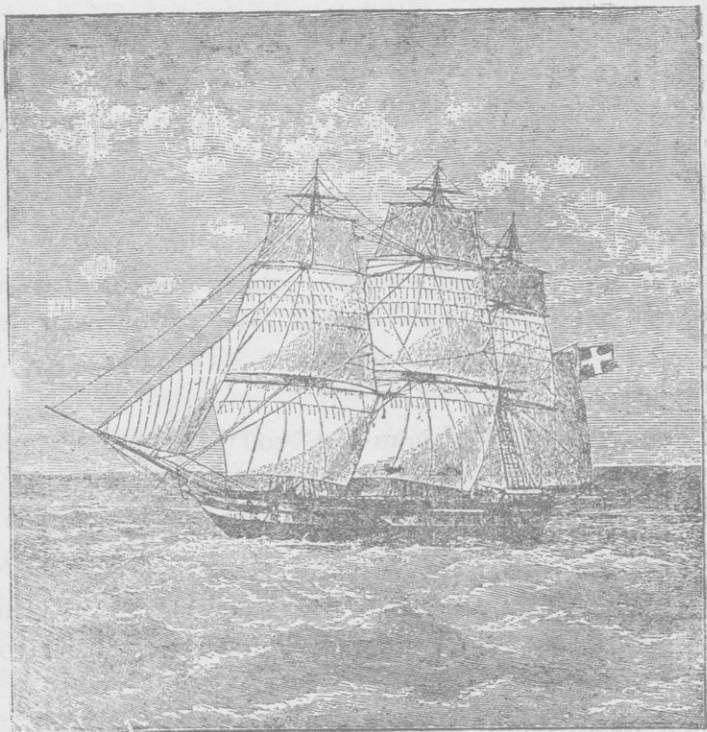
Τὰ θηρία διαμιᾶς ἡμέρωσαν.

« Τί ἔπαθες, Βαγγέλη » μοῦ λέει ὁ Ραμαντάνης μὲ μαλακιὰ φωνή. « Τρελάθηκες ; Δὲ σὲ καταλαβαίνω... »

« Μὲ καταλαβαίνεις πολὺ καλά ! τοῦ λέω. Ὅσα εἶπατε τ' ἄκουσα ὅλα ».

— « Καὶ τί θέλεις ; »

— «Θέλω νὰ μὲ ἀφήσετε νὰ φύγω καὶ νὰ πᾶτε ἀμέσως νὰ φέρετε τὰ σακκιά τοῦ ἐμπορίου. Εἰδεμή, θὰ σᾶς μαρτυρήσω στὴν Ἀστυνομία νὰ σᾶς πιάσουν».

Τὸ καράβι ταξιδεύει μὲ ὥρατον καιρὸ καὶ οἱ ναῦτες καθισμένον δλόγουρα ἀπὸ τὸν καπετὰν Βαγγέλη ἀκοῦνε τὶς ναυτικὲς ἱστορίες πὺν διηγόταν σ' αὐτοῖς (σελ. 27).

— «Τὰ βλέπεις!» λέει στὸν καπετάνιο ὁ σύντροφός του. «Δὲ μ' ἄφησες νὰ κάμω ἐκεῖνο πὺν ἤξερα!»

Πέρασαν ἀπὸ τότε τόσα χρόνια, ἀλλὰ καὶ τώρα ἀκόμη

θυμᾶμαι τὰ λόγια τους κι ἀνατριχιάζω.

«Καὶ τί σὲ μέλει, Βαγγέλη, γιὰ τὰ ξένα πράματα; Μήπως εἶναι δικά σου; Ἐσὺ θὰ πληρωθῇς τὸ μισθό σου. Μάλιστα ἀπὸ δῶ καὶ πέρα θὰ σοῦ δίνουμε διπλὸ μισθό. Θὰ σὲ βάλουμε καὶ στὰ κέρδη. Τί ἄλλο θέλεις;»

— «Ἄδικα χρήματα ἐγὼ δὲ θέλω» τοῦ ἀπάντησα.

— «Ἐ! τότε μὴ σοῦ φύγη λέξη ἀπ' ὅσα εἴπαμε καὶ πήγαινε στὸ καλό».

— «Φεύγω, μὰ πρόσεξε καλά. Ἄν δὲν παραδώσης στὸν ἔμπορο ὅλα τὰ πράματά του, εἶσαι χαμένος. Θὰ τρέξω ὁλοῖσια στὴν Ἀστυνομία».

Μοῦ ἔδωκε τὸ μισθό μου καὶ μ' ἄφησε νὰ φύγω.

Ἐπειτα ἀπὸ λίγες μέρες πῆγα στὸν ἔμπορο καὶ τὸν ρώτησα ἂν ὁ Ραμαντάνης τοῦ παράδωσε ὅλα του τὰ ἐμπορεύματα.

«Ναὶ» μοῦ εἶπε κι ἔτσι ἡσύχασα.

«Τώρα τί ἀπόγιναν οἱ δύο αὐτοὶ τίμιοι σύντροφοι δὲν ξέρω. Ἀκουσα μόνο μιὰ φορὰ νὰ λένε πὼς πνίγηκαν, μὰ δὲ ρώτησα παραπάνω.

Αὐτὸ ποὺ ἔκαμα δὲν ξέρω πὼς τῷμαθαν ὅλοι. Ἐγὼ δὲν τῷπα σὲ κανένα. Πρώτη φορὰ τὸ λέω σὲ σένα. Κι ἀπὸ τότε ὅλοι οἱ τίμιοι καπετάνεοι κοίταζαν ποιὸς νὰ μὲ πρωτοπάρη στὸ καράβι του.

Ἔτσι λοιπόν, παιδί μου, ἔζησα μὲ τὴν ἀλήθεια καὶ μὲ τὴν ἀλήθεια θέλω νὰ πεθάνω».

Βεγοπούλου—Κουρτίδου—Κονιδάρη, Ἀναγνωστικὸ Ε', ἐκδ. Β'.

6. Δεκοχτὼ λίρες.

Τὸν πατέρα τοῦ Σταμάτη τὸν ἔλεγαν Παπα Θεοφάνη. Ἦταν χρόνια τώρα ἐφημέριος στὴν ἐκκλησία μιᾶς μακρινῆς ἐνορίας τῆς Ἀθήνας. Οἱ ἐνορίτες ἦταν φτωχοὶ ἄνθρωποι, περιβολάρηδες, δουλευτάδες, καὶ γι αὐτὸ ὁ παπᾶς τοὺς εἶχε λίγα τυχερά· καὶ ὅταν ἔβγαζε δίσκο τὶς μεγάλες γιορτές, δὲν τοῦ ἔριχναν παρὰ πενταροδεκάρες.

Κι εἶχε καὶ τρία παιδιά ὁ φτωχὸς ὁ Παπα Θεοφάνης : τὸ Σταμάτη, τὸ Δημητρὸ καὶ τὸ Γιαννάκη. Ἡ καημένη ἡ παπαδιά, ἡ Παπα Θεοφάναινα!... ἔφτυνε αἷμα γιὰ νὰ τὰ βγάλῃ πέρα μ' ὅσα τῆς ἔφερνε ὁ ἄνιρας τῆς.

Περνοῦσαν τόσο φτωχικά! Τῇ νύχτα τοὺς ἔφεγγε ἓνα λυχνάρι μὲ λάδι· κρέας μόνο καμιὰ μεγάλη γιορτὴ ἔβραζαν στὸ χωματένιο τσουκάλι τοὺς· τὸ κακόμοιρο τὸ ρᾶσο τοῦ παπᾶ ἐπάλιωνε ὅχι μιὰ φορὰ, ὅπως ὅλα τὰ ρᾶσα, ἀλλὰ κάμποσες φορές: πρῶτα στὴ ράχη τοῦ Παπα Θεοφάνη, κι ὕστερα στὴ ράχη καθενὸς παιδιοῦ.

Κι ὁμως ὁ Παπα Θεοφάνης, μ' ὅλη τὴ φτώχεια του, ἠθελε νὰ μάθουν τὰ παιδιά του γράμματα· καὶ κάθε βράδι, σὰ γυρνοῦσαν ἀπὸ τὸ σχολεῖο, φοροῦσε τὰ ματογιάλια του καὶ τοὺς διάβαζε τὸ μάθημά τους. Τὸ Σταμάτη μάλιστα τὸν ἔμαθε νὰ κανοναρχᾷ στὴν ἐκκλησία, καὶ νὰ κρατᾷ τὸ ἴσο ὅταν ὁ ψάλτης ἔψελνε τὸ χερουβικό, καὶ νὰ λέῃ καὶ τὸν Ἀπόστολο.

Ὁ Σταμάτης, ἂν καὶ ἦταν μόνο δέκα χρονῶν, εἶχε μεγάλα σχέδια. Δὲν ἦταν διόλου εὐχαριστημένος ἀπὸ τὴ φτωχικὴ τους ζωὴ. Πολλὲς φορές συλλογιζόταν πότε νὰ μεγα-

λώση για νὰ τὸν λένε κύριο *Σταμάτη Παπαθεοφανό-
πουλο*, νὰ κερδίζη πολλὰ χρήματα καὶ νὰ μὴν κάθεται
πιὰ στὴν ἐρημιὰ τοῦ κόσμου, σὲ κεῖνο δὰ τὸ χαμόσπιτο,
ἀλλὰ σὲ ὁμορφο μαρμαρένιο ἀρχοντόσπιτο, μὲ σιδερένια
κάγκελα, καὶ πράσινα πορφυρόφυλλα καὶ μ' ἓναν κῆπο ἐμ-
πρός. Θὰ φορῇ τότε ὥραϊα φορέματα καὶ καπέλλο ψηλὸ καὶ
γάντια, καὶ θὰ πηγαίνει στὸ θέατρο μὲ τὸ ἀμάξι καὶ θὰ
μπαίνει ἀπὸ τὴ θύρα, ὅπως ὅλοι ὅσοι ἔχουν λεπτὰ καὶ
πληρώνουν, καὶ ὅχι νὰ σκαρφαλώνη ἀπὸ τὸν τοῖχο σὰ
γάτος, ὅπως τώρα στὸν καραγκιόζη τῆς γειτονιάς.

Αὐτὰ συλλογιζόταν συχνὰ ὁ Σταμάτης. Ἐνα Σάβ-
βατο γυρίζοντας ἀπὸ τὸ σχολεῖο τὸ μεσημέρι, στάθηκε
μπροστὰ σ' ἓνα ὥραϊο καινούργιο ἀρχοντόσπιτο, κι εἶδε τὰ
κάτασπρα καὶ γυαλιστερὰ μάρμαρά του καὶ τὸ περιβόλι μὲ
τὰ κάγκελά του, τὰ λουλούδια καὶ τὴν καταπράσινη χλόη,
καὶ τὸν κύριο, μὲ τὰ ὥραϊα φορέματα, τὰ γάντια καὶ τὸ
ψηλὸ καπέλλο, ποὺ τὸν περίμενε τ' ἀμάξι του μπροστὰ στὴ
θύρα· καὶ μόλις ἀνέβηκε, μόλις ἔκαμε ὁ ἀμαξᾶς μὲ τὸ
λεπτό του μαστίγιο κλάπ! τᾶλογα ἔφυγαν σὰν ἀστραπή.

Ὅλο τ' ἀπομεσήμερο σ' ἐκεῖνο τὸ παλατάκι, σ' ἐκεῖνον
τὸν πλούσιο εἶχε τὸ νοῦ του, καὶ ὅταν ἔπαιζε ἀκόμα.
Σ' αὐτὰ εἶχε τὸ νοῦ του κι ὅταν ἀπὸ τὴν αὐλὴ ἀνέβηκε
στὴ μικρὴ τους καμαρούλα γιὰ νὰ πάρη χαρτὶ γιὰ τὸν
ἀητὸ ποὺ ἔκανε.

Πάνω σ' ἓνα παλιὸ τραπέζι, κοντὰ στὸν τοῖχο, ἦταν
τὸ Ὁρολόγιο, πού, ὅταν ὁ Σταμάτης ἦταν μικρότερος, τὸ
κρατοῦσε ὥρες ὁλόκληρες ἀνοιχτὸ στὰ γόνατά του κι ἔ-
βλεπε τίς εἰκόνες καὶ τὰ μεγάλα κόκκινα κεφαλαῖα γράμ-
ματα.

Τὸ παλιὸ ἐκεῖνο τραπέζι εἶχε ἓνα συρτάρι, ποὺ ἦταν πάντα κλειδωμένο. Μὰ τὴν ἡμέρα κείνη τὸ κλειδί ἦταν στὴν κλειδωνιά καὶ τὸ συρτάρι ἀνοιχτό. Ὁ Σταμάτης τὸ τράβηξε ἔτσι χωρὶς νὰ θέλῃ, κι ἔμεινε μ' ἀνοιχτὸ τὸ στόμα. Γιατί; τί εἶδε μέσα στὸ συρτάρι; Εἶδε ἓνα σωρὸ μικρὰ χρυσά, λαμπερά, γυαλιστερά νομίσματα. Λίρες τοῦ φάνηκαν... χωρὶς ἄλλο λίρες ἦταν... Λίρες εἶχε δεῖ πολλὰς φορὲς στὴν ὁδὸν Αἰόλου, μέσα στὶς γιάλινες *μόστρες* τῶν σαράφηδων, ἀλλὰ δὲν εἶχε πιάσει ποτὲ καμιὰ στὸ χέρι του. Τὶς ἔβλεπε ἀπὸ μακριὰ πάντα νὰ λάμπουν. Λίρες ἦταν! Ποῦ τὶς βρῆκε τόσες πολλὰς ὁ πατέρας του! Ποιὸς νὰ τὸ πίστευε πὼς μέσα σὲ κεῖνο τὸ φτωχόσπιτο, μέσα στὸ συρτάρι ἐκεῖνο τοῦ παλιοῦ τραπεζιοῦ θὰ βρῖσκονταν τόσες λίρες, τόσοσ θησαυρός!... Κι ἀκουμπησμένος πάνω στὸ συρτάρι τὶς κοίταζε, κι οἱ λίρες καθρεφτίζονταν στὴν κόρη τοῦ ματιοῦ του, γυαλιστερές, χρυσές, μικρούτσιες!..

«Ἀχ! καὶ νᾶχα κάμποσες! ψιθύρισε, τί θᾶκανα! Θὰ πῆγαινα νᾶβλεπα τὸ μεγάλο φεῖδι ποὺ ἔχουν κοντὰ στὸ Στάδιο. Θὰ πῆγαινα σ' ἓνα ζαχαροπλαστεῖο νᾶτρώγα πέντε, δέκα γλυκά, ἐνῶ ὡς τώρα ὅλο καὶ κολλᾶω τὸ πρόσωπό μου στὸ τζάμι τοῦ παράθυρου καὶ τὰ τρώγω ἀπ' ἔξω μὲ τὰ μάτια μου· θᾶτρώγα ἐπὶ τέλους καὶ μιὰ φορὰ στ' ἀλήθεια. Θᾶπαιρνα καὶ παιχνίδια ἀπὸ κεῖνα ποὺ ἔχουν τ' ἀρχοντόπουλα. Θὰ πῆγαινα καὶ μ' ἓνα αὐτοκίνητο στὸ Φάληρο, θᾶκανα καὶ μιὰ ναυτικὴ φορεσιὰ μὲ φανέλλα ρηγωτὴ καὶ κοντὸ παντελονάκι καὶ ψηλὲς κάλτσες καὶ σκουφάκι μὲ φούντα... Ἀχ! καὶ νᾶχα κάμποσες λίρες!»

Καὶ χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ, χωρὶς νὰ τὸ σκεφτῇ, ἔχωσε τὸ χέρι του στὸ συρτάρι, καὶ σὰν τῷβγαλε, τὰ δάχτυλά του ἦταν κλειστὰ καὶ κρατοῦσαν ὅσες λίρες μπόρεσε

νά χωρέση ή φούχτα του. Τίς έβαλε στην τσέπη του· έσπρωξε δυνατά τὸ συρτάρι καὶ κατέβηκε βιαστικά τὴ μικρή τους σκάλα....

Ποῦ πήγαινε; Δὲν τῶξερε. Βρέθηκε στὸ Στάδιο. Ἀπὸ τὴ δεντροστοιχία, πίσω ἀπὸ τὸ μεγάλο κῆπο τοῦ παλατιοῦ τράβηξε πρὸς τὴν ὁδὸν Κηφισιάς. Ἐκεῖ σταμάτησε λίγο· νὰ πάη πρὸς τὴν Πλατεία τοῦ Συντάγματος ἢ πρὸς τοὺς Ἀσωμάτους;

Ἐξαφνα ἄκουσε τὴν καμπάνα τοῦ παρακλησιοῦ τοῦ Φτωχοκομείου νὰ σημαίνει τὸν ἑσπερινό· ὁ Σταμάτης στάθηκε· μὲ μιᾶς τοῦ ἤρθε στὸ νοῦ του πὼς ἡ μέρα ἐκείνη ἦταν Σάββατο, πὼς τὴ στιγμή ἐκείνη ὁ πατέρας του θᾶταν στὴν ἐκκλησιά, πὼς ἔπειτα ἀπὸ λίγο μὲ τὸ φελόνι καὶ μὲ τὸ πετραχήλι του θὰ εἶναι ἐμπρὸς στὴν Ἀγία Τράπεζα. «*Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν!*» θὰ λέγῃ μὲ τὴ δυνατὴ φωνή του, καὶ ὁ ψάλτης θ' ἀπαντᾷ μὲ ψαλμωδία: «*Κύριε ἐλέησον!*»

Ὁ πατέρας του θὰ τὸν περιμένῃ τώρα νὰ κανοναρχήσῃ καὶ νὰ πῇ τὸ Ἅγιος ὁ Θεός. Τί θὰ βάλῃ μὲ τὸ νοῦ του ἂν δὲν τὸν δῇ ἐκεῖ; Τὸ ξέρει ἄρα γε πὼς πῆρε τίς λίρες ἀπὸ τὸ συρτάρι;

«ὦ! δὲν τὸ ξέρει», σκέφτηκε ὁ Σταμάτης. «Ποῦ νὰ τὸ ξέρῃ! Τίς πῆρα μόνος μου, κρυφά... Καὶ πὼς τὸν λὲν αὐτὸν ποὺ παίρνει μόνος του, κρυφά, ἓνα πρᾶμα ποὺ δὲν εἶναι δικό του;» συλλογίστηκε ἔξαφνα...

Πὼς τὸν λέν; Τὸ ἤξερε...

Κλέφτη....

Ὁ Σταμάτης στάθηκε· τὸν ἔπιασε ἀνατριχίλα· ἔκαμε

δυὸ βήματα, ἀκούμπησε στὸν κορμὸ ἐνὸς δέντρου, ἔσκυψε τὸ κεφάλι του κι ἄρχισε νὰ συλλογίζεται.

Κλέφτης! Κλέφτης! ἦταν κλέφτης... τίς ἔκλεψε ἐκεῖνες τίς λίρες... πόσες ἦταν; πόσες λίρες ἔκλεψε; δὲν τῷ ἔξερε· καὶ τὰ δάχτυλά του ἄρχισαν νὰ τίς μετροῦν μὲ τρεμούλα, μία μία. Ἦταν δεκοχτῶ, δεκοχτῶ! λοιπὸν ἦταν δεκοχτῶ φορὲς κλέφτης!

Καὶ τότε τοῦ ἤρθαν στὸ νοῦ του ὅσα ἤξερε, ὅσα ἄκουσε γιὰ τοὺς κλέφτες. Εἶδε μὲ τὰ μάτια τῆς φαντασίας ἕνα τρομερὸν κλέφτη ποὺ ἀπάντησε μιὰ μέρα ἐνῶ τὸν πηγαιναν στὴ φυλακὴ τέσσαρες χωροφύλακες, μὲ τὰ χέρια πιστάγκωνα δεμένα, καὶ τὸ πλῆθος ἔτρεχε ἀπὸ πίσω. Τοῦ ἤρθαν στὸ νοῦ του ὅλα ὅσα ἄκουσε γιὰ τίς φυλακές, πὼς οἱ τοῖχοι τους στάζουν ἀπὸ ὑγρασία, πὼς οἱ κατὰδικοι κοιμοῦνται σωριασμένοι εἴκοσι, τριάντα, πενήντα μαζὶ σὲ κάτι στενὰ ὑπόγεια, πάνω σὲ μουχλιασμένες ψάθες, καὶ δὲ βλέπουν ἥλιο, δὲ βλέπουν κόσμος, καὶ τοὺς δίνουν ἕνα ξεροκόμματο, μαῦρο καὶ πικρό, καὶ τοὺς φυλάγουν νύχτα μέρα στρατιῶτες, κι ἂν θελήσῃ κανένας νὰ φύγῃ, μπούμ! τὸν σκοτώνουν.

«Ἐκεῖ μέσα θὰ μὲ κλείσουν καὶ μένα... χρόνια... κι ὁ-λος ὁ κόσμος θὰ μάθῃ πὼς εἶμαι κλέφτης!..»

Καὶ τοῦ φαινόταν πὼς ὅλοι τῷ ξεραν ἀπὸ τώρα, πὼς ὅλοι ἔβλεπαν στὸ πρόσωπό του, στὰ μάτια του πὼς ἦταν κλέφτης· πὼς ὅλων τῶν διαβατῶν τὸ μάτι ἔφτανε ὡς μέσα στὴν τσέπη του κι ἔβλεπε τίς κλεμμένες λίρες· καὶ τὸν ἔπιασε τρόμος!...

Ἄρχισε νὰ τρέχῃ σὰν νὰ τὸν κυνηγοῦσαν. Τοῦ φαινόταν πὼς ὅλοι γι' αὐτὸν μιλοῦσαν.

Ἕνας σκύλος γαύγιζε, τοῦ φαινόταν σὰ νάλεγε: «Νὰ ὁ Σταμάτης ὁ κλέφτης, πιάστε τον!» Ἕνα πουλί κελαηδοῦσε, νόμιζε πὼς φώναζε: «Κλέφτης! κλέφτης!» Τὰ δέντρα πὺν εἶναι ἀπόξω ἀπ' τὴ Ριζάρειο Σχολὴ σειόνταν στὸ φύσημα τοῦ ἀνέμου, καὶ τοῦ φαινόταν πὼς τὸ ἕνα τὸν ἔδειχνε στὸ ἄλλο μὲ τὰ κλαδιά του, πὺν κουνιόνταν κι ἔλεγαν μεταξύ τους: «Νά τος ὁ κλέφτης!» Ἡ συνείδησή του ἀπὸ μέσα τοῦ φώναζε: «Κλέφτη! κλέφτη!» καὶ τοῦ τῶλεγε τόσο δυνατὰ πὺν ὁ Σταμάτης γυρνοῦσε καὶ κοίταζε μήπως τοῦ τὸ φωνάζει κανένας ἀπὸ πίσω του.

Ἐξαφνα στάθηκε καὶ τέντωσε τ' αὐτιά του. Λίγο ἔλειψε νὰ λιγοθυμήσῃ ἀπὸ πίσω του ἄκουσε νὰ χτυποῦν τὰ πέταλα ἑνὸς ἀλόγου πὺν ἔτρεχε, κάλπαζε, πλησίαζε· ἐκεῖνα τὰ πέταλα θαρροῦσες πὼς τὸν χτυποῦσαν στὸ στῆθος. Τί; λοιπὸν τῶμαθαν; τὸν κυνηγοῦν;

«Ἄχ! μ' ἔφτασε· θὰ μὲ συλλάβῃ... Θὰ μὲ δέσῃ μὲ σκοινιά, εἶμαι κλέφτης!.. Ποιὸς μοῦ εἶπε νὰ κλέψω;»

Μὰ τί; πέρασε τ' ἄλογο; ὦχ! ἀνάσανε· σώθηκε· δὲν ἦταν χωροφύλακας· ἦταν στρατιώτης τοῦ πυροβολικοῦ, ἀγγελιαφόρος, καὶ πῆγαινε στὰ παραπήγματα...

Στάθηκε μπροστὰ στὴ Ριζάρειο Σχολή· μέσα στὴ φυλῶσιὰ τῶν δέντρων, εἶδε νάσπριζῃ, ἀντικρὺ, τὸ μαρμαρένιο καμpanariὸ τῶν Ἀσωμάτων. Τοῦ ἦρθε στὸ νοῦ πὼς ὁ Θεὸς εἶναι σπλαχνικὸς καὶ συχωρᾷ τοὺς ἁμαρτωλοὺς, κι ἀποφάσισε νὰ πάῃ ἐκεῖ, στὴ μοναξιά, πὺν δὲ θὰ τὸν βλέπη κανένας, νὰ γονατίσῃ πάνω στὰ μάρμαρα καὶ νὰ παρακαλέσῃ πολὺ τὸ Θεὸ νὰ τὸν συχωρέσῃ γιὰ τὸ ἔγκλημα πὺν ἔκαμε.

Ἄλλὰ μόλις προχώρησε δέκα βήματα, τὰ πόδια του

καρφώθηκαν στο χῶμα, ἔγινε κατακίτρινος· κρύος ἰδρώ-
τας τὸν ἔβρεξε.

Μπροστά του ἦταν ἓνας χωροφύλακας, κι ἐρχόταν
καταπάνω του.

«Ἄ! τώρα πιά δὲ γλυτώνω, ἔλεγε, θὰ μὲ πιάση, θὰ μὲ
πάῃ στὴν καταδίωξη, καὶ ὁ κόσμος θὰ τρέχη ἀπὸ πίσω!»

Ὁ χωροφύλακας ἔφτασε κοντά του· μόνο πού τὸν κοί-
ταξε, κόπηκε ἡ ἀναπνοὴ τοῦ Σταμάτη.

Μὰ δὲν τοῦ εἶπε τίποτε καὶ πέρασε· ἀπομακρύνθηκε
χωρὶς νὰ τὸν συλλάβῃ.

«Δὲν τῷμαθαν ἀκόμα!» εἶπε ἀπὸ μέσα του ὁ Σταμάτης.

*
* *

Καὶ τρέμοντας ἀπὸ τὸ φόβο του ἔφτασε στὸ Μονα-
στήρι τῶν Ἀσωμάτων. Πέρασε τὸ κατώφλι τῆς μεγάλης
πόρτας· ἡ βρῦση πού εἶναι στὸν περίβολο θέλησε νὰ τοῦ
φωνάξῃ κι αὐτὴ μὲ τὸ μουρμούρισμα τοῦ τρεχάμενου νε-
ροῦ της: «Κλέφτη! Κλέφτη!» Μὰ ὁ Σταμάτης πρόφτα-
σε καὶ μπῆκε στὸ προαύλιο, κι ἀπὸ κεῖ στὴν ἐκκλησία.

Ἡ ἐκκλησία μύριζε λιβάνι· στὰ μανουάλια ἦταν ἀναμ-
μένα δύο μεγάλα κεριά· μπροστὰ στὶς μεγάλες εἰκόνες τῶν
Ἀγίων ἔκαιαν καντήλια· ὁ παπὰς ἔλεγε ἐκεῖνη τὴ στιγμή
τὸ *Φῶς ἱλαρὸν ἀγίας δόξης*.

Ὁ Σταμάτης κοίταξε ὁλόγυρα· μονάχα δύο τρεῖς γέ-
ροι καλόγεροι τοῦ Μοναστηριοῦ ἦταν στὰ στασίδια· στρι-
μώχτηκε σὲ μιὰ γωνία καὶ σήκωσε τὰ μάτια του στοὺς
Ἀγίους. . . .

Μὰ τώρα ἄρχισε νὰ τρέμῃ πάλι. Τὸν ἔπιασε ἓνας φό-

Στάθηκε μπροστά στη Ριζάρειο Σχολή· μέσα στη φυλλωσιά
των δέντρων, είδε νάσπριζη άντικρύ, τὸ μαρμαρένιο

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

βος πιό μεγάλος, πιό τρομερός από κείνον, πού τόν έπιασε όταν είδε τὸ χωροφύλακα. Ὁ Σταμάτης τοὺς Ἀγίους τοὺς φοβόταν περισσότερο κι ἀπὸ τοὺς χωροφύλακες. Οἱ χωροφύλακες μποροῦν νὰ στείλουν ἕναν κλέφτη στὴ φυλακή, μὰ οἱ Ἅγιοι μποροῦν νὰ τόν στείλουν . . . στὴν Κόλαση !...

Καὶ οἱ Ἅγιοι τὸν κοίταζαν μὲ ἀγριεμένα μάτια, κίτρινοι ἀπὸ τὸ θυμὸ τους. Πρὸ πάντων ὁ Ἅγιος Νικόλαος πού ἦταν ἐμπρὸς του. Ὁ Σταμάτης εἶχε καρφώσει τὴ ματιά του πάνω στὸ πρόσωπό του καὶ τὸν κοίταζε· καὶ ὅσο τὸν κοίταζε, τόσο τοῦ φαινόταν πὼς ζωντανεύει, πὼς τὰ χεῖλη του κουνιόνταν γιὰ νὰ φωνάξουν: «Κλέφτη!» πὼς τὰ χέρια του ξεκολλοῦσαν ἀπὸ τὸν τοῖχο γιὰ νὰ τὸν πιάσουν, νὰ τὸν στείλουν στὴν Κόλαση !...

Στὴν Κόλαση !... Εἶχε διαβάσει σ' ἕνα βιβλίο τοῦ πατέρα του, τί φοβερὴ καὶ τρομερὴ εἶναι ἡ Κόλαση, μὲ τίς αἰώνιες φλόγες της, μὲ τὰ βασανιστήρια τῶν διαβόλων, μὲ τὰ νύχια τῶν ἀμαρτωλῶν πού βγαίνουν ἀπ' τὰ δάχτυλά τους όταν κολυμποῦν μέσα στὴ βρασμένη πίσσα !... ὦ, ἡ Κόλαση, ἡ Κόλαση !

Σὲ μιὰ κίνηση πού ἔκαμε ἀπὸ τὴν τρομάρα του, οἱ λῖρες κουδούνισαν στὴν τσέπη του.

«Τί! ζητῶ συχώρηση ἀπ' τοὺς Ἀγίους, σκέφτηκε· ἐνῶ ἡ ἀμαρτία μου εἶναι ἐδῶ, στὴν τσέπη μου; Πρέπει νὰ τίς βγάλω ἀπὸ πάνω μου αὐτὲς τίς κλεμμένες λῖρες, πρέπει νὰ τίς πᾶω στὴ θέση τους, στὸ συρτάρι τοῦ τραπέζιου.

Βγῆκε βιαστικά ἀπὸ τὴν ἐκκλησία, κι ἄρχισε νὰ τρέχει. Δὲν ἦταν πιά κουρασμένος, κομμένος. Ἔτρεχε σὰν

νάχε φτερά στὰ πόδια του, καὶ χωρὶς νὰ σταματήσῃ πουθενά· σ' ἓνα τέταρτο ἔφτασε λαχανιασμένος στὸ σπτάκι τους.

Χώθηκε κρυφὰ κρυφὰ στὸ καμαράκι ὅπου ἦταν τὸ τραπέζι μὲ τὸ συρτάρι· πλησίασε μὲ καρδιοχτύπι. Μὰ στάθηκε ἀκίνητος, ἀπελπισμένος.

Τὸ συρτάρι ἦταν κλειστό, κλειδωμένο!... Καὶ τὸ κλειδί θὰ τὸ εἶχε πάρει ὁ πατέρας του...

Καὶ τώρα; τί νὰ κάμῃ; πῶς νὰ τὶς βάλῃ στὴ θέση τους αὐτὲς τὶς καταραμένες λίρες;

Ἄ! ἀνάμεσα στὸ συρτάρι καὶ στὸ ἄπάνω μέρος τοῦ τραπεζιοῦ ἦταν μιὰ χαραμάδα· ἀπ' αὐτὴν σιγά, σιγά, ἀργά, ἀργά, μὲ ἀγωνία, τρέμοντας ἅμα ἄκουε περπατησιά, τρέξιμο, ἀνοιγμα πόρτας, βήξιμο, ἄρχισε νὰ ρίχνῃ στὸ συρτάρι, μία μία, τὶς λίρες. Σὰν νὰ εἶχαν βαριά πλακωμένη τὴ συνείδησή του ἐκεῖνες οἱ δεκοχτὼ λίρες, κάθε φορὰ πὺν ἔρριχνε μία, γινόταν λαφύρετη. Εἶχε ρίξει δέκα ἑφτά, τοῦ ἔμενε μόνο μία, ἐτοιμαζόταν κι αὐτὴ νὰ τὴ ρίξῃ, ὅταν ἄκουσε βήματα πὺν πλησίαζαν· ἡ καρδιά του χτυποῦσε μέσα στὸ στῆθος του· ἄρχισε νὰ τρέμῃ· τὰ γόνατά του κόπηκαν.

— «Χάθηκε!» ψιθύρισε· καὶ προσπάθησε μὲ ἀπελπισία νὰ τὴ ρίξῃ κι αὐτὴ, μὰ δὲν πρόφτασε· ἡ πόρτα ἀνοιξε καὶ μπῆκε ὁ Παπα-Θεοφάνης, ὁ πατέρας του...

Κι εἶδε τὴ λίρα νὰ λάμπῃ στὸ χέρι του! Πλησίασε, τὸν κοίταξε μὲ αὐστηρὸ βλέμμα, πῆρε τὴ λίρα, ξεκλειδωσε τὸ συρτάρι καὶ τὴν ἔρριξε μέσα!

Ὁ Σταμάτης ἦταν κίτρινος σὰ νεκρός· κρύος ἰδρωτας

ἔσταζε ἀπὸ τὸ μέτωπό του. Ὁ πατέρας του τὸν ἀγριοκοίταξε καὶ πάλι, κάθησε στὸ μικρὸ καναπεδάκι ποὺ ἀκουμποῦσε στὸν τοῖχο· ἔβγαλε τὸ καλυμμαῦχί του καὶ τ' ἀφῆκε πάνω στὸ τραπέζι. Τὰ ἤξερε ὅλα. Εἶχε ἀνεβῇ στὴν καμαρούλα καὶ εἶδε πὼς ἔλειπαν οἱ λίρες. Ἐπιασε τὸ Σταμάτη ἀπὸ τὸ χέρι, τὸν ἔβαλε καὶ στάθηκε ὀρθὸς ἐμπρὸς του, καὶ τοῦ εἶπε μὲ σοβαρότητα :

«Εἶναι μεγάλη ἁμαρτία ἡ κλεψιά· καὶ δεκοχτὼ πεντάρες ἂν κλέψης ἀκόμα...»

— «Πεντάρες !» εἶπε ὁ Σταμάτης, καὶ κοίταξε τὸν πατέρα του μ' ἐκπληξη, καὶ ἀνάσανε σὰν νὰ τοῦ σήκωσαν καμιὰ μεγάλη πέτρα ἀπὸ τὸ στήθος του. «Πεντάρες ; δὲν ἦταν λίρες ;»

— «Λίρες; ποὺ νὰ τίς βρῶ τίς λίρες ; τόσο τὸ χειρότερο ! καὶ μὴ σοῦ φαίνεται πὼς εἶσαι λιγώτερο κλέφτης· κλέφτης εἶναι ὅποιος κλέβει καὶ μιὰ πεντάρη, καὶ ἓνα μονόλεπτο. Καὶ σὺ εἶσαι *κλέφτης* !»

Ὁ Σταμάτης ἔνιωθε πὼς θὰ λιγοθυμήσῃ.

Τὸ κατάλαβε ὁ Παπα-Θεοφάνης καὶ μὲ μιᾶς ἡ καρδιά του γέμισε συμπόνεση, καὶ ἀπὸ τὴ φωνή του ἔφυγε ὁ αὐστηρὸς τόνος τοῦ δικαστῆ ποὺ ἀπαγγέλλει τὴν καταδίκη τοῦ ἐνόχου, καὶ ἦρθε ὁ ἥσυχος τόνος τοῦ πατέρα ποὺ ἀγαπᾷ, καὶ τοῦ παπᾶ ποὺ ἔχει συνηθίσει νὰ εὐλογῇ κεφάλια σκυμμένα καὶ νὰ συχωρᾷ ὅσους μετανοιώνουν.....

Καὶ τοῦ εἶπε ἀπαλά :

«Ἀφοῦ μετάνιωσες, παιδί μου, καὶ ἦρθες μόνος σου καὶ ἔβαλες στὴ θέση του ὅ,τι *πῆρες*, καταλαβαίνω πόσο σὲ τιμώρησε ἡ συνείδησή σου καὶ σὲ συχωρῶ. Τοῦτο μο-

Εἶναι μεγάλη ἁμαρτία ἡ κλεψιά· καὶ δεκοχτὼ πεντάρες
ἂν κλέψῃς ἀκόμα» (σελ. 44).

νάχα συλλογίσου: μὲ τὴν πράξῃ σου αὐτὴ μόλυνες τὴν ψυχὴ σου, καὶ πρέπει τώρα νὰ γίνῃς καλύτερος γιὰ νὰ τὴν καθαρίσῃς, καὶ νὰ σὲ συχωρέσῃ καὶ ὁ Πανάγαθος ὁ Θεός».

Καὶ πῆρε ἀπὸ τὸ τραπέζι τὸ καλυμμαύχι του, τὸ φόρεσε, καὶ ἔφυγε χωρὶς νὰ γυρίσῃ πίσω νὰ ἰδῇ...

Ὁ Σταμάτης ἀκούμπησε τὸ πρόσωπό του πάνω στὸ τραπέζι, τὸκρυψε μὲ τὰ δύο του χέρια καὶ ἔκλαψε!... Ἡ λύπη του, ἡ ντροπὴ του γιὰ τὴν κλεψιὰ πού ἔκαμε ἦταν πολὺ μεγάλη. Ἀπὸ τὰ μάτια του ἔτρεχαν τὰ δάκρυα του πού τοῦ ἔκαιγαν, τοῦ φλόγιζαν τὰ βλέφαρά του, καὶ ἀπὸ τὴ χαρμάδα ἔσταζαν τὰ δάκρυα στὸ συρτάρι καὶ ἔβρεχαν τὶς ὀλοκαίνουργιες πεντάρες, πού εἶχε κλέψει, σὰν ν᾿ἄθελαν νὰ τὶς καθαρίσουν καὶ αὐτὲς ἀπὸ τὸ μόλυσμα τῆς κλεψιάς!...

7. Πῶς φέρεται στοὺς ἀδελφοὺς της ἡ αὐτοκρατόρισα Εὐδοκία.

Στὴν Ἀθήνα, στὰ βυζαντινὰ χρόνια, ζοῦσε μιὰ νέα, πού λεγόταν Ἀθηναῖδα.

Ἦταν κόρη τοῦ ὀνομαστοῦ φιλοσόφου Λεόντιου, πού φρόντισε πολὺ γιὰ τὴν ἀνατροφή καὶ τὴ μόρφωσή της.

Ἡ Ἀθηναῖδα εἶχε πολλὰ χαρίσματα· σπάνια ὁμορφιά, μὰ καὶ μυαλὸ δυνατὸ καὶ καλὴ καρδιά.

Αὐτὰ τὰ χαρίσματα καὶ τὰ γράμματα πού ἔμαθε ἔκαμαν τὴν Ἀθηναῖδα ξεχωριστὴ γυναῖκα. Ἦξερε φιλο-

σοφία, ἐγνώριζε τοὺς ποιητὲς καὶ μιλοῦσε μὲ μεγάλη εὐ-
γλωττία.

Ὁ πατέρας της Λεόντιος εἶχε ἀρκετὴ περιουσία. Μὰ
ὅταν πέθανε καὶ ἀνοιξαν τὴ διαθήκη του, εἶδαν πὼς τὴν
περιουσία αὐτὴ τὴ μοίραζε στοὺς δυὸ γιούς του, τὸν Οὐ-
λεριανὸ καὶ τὸ Γενέσιο, καὶ στὴν Ἀθηναΐδα δὲν ἄφηνε
σχεδὸν τίποτε. Ἴσως τὸ ἔκαμε αὐτὸ γιατί νόμιζε πὼς οἱ
γιοί του εἶχαν ἀνάγκη ἀπὸ χρήματα γιὰ νὰ ζήσουν, ἐνῶ ἡ
Ἀθηναΐδα μὲ τὰ χαρίσματά της θάβρισκε εὐκολὰ κά-
ποιον ἄρχοντα γιὰ νὰ τὴν πάρῃ γυναῖκα χωρὶς προῖκα.

Ἡ Ἀθηναΐδα εἶχε ἀνάγκη νὰ ζήτη μὲ ἀξιοπρέπεια
καὶ παρακαλοῦσε τ' ἀδέρφια της νὰ τῆς δώσουν καὶ αὐτῆς
ἓνα μέρος ἀπὸ τὴν κληρονομία. Αὐτοὶ ὅμως μὲ κανέναν τρό-
πο δὲν ἤθελαν ν' ἀκούσουν τὰ λόγια της.

Ἡ Ἀθηναΐδα εἶχε μιὰ θεία. Στὴν ἀπελπισία της
ἔτρεξε σ' αὐτήν· καὶ ἡ καλὴ γυναῖκα δέχτηκε μὲ προθυμία
νὰ ταξιδέψῃ μαζί μὲ τὴν ἀνιψιά της ὡς τὴν Πόλη, πού θὰ
πῆγαινε νὰ ζητήσῃ δικαιοσύνη ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Αὐτο-
κράτορα.

Αὐτοκράτορας τότε στὸ Βυζάντιο ἦταν ὁ Θεοδόσιος·
καὶ ἐπειδὴ ἦταν μικρὸς ἀκόμη τὸν ἀντιπροσώπευε ἡ ἀδερφή
του Πουλχερία, μεγαλύτερή του, νέα φρόνημη καὶ καλή.

Ἡ Ἀθηναΐδα μὲ τὴ θεία της παρουσιάστηκαν στὴν
Πουλχερία· ἡ ὁμορφιὰ τῆς νέας, ἡ κορμοστασιά της, ἡ
εὐγένεια πού εἶχε σὲ κάθε κίνημά της, ἡ ἐξυπνάδα της,
οἱ γνώσεις καὶ ἡ εὐγλωττία της μάγεψαν τὴν Πουλχε-
ρία. Πρώτη φορὰ ἔβλεπε στὴ ζωὴ της τέτοια νέα, καὶ
σκέφτηκε νὰ τὴ δώσῃ γυναῖκα στὸν ἀδερφό της. Τὴν ἴ-
δια μεγάλη ἐντύπωση ἔκαμε ἡ Ἀθηναΐδα καὶ στὸ Θεο-

δόσιο. Καὶ πρόθυμα δέχτηκε ὁ νέος αὐτοκράτορας νὰ κάμῃ σύντροφο τῆς ζωῆς του τὴν ὥραία Ἀθηναία.

Πρὶν στεφανωθῇ ἡ Ἀθηναΐδα ἔλαβε τὸ ἅγιο βάπτισμα, ἔγινε χριστιανὴ καὶ ὀνομάστηκε Εὐδοκία.

Ἡ ὀρφανὴ καὶ ἀπροστάτευτη καὶ ἀδερφοδιωγμένη κόρη τῶν Ἀθηναίων ἔγινε μονομιᾶς αὐτοκρατόρισα!

Ἡ ἀπότομη αὐτὴ μεταβολή, τὸ ξαφνικὸ αὐτὸ ἀνέβασμα, δὲν ἄλλαξαν διόλου τὸ χαρακτῆρα τῆς Εὐδοκίας. Ἄλλους τὰ μεγαλεῖα τοὺς κάνουν φαντασμένους, μερικοὺς τοὺς κάνουν καὶ σκληροὺς, μὰ ἡ σοφὴ καὶ ὥραία Ἑλληνίδα ἔμεινε ἀμόλυντη ἀπὸ κάθε κακία.

Πρώτη φροντίδα τῆς ἦταν νὰ διαδώσῃ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα στὸ Βυζάντιο· μάζεψε τριγύρω τῆς τοὺς σοφοὺς ἐκείνου τοῦ καιροῦ καὶ τοὺς τίμησε πολὺ.

Στὴν εὐτυχία τῆς συλλογίστηκε καὶ τοὺς ἀδερφοὺς τῆς. Μὰ αὐτοί, σὰν ἔμαθαν πὺς ἡ κατατρεγμένη ἀδερφή τους ἀνέβηκε στὸ θρόνο καὶ εἶχε δύναμη νὰ τοὺς βλάψῃ, κρύβονταν φοβισμένοι, γιατί ἔτρεμαν μὴν τοὺς ἐκδικηθῇ γιὰ τὸ σκληρὸ φέρεσίμους.

Ἡ Εὐδοκία ἔστειλε ἀνθρώπους πρὸς τοὺς ἀνακάλυψαν καὶ τοὺς ἔφεραν στὴν Πόλιν.

Ὅταν οἱ δύο νέοι ἀνέβηκαν στὸ μεγαλόπρεπο παλάτι καὶ παρουσιάστηκαν μπροστὰ στὴν Αὐτοκρατόρισα, πρὸς καθόταν στὸ χρυσὸ θρόνο μὲ κορῶνα στὸ κεφάλι καὶ βασιλικὸ σκῆπτρο στὸ χέρι, τᾶχασαν ἡ καρδιά τους χτυποῦσε δυνατά, τὰ πόδια τους ἔτρεμαν, στέκονταν ἀμίλητοι καὶ ἀκίνητοι, μὲ κεφάλι σκυμμένο, χωρὶς νὰ τολμοῦν νὰ ὑψώσουν τὰ μάτια τους καὶ νὰ τὴν κοιτάξουν.

Μὰ καὶ ἡ Εὐδοκία μόλις κρατοῦσε τὰ δάκρυα ἀπὸ τῇ
μεγάλῃ συγκίνησιν καὶ μὲ φωνὴν τρεμουλιαστὴν τοὺς λέει :

«Εἶμαι ἡ Ἀθηναῖδα, ἡ ἀδερφή σας. Ἐλᾶτε κοντά μου
χωρὶς κανένα φόβο. Ἄν σεῖς δὲ φερνόσατε ἔτσι σκληρὰ
σ' ἐμένα, δὲ θὰ ἐρχόμουν κι ἐγὼ ἐδῶ, ὅπου μὲ τῇ βοή-
θεια τοῦ Θεοῦ ἦταν γραφτό μου νὰ βαπτιστῶ καὶ νὰ
γίνω αὐτοκρατόρισα. Κανεῖς δὲν ξέρει τὰ θελήματα τοῦ
Θεοῦ. Ἐγὼ πιστεύω ὅτι, ὅσα ἔγιναν καὶ ὅσα ὑπόφερα ἀπὸ
σᾶς, ἦταν θέλημα Θεοῦ γιὰ τὴν καλὴ μου τύχη».

Λέγοντας αὐτὰ κατέβηκε ἀπὸ τὸ θρόνο, ἀγκάλιασε
τοὺς ἀδερφοὺς τῆς καὶ τοὺς φίλησε μὲ συγκίνησιν. Μέσα
στὴν εὐγενικὰ ψυχὴ τῆς δὲν μποροῦσε νὰ ριζώσῃ τὸ μί-
σος καὶ ἡ ἐκδίκησις. Τοὺς συχώρεσε, γιὰτὶ ἡ καρδιά τῆς
τῆς ἔλεγε πὼς δὲν πρέπει νὰ κρατοῦμε ἔχθρα σ' ὅσους
θέλησαν νὰ μᾶς βλάψουν.

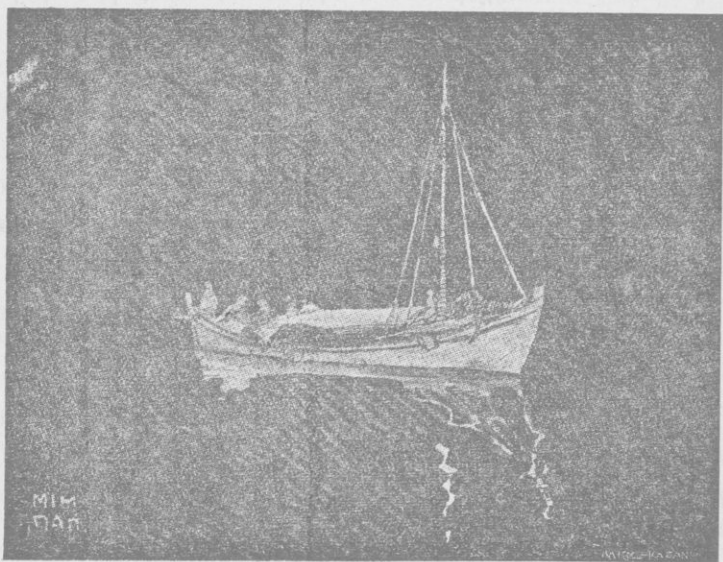
Σὲ λίγον καιρὸ ἡ Εὐδοκία ἔδωκε μεγάλα ἀξιώματα
στοὺς ἀδερφοὺς τῆς· τὸν Οὐλεριανὸν τὸν ἔκαμε *μάγιστρο*,
δηλαδὴ ὑπουργὸ καὶ τὸ Γενέσιον γενικὸ διοικητὴ τὴν
Ἰλλυρία.

8. Οἱ σφουγγαράδες.

Οἱ Ἕλληνες δὲν ψαρεύουν μόνο κάθε λογῆς ψάρια,
ἀλλὰ ψαρεύουν καὶ σφουγγάρια· καὶ γιὰ τὸ ψάρεμα αὐτὸ
ταξιδεύουν μακριὰ ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν θάλασσαν, πηγαί-
νουν ὥς τ' ἀκρογιάλια τῆς Βορινῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Συ-
ρίας.

Γιὰ τὴν σπογγαλιεὶα χρειάζεται μεγάλη τόλμη, γιὰ
Ξενοπούλου—Κουρτίδου—Κονιδάρη, Ἀναγνωστικὸν Ε', ἐκδ. Β'. 4

εἶναι πολὺ ἐπικίνδυνη τέχνη. Καταγίνονται σ' αὐτὴν οἱ ἄφοβοι ναυτικοί μας, πρὸ πάντων οἱ Ὑδραῖοι, οἱ Αἰγινῆτες, ὅπως καὶ οἱ νησιῶτες τῆς Καλύμνου καὶ τῆς Σύμης ἀπὸ τὰ Δωδεκάνησα. Τὸ ἐμπόριο τῶν σφουγγαριῶν εἶναι τὸ περισσότερο στὰ χέρια τῶν Ἑλλήνων, καὶ αὐτοὶ στέλ-

*Οἱ προετοιμασίαι τῶν σφουγγαράδικων καϊκιῶν γίνονται
τὸ Φεβρουάριο καὶ τὸ Μάρτιο.*

νουν γιὰ πούλημα τὰ σφουγγάρια σὲ διάφορα μέρη τοῦ κόσμου.

Οἱ προετοιμασίαι τῶν σφουγγαράδικων καϊκιῶν γίνονται τὸ Φεβρουάριο καὶ τὸ Μάρτιο. Καὶ τὸν Ἀπρίλη ἢ τὸ πολὺ τὸ Μάη ὅλα εἶναι ἔτοιμα γιὰ τὸ ταξίδι. Ἡ κουζίνα τελειωμένη. Ὅ,τι θὰ χρειασθῇ ἐκεῖ κάτω γιὰ νὰ ὁδησοῦν τὸ ψωμὶ τῶν οἰκογενειῶν τους. Τὰ καΐκια, οἱ

μπρατσέρες, τὰ μηχανοκαΐκα, ὅλα περιμένουν σὰ θαλασσοπούλια ν' ἀπλώσουν τὰ φτερά τους. Ἐνας παπὰς κρατώντας τὸ σταυρὸ στὸ ἓνα χέρι καὶ βασιλικὸ στὸ ἄλλο. ἁγιάζει τὸ κάθε καράβι, ἐνῶ ὁλόγυρα οἱ ναῦτες προσεύχονται μὲ εὐλάβεια καὶ παρακαλοῦν τὸ Θεὸ νὰ τοὺς προστατεύῃ στὸ ἐπικίνδυνο ταξίδι τους.

Στὴν ἀκρογιαλιὰ οἱ γυναῖκες καὶ οἱ ἀδερφὲς τῶν ναυτῶν καὶ οἱ ἀσπρομάλληδες γονεῖς τους, τοὺς ἀγκαλιάζουν μὲ λαχτάρια, τοὺς εὖχονται καλὸ ταξίδι καὶ παρακαλοῦν τὴν Παναγιά νὰ τοὺς φυλάῃ καὶ νὰ τοὺς φέρῃ πίσω μὲ τὸ καλό.

Οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ φίλοι ἀπάνω στὰ ὑψώματα, ὁλόγυρα στὴν ἀκροθαλασσιὰ, ἀποχαιρετοῦν τὸ πλοῖο μὲ τὰ μαντίλια καὶ τὸ κατευοδώνουν. Στέκουν ἐκεῖ ὡς πού, φεύγοντας αὐτὸ ὁλοένα μακρύτερα, σιγὰ σιγὰ νὰ καταντήσῃ ἓνα ἄσπρο σημάδι στὸν ὁρίζοντα κι ἔπειτα νὰ χαθῇ. Οἱ γυναῖκες, τὰ παιδιά, οἱ ἀδερφές, γυρνοῦν τότε ὅλοι λυπημένοι στὸ σπíti.

Σὲ λίγες μέρες φτάνουν οἱ ταξιδιωτὲς στὶς ἀκρογιαλιὲς τῆς Βορινῆς Ἀφρικῆς, τῆς Συρίας, τῆς Κύπρου. Καὶ ἀφοῦ ξεκουραστοῦν δυὸ τρεῖς μέρες ἀρχίζουν τὴ δουλειά. Μόλις βγῇ ὁ ἥλιος, ξεκινοῦν νὰ βροῦν μέρος πού νὰ ἔχῃ σφουγγάρια.

Τὸ ψάρεμα τῶν σφουγγαριῶν γίνεται ἢ μὲ μηχανὴ ἢ μὲ βουτηχτές.

Ὁ βουτηχτής κρατώντας κρεμασμένο στὸ λαιμό του ἓνα δίχτι γιὰ νὰ βάζῃ τὰ σφουγγάρια, ρίχνεται ἀπὸ τὸ κατάστρωμα στὴ θάλασσα. Στὰ χέρια του κρατᾷ ἓνα κομμάτι μάρμαρο ἐφτὰ ὡς ὀχτὼ ὀκάδων. Τὸ

βάρος τοῦτο τὸν βοηθεῖ νὰ κατεβῇ πολὺ γρήγορα στὸ βυθό. Ἐκεῖ μὲ δύναμη καὶ ἀρπαχτὰ ξεριζώνει τὰ σφουγγάρια καὶ τὰ βάζει στὸ δίχτι.

Ὅταν θέλῃ ν' ἀνεβῇ ἀπάνω, κουνᾷ δυνατὰ τὸ μικρὸ σκοινὶ πὺν ἔχει δεμένον στὸ σῶμα του καὶ εἶναι δεμένο καὶ στὸ πλοῖο, καὶ οἱ συντρόφοι του τὸν τραβοῦν ἀπάνω γρήγορα γρήγορα.

Ὅταν θέλῃ ν' ἀνεβῇ ἀπάνω, κουνᾷ δυνατὰ τὸ μικρὸ σκοινὶ πὺν ἔχει δεμένον στὸ σῶμα του καὶ εἶναι δεμένο καὶ στὸ πλοῖο καὶ οἱ συντρόφοι του τὸν τραβοῦν ἀπάνω γρήγορα γρήγορα.

Ὑστερα ἀπὸ τὸν πρῶτο βουτηχτὴ κατεβαίνει δεύτερος, ὕστερα τρίτος, τέταρτος καὶ ἄλλοι.

Ἀλλὰ τὸ μεγαλύτερο ψάρεμα τῶν σφουγγαριῶν γίνεται μὲ τὴ μηχανή. Αὕτὴ εἶναι ἓνα εἶδος πανοπλία καὶ τὴ λένε *σκάφαντρο*. Τὴ φορεῖ ὁ βουτηχτὴς σὰ φόρεμα. Ἡ περικεφαλαία ἔχει μπροστὰ δύο μεγάλα στρογγυλὰ γιαλιὰ σὰ μάτια ἀπὸ χοντρὸ κρύσταλλο καὶ στὸ ἐπάνω μέρος μιὰ τρυπά ἀπ' ὅπου ἀρχίζει ἓνας λαστιχένιος σωλήνας. Αὐτὸς συγκοινωνεῖ μὲ μιὰ ἀεραντλία πὺν βρεῖσκε-

ται στο πλοίο. Μ' αὐτὴ στέλνουν ἀπὸ πάνω ἀέρα στο βουτηχτὴ, στὰ βάθη τῆς θάλασσας.

Ὁ βουτηχτὴς τῆς μηχανῆς παίρνει μαζί του κρεμασμένο στο λαιμό του ἓνα μεγάλο δίχτι· παίρνει κι ἓνα καμάκι γιὰ νὰ ὑπερασπίζῃ τὸν ἑαυτοῦ του καὶ κατεβαίνει στο βυθό.

Τὰ διάφορα ψάρια μικρὰ ἢ μεγάλα περνοῦν τρομαγμένα κοντὰ στο ἄγνωστο αὐτὸ θηρίο. Ἡ χάλκινη περικεφαλαία του ποὺ λάμπει, καὶ τὰ μεγάλα γιालιά ποὺ ἀστράφτουν τρομάζουν τὸ κάθε ψάρι καὶ τὸ ἐμποδίζουν νὰ πειράξῃ τὸ βουτηχτὴ μὲ τὸ σκάφαντρο, ἀλλὰ κι ἂν τολμήσῃ νὰ τὸ κάμῃ, ὁ βουτηχτὴς μὲ τὸ μακρὸ καμάκι του δὲν τὸ ἀφήνει νὰ τὸν βλάψῃ.

Φοβερός εἶναι ὁ κίνδυνος τῶν βουτηχτάδων, ποὺ κατεβαίνουν χωρὶς μηχανὴ στο βυθὸ τῆς θάλασσας. Ἐκεῖ κάτω τοὺς πιάνει μιὰ ζαλάδα, μιὰ σκοτοδίνη, καὶ πεθαίνουν ἀπὸ ἀσφυξία. Καὶ τότε μεγάλα θαλασσινὰ ζῶα, ὅπως ὁ καρχαρίας, τοὺς κομματιάζουν.

Ἡ μηχανὴ φυλάει τοὺς βουτηχτάδες ἀπ' αὐτὸν τὸν κίνδυνο· φέρνει ὅμως ἄλλες βλάβες· πολλοὶ βουτηχτάδες παθαίνουν ἀπὸ παράλυση χεριῶν καὶ ποδιῶν· ἄλλων κόβεται γιὰ πάντα ἡ φωνή· κι ἄλλοι παθαίνουν φριχτὸ θάνατο ἀπὸ ἀσφυξία, ὅταν δὲν προφτάσουν νὰ τοὺς τραβήξουν ἀπάνω ὅταν πρέπη.

Οἱ σφουγγαράδες, ἀφοῦ τελειώσῃ ἡ δουλειὰ τῶν βουτηχτάδων, καθαρίζουν τὰ σφουγγάρια. Καὶ πρῶτα πρῶτα τὰ πατοῦν μὲ τὰ πόδια τοὺς στο κατάστρωμα· ἔπειτα τὰ περνοῦν σ' ἓνα λεπτὸ σκοινὶ καὶ τὰ πλύνουν πολλὰς φορὲς στὴ θάλασσα, ὥς ὅτου νὰ βγῇ ὁ πηχτὸς χυμὸς ποὺ ἔχουν μέσα τους.

Τὸ ψάρεμα τῶν σφουγγαριῶν βασιτᾶ ἔξη ὡς ἑπτὰ μῆνες, ἀπὸ τὸν Ἀπρίλη ὡς τὰ τέλη τοῦ Ὀκτώβρη.

Τότε ἔρχεται ἡ γλυκιὰ ὥρα τοῦ γυρισμοῦ στὴν πατρίδα. Οἱ ξενητεμένοι δὲ βλέπουν τὴν ὥρα πότε νὰ रि-χτοῦν στὴν ἀγκαλιὰ τῶν συγγενῶν τους πὺν τοὺς περιμένουν μὲ τόση λαχτᾶρα.

Ἄξαφνα μιὰ μέρα φωνάζει ἕνας γεροναύτης.

«Νά, ἕνα πανάκι φαίνεται!»!

— «Καλέ, ποῦ τὸ βλέπεις;» τοῦ ἀποκρίνεται ὁ φίλος του.

— «Νά το, κοντὰ στὴ μύτη τοῦ μικροῦ νησιοῦ, πὺν εἶναι ἀντικρύ μας. Νά κι ἄλλο, νά κι ἄλλο. Θὰ εἶναι τὰ σφουγγαράδικα».

— «Αὐτὰ εἶναι, φίλε μου. Ἔχεις δίκιο...»

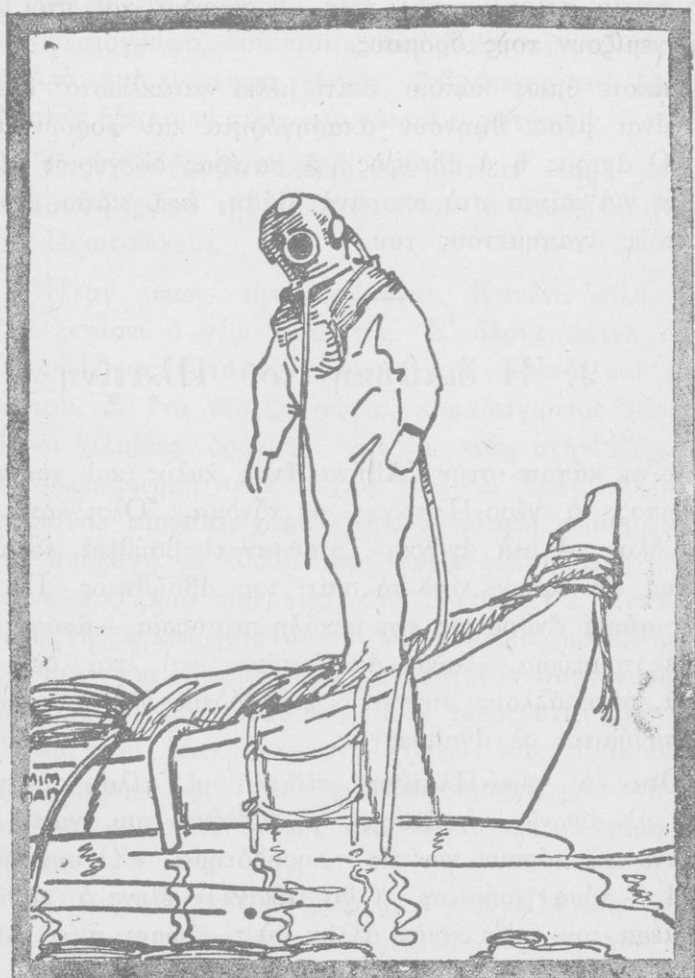
Φωνὲς σὲ λίγο ἀκούονται παντοῦ. «Αἶ αἶ, τὰ συχαρήκια μας, κυρὰ Ἀνέζω, κυρὰ Μπήλιω, κυρὰ Λενιώ...»

Οἱ πόρτες τῶν σπιτιῶν ἀνοίγουν βιαστικά, τὰ παραθυρόφυλλα ἀντηχοῦνε. Οἱ γυναῖκες ντυμένες ὅπως, ὅπως, πετιόνται ἔξω καὶ τρέχουν κάτω στὴν ἀκρογιαλιά.

Ὅλο τὸ νησι ἀναστατώνεται.

Οἱ καρδιὲς ὅλων χτυποῦν δυνατά. Ποιὸ καῖκι νὰ εἶναι; Γυρνᾷ ἄραγε γερός; Τὴν καλὴ εἰδηση πὺς ἔρχεται τὸ καῖκι φέρνουν στὶς οἰκογένειες τοῦ πλοιάρχου καὶ τῶν ναυτῶν παιδιὰ, πὺν παίρνουν τὸ δῶρο τους γιὰ τὴν εὐχάριστη εἰδηση.

Οἱ μέρες, πὺν γυρνοῦν τὰ καῖκια τῶν σφουγγαράδων στὴν πατρίδα τους, εἶναι μέρες γεμάτες χαρά. Τὰ λυπη-

Ἡ περικεφαλαία ἔχει ἔμπρὸς δύο μεγάλα στρογγυλὰ γυαλιὰ σὰ μάτια ἀπὸ χοντρὸ κρύσταλλο καὶ στὸ ἑπάνω μέρος μιὰ τρύπα ἀπ' ὅπου ἀρχίζει ἓνας λιστιχένιος σωλήνας (σελ. 52).

μένα σπίτια παίρνουν πάλι ζωή. Τραγούδια και ἤχοι μουσικῆς γεμίζουν τοὺς δρόμους.

Κάποτε ὅμως κάποιο σπίτι μένει κατάκλειστο· ἐκεῖνον ποὺ εἶναι μέσα θρηνοῦν ἀπαρηγόρητα καὶ φοροῦν μαῦρα. Ὁ ἄντρας ἢ ὁ ἀδερφὸς ἢ ὁ πατέρας δὲ γύρισε πίσω. Ἐμεινε γιὰ πάντα στὰ σκοτεινὰ βάθη, ἐκεῖ κάτω, μακριὰ ἀπὸ τοὺς ἀγαπημένους του.

9. Ἡ διαθήκη τοῦ Πλατίνη.

Ζοῦσε κάποτε στὴν Ἀθήνα ἓνας καλὸς καὶ χρήσιμος ἄνθρωπος, ὁ γέρο-Πλατίνης μὲ τὸνομα. Ὅλοι τὸν ἤξεραν, ὅλοι σὲ μιὰ ἀνάγκη ζητοῦσαν τὴ βοήθειά του καὶ κανένας δὲν ἔφευγε ἀπὸ τὸ σπίτι του ἀβοήθητος. Γιατὶ ὁ καλὸς αὐτὸς ἄνθρωπος εἶχε μεγάλη περιουσία, —ἀπάνω ἀπὸ δύο ἑκατομμύρια, —ζοῦσε ἀπλὰ πάντα καὶ λιτά, δὲν εἶχε παιδιά, οὔτε ἄλλους συγγενεῖς καὶ ξόδευε ὅλα του σχεδὸν τὰ εἰσοδήματα σὲ ἀγαθοεργίες.

Ὅταν ὁ γέρο-Πλατίνης πέθανε, οἱ φίλοι του περὶ-μεναν μὲ ἀγωνία ν' ἀνοιχτῇ ἡ διαθήκη του, γιατί ὅλοι ἐλπίζανε νὰ πάρουν γενναῖο κληροδότῃμα. «Ὁ συχωρεμένος εἶχε τόσα χρήματα, τί θὰ τᾶκανε!» ἔλεγε ὁ καθένας ἀπὸ μέσα του. «Σὲ ποιὸν ἄλλον θὰ τ' ἄφηνε, παρὰ στοὺς φίλους του».

Καὶ ρωτοῦσαν ὁ ἓνας τὸν ἄλλο :

«Μὴ σὲ κάλεσε μάρτυρα στὴ διαθήκη του; Μὴν ξέρεις πὼς μοίρασε τὰ ἑκατομμύριά του;»

Ἀλλὰ ὄχι, κανέννας δὲν ἤξερε, ἐκτὸς βέβαια ἀπὸ τὸ συμβολαιογράφο, πὺν αὐτὸς δὲν ἔλεγε τίποτε σὲ κανένα, κι' ἀπὸ δυὸ μάρτυρες ξένους, ἀνθρώπους τοῦ λαοῦ, πὺν δὲν τοὺς ἤξεραν οἱ φίλοι γιὰ νὰ τοὺς ρωτήσουν.

Ἔτσι δὲν ἔμαθαν ἐκεῖνο πὺν ἤθελαν παρὰ μόνο τὴν ἀκόλουθη ἡμέρα τῆς κηδείας, ὅταν ἡ διαθήκη ἀνοίχτηκε στὸ Πρωτοδικεῖο.

Ἦταν ὅπως τὴν περίμεναν. Κανένα φίλο του δὲν εἶχε ξεχάσει ὁ γέρο-Πλατίνης. Σ' ὅλους ἄφινε ἀπὸ ἕνα κληροδότημα, κατὰ τὴν ἀνάγκη τοῦ καθενὸς καὶ τὴν κλίση του. Σ' ἕνα νέο ζωγράφο, παραδείγματος χάρι, ἄφινε εἴκοσι χιλιάδες δραχμὲς γιὰ νὰ πάη στὴν Εὐρώπη καὶ νὰ τελειοποιηθῇ στὴν τέχνη του. Σ' ἕναν ἄλλον πὺν ἀγαποῦσε τὰρχαῖα, χάριζε τὴν πολύτιμη νομισματολογικὴ του συλλογὴ. Σ' ἄλλον πὺν εἶχε κλίση στὴ γεωπονία, ἄφινε τὸν κῆπο πὺν εἶχε στὰ Πατήσια. Σ' ἕναν καθηγητὴ τῆς φιλολογίας ἄφινε τὴν πλούσια βιβλιοθήκη του. Σὲ μιὰ χήρα ἀξιοματικοῦ, μακρινή του συγγένισσα, ἄφινε τὰ ἐπιπλα τοῦ σπιτιοῦ του. Καὶ τέλος στὴν κόρη της, τὴ Μαρία, πὺν ἦταν δεκαεφτὰ χρονῶν καὶ ἀγαποῦσε πολὺ τὴ μουσικὴ, ἄφινε δέκα χιλιάδες δραχμὲς γιὰ νὰ ξακολουθήσῃ τίς σπουδὲς της στὸ Ὡδεῖο ὡς νὰ πάρῃ τὸ πτυχίό της.

Ὅλους αὐτοὺς τοὺς φίλους ὁ γέρο-Πλατίνης τοὺς εὐχαριστοῦσε στὴ διαθήκη του γιὰ τὴν ἀγάπη, πὺν τοῦ εἶχαν δεῖξει ὅσο ζοῦσε, καὶ τοὺς παρακαλοῦσε νὰ μὴν τὸν ξεχάσουν μετὰ τὸ θάνατό του. Ἀπὸ λεπτότητα, ἀπὸ εὐγένεια, γιὰ νὰ μὴ θίξῃ τυχὸν τὴ φιλοτιμία κανενός, ὁ καλὸς ἄνθρωπος τοὺς ἔκανε μ' αὐτὸ νὰ ἐννοήσουν

ὅτι ἀπὸ εὐγνωμοσύνης τοὺς μοίραζε τὰ ὑπάρχοντά του. Ἴσως νὰ τοὺς εὐγνωμονοῦσε κι ἀληθινὰ γιὰ τὴ φιλία τους, γιὰτὶ τί πὶο πολὺτιμο ὑπάρχει στὸν κόσμον γιὰ ἕναν ἄνθρωπον, πού δὲν ἔχει πιά συγγενεῖς, ἀπὸ τοὺς καλοὺς φίλους πού τοὺς ἀναπληρώνουν ; Μὰ ὁ καλὸς γέρος φαίνεται πὼς ἦταν βέβαιος ὅτι ὅλοι οἱ φίλοι του δὲν τὸν ἀγαποῦσαν ἀληθινὰ καὶ γι' αὐτὸ σοφίστηκε ἕνα τέχνασμα γιὰ νὰ φανερωθῇ ὁ πὶο εἰλικρινὴς ἀπ' αὐτοὺς καὶ νὰ ἀνταμειφτῇ μετὰ τὸ θάνατό του.

Καὶ νὰ μὲ τί τρόπο :

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ κληροδοτήματα στοὺς φίλους, ὁ διαθέτης ἄφινε καὶ γενναῖα ποσὰ σὲ διάφορα φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα, — ὀρφανοτροφεῖα, νοσοκομεῖα, γηροκομεῖα καὶ ἄλλα — στὴ Σχολὴ τῶν Ἀπόρων καὶ στὸ ταμεῖο τοῦ Στόλου. Πάλι ὅμως ἔμενε ἀδιάθετο ἕνα μεγάλο ποσό... Τὸ εἶχε ξεχάσει ; Δὲν εἶχε κάμει καλὰ τὸ λογαριασμό ; Ὅχι. Στὸ τέλος τῆς διαθήκης ὑπῆρχε κι αὐτὴ ἡ περίεργη διάταξη : Ὁ Πλατίνης ἔκανε γνωστό, ὅτι στὴν Ἑθνικὴ Τράπεζα εἶχε καταθέσει ἕνα κουτὶ μὲ μετοχὲς πού ἀξίζαν ἕνα ἑκατομμύριο καὶ μ' ἕνα «σημεῖωμα» πού ἔλεγε γιὰ ποιὸν ἦταν τὸ τελευταῖο αὐτὸ κληροδότημα. Ἀλλὰ τὸ κουτὶ δὲ θάνοιγόταν παρὰ ἕνα χρόνον μετὰ τὸ θάνατό του, μπροστὰ σ' ὅλους τοὺς κληρονόμους, πού τοὺς προσκαλοῦσε νὰ παρασταθοῦν γι' αὐτὸ τὸ ἄνοιγμα στὸ Πρωτοδικεῖο.

Ἐκπληξή καὶ συγκίνηση τοὺς κυρίεψε ὅλους. Ποιὸς ἀπ' αὐτοὺς θὰ ἦταν ὁ εὐτυχισμένος κληρονόμος τοῦ ἑκατομμυρίου ; Ἀπὸ τὴ διαθήκη δὲ μποροῦσαν νὰ τὸν μαντέψουν. Ἐπρεπε νὰ περιμένουν ἕνα ὁλόκληρο χρόνον γιὰ νὰ τὸν μάθουν ἀπὸ τὸ σημεῖωμα πού ἦταν μέσα στὸ κουτὶ. Τί παρὰξενὴ διαθήκη !...

Ποιὸς λίγο, ποιὸς πολύ, ὅλοι οἱ κληρονόμοι τοῦ γέ-
ρο—Πλατίνη ἔμειναν εὐχαριστημένοι. Μὰ ἀπ' ὅλους πε-
ρισσότερο εὐχαριστήθηκε καὶ συγκινήθηκε ἡ Μαρία, ἡ κό-
ρη τῆς χήρας. Εἶχε τώρα στὴ διάθεσή της δέκα χιλιάδες
δραχμές! Πόσα πράματα μποροῦσε νὰ κάμῃ μὲ τὴ μικρὴ
αὐτὴ περιουσία. Ἀλλὰ τὸ πρῶτο πὺν σκέφτηκε, ἦταν νὰ
ἐπισκεφτῇ τὸν τάφο τοῦ εὐεργέτη της καὶ νὰ τὸν στολί-
σῃ μὲ λίγα λουδούδια. Αὐτὸ λογάριαζε νὰ τὸ κάνη συχνά.

Πῆγε λοιπὸν μιὰ μέρα στὸ νεκροταφεῖο καὶ ζήτησε
τὸν τάφο τοῦ Πλατίνη. Ἀλλὰ μὲ μεγάλη της ἔκπληξη καὶ
λύπη, τὸν βρῆκε μικρό, φτωχὸ καὶ ὅλως διόλου ἀστόλιστο.

« Πῶς ; » ρώτησε τὸ φύλακα· « δὲ θὰ βάλετε μιὰ πλά-
κα, ἓνα σταυρὸ, ἓνα κάγγελο ; Ἔτσι γυμνὸς θὰ μένῃ ὁ
τάφος ἑνὸς τόσο καλοῦ καὶ χρήσιμου ἀνθρώπου ; »

— « Καὶ ποιὸς νὰ τὸν στολίσῃ, κόρη μου ; ἀποκρίθηκε
ὁ φύλακας. Ὁ μακαρίτης, φαίνεται, δὲν ἄφησε τίποτα γιὰ
τὸν τάφο του· καὶ ἐπειδὴ, βλέπεις, δὲν ἔχει παιδιὰ, οὔτε
ἄλλους στενοὺς συγγενεῖς... »

— « Μὰ καλὰ, εἶπε ἡ Μαρία· καὶ οἱ φίλοι του ; Οἱ φί-
λοι πὺν καθένας κληρονόμησε ἀπ' αὐτὸν ὀλάκερη περι-
ουσία ;... »

— « Ὡς τώρα δὲ φάνηκε κανένας· ἀποκρίθηκε ὁ φύ-
λακας. Οὔτ' ἔλαβα καμιὰ παραγγελία γιὰ σταυρὸ ἢ γιὰ
πλάκα ».

— « Ἐγὼ ὅμως ἦρθα » ψιθύρισε ἡ Μαρία.

Κι ἔμεινε λίγο συλλογισμένη. Ἐπειτα ρώτησε :

— « Καὶ πόσο θὰ κόστιζε ἓνας σταυρὸς ; »

— « Κατὰ τὸ σταυρὸ, κόρη μου, ἀποκρίθηκε ὁ φύλα-

κας· ένας μαρμαρένιος, με χρυσή επιγραφή, θὰ γινόταν
μὲ πεντακόσιες δραχμές».

— «Κι ἓνα κάγγελο σιδερένιο;...»

— «Μὲ ἄλλες τριακόσιες θὰ γινόταν κι αὐτό...»

— «Κι ἓνα φύτεμα λουλουδιῶν στὸ χῶμα τοῦ τάφου;»

— «Βάλτε ἄλλες διακόσιες δραχμές...»

— «Ναί, μὰ τὸ περιβολάκι αὐτὸ θὰ ἤθελε περιποίηση...»

— «Ἀναλαμβάνω ἐγὼ μὲ εἰκοσιπέντε δραχμές τὸ μῆνα.»

— «Ὡραῖα! φώναξε ἡ Μαρία. Ἀναλαμβάνω κι ἐγὼ
νὰ στολίσω αὐτὸν τὸν τάφο καὶ νὰ σοῦ δίνω εἰκοσιπέντε
δραχμές τὸ μῆνα, γιὰ νὰ τὸν διατηρῇς».

Κι ἀφοῦ ἔρριξε κι ἄπλωσε στὸ γυμνὸ χῶμα τὰ λίγα
λουλούδια ποὺ εἶχε φέρει ἡ Μαρία, ἔφυγε ἀπ' τὸ Νεκρο-
ταφεῖο καὶ πῆγε ἴσια στὸ πλησιέστερο μαρμαράδικο.
Ἐκεῖ παράγγειλε ἓνα σταυρὸ μὲ τὸνομα τοῦ Πλατίνη
χρυσосκαλισμένο. Ὁ ἴδιος ὁ μαρμαρὰς δέχτηκε νὰ τοπο-
θετήσῃ κι ἓνα κάγγελο ὀλόγυρα στὸν τάφο. Ὁ φύλακας
πάλι φρόντισε γιὰ τὸ φύτεμά του. Κι ἔτσι σὲ λίγες μέ-
ρες ὁ τάφος τοῦ Πλατίνη, ἂν καὶ φτωχικὸς πάντα, φάν-
ταζε πράσινος, στολισμένος καὶ περιποιημένος.

*
* *

Ἡ Μαρία οὔτε συλλογίστηκε καθόλου πὼς ἡ μικρὴ
της περιουσία εἶχε λιγοστέψῃ κατὰ χίλιες δραχμές. Μὲ
τὴ μεγαλύτερη προθυμία ἔδινε κάθε μῆνα στὸ φύλακα
καὶ τὶς εἰκοσιπέντε γιὰ νὰ περιποιητῇ τὸν τάφο, νὰ τὸν
διατηρῇ πάντα πράσινο καὶ μὲ ἄνθη.

Καὶ κάθε φορὰ πὺν τὸν ἔβλεπ' ἔτσι ὠραῖο ἢ καλὴ κόρη αἰσθανόταν μιὰ μεγάλη ἀνακούφιση κι εὐχαρίστηση.

Ἀπὸ τοὺς φίλους ὥστόσο τοῦ μακαρίτη, κανένας ἄλλος δὲ θυμήθηκε ποτὲ νὰ ἐπισκεφτῇ τὸν τάφο του. Μόνο ἡ Μαρία, γεμάτη ἀγάπη κι εὐγνωμοσύνη γιὰ τὸν εὐεργέτη της, πήγαινε ταχτικά.

Κι ὁ χρόνος πέρασε, κι' ἔφτασε ἡ μέρα πού, σύμφωνα μὲ τὴ διαθήκη, ἔπρεπε ν'ἀνοιχτῇ τὸ περίφημο κουτί. Ὡ, αὐτὸ κανένας δὲν τὸ εἶχε ξεχάσει! Καὶ τὴν ὠρισμένη μέρα, ὅλοι οἱ κληρονόμοι βρέθηκαν μαζεμένοι στὸ Πρωτοδικεῖο καὶ περιμέναν μὲ χτυποκάρδι...

Τὸ κουτί ἦταν ἐκεῖ. Τὸ ἄνοιξαν μπροστὰ σ' ὅλους. Μέτρησαν τὶς μετοχές, πὺν ἔκαναν σωστὸ ἓνα ἑκατομμύριο. Κι ἔπειτα διάβασαν τὸ ἰδιόχειρο «σημείωμα» τοῦ Πλατίνη, πὺν ἔλεγε τὰκόλουθα.

«Πολλὲς φορὲς ἄλλαξα τὴ διαθήκη μου, ἀλλὰ ποτὲ δὲν ἔμεινα εὐχαριστημένος. Ὅποιος ἔχει περιουσία, ἔχει κι εὐθύνη. Τέλος νόμισα ὅτι βρῆκα τὸ καλὺτερο πὺν εἶχα νὰ κάμω. Ἀφοῦ μοίρασα τὴ μισή μου περιουσία ὅπως πιθυμοῦσα, ἀποφάσισα νὰ διαθέσω τὴν ἄλλη μισή γιὰ *βραβεῖο ἀρετῆς*. Στὴ ζωή μου πολλοὶ μοῦ ἔδειχναν φιλία, ἀγάπη κι εὐγνωμοσύνη, ἀλλὰ ὁ Θεὸς ξέρει πόσοι ἀπ' αὐτοὺς ἦταν εἰλικρινεῖς. Αὐτὸ θὰ φαινόταν μετὰ τὸ θάνατό μου, ἀπὸ τὴν περιποίησιν πὺν θὰ ἔκαναν στὸν τάφο μου καὶ τὶς συχνὲς ἐπισκέψεις τους σ' αὐτόν.

«Ὅσοι λοιπὸν ξεπλήρωσαν αὐτὸ τὸ χρέος τῆς εὐγνωμοσύνης, πὺν εἶναι, κατὰ τὴ γνώμη μου, ἡ μεγαλύτερη ἀρετῇ, αὐτοὶ θὰ μοιραστοῦν μετὰξὺ τους τὴν ἄλλη μισή μου περιουσία, δηλαδὴ ἓνα ἑκατομμύριο. Ἄν ὅμως ἀπο-

δειχτῇ πὼς κανένας στὸ διάστημα αὐτοῦ τοῦ χρόνου δὲ θυμήθηκε τὸν τάφο μου, — πρᾶμα ποὺ δὲ θέλω νὰ τὸ πιστέψω, — τότε καὶ τὸ ἑκατομμύριο αὐτὸ ἐπιθυμῶ νὰ μοιραστῇ στὰ φιλανθρωπικὰ καταστήματα ποὺ ἀναφέρω στὴ διαθήκη μου».

Πρὶν τελειώσῃ ἀκόμα τὸ διάβασμα τοῦ σημειώματος, οἱ φίλοι, ἕνας—ἕνας, ἄρχισαν νὰ φεύγουν μὲ τρόπο. . . Δὲν ἦταν μόνο ἀπελπισμένοι γιὰ τὸ ἑκατομμύριο· ἦταν καὶ μετανιωμένοι καὶ ντροπιασμένοι γιὰ τὴν ἀγνωμοσύνη ποὺ εἶχαν δείξει. . . Ἀπὸ τόσους κληρονόμους στὴν αἵθουσα τοῦ δικαστηρίου, δὲν ἔμειναν πιά παρὰ ἡ Μαρία καὶ ἡ μητέρα της.

Οἱ ἄνθρωποι κοίταζαν τὴ νέα κόρη ποὺ στεκόταν κα τακόκκινη καὶ συγκινημένη, καὶ ψιθύριζαν : Αὐτὴ, αὐτὴ θὰ πηγαινε στὸν τάφο του . . . αὐτὴ θὰ κληρονομήσῃ τὸ ἑκατομμύριο!..»

Αὐτὸ θὰ σκέφτηκε κι ὁ πρόεδρος. Γιατὶ κοιτάζοντας κι αὐτὸς τὴ Μαρία, ρώτησε:

«Κανένας ἄλλος λοιπὸν δὲν ἔχει ἀξιώσεις ;...»

— «Ὦ, μὰ οὐτ' ἐγώ! φώναξε ἡ Μαρία. Ὅ,τι ἔκαμα, δὲν ἀξίζει βέβαια ν' ἀνταμειφτῇ μὲ μιὰ τόσο μεγάλη δωρεά!»

— «Αὐτὸ εἶναι ἄλλο ζήτημα, εἶπε χαμογελώντας ὁ πρόεδρος· σεῖς πήγατε καμιά φορὰ στὸν τάφο τοῦ μακαρίτη;»

— «Πολλὲς φορὲς μάλιστα ! φώναξε ὁ συμβολαιογράφος τοῦ Πλατίνη. Τὸ ξέρω καλά, γιατί ἡ Μαρία ἤρθε μιὰ μέρα νὰ μ' ἐρωτήσῃ ἂν πραγματικῶς ὁ μακαρίτης δὲν

ἄφησε τίποτε γιὰ τὸν τάφο του. Κι ὅταν τῆς τὸ βεβαίωσα, μοῦ εἶπε ὅτι αὐτὴ θὰ φρόντιζε καὶ θὰ δαπανοῦσε. Πραγματικῶς, πῆγα κι ἐγὼ καὶ τὸν εἶδα. Τοῦ ἔβαλε σταυρό, τὸν περίφραξε, τὸν ἐφύτεψε καὶ πληρώνει ἀπὸ τότε τὸ φύλακα γιὰ νὰ τὸν περιποιῇται. Τὸ δικαστήριό σας μπορεῖ νὰ τὸν ρωτήσῃ γι αὐτό».

«Περιττό», εἶπε ὁ πρόεδρος, «ἡ μαρτυρία σας ἀρκεῖ.»

Καὶ τὸ δικαστήριον κήρυξε κληρονόμο τοῦ ἑκατομμύριου τῇ Μαρία.

Ἔτσι πλούσια ἀνταμείφτηκε ἡ ἀρετὴ της, ἡ εὐγνωμοσύνη της. Κι ἡ φτωχὴ ὀρφανὴ ἔζησε στὸ ἑξῆς εὐτυχισμένη, ὅχι τόσο γιὰτ' εἶχε πλούτη, παρὰ γιὰτ' εἶχε εὐγενικὰ αἰσθήματα κι ἤξερε νὰ τὰ μεταχειρίζεται μὲ τρόπο ὥστε νὰ κάνῃ εὐτυχισμένους κι ἄλλους πολλούς.

10. Μιὰ δίκαιη τιμωρία.

Στὰ χρόνια ποὺ βασίλευε στὴν Πόλῃ ὁ Θεόφιλος, μιὰ φτωχὴ χήρα εἶχε ἓνα σπιτάκι ποὺ τὸ κληρονόμησε ἀπὸ τὸ μακαρίτη τὸν ἄντρα της. Μεγάλον πολὺ δὲν ἦταν, εἶχε τρεῖς κάμαρες καὶ τὸ μαγεριό του. Ἦταν ὅμως σὲ πολὺ καλὴ θέσῃ χτισμένο.

Ἡ φτωχὴ γυναικούλα, καθόταν στὸ μισὸ σπίτι μὲ τὰ δυὸ μικρὰ παιδιὰ της· καὶ τὸ ἄλλο μισὸ τὸ νοίκιαζε καὶ τὰ ζοῦσε.

Ἀντίκρου ἦταν ἓνα μεγάλο οἰκόπεδο. Ἦταν τοῦ ἄρχοντα Πετρωνᾶ, τοῦ ἀδερφοῦ τῆς βασίλισσας Θεοδώρας.

Ὁ Πετρωνὰς ἄρχισε νὰ χτίζῃ στὸ οἰκόπεδό του ἥ-
θελε νὰ κἀνῃ ἓνα ὁμορφο ἀρχοντόσπιτο.

Στὴν ἀρχὴ ἡ φτωχὴ γυναικούλα δὲν ἀνησύχησε. Νό-
μιζε πὼς τὸ καινούριο χτίριο δὲ θὰ γίνῃ πιδὸ ψηλὸ ἀπὸ
τὰ διπλανά σπίτια. Μὰ σὰν εἶδε πὼς προχωροῦσε πολὺ
ἀπάνω καὶ τὸ σπίτι τῆς θὰ τὸ σκοτεῖνιαζε καὶ δὲ θὰ τὸ
βλεπε πιά ὁ ἥλιος, σηκώθηκε, πῆγε στὸν Πετρωνὰ καὶ τοῦ
εἶπε τὸν πόνο τῆς :

«Λυπήσου με, ἀρχοντά μου, τοῦ λέει. Ἀπ' αὐτὸ τὸ
σπιτάκι ὧ ἐγὼ καὶ τὰ παιδιὰ μου. Ἄλλη περιουσία δὲν
ἔχομε. Σὰ σκοτεινιάσῃ καὶ δὲν τὸ βλέπῃ ὁ ἥλιος, καὶ ἡ
ὕγεια τῶν παιδιῶν μου θὰ πάθῃ ἀπὸ τὴν ὑγρασία καὶ τὸ
μισὸ σπίτι ποὺ νοικιάζω, θὰ μοῦ μείνῃ ἀνοίκιαστο».

— «Σὲ λυποῦμαι, κυρά μου, τῆς λέει ὁ Πετρωνὰς· μὰ
τί νὰ σοῦ κάμω; Δὲ μπορῶ ν' ἀφήσω ἄχτιστο τὸ σπίτι
μου γιὰ χάρη σου».

— «Νὰ τὸ χτίσῃς καὶ νὰ ζήσῃς νὰ τὸ χαρῇς. Μὰ ὅχι
νὰ μᾶς πάρῃς καὶ στὸ λαιμό σου».

— «Σὰ δὲ σ' ἀρέσῃ, φύγε, πῆγαινε καὶ κάθισε ἄλλοῦ».

— «Ἀρχοντά μου, νὰ πάω μὰ εἶμαι φτωχὴ καὶ δὲν
ἔχω ἄλλο σπίτι καὶ κανεὶς δὲ μοῦ δίνει χάρισμα τὸ δικό
του. Τ' ἀγοράζεις ἢ ἀφεντιά σου τοῦτο; Μὲ τὰ λεφτὰ
ποὺ θὰ μοῦ δώσῃς βρίσκω ἓνα ἄλλο σπιτάκι μὲ ἥλιο.
Καὶ τότε χτίσε τὸ παλάτι σου ὅσο ψηλὸ θέλεις».

Ὁ Πετρωνὰς σούφρωσε τὰ φρύδια του, γύρισε τίς
πλάτες του καὶ ἔφυγε χωρὶς νὰ τῆς δώσῃ ἄλλη ἀπάντηση.

Ἡ φτωχὴ χήρα ἔκλαιγε καὶ δερνόταν ὅσο ἔβλεπε ποὺ
τὸ σπίτι μέρα μὲ τὴν ἡμέρα τραβοῦσε πρὸς τὰ πάνω. Ὁ-

λος ὁ κόσμος ἤξερε πὼς ὁ αὐτοκράτορας Θεόφιλος ἤθε-
λέ σὲ δλα τὸ σωστὸ καὶ τὸ δίκιο. Στὴν ἀπελπισία της
λοιπὸν σκέφτηκε νὰ παρουσιαστῇ στὸν αὐτοκράτορα καὶ
νὰ ζητήσῃ τὴν προστασία του. Μὰ πάλι δίσταζε, γιατί,
καθὼς εἶπαμε, ὁ Πετrownὰς ἦταν ἀδερφὸς τῆς βασίλισσας,
τῆς γυναίκας του.

«Πήγαινε» τῆς λέει μιὰ μέρα ἕνας γείτονάς της, ἄν-
θρωπος καθὼς πρέπει. «Ὁ αὐτοκράτορας δὲν κοιτάζει
συγγένειες καὶ φιλίες, μόνο τὸ δίκιο».

Ἡ χήρα πῆρε θάρρος καὶ πῆγε. Ὁ αὐτοκράτορας στά-
θηκε καὶ τὴν ἄκουσε μὲ πολλὴ προσοχή. Στὸ τέλος τῆς
λέει:

«Πήγαινε, κυρά μου, καὶ θὰ φροντίσω νὰ μὴν ἀδι-
κηθῇς.»

Ὁ Θεόφιλος κάλεσε ἀμέσως τὸν Πετrownὰ καὶ τοῦ
μίλησε μὲ τόνο :

«Τί εἶναι αὐτὰ ποὺ μαθαίνω ; ὅσο πιὸ ἄρχοντας
καὶ πλούσιος εἶναι κανεῖς, τόσο πιὸ σπλαγχνικά πρέπει
νὰ φέρεται στοὺς φτωχοὺς καὶ ἀδύνατους. Καὶ σὺ μὲ
τ' ὄνομα τὸ δικό μου, σὺ ὁ γυναικάδερφός μου ζητᾷς νὰ
καταστρέψῃς μιὰ δυστυχισμένη χήρα ! Ἀφοῦ ἐμεῖς δίνομε
τέτοιο παράδειγμα, τί περιμένομε νὰ κάμουν οἱ ἄλλοι ;
Ἐπιθυμῶ νὰ τελειώσῃς αὐτὴν τὴν ὑπόθεση ἀμέσως».

Ὁ Πετrownὰς ὑποσχέθηκε πὼς θὰ τὴν ἀποζημιώσῃ.

Ὁ Θεόφιλος εἶχε λησμονήσει αὐτὴν τὴν ὑπόθεση,
εἶχε περάσει καιρὸς. Μιὰ μέρα ποὺ γυρνοῦσε στὸ παλάτι
ἀπὸ τὴν Ἀγιὰ-Σοφιά μὲ μεγάλη πομπή, κάποια γυναίκα προσ-
παθοῦσε νὰ πλησιάσῃ τὸ βασιλικὸ ἀμάξι, μὰ οἱ φρουροὶ

τὴν ἔσπρωχναν καὶ τὴν ἐμπόδιζαν. Ὁ αὐτοκράτορας πρόσταξε νὰ τὴν ἀφήσουν, καὶ ἐκεῖνη τοῦ ἔδωκε μιὰ ἀναφορά.

Ὁ Θεόφιλος ἅμα ἔφτασε στὸ παλάτι τῇ διάβασε. Με συγκινητικὰ λόγια ἢ φτωχὴ γυναῖκα παράστηνε τῇ μεγάλῃ ἀπελπισίᾳ της. Πολλὲς φορὲς πῆγε στὸ παλάτι γιὰ νὰ τοῦ πῇ καὶ πάλι τὸν πόνο της, μὰ οἱ φρουροί, ὁδηγούμενοι ἀπὸ τὸν Πετρωνά, δὲν τὴν ἄφηναν· καὶ ἔτσι καὶ αὐτὴ σκέφτηκε νὰ περιμένῃ τὸν αὐτοκράτορα στὴν παρέλαση.

Ὁ Θεόφιλος πρόσταξε νὰ ζητήσουν τῇ δυστυχισμένη χήρα καὶ νὰ τὴν παρουσιάσουν μπροστὰ του.

« Καὶ δὲν ἔκαμε τίποτε ὁ Πετρωνὰς γιὰ σένα ; Δὲ σὲ ἀποζημίωσε ; » Τὴν ἐρώτησε .

— « Τίποτε, τίποτε, Δέσποτα ».

Τὰ μάτια τοῦ Θεόφιλου τότε ἄστραψαν ἀπὸ θυμό. Καλεῖ ἀμέσως τὸν Πετρωνά καὶ τὸν ρωτᾷ γιατί δὲν ἔκαμε ὅ,τι ὑποσχέθηκε.

Ὁ Πετρωνὰς ἔγινε κατάχλωμος. Τὰ πόδια του λύγισαν. Ἡ φωνὴ του κόπηκε.

Ὁ αὐτοκράτορας προστάζει νὰ μαστιγωθῇ ὁ Πετρωνὰς, νὰ γκρεμισθῇ τὸ παλάτι του, καὶ νὰ δοθῇ στὴ φτωχὴ χήρα τὸ οἰκόπεδο μαζί μὲ ὅλα τὰ ὑλικά.

11. Τί ἔπαθε ἓνας καπετάνιος.

Ὁ γέρο Ζέρβας ράφτει τὸ πανὶ στὴν πλώρη. Οἱ ναῦτες γύρω τὸν παρακαλοῦν νὰ τοὺς διηγηθῇ καμιά ἱστορία. Ὁ γέρος μὲ τὸ χαμόγελο στὰ χεῖλη ἄρχισε νὰ τοὺς λέγῃ μιὰ παλιὰ ἱστορία.

«Μία φορὰ δούλευα στὸ καράβι τοῦ καπετὰν Μεϊντάνη, τοῦ Γαλαξειδιώτη. Ταξιδεύαμε συχνὰ στὴ Μαύρη θάλασσα. Σ' ἓνα ταξίδι μας λίγο ἔλειψε νὰ πνιγοῦμε. Μὰ ὁ Θεὸς μᾶς βοήθησε. Ἄξαφνὰ τὴ στιγμή πού νομίζαμε πὼς ἄδικα παλεύουμε γιὰ νὰ γλυτώσωμε, βλέπομε ἀπὸ μακριὰ ἓνα χαμηλὸ καὶ μικρὸ πανί. Πήραμε θάρρος. Δένομε τὴ σημαία κόμπο στὸ κατάρτι ψηλὰ κι ἀρχίζομε νὰ φωνάζομε καὶ νὰ κουνοῦμε τὰ κασκέτα μας.

Τὸ καράβι ἦταν ἀκόμη μακριὰ, μόλις φαινόταν. Σὲ λίγο φάνηκε ὁλόκληρο. Εἶχε πρίμο τὸν καιρὸ κι ἔτρεχε πολὺ γρήγορα. Δὲν ἄργησε νὰ μᾶς φτάσῃ. Ἦρθε τόσο κοντὰ πού διακρίναμε καὶ τ' ὄνομά του. Τὸ λέγανε «Σωτῆρα».

«Ἐ! ἔ!» φωνάζομε ὅλοι μὲ χαρὰ, γιὰτὶ νομίζαμε πὼς ἦρθαν γιὰ νὰ μᾶς σώσουν. Μὰ πολὺ περίεργο μᾶς φάνηκε πού κανένας δὲ μᾶς φώναζε ἀπὸ τὸ ξένο καράβι, οὔτε κινήθηκε ἀπὸ τὴ θέση του. Ὁ καπετάνιος ὀρθὸς στὴν πρύμνη μᾶς κοίταζε χωρὶς νὰ δίνη καμιὰ διαταγὴ στοὺς ναῦτες του νὰ μᾶς βοηθήσουν· οὔτε σκοινιὰ νὰ ἐτοιμάσουν, οὔτε τίς δυὸ βάρκες τους νὰ ρίξουν στὴ θάλασσα, οὔτε ἄλλο τίποτε. Μονάχα ὁ σκύλος, ἓνας σκύλος μαλλιαρὸς, κατάμαυρος, μὲ κεφάλι στρογγυλὸ, μᾶς ἔστελνε τὸ ἄγριο γαύγισμά του.

Τὸ ξένο καράβι εἶχε ἔρθει σχεδὸν δίπλα στὸ δικό μας, μόλις δεκαπέντε μέτρα μακριὰ. Ἄξαφνα βλέπομε τὸν καπετάνιο του νὰ κάνῃ νόημα στὸν τιμονιέρη. Καὶ ἀμέσως τὸ καράβι ἀλλάζει διεύθυνση.

Φωνάζομε μὲ μιὰ φωνὴ ὅλοι: «Ἀδέρφια, πνιγόμαστε. Ποῦ μᾶς ἀφήνετε; Εὐήθεια γιὰ τὸ Θεό! Δὲν εἰστε Χριστιανοί;»

Τίποτα, καμιά ἀπάντηση. Ἐμεῖς ὁμως ξακολουθοῦμε νὰ φωνάζουμε καὶ νὰ ζητοῦμε βοήθεια.

Ἐπὶ τέλους, ἔπειτα ἀπὸ πολλή ὥρα, ἀκούστηκε μιὰ σιγανή φωνή, γιατί τὸ καράβι εἶχε πάρει πολὺ δρόμο :

«Στὴν ἄλλη ζωὴ! Στὴν ἄλλη ζωὴ!»

* *

Ὁ Σωτήρας σὲ λίγο ἔγινε ἄφαντος. Ἐμεῖς χάσαμε κάθε ἐλπίδα. Σταυρώσαμε τὰ χέρια μας καὶ περιμέναμε τὸ θάνατο.

«Θάρρος, παιδιά μου» μᾶς φώναξε δυνατὰ ὁ καπετάνιος. «Οἱ ἄνθρωποι δὲ μᾶς βοήθησαν, θὰ μᾶς βοηθήσῃ ὁ Θεός. Ἄς μὴ χάνουμε καιρό· ὅλοι μας γρήγορα στὴν τρόμπα».

Νύχτωσε. Καὶ τί νύχτα ἦταν ἐκείνη! Κόλαση σωστή! Ἄέρας φοβερός καὶ χιόνι πυκνὸ μᾶς χτυποῦσε κατὰ πρόσωπο. Τὸ καράβι παράδερνε. Πότε ἀνέβαινε στὸν οὐρανὸ καὶ πότε κατέβαινε στὸν Ἄδη. Τὰ πελώρια κύματα χτυποῦσαν μὲ λύσσα τὶς πλευρές του καὶ προσπαθοῦσαν ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή νὰ τὸ καταπιοῦν.

Ὅλοι μας ὥς τὰ μεσάνυχτα δὲν κάτσαμε στιγμή. Δουλεύαμε ἀδιάκοπα στὴν τρόμπα γιὰ νὰ προλάβουμε τὸ νερὸ ποὺ ἔμπαινε ἀπὸ παντοῦ. Μὰ ἐπὶ τέλους ἀποκάμαμε πιά. Πιάστηκαν τὰ χέρια μας. Ἀφήσαμε τὴν τρόμπα καὶ περιμέναμε ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή τὸ θάνατό μας. Τὸ καράβι πὰ ἀκυβέρνητο τὸ τραβοῦσαν ὅπου ἤθελαν τὰ κύματα.

Ὁ καπετάνιος ἄρχισε τὰ παράπονα.

«Μὰ τί θέλεις νὰ κάμωμε;» τοῦ λέω ἐγώ.

— «Τί νὰ κάμετε; Νὰ παλέψετε, ν' ἀγωνιστῆτε. Σ' ἄρπαξε ἀπὸ τὰ πόδια ὁ Χάρος, πιάσε τον ἀπὸ τὸ λαιμό. Θὰ σὲ πάρῃ; Νὰ σὲ πάρῃ παλικάρισι. Ὅχι νὰ σταυρώσης τὰ χέρια καὶ νὰ παραδοθῇς».

— «Μὰ δὲ βλέπεις, καπετάνιε μου, τί γίνεται;» τοῦ ἀπαντῶ. «Εἶναι χαλασμός κόσμου. Κοίταξε τί φοβερὸν τάφο μᾶς ἀνοίγουν τὰ κύματα γιὰ νὰ μᾶς καταπιοῦν!»

— Ὡσπου νὰ μᾶς καταπιοῦν ἐκεῖνα, τὰ ρουφᾶμε μεῖς».

Ὁ καλὸς μας καπετάνιος προσπαθοῦσε νὰ μᾶς κεντήσῃ τὴ φιλοτιμία, μὰ ποὺς μποροῦσε πιά νὰ κουνηθῇ; τὸ χιόνι ἦταν ὡς μιὰ πήχη στὸ κατάστρωμα. Σκοινιά, κατάρτια, ἀντένες, ὅλα, σίδερα, κάτασπρα.

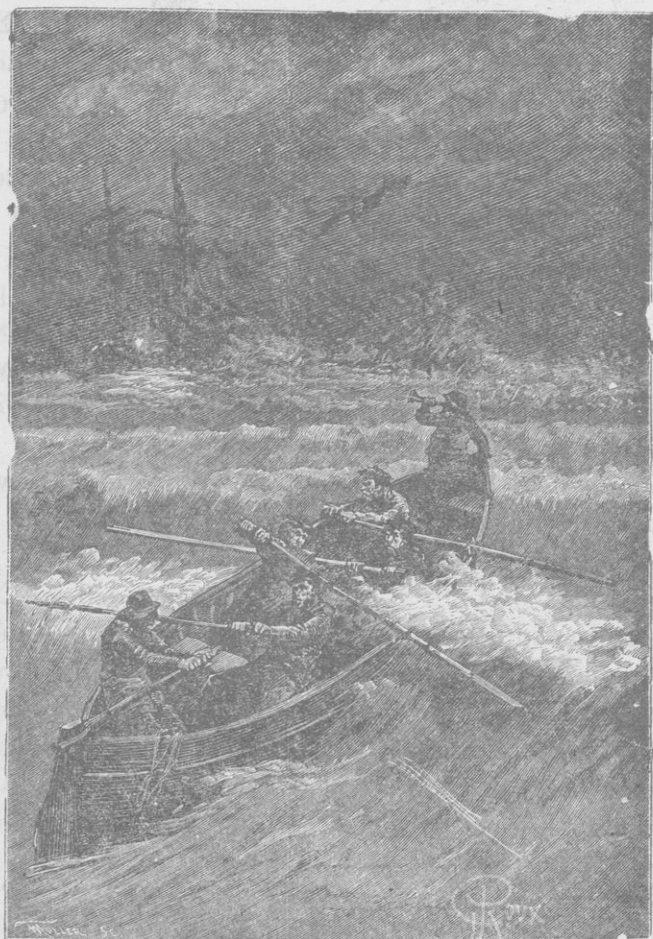
Σ' αὐτὴ τὴν ἀπελπισία βρισκόμαστε, ὅταν ἄξαφνα ἀκούσαμε μιὰ φωνή:

«Ἐ! ἀπὸ τὸ καράβι!... ἔ! ἔ!...»

Νομίσανε ὅλοι ὅτι ἡ φωνὴ αὐτὴ ἦταν ἀπὸ τὸ Σωτήρα καὶ ὅλοι δοξάζαμε τὸ Θεό. Μὰ ὄχι, τὸ καταραμένο ἐκεῖνο καράβι ἦταν πολὺ μακριά. Ἡ φωνὴ ἦταν ἀπὸ ἓνα Σπεισιώτικο ἀτμόπλοιο τοῦ καπετὰν Καρέλη, πὺν μᾶς ἔσωσε. Λίγη ὥρα ἀκόμη καὶ θὰ μᾶς κατάπινε ἡ θάλασσα! Ὁ καπετάνιος ἔστειλε τὴ μεγαλύτερη βάρκα του μὲ πέντε ναῦτες, πὺν μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς τους μᾶς γλύτωσαν ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ χάρου.

*
* *

Οἱ ναῦτες τοῦ βαποριοῦ πολὺ μᾶς περιποιήθηκαν. Μᾶς ἔδωκαν φορέματα, μᾶς πότισαν φασκόμηλο καὶ ρούμι γιὰ νὰ ζεσταθοῦμε καὶ μᾶς ξάπλωσαν στὰ κρεβάτια τους γιὰ νὰ συνέρθωμε.

***Ο καπετάνιος του βαποριοῦ ἔστειλε τὴ μεγαλύτερη βάρκα του
μὲ πέντε ναῦτες καὶ μᾶς γλύτωσαν ἀπὸ τὸ σιόμα τοῦ
χάρου (σελ. 69).**

Φτιάσαμε τὴν ἄλλη μέρα στὴν Πόλη· κι ἀπὸ κεῖ κατεβήκαμε στὴ Δῆλο μὲ φοβερὸ χιονιά· Ἐξήντα καράβια μεγάλα καὶ μικρὰ ἦταν ἐκεῖ ἀραγμένα ἀπὸ τὴν τρικυμία.

Δὲν εἶχε τὸ βαπόρι ἀράξει ἀκόμη καὶ βλέπομε τὸν καπετὰν Μεϊντάνη νὰ τρέχει στὴν πλώρη καὶ νὰ φωνάζει. Κοιτάζομε νὰ δοῦμε τί τρέχει καὶ βλέπομε τὸ καταραμένο ἐκεῖνο καράβι, τὸ Σωτήρα, ἐκεῖ κοντὰ ἀραγμένο. Εἶδαμε καὶ πάθαμε ὥσπου νὰ ἡσυχάσωμε τὸν ἄτυχο καπετάνιο μας. «Μὴν ταράζεσαι» τοῦ λέγαμε. «Ἡ κακία τοὺς ἔμεινε. Ὁ Θεὸς δὲ μᾶς ἄφησε νὰ χαθοῦμε. Σὺ νὰ εἶσαι καλὰ καὶ γρήγορα θὰ σκαρώσης ἄλλο μεγαλύτερο καράβι».

Ὁ καιρὸς ἀπὸ νωρὶς ἔδειχνε πὼς θὰ χειροτερέψη. Δὲν εἶχε ἀκόμη βασιλέψει ὁ ἥλιος καὶ ὁ Τσικνιάς, τὸ ἀκρωτήρι τῆς Τήνου, εἶχε σκοτεινιάσει. Οἱ ναῦτες στὰ καράβια ἔτρεχαν ἄνω κάτω.

Ἄλλοι ἀνέβαιναν στὰ σκοινιά, ἄλλοι στὰ κατάρτια, ἄλλοι δένανε παλαμάρια ἔξω στὴ στεριά· κανένας δὲ στεκόταν ἄνεργος· ὅλοι ἐτοιμάζονταν νὰ ἀντικρίσουν τὴν τρομερὴ τρικυμία ὅπως μπορούσαν καλύτερα.

Μόλις εἶχε νυχτώσει, καὶ ὁ φοβερὸς ἐχθρὸς ἔφτασε. Ἄγριος, θεοσκότεινος χύθηκε ἀπὸ τὸν Τσικνιά ὁ τρομερὸς χιονιάς. Φωνὲς ἄγριες ἀκούονταν παντοῦ, βρόντοι δυνατοὶ ἀπὸ σίδερα ἀκούονταν, σφυρίγματα ἀδιάκοπα. Κύματα πελώρια ξεσποῦσαν μὲ μανία ἀπάνω στὰ καράβια καὶ σάρωναν ὅ,τι βρῖσκανε στὸ κατάστρωμα. Ἀπὸ μιὰ γολέτα φορτωμένη κάρβουνα, ἔρριξαν ὁλόκληρο τὸ φορτίο τῆς στὴ θάλασσα γιὰ νὰ γλυτώση. Ἐνα καράβι μὲ ξυλεία ἔπαθε φοβερὸς ζημίες. Τὸ Σπετσιώτικο ἀτμόπλοιο, ποὺ

μᾶς εἶχε σώσει, δὲν ὑπόφερε πολὺ, γιατί εἶχε ἀράξει στὴ μικρὴ Δῆλο.

Ἡ φουρτούνα κράτησε ὁλόκληρη τὴ νύχτα. Τὸ πρωῒ ὁ καιρὸς εἶχε πέσει. Μὰ τί κακὸ ἦταν ἐκεῖνο ποὺ εἶχε γίνει; Λίγα πλοῖα εἶχαν μείνει χωρὶς ζημιές. Ἄλλα ἦταν μὲ κατάρτια σπασμένα, ἄλλα μὲ χωρὶς βάρκες, ἄλλα μὲ πανιὰ κουρελιασμένα, ἄλλα μὲ κομμένες τὶς ἄγκυρες.

Ἄξαφνα ἐκεῖ ποὺ κοίταζα αὐτὴν τὴν καταστροφὴ βλέπω τὸν καπετὰν Μεϊντάνη καὶ μὲ πλησιάζει μὲ λυπημένο πρόσωπο.

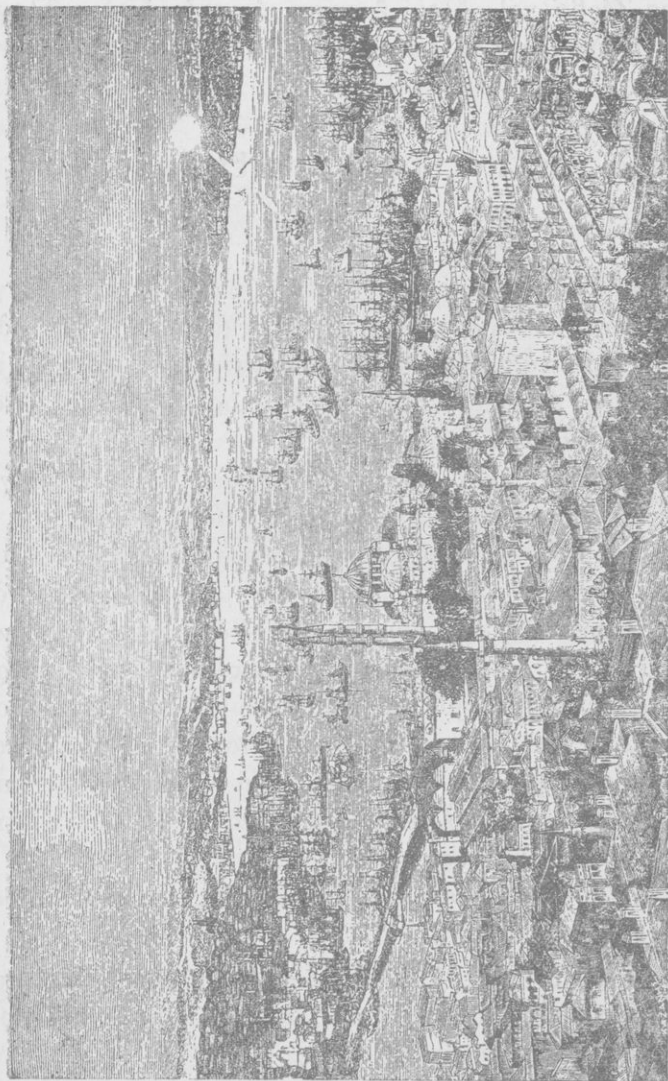
«Τί ἔχεις, καπετάνιε μου;» τοῦ λέω. «Μὲ τὴν κοσμοχάλασιὰ ποὺ βλέπεις θὰ θυμᾶσαι καὶ τὸ δικό σου καράβι ποὺ χάθηκε».

— «Παιδί μου, μοῦ λέει, ἄφησε τὴ δική μου στενοχώρια καὶ γύρισε νὰ δῆς ἐκεῖ κάτω ποὺ σοῦ δείχνω».

Γύρισα κατὰ κεῖ τὰ μάτια μου καὶ βλέπω τὸ Σωτήρα πεταμένο ἔξω στοὺς βράχους καὶ τοὺς ναῦτες τοῦ βρεγμένους ὥς τὸ κόκκαλο νὰ στέκωνται ὁλόγυρα σὲ μιὰ μεγάλη φωτιά γιὰ νὰ ζεσταθοῦν καὶ νὰ στεγνώσουν. Ἐκεῖ κοντὰ γύριζε καὶ ὁ καπετάνιος ἀπελπισμένος, μὲ μάτια ἄγρια καὶ κοίταζε τὰ συντρίμματα τοῦ καραβιοῦ του σὰ νὰ κοίταζε τὰ λείψανα τῶν παιδιῶν του.

«Τὸ δύστηχο! Φτωχὸς ἄνθρωπος, τί ἔπαθε! Δὲν ἤθελα νὰ τὸν ἰδῶ σὲ τέτοια κατάσταση» μοῦ εἶπε ὁ καπετὰν Μεϊντάνης κι ἔφυγε.

Μὰ κι ἐγώ, παιδιά μου, τὸν λυπήθηκα τὸ δυστυχισμένο, κι ἄς μᾶς φάνηκε τότε, στὸ μεγάλο μας κίνδυνο τόσο ἄπρονος.

Φιάσαμε τὴν ἄλλη μέρα σὴν Πόλιν (σελ. 71)

Οἱ ναῦτες ἄκουσαν μὲ μεγάλη προσοχὴ τὴν ἱστορίαν τοῦ γέρο-Ζέρβα καὶ ὅλοι ἔμειναν ἀρκετὴ ὥρα συλλογισμένοι. Ποιὸς ξέρει τί σκέφτονταν !

12. Πῶς ὁ Δίας τιμώρησε ἓνα ἀχάριστο πλάσμα του.

«Πατέρα τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ζώων» εἶπε τὸ ἄλογο καὶ πλησίασε στὸν θρόνον τοῦ Δία. «Οἱ ἄνθρωποι λέν πῶς εἶμαι ἓνα ἀπὸ τὰ πιὸ ὁμορφα ζῶα τῆς γῆς, κι ἐγὼ τὸ πιστεύω πῶς ἀλήθεια εἶμαι πολὺ ὁμορφο. Μὰ δὲ μποροῦσα νὰ γίνω ἀκόμα ὠραιότερο ;»

—« Ἀλήθεια ; Καὶ πῶς θαρρεῖς πῶς μπορεῖς νὰ γίνης ἀκόμα πιὸ ὁμορφο ;» τὸ ρώτησε ὁ Δίας.

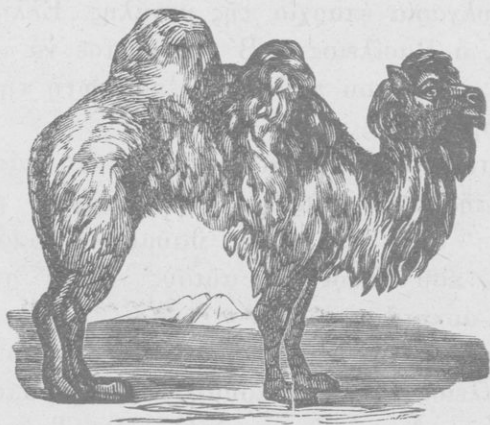
—« Ἴσως θ' ἄτρεχα γρηγορώτερα, ἂν τὰ πόδια μου ἦταν πιὸ ψηλὰ καὶ πιὸ λεπτὰ· πολὺ θὰ μοῦ ταίριαζε ἓνας λαιμὸς μακρὺς σὰν τοῦ κύκνου· καὶ θ' ἄχα δύναμη περισσότερη ἂν ἦταν πλατύτερο τὸ στήθος μου. Ἀφοῦ μοῖρα μου εἶναι, μὲ τὸ θέλημά σου, νὰ σηκώνω στὴ ράχη μου τὸ ἀγαπημένο σου πλάσμα, τὸν ἄνθρωπο, δὲ θὰ ἦταν καλύτερα νὰ γεννιέμαι μὲ τὴ σέλλα καὶ νὰ τὴν ἔχω φυσικὰ κολλημένη ἀπάνω μου, παρὰ νὰ τὴ σελλώω στὴ ράχη μου ὁ καβαλλάρης ;»

—« Ἄ! Ἔτσι θαρρεῖς ;» εἶπε ὁ Δίας. «Καλά. Πρόσμενε μὰ στιγμή».

—«Νὰ γίνῃ!» εἶπε ὁ Δίας μὲ δυνατὴ φωνή. Καὶ μονομιᾶς τινάχτηκε ἀπὸ τὸ χῶμα ἡ ἄσχημη καμήλα καὶ βρέθηκε κοντὰ στὸ θρόνον τοῦ Δία.

Τὸ ἄλογο εἶδε τὴν καμήλα, ἀνατρίχιασε κι ἄρχισε νὰ τρέμη.

«Νὰ τὰ ψηλότερα καὶ λεπτότερα πόδια, νὰ ὁ μακρὸς λαιμὸς τοῦ κύκνου, νὰ τὸ πλατύτερο στῆθος καὶ ἡ φυσικὴ σέλλα» εἶπε τοῦ ἀλόγου δείχνοντας τὴν καμήλα..

Καὶ μονομιᾶς τινάχτηκε ἀπὸ τὸ χῶμα ἡ ἄσχημη καμήλα καὶ βρέθηκε κοντὰ στὸ θρόνο τοῦ Δία (σελ. 74).

Τὸ ἄλογο ἔτρεμε ὁλοένα.

«Πήγαινε, τοῦ εἶπε ὁ Δίας, κι αὐτὸ πὺν ἔγινε σήμερα, ἄς σοῦ γίνῃ μάθημα. Μὰ γιὰ νὰ θυμᾶσαι τὴν αὐθάδειά σου καὶ νὰ μετανοιώσης, θ' ἀφήσω ζωντανὴ τὴν καμήλα, καὶ κάθε φορὰ πὺν θὰ τὴν βλέπης, θ' ἀρχίζης νὰ τρέμης».

13. Ὁ Βασίλειος ὁ Β΄ στήν Ἑλλάδα.

Ἀφοῦ κατανίκησε τοὺς Βουλγάρους καὶ μπῆκε νικητὴς στήν πρωτεύουσά τους τὴν Ἀχρίδα, κι ἔκαμε πάλι τὴ Βουλγαρία ἐπαρχία τῆς μεγάλης Ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας, ὁ Βασίλειος ὁ Β΄ ἀποφάσισε νὰ πραγματοποιήσῃ ἕναν παλιό του πόθο : νὰ ἐπισκεφτῇ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἀθήνα.

Μὲ τὸ στρατό του προχώρησε πρὸς τὰ κάτω, πέρασε τὰ σύνορα τῆς Θεσσαλίας καὶ στρατοπέδευσε κοντὰ στὰ Μετέωρα, σ' αὐτὸ τὸ φυσικὸ θαῦμα—ὄχτακόσιοι γιγάντιοι βράχοι, πὺν εἴκοσι ἀπ' αὐτοὺς εἶχαν στήν κορφή τους κελλιὰ ἀσκητῶν.

Ἀπὸ τὰ Μετέωρα, πὺν τόσο κίνησαν τὸ θαυμασμό του, ὁ Βασίλειος ὁ Β΄. ἔακολούθησε τὸ δρόμο του πρὸς τὰ κάτω. Πέρασε τὴν πλούσια πεδιάδα τῶν Τρικκάλων, πὺν τὴ βρέχουν ὁ Πηνειὸς κι ἄλλα μικρότερα ποτάμια. Παντοῦ ὁ Θεσσαλικὸς λαὸς ὑποδεχόταν μὲ χαρὰ καὶ μ' ἐνθουσιασμό τὸ μεγάλο Αὐτοκράτορα, πὺν ἔσωσε τὴν πολυπαθὴ χώρα ἀπὸ τὶς βουλγαρικὰς ἐπιδρομὰς.

Ἐφτασε στήν ἱστορικὴ πεδιάδα τῶν Φαρσάλων, πέρασε τὸν ποταμὸ Ἀπιδανὸ καὶ πλησίασε τὰ ριζοβούνια τῆς Ὀθρῆς. Ἀπὸ δῶ κι ἐμπρὸς ἀρχίζει ὁ ἀνήφορος. Ἀπὸ τὶς ἀπόκρημνες πλαγιὰς τοῦ πολυκόρυφου βουνοῦ μπαίνει στὴ μεγάλη κοιλάδα τοῦ Σπερχειοῦ, πὺν ἀπλώνεται ἀνάμεσα Ὀθρῆς καὶ Οἷτης.

Μαγεμένος ἀπὸ τὸ ὑπέροχο πανόραμα πὺν ἀπλώνεται στὰ μάτια του ὡς τὸ βάθος τοῦ Λαμιακοῦ κόλπου, συγκι-

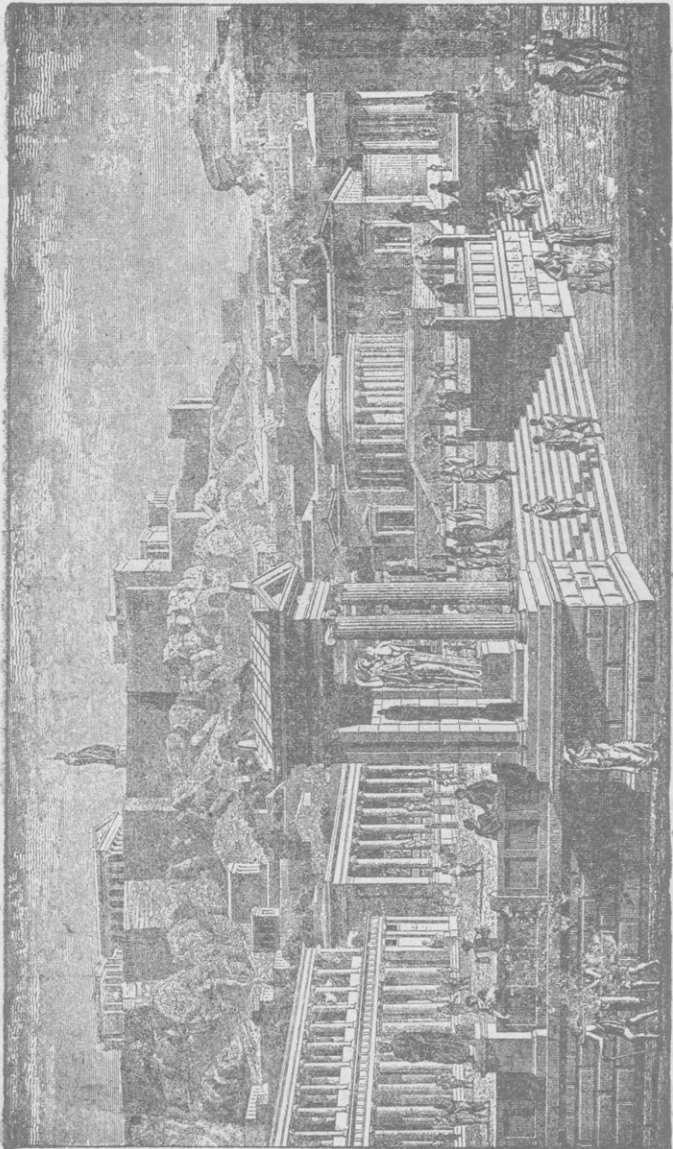
νημένος ακόμα από τὸ θῆμα ἐνὸς μέρους τῆς κοιλάδας. πὺν ἦταν ακόμα σπαρμένο ἀπὸ κόκκαλα, —λείψανα τῆς μυριόνεκρης μάχης πὺν εἶχε γίνει ἐκεῖ 22 χρόνια προτῆτερα μεταξὺ Βουλγάρων καὶ Ἑλλήνων, ὅταν ὁ στρατηγὸς Νικηφόρος Οὐρανὸς νίκησε τὸν Τσάρο Μιχαὴλ καὶ τσάκισε

Ὁ Βασίλειος ὁ Β' κτανίκησε τοὺς Βουλγάρους καὶ μπήκε νικητὴς στὴν Ἀχρίδα (σελ. 76).

τὸ βουλγαρικὸ στρατό,—ὁ Βασίλειος περνᾷ τὴ Φωκίδα, τὴ Λοκρίδα, καὶ φτάνει στὴ Θήβα, τὴν περιφρημὴ τότε πόλη γιὰ τὰ μεταξουργεῖα της.

Ἀπὸ κεῖ ὁ αὐτοκράτορας μὲ τὸ στρατό του τραβᾷ ἴσια γιὰ τὴν Ἀθῆναι, ποδῶντας νὰ χαιρετίσῃ τὴν πρωτεύουσα τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνισμοῦ καὶ νὰ γιορτάσῃ τὴ νίκη του ἀπ' ἔνω στὴν ἔνδοξη Ἀκρόπολη.

·Ο Βασίλειος τραβά για την Ἀθήνα ποδώντας να χαιρετίση τὴν πρωτεύουσα τοῦ
ἀρχαίου Ἑλληνισμοῦ (σελ. 77).

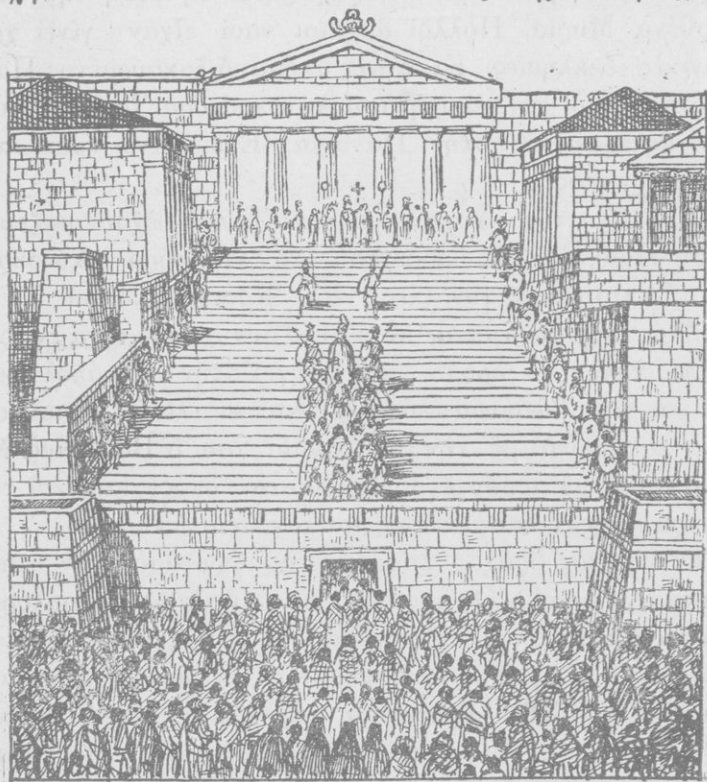
Ἡ εἰδωλολατρεία εἶχε ξεψυχήσει πρὸ πολλοῦ. Ἡ Παρθένα Ἀθηνᾶ εἶχε παραχωρήσει τὴ θέση της στὴν Παρθένα Μορία. Πολλοὶ ἀρχαῖοι ναοὶ εἶχαν γίνει χριστιανικὲς ἐκκλησίαι. Κι αὐτὸς ἀκόμα ὁ ξακουσμένος Παρθενώνας, ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Αὐτοκράτορα Ἰουστινιανοῦ, ἦταν ἀφιερωμένος στὴν Παναγία. Ἐκεῖ πάνω ἔμενε κι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος.

Ἀπ' ὅλη τὴν Ἀττικὴ καὶ τὴν Ἑλλάδα ἔχουν μαζευτῇ πλήθη λαοῦ, γιὰ νὰ ὑποδεχτοῦν τὸ νικηφόρο Αὐτοκράτορα. Ἄντρες καὶ γυναῖκες, νέοι, γέροι καὶ παιδιὰ, μὲ τὰ γιορτινά τους φορέματα, πλημμυρίζουν ἀπὸ τὸνα μέρος κι ἀπὸ τᾶλλο τὸ δρόμο, ποὺ ὁδηγεῖ στὴν Ἀκρόπολη καθὼς καὶ τοὺς ὁλόγυρα λόφους. Καὶ σὲ λίγο παρουσιάζεται καὶ περνᾷ μὲ τὴν ἀκολουθία του ὁ Βασίλειος. Μὲ πόση χαρά, μὲ πόσον ἐνθουσιασμὸ τὸν ὑποδέχεται καὶ τὸν ζητοκραυγάζει ὁ λαὸς ἐκεῖνος ποὺ τὸν λατρεύει!...

Ὁ γηραιὸς βράχος λαμπρύνεται τώρα ἀπὸ τὴν αὐτοκρατορικὴ πομπή. Ὁ δαφνοστεφανωμένος Αὐτοκράτορας περιστοιχίζεται ἀπὸ τοὺς γενναίους ἀξιωματικούς του καί, μὲ ἀργὸ βῆμα, βαθιὰ συγκινημένος, ἀνεβαίνει τὰ μαρμαρένια σκαλιά. Στὰ Προπύλαια, δεξιὰ κι ἀριστερά, τὸν περιμένουν τὰ Λάβαρα καὶ τὰ Ἐξαφτέρυγα. Στὴ μέση, στέκεται ὁ ἀρχιεπίσκοπος μὲ τὰ λαμπρά του ἄμφια, τὴ διαμαντοστόλιστη μίτρα του καὶ μὲ τὸ χρυσὸ Σταυρὸ στὸ χέρι. Τὸν περιστοιχίζουν οἱ ἄρχοντες, οἱ στρατηγοί, οἱ ἀποσταλμένοι τῶν ἐλληνικῶν πόλεων, ὅλοι οἱ ἐπίσημοι τῆς Ἀθήνας.

Μὲ ὕμνους κι ἐπευφημίες ὑποδέχονται στὴν Ἀκρόπολη τὸ Βασίλειο. Ἡ πομπὴ προχωρεῖ πρὸς τὸν Παρθενώνα. Τί ἐντύπωση κάνει στὸν Αὐτοκράτορα ὁ περίφημος αὐτὸς

ναός, τὸ ἀρχιτεκτονικὸ αὐτὸ ἀριστούργημα τῆς ἀρχαιότη-
τας, πὺν καμιά βλάβη δὲν εἶχε πάθει ὡς ἐκείνη τὴν
ἐποχὴ! Μόνο πὺν δὲν εἶναι πιά ναὸς τῆς Ἀθηνῶς, ἀλ-

Ὁ δαφνοστεφανωμένος Ἀυτοκράτορας μὲ τοὺς γενναίους ἀξιω-
ματικούς του καὶ μὲ ἀργὸ βῆμα, βαθιὰ συγκινημένος, ἀνεβαί-
νει τῇ μαρμαρένιᾳ σκάλα (σελ. 79).

λά, καθὼς εἶπαμε, χριστιανικὴ ἐκκλησία. Ὁ Βασίλειος
μπαίνει, προσκυνᾷ, προσεύχεται, καὶ γονατιστὸς εὐχαριστεῖ
τὴν Παναγία γιὰ τὶς νίκες του.

Πλούσια ἀφιερώματα κρέμασε στὴν εἰκόνα τῆς ὁ Βα-

σίλειος ἀπὸ τὰ λάφυρα τῆς Ἀχρίδας. Χάρισε ἀκόμα στὴν ἐκκλησίᾳ ἓνα ὁλόχρυσο περιστέρι, ποὺ συμβόλιζε τὸ Ἅγιο Πνεῦμα καὶ μὲ μηχανισμό πετοῦσε σὰ ζωντανό, καθὼς καὶ μιὰ χρυσὴ ἀκοίμητη καντήλα. Ὁ Αὐτοκράτορας συμμεριζόταν τὴ λατρεία ποὺ εἶχε ὅλη ἡ Ἑλλάδα στὴν Παναγία καὶ ποὺ στὴ γιορτὴ της, τὸ Δεκαπενταύγουστο, μα-

Τότε χτίστηκε ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Ἑλυσθερίου (σελ 82).

ζεύονταν στὴν Ἀθήνα χιλιάδες χριστιανοὶ ἀπ' ὅλα τὰ ἑλληνικὰ μέρη.

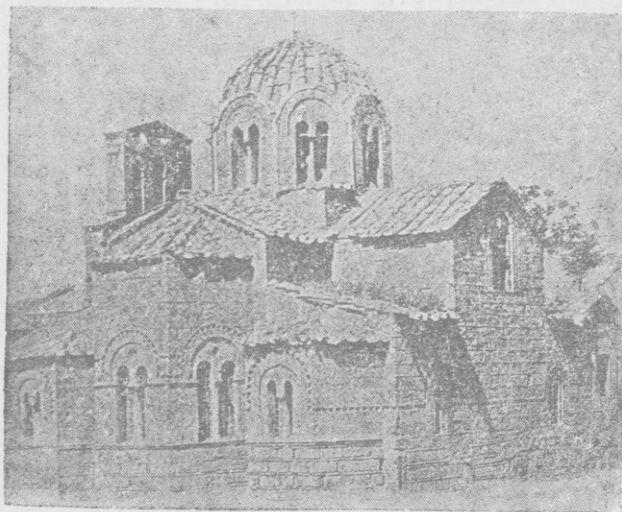
*
* * *

Ἀπὸ τὴν ἱστορικὴ ἐκείνη ἡμέρα ἡ Ἀθήνα πῆρε καινούργια ζωή, καί, μαζὶ μὲ τὴν Ἀθήνα, κι οἱ ἄλλες πόλεις τῆς Ἑλλάδας.

Ἡ διοίκηση διορθώθηκε, οἱ φόροι λιγόστεψαν, ἡ γεωργία προόδευσε. Σιτάρι κι ἄλλα γεννήματα ἄρχισαν νὰ

στέλνονται στην Κωνσταντινούπολη και παντού. Ἡ χώρα πὺν τόσα χρόνια ὑπόφερε ἄπειρα βάσανα ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους, ἐλεύτερη πιά, ἄρχισε νὰ λαβαίνει νέα ζωή.

Τότε χτίστηκε κι ἡ ἐκκλησία τοῦ Σωτήρα στὸ Μιστρά, τοῦ Ἁγίου Ἐλευθερίου καὶ τῶν Ἁγίων Θεοδώρων στὴν

Τότε χτίστηκε ἡ ἐκκλησία τῶν Ἁγίων Θεοδώρων.

Ἀθήνα· τότε στολίστηκαν μὲ ὠραῖες ψηφιδωτὲς εἰκόνες, πὺν σώζονται ὡς σήμερα, ἡ Μονὴ τοῦ Δαφνιοῦ κι ἡ ἐκκλησία τοῦ Ὁσίου Λουκᾶ στὴ Φωκίδα.

Ὁ στρατὸς τοῦ Βασιλείου γύρισε στὴν Κωνσταντινούπολη ἀπὸ τὸν ἴδιο δρόμο πὺν εἶχ' ἐρθεῖ. Ὁ αὐτοκράτορας ὅμως κατέβηκε στὸν Πειραιᾶ καὶ μπῆκε στὸ βασιλικὸ δρόμωνα, πὺν τὸν περίμενε γιὰ νὰ τὸν γυρίσῃ στὴν πρωτεύουσά του.

Ἐφτασε κεῖ σὲ λίγες μέρες. Καὶ μπορεῖ κανεὶς νὰ φανταστῇ μὲ πόση χαρὰ ξαναεῖδε καὶ μὲ πόσον ἐνθουσιασμόν ὑποδέχτηκε ὁ λαὸς τὸ γέρο Αὐτοκράτορά του, ποῦ ὕστερα ἀπὸ τόσους φοβεροὺς πολέμους, τὸν εἶχε ἀπαλλάξει μὲ τὴ μεγάλη του νίκη ἀπὸ τὴν ἀνησυχία τοῦ βουλγαρικοῦ κινδύνου.

Κι ὅλοι φώναζαν μὲ τὴν καρδιά τους :

«Πολλὰ τὰ ἔτη τοῦ Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου!»

14. Παπποὺς καὶ ἐγγόνι.

Εἴμαστε στὰ 1024 μετὰ Χριστὸν, ὅταν αὐτοκράτορας τοῦ Βυζαντίου ἦταν ὁ πολυδοξασμένος Βασίλειος ὁ δεύτερος.

Στὴ Μακεδονία στὴ ρίζα ἐνὸς βουνοῦ, δώδεκα ὥρες μακριὰ ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη, ἦταν ἓνα μικρὸ χωριὸ τριγυρισμένο ἀπὸ κήπους καὶ χωράφια.

Στὸ ὄμορφο τοῦτο χωριὸ ξεχώριζε ἓνα κάτασπρο σπιτάκι πολὺ ὥραϊο, μὲ ἀπλόχωρη αὐλή, μὲ στάβλο, ἀποθηκὲς καὶ ἀχυρῶνες. Ἦταν τὸ σπίτι τοῦ προεστοῦ τοῦ χωριοῦ.

Ἐνα χειμωνιάτικο βράδι σὲ μιὰ κάμαρα μὲ κλειστὰ παραθυρόφυλλα, κοντὰ στὴ φωτιὰ καθόταν ὁ παπποὺς καὶ τὸ ἐγγόνι του.

Στὸ μεγάλο τζάκι ἔτριζαν τὰ ξερὰ ξύλα τῆς φωτιᾶς, ἐνῶ ἔξω στὴ σκεπὴ σφύριζε ὁ χιονιάς ποὺ κατέβαινε τσουχτερὸς ἀπὸ τὸ βουνό.

α'. Ὁ Γρηγόρης.

«Παππού, πές μου καμιὰ ἱστορία» εἶπε ὁ μικρὸς Γρη-

γόρης. «Ὁ πατέρας καὶ ἡ μητέρα θ' ἀργήσουν νὰ γυρίσουν ἀπὸ τὸ γάμο πὺν εἶναι καλεσμένοι».

Ὁ παππούς, ὅπως ὅλοι οἱ γέροι, δὲν ἤθελε καὶ πολλὰ παρακάλια γιὰ νὰ διηγῇται ὅσα εἶδε καὶ ἔπαθε στὰ νιάτα του. Ἐβήξε λίγο, καλοκάθησε καὶ ἄρχισε:

«Μιὰ φορὰ καὶ ἕναν καιρὸ, παιδί μου, ἐδῶ καὶ τριανταπέντε χρόνια, ἦταν ἕνα κορίτσι πολὺ ὁμορφο καὶ προκομμένο. Ἦξερε ὅλες τὶς δουλειὲς τοῦ σπιτιοῦ. Ἡ μάνα του τὸ εἶχε κάμει τέλεια νοικοκυρά.

»Σὰν ἦρθε ὁ καιρὸς νὰ παντρευτῇ, τὴν ἀρραβώνιασαν μ' ἕνα ἀρχοντόπουλο ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸ ἴδιο χωριό, μὲ τὸ Γρηγόρη».

— «Γρηγόρη εἶπες, παππού; Ὅπως λένε ἐσένα καὶ ἐμένα ;»

— «Ναί, παιδί μου· καὶ — νὰ ἰδῇς — καὶ τὴ νύφη τὴν ἔλεγαν ὅπως τὴ μακαρίτισσα τὴ γιαγιά σου Θέκλα».

✓ Καὶ ὁ παππούς ξακολούθησε τὴν ἱστορία του.

«Πέρασαν κάμποσοι μῆνες καὶ πλησίασε ἡ μέρα τοῦ στεφανώματος πὺν θὰ γινόταν τὸ Γενάρη, τὴν πρώτη Κυριακὴ μετὰ τὰ Φῶτα, πὺν ἀγιάζουν τὰ νερά.

6'. Ὁ γάμος.

Τὴν ἡμέρα λοιπὸν πὺν εἶχαν ὀρίσει, πῆγε ὁ γαμπρὸς μ' ὅλους τοὺς δικούς του καὶ πῆραν τὸν κουμπάρο ἀπὸ τὸ σπίτι του. Καὶ κατόπιν ὅλοι μαζί μὲ τὴ νύφη καὶ τοὺς συγγενεῖς τῆς πῆγαν ὁλόϊσα στὴν ἐκκλησία τοῦ χωριοῦ.

Σὰν τελείωσε τὸ μυστήριον, ὁ γαμπρὸς καὶ ἡ νύφη

βγῆκαν πρῶτοι ἀπὸ τὴν ἐκκλησίᾳ. Κατόπι βγῆκαν καὶ ὅλοι οἱ καλεσμένοι καὶ τράβηξαν γιὰ τὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ.

Ὁ Παπαθύμιος, ποὺ εἶχε εὐλογήσει τὸ μυστήριον, μὲ τοὺς νιόπαντροὺς καὶ τὸν κουμπάρο πηγαινὶν μπροστά. Πίσω τοὺς ἐρχόταν ὅλο τὸ συγγενολοῖ καὶ τὸ συμπεθεριό.

Πλούσιο τραπέζι ἦταν ἕτοιμο στὸ σπίτι τοῦ Γρηγόρη. Ἀρνιὰ σούβλας καὶ ἄλλα φαγητὰ μουςούβολοῦσαν ἀπὸ μακριά.

Ἀφοῦ ἔφαγαν καλὰ κι ἔπιαν, ἄρχισαν νὰ τραγουδοῦν καὶ νὰ χορεύουν».

Ἐδῶ ὁ παπποὺς ἔκοψε χωρὶς νὰ θέλῃ τὴ διήγησιν· ἀναστέναξε βαθιὰ καὶ τὰ μάτια του βούρκωσαν. Ὁ ἐγγονός του, ποὺ τόση ὥρα τὸν ἄκουσε μὲ μεγάλη προσοχή, σὰν εἶδε τὸν παππού του δακρυσμένο, τὸν ἐρώτησε ἀνήσυχος:

«Τί ἔπαθες, παππού; γιατί βούρκωσαν τὰ μάτια σου;»

Ὁ παπποὺς καμώθηκε πὼς δὲν τὸν ἄκουσε καὶ ξακολούθησε.

«Ὅλο τὸ σπίτι τράνταζε ἀπὸ τὰ τραγούδια καὶ τὸ χορό. Τούμπανα καὶ ἄλλα μουσικὰ ὄργανα χτυποῦσαν ἀδιάκοπα· καὶ τὰ ποτήρια ἀπὸ χέρι σὲ χέρι ἔκαναν κύκλο μ' εὐχὲς γιὰ τὸ νέο ζευγάρι.

γ'. Ὁ γέρο-Νικήτας.

Ἐκεῖνα τὰ χρόνια ἦταν δύσκολα καὶ πολὺ ἀνήσυχος. Ἡ Μακεδονία μας ὑπόφερνε πολλὰ βάσανα ἀπὸ μιὰ ἄγρια

φυλή που για τη δυστυχία μας ήρθε και φώλιασε στον τόπο μας».

Τὸ ἐγγόνι του τοῦ ἔκοψε ἐδῶ τὴ διήγηση μὲ τὴν ἐρώτηση :

«Γιὰ τοὺς Βουλγάρους θέλεις νὰ πῆς, παππού;»

Ὁ παππούς καμώθηκε πὼς δὲν τὸν ἄκουσε καὶ ξακούθησε τὴν ἱστορία του.

«Ἀχ! τί βάσανα ὑπόφερε ὁ τόπος μας ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους! Δὲ λέγονται, παιδί μου! Σὰν κατάρρα ἔπεφταν στὶς χῶρες καὶ τὰ χωριά μας! Ἔσφαζαν, βασάνιζαν, ρήμαζαν, ἄρπαζαν ὅ,τι μπορούσαν καὶ γίνονταν ἄφαντοι. Ἦσυχάζαμε γιὰ λίγον καιρό. Μὰ ἔπειτα ἄξαφνα πάλι κι ἀπάντεχα εἴχαμε τὰ ἴδια. Αὐτὸ γινόταν ταχτικά γιὰ πολλὰ χρόνια ὥσπου ἀνέβηκε στὸ θρόνο ὁ μεγάλος αὐτοκράτοράς μας ὁ Βασίλειος ὁ Β'. Αὐτὸς κατόρθωσε ἔπειτα ἀπὸ σαράντα χρόνια τρομερὸν πόλεμο νὰ τοὺς καταστρέψῃ.

Λοιπὸν ἐπάνω στὴ διασκέδαση παρουσιάζεται ἄξαφνα ὁ γέρο Νικήτας, ἓνας γέρος πού ἔμενε ἀρκετὸν καιρὸ στὸ χωριό, μὰ κανένας δὲν ἤξερε οὔτε τὴν πατρίδα του οὔτε τὴ γενιά του. Ἄλλοι ἔλεγαν πὼς στὰ νιάτα του ἦταν δάσκαλος, ἄλλοι πὼς ἦταν ἀξιωματικός. Μὰ οἱ περισσότεροι τὸν ἔπαιρναν γιὰ παλαβό, γιὰτὶ μέρα νύχτα ἔτρεχε ἀπάνω στὰ βουνὰ καὶ στὰ λαγκάδια, στὶς ρεματιές καὶ στὰ στενά.

Ὁ μπάρμπα-Νικήτας ἐκεῖνο τὸ βράδι θυμήθηκε τὰ νιάτα του. Ἄρχισε τὸ τραγούδι· ἀλλὰ τί τραγούδι! Ὅλο ἐνθουσιασμό, κι ὅλο γιὰ πολέμους, γιὰ τὴν Πατρίδα, γιὰ τὴν Πίστη.

Κόντευαν μεσάνυχτα όταν ὁ γέρος προφασίστηκε, πὼς ἔχει κάποια δουλειὰ κι ἔφυγε βιαστικός. Πῆρε τὸ δρόμο πὺν ὁλόϊσα ἔβγαινε ἔξω ἀπὸ τὸ χωριό. Στάθηκε κοντὰ σὲ μιὰ ρεματιά, κρύφτηκε πίσω ἀπὸ ἕνα βράχο σὰν κάτι νὰ πρόσμενε.

Πυκνὸ ἦταν τὸ σκοτάδι. Τίποτε δὲ φαινόταν. Ὁ γέρος Νικήτας τέντωσε τ' αὐτιά του, μὰ τοῦ κάκου !

Ἀξαφνα μέσα στὴ βαθειὰ ἡσυχία τῆς νύχτας ἀκούστηκε ἡ φωνὴ τοῦ κοῦκου.

«Μπά !» εἶπε μὲ τὸ νοῦ του ὁ Νικήτας· «κάτι τρέχει ἐδῶ. Τέτοια ὥρα δὲ φωνάζουν οἱ κοῦκοι».

Ἀκούμπησε τὸ κεφάλι του στὰ χέρια του καὶ ἀφουγκραζόταν.

Σὲ λίγο ἀκούστηκε ἄλλος κοῦκος.

«Βούλγαροι εἶναι, εἶπε μὲ τὸ νοῦ του. Κατάσκοποι τριγυρίζουν τὸ χωριό μας αὐτὲς τὲς μέρες. Πρέπει νὰ τρέξω, νὰ εἰδοποιήσω τὸ Γρηγόρη. Αὐτὸς καταλαβαίνει ἀπὸ τέτοια πράματα. Οἱ ἀγριόλυκοι κάτι κακὸ θὰ μᾶς σκαρώσουν ἀπόψε».

Φεύγει σιγὰ σιγὰ καὶ τρέχοντας γυρίζει στὸ χωριό. Φτάνει στὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ λαχανιασμένος, φώναξε τὸ γαμπρὸ παράμερα καὶ τοῦ εἶπε ὅσα ἄκουσε.

Ὁ Γρηγόρης ταραχτηκε. Στάθηκε συλλογισμένος λίγα λεπτὰ τῆς ὥρας. Ὅστερα πηγαίνει στὴ νύφη, τὴ φιλεῖ στὸ μέτωπο καὶ τῆς λέει :

«Θέκλα μου, σὲ λίγο θὰ γυρίσω» καὶ φεύγει τρέχοντας μαζὶ μὲ τὸ Νικήτα.

Σὲ λίγο φτάνουν στὴ ρεματιά, κρύβονται στὸ βράχο καὶ παραφυλᾶνε.

δ'. Οἱ κατάσκοποι.

Πέρασε κάμποση ὥρα, ἄξαφνα μέσα ἀπὸ τὰ γεννήματα πρόβαλαν δύο σκιές. Ἐκείνη τὴν ὥρα πρόβαλε καὶ τὸ φεγγάρι στὴν κορφή τοῦ βουνοῦ καὶ στ' ἄσπρο ἀδύνατο φῶς του τοὺς γνώρισαν πὼς ἦταν Βούλγαροι.

Ὁ Γρηγόρης στάθηκε μπροστὰ τοὺς φοβερὸς καὶ τοὺς λέει:

«Τί δουλειὰ ἔχετε στὸ χωριό μας ;

Ὁ ἓνας ἀπὸ τοὺς κατασκόπους, ποῦτιαν πιὸ κοντά, τράβηξε τὸ μαχαίρι του καὶ χίμηξε ἐναντίον τοῦ Γρηγόρη. Ἐκεῖνος πηδάει γοργὰ στὸ πλάϊ καὶ μὲ μεγάλη σβελτοσύνη τοῦ καρφώνει τὸ μαχαίρι του στὸ λαιμό.

Ὁ Βούλγαρος πέφτει νεκρός. Ἦταν ἀξιωματικός.

Ὁ ἄλλος Βούλγαρος μούγκρισε σὰ θηρίο, τράβηξε τὸ μαχαίρι του νὰ χτυπήσῃ τὸ Γρηγόρη, ἀλλ' αὐτὸς ἐπιδέξια ξεφεύγει τὸ χτύπημα, τὸν ἀρπάζει ἀπὸ τὸ λαιμὸ καὶ τὸν ἀφήνει νεκρό.

ε'. Οἱ Βούλγαροι.

Ἐκείνη τὴ στιγμὴ ἀκούστηκε ἀπὸ μακριὰ βοή καὶ ποδοβολητὸ πὺν πλησίαζε. Τρέχει ὁ Γρηγόρης στὸ χωριὸ φωνάζοντας·

«Γρήγορα στ' ἄρματα ! οἱ Βούλγαροι!».

Τί ἔγινε ἐκείνη τὴν ὥρα δὲ λέγεται. Ὁ γάμος σκόρ-

πισε. Τὰ φῶτα ἔσβησαν. Τὰ παλικάρια ἔτρεχαν ν' ἄρματοῦν.

Ὁ μπάρμπα Νικήτας τότε ἔδειξε πὼς δὲν ἦταν διόλου παλαβός. Ἔδινε θάρρος σὲ ὅλους. Μιλοῦσε μὲ γνώση καὶ μὲ καρδιά.

«Παιδιά, φώναζε, σταθῆτε καὶ πολεμήστε σὰν Ἕλληνες πὺν εἶστε. Ἐδῶ θὰ πεθάνωμε ὅλοι, ἀλλὰ δὲ θ' ἀφήσωμε τοὺς ἐχθροὺς νὰ πατήσουν τὸ χωριό μας. Ἐλα, Γρηγόρη, ἔμπρός, πᾶμε».

Ξεκίνησαν ὅλοι. Σὲ λίγο ἦταν στὶς θέσεις τους.

Οἱ Βούλγαροι δὲν ἄργησαν νὰ φτάσουν. Πρῶτα οἱ καβαλαραῖοι, κι ἔπειτα οἱ πεζοί. Ἦταν πολλοί.

Ἀρχισε ἡ μάχη. Οἱ Ἕλληνες ἔπιασαν τὸ σχολεῖο, τὴν ἐκκλησία, τὰ σπίτια πὺν ἦταν πρὸς τὸ βουνό. Ταμπουρώθηκαν ἐκεῖ καὶ πολεμοῦσαν γενναῖα. Μὰ τοῦ κάκου! Οἱ Βούλγαροι ἀπὸ ἓνα μονοπάτι ἀνεβαίνουν στὸ βουνό, τοὺς πιάνουν τὶς πλάτες καὶ τοὺς περικυκλώνουν. Ἐτοιμάζονται νὰ βάλουν φωτιά νὰ τοὺς κάψουν. Ἀλλὰ τὴ στιγμὴ ἐκείνη τρεχάτος ἔφτασε ἓνας καβαλάρης Βούλγαρος. Ἀπὸ τὰ σκονισμένα ροῦχα του καὶ ἀπὸ τὴν κακὴ κατάσταση τοῦ ἀλόγου του μποροῦσε εὐκολα κανεῖς νὰ νοιώσῃ πὼς κάποια σπουδαία εἵδηση ἔφερε στοὺς Βουλγάρους. Μὰ οἱ δικοί μας δὲν εἶχαν καταλάβει τίποτε.

Ὁ Βούλγαρος ἀρχηγὸς ταραχτήκε πολὺ ἀπ' αὐτὸ πὺν ἔμαθε ἀπὸ τὸν καβαλάρη. Προστάζει ἀμέσως νὰ χτυπήσουν οἱ σάλπιγγες ἀνακωχὴ κι ἓνας στρατιώτης, ὁ πιὸ βροντόφωνος, νὰ φωνάξῃ στοὺς πολιορκουμένους:

«Ἕλληνες, δὲ βλέπετε πὼς εἶστε χαμένοι; γιατί δὲν

παραδίνεστε; Ἄν αὐτὴ τὴ στιγμή δὲ μοῦ φέρετε δέκα χιλιάδες χρυσὰ καὶ μαζί μ' αὐτὰ δὲ μοῦ παραδώσετε καὶ ἐκείνους, πού μοῦ σκότωσαν τὰ δυό μου παλικάρια χτὲς τὴ νύχτα, εἰστε χαμένοι καὶ σεῖς καὶ τὸ χωριό σας. Σᾶς δίνω καιρὸ μισὴ ὥρα».

Ὁ Βούλγαρος τοὺς εἶπε αὐτὰ ὅχι ἀπὸ καλωσύνης του, οὔτε γιὰ τὸν λυπόταν. Ὁ καρβαλάρης τοῦ εἶχε φέρει μιὰ πολὺ κακὴ εἶδηση, πὼς ἔπειτα ἀπὸ λίγες ὥρες θὰ περνοῦσαν ἀπὸ τὸ χωριὸ οἱ προφυλακὲς τοῦ στρατηγοῦ Νικηφόρου Οὐρανοῦ. Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ φύγουν. Στὴ λίγη ὁμως ὥρα πού τοὺς ἔμενε, ἤθελαν ν' ἀρπάξουν ὅ,τι μπορέσουν.

Οἱ Ἕλληνες γιὰ νὰ σωθοῦν ἀποφάσισαν νὰ στείλουν τὰ χρήματα μὲ τὸν πατέρα καὶ μὲ τὸν πεθερὸ τοῦ Γρηγόρη, τοὺς δυὸ προεστοὺς τοῦ χωριοῦ.

Ὁ Βούλγαρος σὰν πῆρε τὰ χρήματα, τοὺς λέει :

«Ποῦ εἶναι ἐκεῖνοι, πού σκότωσαν τοὺς συντρόφους μου ;»

—«Δὲν τοὺς βρήκαμε» ἀπάντησε ὁ πατέρας τοῦ Γρηγόρη.

—«Τότε εἰστε χαμένοι. Θὰ περιμένω ἀκόμη λίγο καὶ ἔπειτα θὰ κάμω ἐκεῖνο πού ξέρω ἐγώ !»

στ'. Ἐνὲς ἥρωος.

Ὁ Γρηγόρης σὰν ἔμαθε τί ζητοῦσαν οἱ Βούλγαροι, τράβηξε νὰ πάη νὰ παραδοθῇ γιὰ νὰ σώσῃ τὸ χωριό του.

«Μιά ζωή ἔχω· ἄς πάη γιὰ τὸ καλὸ τοῦ χωριοῦ μου» εἶπε.

—«Ὁχι, παιδί μου» φώναξε ὁ μπάρμπα Νικήτας.

Ὅλοι γύρισαν καὶ τὸν κοίταξαν μὲ ἀπορία. Αὐτὸν ἔπαιρναν γιὰ παλαβό! Ἐκείνη τὴν ὥρα φαινόταν ὁ πιὸ γενναιοκάρδος!

«Παιδί μου Γρηγόρη, τοῦ λέει, δὲν πάει νὰ χαθῇς ἐσύ. Ἐσένα σὲ χρειάζεται ἡ Πατρίδα. Τώρα κρατᾶς ἐσὺ τὸ ὄπλο. Ἔχεις οἰκογένεια, θὰ κάμης καὶ ἄλλα χέρια γιὰ τὴν Πατρίδα».

—«Ν' ἀφήσω λοιπὸν τοὺς Βουλγάρους νὰ μᾶς κάψουν τὸ χωριό, νὰ πάρουν σκλάβες τίς γυναῖκες καὶ τὰ κορίτσια μας;»

—«Θὰ πάω ἐγώ, ἀποκρίθηκε ὁ γέρο Νικήτας. Ἐγώ, ὅ,τι ἦταν νὰ κάμω τὸ ἔκαμα. Εἶμαι μονάχος στὸν κόσμο. Ζῆσε σὺ γιὰ τὴ Μακεδονία μας».

Ὁ Γρηγόρης ἀπάντησε:

«Ἐγὼ δὲν τ' ἀκούω αὐτά, μπάρμπα-Νικήτα. Ἡ Μακεδονία ἔχει πολλὰ παλικάρια σὰν κι ἐμένα κι ἀκόμη καλύτερα».

Ὁ γέρο-Νικήτας ἀγριεύει:

—«Ν' ἀκούσης τί σοῦ λέω» τοῦ φωνάζει, καὶ τὰ μάτια του πέταξαν σπίθες. «Σὲ προστάζει ἓνας ἀξιωματικὸς τοῦ Τσιμισκῆ. Θαρρεῖς πὼς ἀπὸ τρέλλα γυρίζω νύχτα καὶ μέρα τὰ βουνά; Μ' ἔστειλε ὁ Νικηφόρος Οὐρανὸς νὰ κατασκοπεύω τοὺς Βουλγάρους καὶ νὰ τοῦ κρυφομηνῶ τὰ σχέδιά τους. Ἐγὼ τοῦ μήνυσα μ' ἓναν πιστὸ βοσκὸ πὼς οἱ Βούλγαροι φάνηκαν κατὰ τὰ μέρη μας».

—«Τί λές, μπάρμπα Νικήτα, ἐσύ;...»

«Τί, δὲν πιστεύεις; γιὰ ἰδέ! Τὸ κορμί μου εἶναι ὅλο λαβωματιές. Στὸν καιρὸ μου ἔκαμα ὅ,τι ἔπρεπε. Τώρα δὲν μπορῶ πιά νὰ πολεμήσω. Μπορῶ ὅμως ἀκόμη νὰ θυσιάστῳ γιὰ τὴν Πατρίδα. Σὺ δὲν ἔχεις δικαίωμα νὰ θυσιάσης ἔτσι ἀνώφελα τὴ ζωὴ σου».

Ὁ Γρηγόρης ἔμεινε ἀκίνητος ἀπὸ ἔκπληξη.

Στὸ μεταξὺ βρῆκε καιρὸ ὁ γέρο-Νικήτας κι ἔφυγε.

Ὅταν ἔφτασε κοντὰ στοὺς Βουλγάρους, προχώρησε μὲ βῆμα περήφανο, τεντωτὸς σὰν αὐτοκράτορας. Ζύγωσε, κοιτάζει τὸ Βούλγαρο ἀρχηγό.

«Τί θέλεις, γέρο; Ἐγὼ πρόσταξα νὰ μοῦ φέρουν ἐκείνους πὺν σκότωσαν τὰ δυὸ καλύτερά μου παλικάρια» εἶπε μὲ λύσσα.

—«Ἐνας τοὺς σκότωσε καὶ τοὺς δύο, καὶ εἶμαι γώ!»

—«Ἐσύ;»

Δυὸ Βούλγαροι ἄρπαξαν τὸν μπάρμπα-Νικήτα ἀπὸ τὰ χέρια, ἀλλὰ μὲ δύναμη, ἀπίστευτη στὸ γεροντικὸ κορμί του, τοὺς ἔσπρωξε καὶ τοὺς κύλησε καταγῆς. Ἐπειτα πῆγε καὶ σιάθηκε κοντὰ στὸν κορμὸ ἐνὸς δέντρου, πὺν ἦταν ἐκεῖ.

«Σκυλιά, τοὺς λέει, ὅ,τι καὶ νὰ κάμετε ἡ Μακεδονία δική μας εἶναι».

Οἱ Βούλγαροι χίμηξαν ἀπάνω του ἀγριεμένοι.

«Χτυπᾶτε, δὲ σᾶς φοβοῦμαι! Τὸ αἷμα μου θὰ γίνη φωτιὰ νὰ σᾶς κάψῃ».

Ὁ ἀρχηγὸς τῶν Βουλγάρων φώναξε τότε μὲ λύσσα :

« Ἀκόμῃ ζωντανὸ τὸν ἀφήνετε ; »

Οἱ στρατιῶτες τὸν λόγγισαν μὲ τόση ὁρμὴ πού τὸ σίδερο πέρασε τὸ κορμὶ πέρα πέρα, καὶ μπήχτηκε στὸ δέντρο. Τὸ κεφάλι τοῦ μπάρμπα-Νικήτα ἔγειρε πρὸς τὸ στηῖθος, ἡ ψυχὴ του, ἀγία ψυχὴ ἐνὸς μάρτυρα, πέταξε στὸν οὐρανὸ καὶ τὸ κορμὶ του σωριάστηκε καταγῆς.

Οἱ Βούλγαροι ἔφυγαν βιαστικά, γιατί σὲ λίγο ἔφτανε ὁ Ἑλληνικὸς στρατός.

Ἐδῶ τὸν ἔκοψε πάλι ὁ ἔγγονός του καὶ τοῦ εἶπε :

« Τὸν καημένο τὸ γέρο-Νικήτα ! »

Ὁ παπποὺς ξακολούθησε :

Καὶ πάλι τὸν ρώτησε τὸ ἐγγόνι του :

— « Καὶ ὁ Γρηγόρης τί ἀπόγινε ; »

Ὁ Γρηγόρης ἔζησε, πολέμησε γιὰ τὴν πατρίδα, ἔστειλε καὶ τὸ γιό του στὸ στρατὸ καὶ τώρα γέρος λέει παραμύθια στὸν ἔγγονό του.

— « Τί λές, παππού ; » λέει τὸ ἐγγόνι μὲ ἐκπληξή. « Ἐσὺ εἶσαι ὁ Γρηγόρης ! »

— « Ναί, ὁ Γρηγόρης Γαβρᾶς, καὶ σὺ τὸ ἐγγόνι του. Γιὰ νὰ γίνης σὺ μιὰ μέρα γενναῖο παλικάρι πέθανε ὁ γέρο-Νικήτας. Θυμᾶσαι τί μοῦ εἶπε ; »

— Ἐγὼ εἶμαι στὸν κόσμῳ ὀλομόναχος. Σὺ θὰ χαρίσης γιουὺς κι ἐγγόνια στὴν πατρίδα.

— « Ναί, παππού, θὰ γίνω σὰν τὸν γέρο-Νικήτα καὶ σὰν ἐσένα ! » εἶπε τὸ παιδὶ καὶ ἄστραφαν τὰ μάτια του.

— « Θὰ γίνης, ἐγγονάκι μου. Πρέπει νὰ γίνης. Καὶ

για νὰ σοῦ δεῖξω πὼς τὸ πιστεύω, πὼς ἔχω πεποίθησι
πὼς θὰ γίνης, θὰ σοῦ κάμω μίᾳ μεγάλῃ τιμῇ. Τὸ κα-
ντήλι στὸν ἰάφο τοῦ γέρο-Νικήτα ὡς τώρα τὸ ἀναβα ἐγώ.
Ἀπὸ αὐριο θὰ τ' ἀνάβῃς ἐσύ».

— «ὦ ! παππού μου !» εἶπε ὁ μικρὸς καὶ τὸ πρόσωπό
του ἔλαμψε ἀπὸ χαρά. Ἀρπαξε τὸ χέρι του καὶ τὸ φί-
λησε.

Ἐκείνῃ τῇ στιγμῇ χτύπησε ἡ πόρτα· γύριζαν οἱ γο-
νεῖς ἀπὸ τὸ γάμο.

15. Ὁ πύργος τοῦ Βοσπόρου.

α'. Ὁ Μιχὴλ Μελιγούας.

Ἡ οἰκογένεια Μελιγούα, ἐδῶ καὶ χίλια διακόσια χρό-
νια, ἦταν μιὰ ἀπὸ τὶς ἐπισημότερες καὶ πλουσιώτερες σ'
ὅλην τὴν Ἑλληνικὴ αὐτοκρατορία. Ὁ πύργος τῆς στὸ Βό-
σπορο, κάτασπρος σὲ μιὰ ὀλοπράσινῃ ἀκρογιαλιά, φαινό-
ταν ἀπὸ μακριὰ σὰν κάστρο.

Αὐτοκράτορας τότε τοῦ Βυζαντίου ἦταν ὁ Ἀναστά-
σιος.

Ὁ καλὸς κι ἄξιος αὐτὸς αὐτοκράτορας φρόντιζε πολὺ
γιὰ τὸ κράτος του· καί, μαθαίνοντας πὼς οἱ Ἀραβες ἐ-
τοιμάζονταν νὰ ἐκστρατεύσουν ἐναντίον του, ἐπιδιόρθωσε
τὰ παλιὰ ὀχυρώματα τῆς Πόλης, ἔκανε νέα, μεγάλωνε
τὸ στόλο του κι ἀναδιοργάνωνε τὸ στρατό του. Εἶχε
διαλέξει τοὺς πιὸ ἱκανοὺς καὶ τοὺς πιὸ τίμιους ἄ-

ντρες τῆς Αὐτοκρατορίας καὶ τοὺς εἶχε δώσει τὶς ἀνώτερες θέσεις. Ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς ἦταν κι ὁ Λέων ὁ Ἰσαυρος, ὁ ἱκανώτερος ἀπ' ὅλους, ποὺ τὸν διόρισε ἀρχιστράτηγο καὶ τὸν ἔστειλε νὰ πολεμήσῃ τοὺς Ἀραβες γιὰ νὰ ματαιώσῃ τὰ ἐπιθετικὰ σχέδιά τους.

Ἐνας ἀπὸ τοὺς βυζαντινοὺς ἄρχοντες ποὺ ἔλαβαν μέρος σ' αὐτὴ τὴν ἐστρατεία, ἦταν κι ὁ μοναχογιὸς τοῦ γέροντος Μελιγούα, ὁ Μιχαήλ.

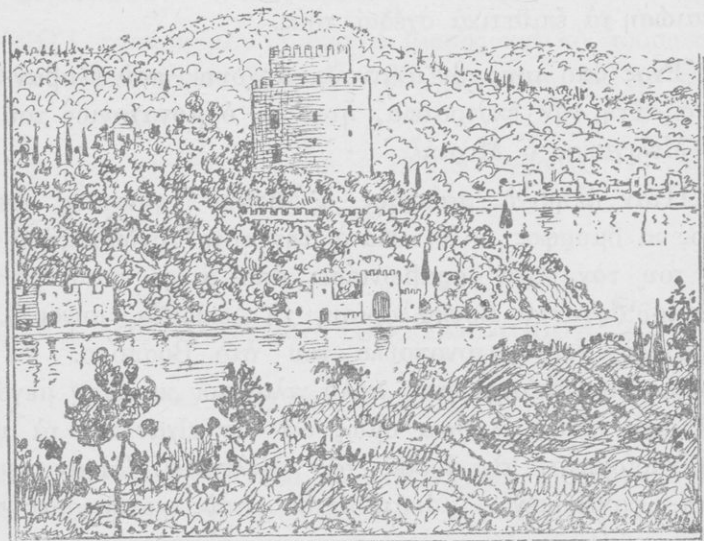
Ἦταν ἀληθινὸ παλικάρι ὁ Μιχαήλ : γενναῖος, ἀτρόμητος κι ὁμορφος πολὺ. Κατὰ τὴν τότε συνήθεια, οἱ γονεῖς του τὸν εἶχαν ἀρραβωνιάσει ἀπὸ μικρὸ παιδί μὲ τὴν κόρη τοῦ ἄρχοντα Βουκιλλαρίου, τῇ Δωροθέα, συνομήλική του σχεδὸν καὶ γειτονοπούλα του στὸ Βόσπορο. Κι οἱ Βουκιλλάριοι ἐπίσης ἦταν πολὺ πλούσιοι κι εἶχαν μεγάλα ἀξιώματα. Εἶναι ἀλήθεια ὅμως ὅτι δὲν εἶχαν καὶ τὰ ψυχικὰ χαρίσματα, τὶς ἀρετὲς τῶν Μελιγούα. Ἦταν περήφανοι, φαντασμένοι, ἀκατάδεχτοι στοὺς κατώτερους καὶ ὄχι τόσο εὐλκρινεῖς στοὺς ἀνώτερους καὶ τοὺς ἴσους : . .

Ὁ Μιχαήλ ἀποχαιρέτησε τοὺς γονεῖς του καὶ τὴν ἀρραβωνιαστικιά του καὶ μπῆκε στὸ πλοῖο του.

Δὲν εἶχε ὅμως φτάσει στὴ Ρόδο, καὶ ὁ στρατὸς στὴν Πόλη ἔκαμε ἐπανάσταση καὶ ἀνάγκασε τὸν αὐτοκράτορα Ἀναστάσιο νὰ παραιτηθῇ καὶ νὰ καταφύγῃ σ' ἓνα μοναστήρι.

Στὸ θρόνο ἀνέβηκε τότε ἄλλος αὐτοκράτορας, ὁ Θεοδόσιος, ἄνθρωπος ἀμόρφωτος κι ἀνίκανος. Ἡ οἰκογένεια Μελιγούα, ὅπως καὶ πολλὲς ἄλλες στὸ Βυζάντιο, δὲ θέλησε νὰ τὸν ἀναγνωρίσῃ. Οἱ ἐπαναστάτες λοιπὸν ὁρ-

μησαν κατὰ τοῦ πύργου, σκότωσαν τὸν πατέρα καὶ τὴ μητέρα τοῦ Μιχαήλ, ἄρπαξαν ὅ,τι πολύτιμο βρῆκαν ἐκε μέσα,—χρήματα, στολίδια, ἔπιπλα, σκεύη,—στάλλα ἔβαλαν φωτιά κι ἔφυγαν γιὰ νὰ λεηλατήσουν κι ἄλλοῦ...

Ὁ πύργος τῆς στὸ Βόσπορο, κατάσπρος σὲ μιὰ ὁλοπράσινη ἀκρογιαλιά, φαινόταν ἀπὸ μακριὰ σὰν κάστρο (σελ. 94).

Σὲ λίγες ὥρες, ὁ ἀρχοντικὸς πύργος τῶν Μελιγούα δὲν ἦταν παρὰ ἐρείπια μαυρισμένα.

β' Ἡ ὥς ἔφυγε ὁ Μιχαήλ ἀπὸ τὴν πατρίδα κι πὼς γύρισε.

Ὁ Λέων ὁ Ἰσαυρος, ὁ ἀρχιστράτηγος τοῦ Ἀναστάσιου δὲ θέλησε μὲ κανένα τρόπο ν' ἀναγνωρίσῃ τὸ Θεοδόσιο, γιὰτὶ τὸν θεωροῦσε ἀνίκανο γιὰ αὐτοκράτορα καὶ μάλιστα σὲ τόσο κρίσιμες γιὰ τὴν πατρίδα στιγμές. Ἀλλ' αὐτὸ

τὸ κατάλαβε γρήγορα κι ὁ ἴδιος ὁ στρατός. Ἔκαμε λοιπὸν κι ἄλλη ἐπανάσταση, κατέβασε ἀπ' τὸ θρόνο τὸ Θεοδόσιο καὶ ἀνέβασε τὸ Λέοντα τὸν Ἰσαυρο. Αὐτὸς ἦταν ἀληθινὰ ἕνας ἀπὸ τοὺς πρὶν ἀξιους ποὺ βασίλευσαν ποτὲ στὸ Βυζάντιο.

Μὲ τὴν ἀλλαγὴ αὐτὴ, μπόρεσε νὰ γυρίσῃ στὴν Πόλη

Ὁ στρατὸς κατέβασε ἀπὸ τὸ θρόνο τὸ Θεοδόσιο κι ἀνέβασε τὸ Λέοντα τὸν Ἰσαυρο.

καὶ ὁ Μιχαὴλ Μελιγούας. Μὰ δὲν εἶχε πιά τίποτε. Ἡ περιουσία του ὅλη εἶχε καταστραφῇ. Δὲν τοῦ ἔμεινε παρὰ τὸ σπαθί του κι ὁ μισθός του : δώδεκα χρυσὰ νομίσματα (*) τὸ μῆνα. Γιατὶ κι ὁ βαθμός του δὲν ἦταν ἀκόμα μεγάλος· ὁ νέος Μιχαὴλ μόλις εἶχε γίνεи *κένταρχος*. (**)

Ὡ, μὲ τί πόνο ψυχῆς πάτησε πάλι τὴν ὄχθη ἐκείνη τοῦ Βοσπόρου ! Καὶ μὲ τί σπαραγμό, στὴ θέση τοῦ λαμποῦ ἐκείνου πύργου, ἀντίκρουσε τὰ μαῦρα ἐρείπια ! . . .

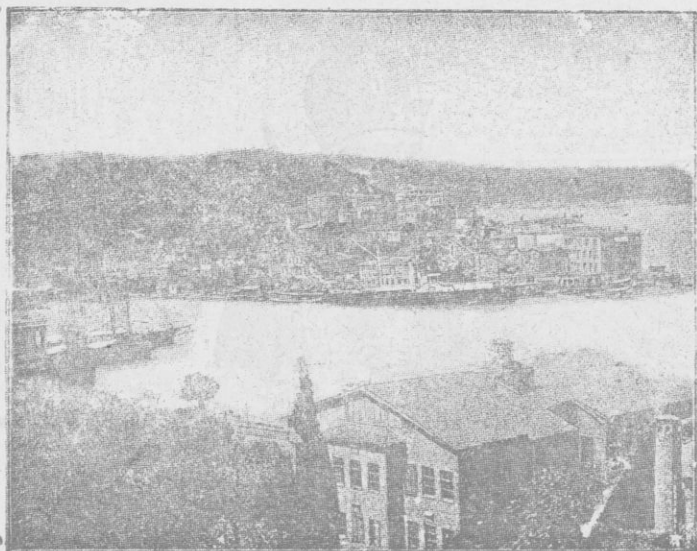
Πῶς ἔφυγε ἀπὸ κεῖ ποὺ πέρασε τὰ παιδικὰ του χρό-

(*) Τὸ μάλαμα δὲν εἶχε τότε τὴν ἀξία ποὺ ἔχει σήμερα.

(**) Στρατιωτικὸς βαθμὸς ἰσοδύναμος περίπου μὲ τοῦ λοχία.

νια τὰ εὐτυχισμένα, καὶ πῶς γύριζε ; Ἐφυγε πλούσιος, δυνατός, περιστοιχισμένος, καὶ γύρισε φτωχός, ὀρφανός, ἔρημος ! . . .

Ἀπὸ τῆ μεγάλης συγκίνηση, δὲ μπορούσε νὰ περπατήσει. Τὰ γόνατά του λύγιζαν, ἡ καρδιά του χτυποῦσε δυ-

*Με τί πόνο ψυχῆς πάτησε πάλι τὴν ὄχθη τοῦ Βοσπόρου.
(σελ. 97).*

νατά, τὰ μάτια του γέμιζαν δάκρυα. Κοιτάζοντας τὰ ἐρείπια ἐκεῖνα, θυμόταν προπάντων τὴ γλυκιά του μητέρα καὶ τὶς εὐχὲς ποὺ τοῦ εἶχε δώσει τὴν ἡμέρα ποὺ ἔφευγε γιὰ τὸν πόλεμο. Ποιὸς νὰ τοῦ τῶλεγε ὅτι στὸ γυρισμὸ δὲ θ' ἄβρισκε οὔτε τὸν τάφο της ! Καὶ ὁ κακόμοιρος ὁ πατέρας του, ὁ καλὸς ἄρχοντας, ὁ ἐνάρετος ἄνθρωπος,

μὲ τί τραγικὸ θάνατο ἔμελλε νὰ χαθῇ κι αὐτός ! Γιατί ἦταν σταθερός, ἴσιος, τίμιος· γιατί δὲν ἐννοοῦσε νὰ γυρίζη καταπῶς φυσοῦσε ὁ ἀγέρας, ὅπως γύριζαν μερικοὶ ἄλλοι καὶ γλύτωναν, στίς ἀναμπαμποῦλες, τὸ κεφάλι τους καὶ τὰ ὑπάρχοντά τους, σὰν καληώρα οἱ Βουκιλλάριοι....

γ'. Ἡ Ὑπατία καὶ ὁ πατέρας της.

Καθὼς στεκόταν ἐκεῖ, καὶ συλλογιζόταν αὐτά, ὁ Μιχαὴλ εἶδε ἄξαφνα δυὸ γνωστά του πρόσωπα νὰ τὸν πλησιάζουν. Ἦταν ἡ Ὑπατία καὶ ὁ πατέρας της, ὁ Θεόφιλος. Στὴ μεγάλη του λύπη, ὁ νέος ἐνίωσε μιὰ παρηγοριά.

Ἡ μητέρα του εἶχε πάρει κοντά της τὴν Ὑπατία, ποὺ πολὺ μικρὴ ἔμεινε ὀρφανὴ ἀπὸ μάνα. Στὸν πύργο τοῦ Μελιγούα εἶχε μεγαλώσει ἡ καλὴ καὶ ὁμορφὴ αὐτὴ κόρη. Μὰ καὶ ὁ πατέρας της, γενναῖος καὶ τίμιος στρατιωτικός, ἦταν ἀφοσιωμένος στὴν ἀρχοντικὴ οἰκογένεια.

Ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ πύργου, μόνο αὐτοὶ οἱ δυὸ εἶχαν σωθῇ τὴ φοβερὴ ἡμέρα τῆς σφαγῆς. Ὁ Θεόφιλος, γιατί ἔτυχε νὰ λείπη στὴν πόλη, κι ἡ Ὑπατία, γιατί τὴ λυπήθηκαν, τόσο νέα καὶ τόσο ὁμορφὴ, νὰ τὴ σφάξουν κι αὐτὴ οἱ ἐπανάστατες.

Ὁ Μιχαὴλ ἔσφιξε τὸ χέρι τῆς παιδικῆς του φίλης κι ἀγκάλιασε κλαίοντας τὸ γέρο-πατέρα της.

«Ζῆτε λοιπὸν ἐσεῖς ; τοὺς ἔλεγε· βρῖσκω τοῦλάχιστο ἐσᾶς, καλοὶ μου φίλοι ;... Δὲν τὸ περίμενα. Γιατί μοῦ εἶχαν πεί πὼς οἱ ἀλιτῆριοι ἐκεῖνοι δὲν ἄφησαν ἄνθρωπο ζωντανὸ στὸν πύργο !»

Τοῦ διηγῆθησαν μὲ λίγα λόγια τῇ σωτηρίᾳ τους καὶ τὸν ὁδήγησαν στὸ σπιτάκι τους, ἐκεῖ κοντὰ στὰ ἐρεῖπια.

Τὸ σπιτάκι αὐτὸ τὸ εἶχαν χτίσει μονάχοι τους, μετὰ τὴν πυρπόληση τοῦ πύργου, μὲ βάσανα καὶ μὲ κόπους, μαζεύοντας ὅ,τι μπορούσε νὰ χρησιμοποιηθῇ ἀπὸ τὰ ἐρεῖπια. Δὲν ἦταν σχεδὸν παρὰ μιὰ καλύβα, χωρισμένη σὲ δυὸ κάμαρες. Ἡ νοικοκυρσοῦνη ὁμως καὶ ἡ φιλοκαλία τῆς Ὑπατίας τὴν ἔκαναν νὰ φαντάζη σὰν τὸ καλύτερο σπίτι.

«Ἐδῶ λοιπὸν κάθεστε;» ρώτησε ὁ Μιχαήλ.

— «Δηλαδή καθόμαστε ὡς τώρα. ἀποκρίθηκε ὁ Θεόφιλος. Ἀλλὰ στὸ ἐξῆς ἡ μικρὴ αὐτὴ κατοικία θὰ εἶναι ὅλη δική σου. Σοῦ ἀνήκει, ἀφοῦ βγῆκε ἀπ' τὸν πύργο τῶν προγόνων σου καὶ ἀφοῦ ἄλλη ἐσὺ δὲν ἔχεις. Κάθησε λοιπὸν, παιδί μου, ὡς ν' ἀποκτήσης καλύτερη. Ἐγὼ θὰ πάρω τὴν Ὑπατία καὶ θὰ πᾶμε σιτὴ Βιθυνία, στοῦ ἀδερφοῦ μου τοῦ Ἀλύπιου».

Ἀλλὰ μὲ κανέναν τρόπο δὲ θέλησε ὁ Μιχαήλ νὰ τὸ δεχτῇ.

«Μαζὶ ζήσαμε στὸν πύργο, εἶπε μαζὶ θὰ ζήσουμε καὶ στὸ μικρὸ αὐτὸ σπιτάκι. Μᾶς χωρεῖ. Μὴν ξεχνᾶτε πὼς εἶμαι στρατιώτης καὶ μπορῶ νὰ ζῶ ὅπως τύχη. Οὔτε παραπονοῦμαι ποὺ ὁ Θεὸς μὲ στέρησε τὰ πλούτη μου. Μὲ τῇ βοήθειά του, ἀργότερα, μπορεῖ νὰ κάμω ἄλλα. Ἐνα μόνο μὲ κάνει νὰ λυποῦμαι, ὁ χαμὸς τῶν γονέων μου. Ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸ ἀνεπανόρθωτο αὐτό, τὸ μεγάλο δυστύχημα, θὰ παρηγοριέμαι, ζῶντας μαζὶ μὲ σᾶς τοὺς δυὸ ποὺ τοὺς γνωρίσατε, ποὺ τοὺς ἀγαπούσατε ὅπως σᾶς ἀγαποῦσαν

κι ἐκεῖνοι. Μαζί σας θὰ νομίζω ὅτι τοὺς βλέπω, ὅτι τοὺς ἔχω, ὅτι ζοῦν ἀκόμα οἱ δυστυχησμένοι μου οἱ γονεῖς».

Καὶ τὰ μάτια τοῦ Μιχαήλ γέμισαν πάλι δάκρυα.

δ'. Μέγ κκλή νοικοκυρούλκ.

Ἡ Ὑπατία προσπαθοῦσε νὰ διασκεδάζῃ ὅσο μποροῦσε τὸ Μιχαήλ. Πότε τοῦ διάβαζε κανένα βιβλίο, ὅπως τὸ-κανε ἄλλοτε καὶ γιὰ τὴ μητέρα του, πότε τοῦ ἔλεγε κανένα ποίημα, πότε τοῦ ἔψαλλε ἢ τοῦ τραγουδοῦσε μὲ τὸ μικρὸ της ἀρμόνιο.

Ἡ ζωὴ τῶν τριῶν στὸ ἐξοχικὸ σπιτάκι ἦταν φτωχικὴ, μὰ ἡσυχῇ, ὁμορφῇ, γλυκιᾷ. Καὶ τέτοια τὴν ἔκανε προπάντων ἡ Ὑπατία, πὺν εἶχε πολλὰ καὶ σπάνια χαρίσματα.

Γιὰ κάθε ζήτημα ἤξερε νὰ μιλῇ μὲ γνώση καὶ μὲ κρίση ἀνώτερη ἀπὸ τὴν ἡλικία της. Καὶ πολλὰς φορές, μὲ τὰ νόστιμα λογάρια της, μὲ τὰς τεῖα της, ἔκανε τὸν πατέρα της καὶ τὸ Μιχαήλ νὰ γελοῦν μὲ τὴν καρδιά τους.

Ἐργαζόταν ἀπὸ τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδι· σκούπιζε, μαγείρευε, ἔρραβε, κεντοῦσε, φρόντιζε γιὰ ὅλα. Ἦταν ἡ ψυχὴ καὶ ἡ χαρὰ τοῦ σπιτιοῦ. Αὐτὴ ὑπηρετοῦσε τοὺς δυὸ ἄντρες στὸ τραπέζι· αὐτὴ τοὺς κρατοῦσε ὥστερα συντροφιά ὡς τὴν ὥρα πὺν νύσταζε... Σηκωνόταν πρώτη καὶ πλάγιαζε τελευταία. Καὶ κεῖ πὺν εἶχε τόσες ἀσχολίες καὶ φροντίδες, πάλι εὑρισκε καιρὸ νὰ κάνῃ περιπάτους στὰ γύρω ὑψώματα, νὰ μαζεύῃ λουλούδια καὶ νὰ στολίζῃ μὲ αὐτὰ ὅλο τὸ σπιτάκι.

Ἀλλὰ τὰ ὠραιότερα, τὰ σπανιώτερα, τὰ ἔβαζε ἀνάμεσα

στά φύλλα ἑνὸς πολύτιμου βιβλίου, πού τὸ εἶχε πάντα μαζί της.

Ἦταν μιὰ Ἱερὰ Σύνοψη πού τῆς τὴν εἶχε χαρίσει ἡ μητέρα τοῦ Μιχαήλ. Τὰ καλύμματά της ἦταν ἀπὸ ἔλεφαντόδοντο καὶ εἶχαν ἀπάνω τὸ οἰκόσημο τοῦ Μελιγούα καὶ τὸ μονόγραμμα τῆς ἀξέχαστης πυργοδέσποινας. Ἀλλὰ καὶ τόσο πλούσιο νὰ μὴν ἦταν, πάλι ἡ Ὑπατία θὰ θεωροῦσε τὸ ἱερὸ αὐτὸ βιβλίο σὰν κειμήλιο. Ἦταν ὅ,τι πιὸ πολύτιμο εἶχε : ἦταν τὸ δῶρο τῆς μητέρας τοῦ Μιχαήλ. Ὅπως τῷχε πεῖ καὶ ὁ ἴδιος, ὁ νέος ξεχνοῦσε λίγο τὴν ὀρφάνια του καὶ τὴν πίκρα του μὲ τὴ συντροφιά τῶν καλῶν ἐκείνων ἀνθρώπων πού τὸν ἐλάτρευαν. Εἶχε ξαναγίνει εὐθύμος, φαινόταν εὐχαριστημένος ἀπὸ τὴ ζωὴ του καὶ μόνο κάπου κάπου βυθιζόταν σὲ σκέψη καὶ μελαγχολία.

Γιατί ἄραγε; Θυμόταν τοὺς γονεῖς του, τὸν πύργο του, τὰ πλούτη του, χαμένα ὅλα; Ἡ μήπως συλλογιζόταν καὶ τὴ συμπεριφορὰ τῶν Βουκιλλαρίων, πού τοῦ ἔκαμαν τόσο ἄσχημη ὑποδοχή, ὅταν πῆγε νὰ τοὺς ἐπισκεφτῇ μετὰ τὸ γυρισμό του;...

Ἦταν βέβαια καὶ αὐτό. Πίκραινε τὸν Μιχαήλ ἡ περιφρόνηση πού τοῦ ἔδειξαν οἱ Βουκιλλάριοι. Ἡ ἀρραβωνιαστικιά του, ἡ περήφανη Δωροθέα, οὔτε γύρισε νὰ τὸν ἰδῇ. Κι οἱ γονεῖς της οὔτε λόγο, οὔτε ὑπαινιγμὸ τοῦ ἔκαμαν γιὰ γάμο. ἮΕ, βέβαια! Γιὰ τοὺς φαντασμένους αὐτοὺς ὁ Μιχαήλ Μελιγούας δὲν ἦταν πιά ὁ κατάλληλος γαμπρός. Ἕνας ἀπλὸς κένταρχος, χωρὶς περιουσία, μὲ δέκα χρυσὰ τὸ μῆνα. Ὅχι δά! Ἡ Δωροθέα ἔπρεπε νὰ πάρῃ τουλάχιστον

χιστο κανένα δρουγγάριο (1) ἂν ὄχι καὶ πρωτοκάραβο (2)..

Φυσικά, ὁ Μιχαὴλ δὲν ξαναπάτησε στὸ σπίτι τους. Ἄν οἱ Βουκιλλάριοι δὲν τὸν ᾔθελαν μιὰ φορά, αὐτὸς δὲν τοὺς ᾔθελε δέκα. Ὅσο κι ἂν εἶχε ξεπέσει, ὅσο κι ἂν εἶχε φτωχίνει, Μελιγούα πάντα τὸν ἔλεγαν. Κι ἕνας Μελιγούας εἶναι περήφανος καὶ δὲν παρακαλεῖ ποτέ!...

ε'. Μήνυμα τοῦ αὐτοκράτορα.

Ἐνα βράδι, ἐκεῖ πού ὁ νέος ἦταν πάλι βυθισμένος στὶς θλιβερές του σκέψεις κι ἡ Ὑπατία μάταια πολεμοῦσε νὰ τὸν διασκεδάση, κάποιος χτύπησε τὴν αὐλόπορτα.

Ἦταν ἕνας ὑπηρετῆς τοῦ παλατιοῦ, πού τοῦ ἔφερνε ἕνα ἔγγραφο τυλιγμένο καὶ σφραγισμένο.

Ὁ Μιχαὴλ τὸ ξετύλιξε, τὸ διάβασε καὶ ἄξαφνα τὸ πρόσωπό του ἔλαμψε ἀπὸ χαρὰ μεγάλη.

Ἦταν πρόσκληση μὲ τὴν ὑπογραφή τοῦ Αὐτοκράτορα. Ὁ Λέων Ἰσαυρος, πού τὸν ἐγνώριζε καλὰ ἀπὸ τὴν ἐκστρατεία τῆς Μικρασίας, τὸν προσκαλοῦσε νὰ παρουσιαστῇ στὸ παλάτι.

Τὸ πρῶί, ὁ Μιχαὴλ φόρεσε τὴ μεγάλη του στολή, — πάντα ὅμως στολή ἀπλοῦ κένταρχου, — καὶ πῆγε. Μὲ πολλὴ καλωσύνη τὸν ἐδέχτηκε ὁ Αὐτοκράτορας καὶ τοῦ εἶπε γιατί τὸν εἶχε καλέσει:

Μάθαινε πὼς οἱ Ἀραβες ἐτοιμάζονταν πάλι νὰ ἐκστρατεύσουν κατὰ τοῦ Βυζαντίου. Πλοῖα καὶ στρατὸ μά-

(1) Στρατιωτικὸς βαθμὸς, ἀρχηγὸς τῆς δρουγγας, περίπου ταγματάρχης.

(2) Πρωτοκάραβος=ναύαρχος.

Μὲ πόση χαρά, μὲ πόση περηφάνεια ἄκουσε ὁ νέος ἀξιωματικός τὴν τιμητικὴν του ἐκλογή! Δὲν ἔβρισκε λόγια νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν Αὐτοκράτορα καὶ νὰ τὸν βεβαιώσῃ πὼς θᾶκανε τὰ πάντα γιὰ νὰ φανῇ ἄξιος τῆς ἐμπιστοσύνης του.

«Πρέπει ὅμως νὰ ξέρης, τοῦ εἶπε ὁ Λέων, «ὅτι ἡ ἀποστολή σου εἶναι πολὺ ἐπικίνδυνη».

—«Γι' αὐτὸ ἡ τιμὴ εἶναι μεγαλύτερη» ἀποκρίθηκε ὁ Μιχαήλ.

—«Καὶ πρῶτα-πρῶτα θὰ πᾶς ἀπὸ τὸ συντομώτερο

Περνᾶ ἀπὸ τὴν Κάλυμνο (σελ. 108).

δρόμο, ὅς εἶναι καὶ ὁ πιὸ ἐπικίνδυνος. Ἡ γληγοράδα σου θὰ σώσῃ τὴν πατρίδα».

—«Θὰ φτάσω, Δέσποτα, ὅσο γίνεται πιὸ γρήγορα!»

—«Κι ἀκόμα πιὸ γρήγορα θὰ γυρίσης. Ἐπειτα θᾶχης τὸ ταχύτερο πλοῖο τοῦ στόλου μου, τὸ δρόμωνα «Θεόδωρο τὸ Στρατηλάτη».

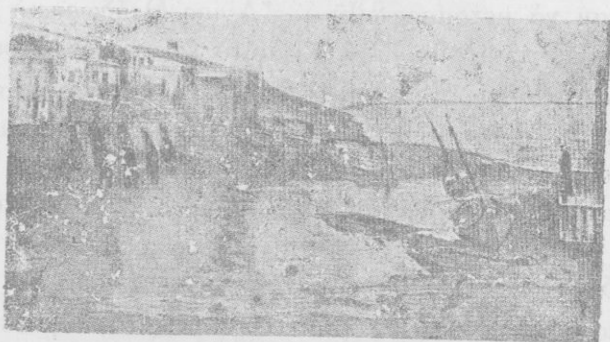
Ὁ Αὐτοκράτορας ἑξακολούθησε νὰ δίνει ὁδηγίες στὸ Μιχαήλ. Καὶ αὐτός, ἀφοῦ τὸν βεβαίωσε πάλι ὅτι θὰ συμμορφωνόταν κατὰ γράμμα, στὸ τέλος τοῦ εἶπε :

—«Δέσποτα, γνωρίζω ἕναν παλιὸ στρατιωτικό, πολὺ γενναῖο καὶ πολὺ πιστό. Ἔχει ζήσει πολλὰ χρόνια σὲ

ἀμέσως τοῦ ἀδερφοῦ του Ἀλύπιου νὰ πάη ἐκεῖ, νὰ μείνῃ
μὲ τὴν ἀνεψιά του, ὅσον καιρὸ θὰ διαρκοῦσε τὸ ταξίδι
τοῦ «Θεόδωρου τοῦ Στρατηλάτη».

στ'. **Πολεμικὲς προετοιμασίαι τῶν Ἀράβων.**

Σὲ δυὸ μέρες, ὁ βασιλικὸς δρόμωνας ἦταν ἐτοιμος.
Ὁ ἴδιος Αὐτοκράτορας τὸν ἐπιθεώρησε τὴν τελευταία

Διακρίνει ἀπὸ μακριὰ μέσα στὴν καταχνιά τὰ βουνὰ
τῆς Κάσου (σελ. 108).

στιγμὴ. Ἡ νύχτα ἦταν προχωρημένη καὶ τὸ σκοτάδι βα-
θύ, ὅταν ὁ «Θεόδωρος ὁ Στρατηλάτης» σήκωσε τὶς ἀγκυ-
ρὲς του, ἄπλωσε τὰ πανιά του καὶ ξεκίνησε κρυφὰ γιὰ
τὸ ἀβέβαιο καὶ γεμάτο κινδύνους ταξίδι.

Ὅλες οἱ ἐλπίδες τῆς ἐπιτυχίας στηρίζονταν στὴν ἱκα-
νότητα τοῦ Μιχαήλ, στὴν πείρα τοῦ Θεοφίλου, στὴν ἀν-
τορεία τῶν ναυτῶν, ἀλλὰ, προπάντων στὴ γρηγοράδα αὐ-
τοῦ τοῦ πλοίου. Σκίζει τὴ θάλασσα σὰ δελφίνι, φτάνει στὸν
Εὐλλήσποντο, περνᾷ τὰ Δαρδανέλλια καὶ σὲ λίγες ὥρες
βρίσκεται στὸ στενὸ τῆς Χίου. Τώρα πλέει μεταξὺ Σάμου

κι Ικαρίας. Χαιρετᾷ ἀπὸ μακριὰ τὴν ἱερὴ Πάτμο. Περνᾷ ἀπὸ τὴν Κάλυμνο, ἔπειτα ἀπὸ τὴν Κῶ, τὴ Σύμη, τὴ Ρόδο, διακρίνει ἀπὸ πολὺ μακριὰ μέσα στὴν καταχνιὰ τὰ βουνὰ τῆς Κάσσου κι ἀγκυροβολεῖ στὰ Μύρα τῆς Λυκίας.

Ἐπρεπε νὰ ξεκουραστῇ λίγο ἀπὸ τὸν ἀδιάκοπο αὐτὸ θαλασσοδαρμό. Καὶ νὰ πάρη τροφές, νερὸ καὶ προπάντων καλὸ ὁδηγὸ πὺν νὰ ξέρη τάραβικά. Ἀλλὰ τὸ κυριώτερο ἦταν νὰ μεταμορφωθῇ ὁ «Ἅγιος Θεόδωρος ὁ Στρατηλάτης» σὲ πλοῖο ἀραβικό. Κι αὐτὸ ἔγινε στὰ Μύρα :

Ἡ αὐτοκρατορικὴ σημαία κρύφτηκε καὶ στὴ θέση της ἀνέβηκε ἡ κόκκινη μὲ τὸ μισοφέγγαρο. Οἱ ἀξιωματικοὶ κι οἱ ναῦτες ὅλοι ἔβαλαν στολὲς ἀραβικές. Κι ἔτσι μεταμορφωμένος, μασκαρεμένος,—ὅπως δὲ μασκαρεύονται συχνὰ οἱ κατάσκοποι γιὰ νὰ μπαίνουν εὐκολὰ στοὺς ἐχθρικοὺς τόπους,—ὁ δρόμοντας ξανάρχισε τὸ ταξίδι του.

Ἀκολούθησε τὴν παραλία τῆς Συρίας, ἔφτασε στὴ Φοινίκη καὶ προχώρησε. Οἱ ἐχθροὶ δὲν ὑποπτεύθηκαν τίποτε, τὸν ἔπαιρναν γιὰ δικό τους.

Σ' ὅλο τὸ διάστημα τοῦ ταξιδιοῦ, ὁ Μιχαὴλ εἶχε τὰ μάτια του τέσσερα γιὰ νὰ βλέπη, ἀπ' ὅσο πιὸ κοντὰ μπορούσε, τίς ἐτοιμασίες τῶν Ἀράβων.

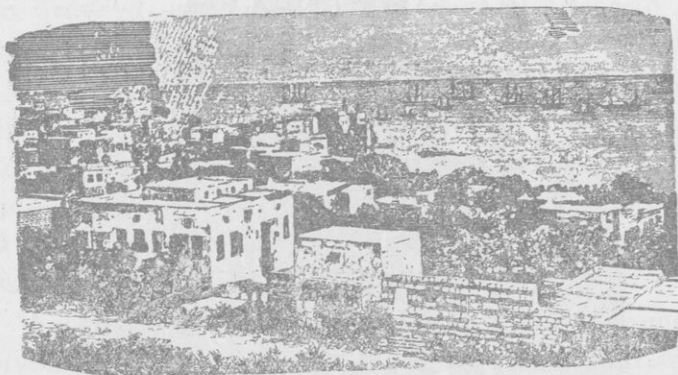
Ἦταν πραγματικῶς μεγάλες καὶ γίνονταν βιαστικά. Οἱ λιμένες ἦταν γεμάτοι πολεμικὰ πλοῖα. Στὶς παραλίες ἔβλεπες βουνὰ ἀπὸ τροφές καὶ ἄλλα ἐφόδια. Ἐνα μεγάλο πλῆθος ἀπὸ φορτηγὰ περίμενε νὰ πάρη στρατὸ καὶ ἄλογα. Τὰ πολεμικὰ πλοῖα ἦταν ντυμένα μὲ σιδερένιες πλάκες καὶ τὰ καταστρώματά τους σκεπασμένα μὲ σάκκους γεμάτους ἄμμο κι ἄλλα τέτοια προφυλαχτικά. Γιατὶ φοβόνταν τὸ «ὑγρὸν πῦρ» τῶν Ἑλλήνων, τὴ μεγάλη αὐτὴ-ἐφεύρεση

Ο Μιχαήλ φόρεσε άραβική σολή (σελ. 108)

ένδῳ Σύρου μηχανικοῦ ποὺ λεγόταν Καλλίνικος. Κι ἦταν τὸ «ὕγρὸν πῦρ» μιὰ χημικὴ κατασκευὴ ποὺ ριχνόταν ἀπὸ μακριὰ μὲ μηχανήν· κι εἶχε τὴν ιδιότητα νὰ καίη καὶ νὰ καταστρέφῃ τὰ πλοῖα. Μόνο οἱ Ἕλληνες εἶχαν τὸ τρομερὸ αὐτὸ ὄπλο. Κανένα ἄλλο ἔθνος δὲν ἤξερε τὸ μυστικὸ τῆς κατασκευῆς του.

Μικρὰ πλοῖα, καμωμένα ἐπίτηδες, ποὺ τὰ ἔλεγαν

Οἱ λιμένες ἦταν γεμάτοι ἀπὸ πλοῖα (σελ. 108).

«πυρφόρα», κουβαλοῦσαν τὸ «ὕγρὸν πῦρ» μέσα σὲ χάλκινα δοχεῖα. Ἀπ' αὐτὰ τῶριχναν οἱ μηχανές, ὅπως ἀπάνω κάτω ρίχνει τὸ νερὸ ἡ πυροσβεστικὴ ἀντλία, κι ἀλίμονο πὰ στὸ ἐχθρικὸ πλοῖο ποὺ θὰ δεχόταν τὸ καταστρεπτικὸ αὐτὸ ὑγρὸ. Ἀμέσως φλόγες φοβερές τὸ περῶναν, πυκνὸς καπνὸς σκέπαζε τὸν ἀέρα καὶ μέσα σὲ τριγμοὺς καὶ σὲ κρότους, σὲ λάμπεις ποὺ τύφλωναν καὶ σὲ ἀπελπιστικὰς κραυγὰς, τὸ πλοῖο βυθιζόταν. Ἡ θάλασσα γέμιζε ἀπὸ ναυάγια κι οἱ παραλίες, οἱ βράχοι, ἀπὸ καμένους νεκρούς.

Ὡστόσο ὁ ἐνθουσιασμός τῶν Ἀράβων ἦταν μέγας. Οἱ ἄρχηγοί τους τοὺς εἶχαν βεβαιώσει πὼς σὲ λίγο θὰ κυρίευαν τὴν ξακουστὴ Πόλη καὶ θ' ἄσσερναν τὸν περήφανο Αὐτοκράτορα τῶν Χριστιανῶν ἄλυσσοδεμένο στὰ πόδια τοῦ καλὶφη, τοῦ Σουλεϊμάν. Κι ὅλοι πιά μεθυσμένοι ἀπὸ φανατισμό, διψασμένοι νὰ χύσουν αἷμα χριστιανικό, νὰ

Ὅλοι ἔτρεχαν νὰ καταταχτοῦν σὶ τὸ στρατό

φορτωθοῦν λάφυρα, νὰ πιάσουν σκλάβους, ἔτρεχαν νὰ καταταχτοῦν σὶ τὸ στρατό, ἀψηφώντας τὰ πάντα, καὶ αὐτὸ ἄκόμα τὸ «ὑγρὸν πῦρ» . . .

Ἐκατὸ χιλιάδες Ἀραβες κατέβαιναν διὰ ξηρᾶς ὥς ἐμπροστοφυλακῇ, καὶ ἄλλοι ἀμέτρητοι ἐτοιμάζονταν νὰ μποῦν στὰ πλοῖα.

Ὁ Μιχαὴλ ἤθελε νὰ ἰδῇ τί γινόταν καὶ σὶ τὸ ἐσωτερικό, σὶς μεγάλες ἀραβικὲς πόλεις. Καὶ γιὰ νὰ τὸ κατορ-

θώση μεταμορφώθηκε σ' Ἑβραῖο πραγματευτὴ καὶ προ-
χώρησε ὡς τὸ Χαλέπι. Ἔτσι μπορούσε νὰ βλέπη μὲ τὰ
μάτια του ὅ,τι γινόταν ἐκεῖ πέρα καὶ ρωτώντας μὲ τρόπο
τοὺς διάφορους Ἀραβες πού συναντοῦσε, κατόρθωνε
νὰ μαθαίνει ὅσα ἦταν ἀνάγκη νὰ μάθῃ ὁ Αὐτοκράτορας

Ὁ Μιχαὴλ μεταμορφώθηκε σ' Ἑβραῖο πραγματευτὴ (σελ. 112).

του. Ὅλ' αὐτὰ τὰ σημείωνε κάθε νύχτα σ' ἓνα τετραδίο.
Ἀπ' αὐτὲς τὶς σημειώσεις θᾶκανε ὕστερα τὴν ἐκθεσὶ τοῦ
στο Λέοντα Ἰσαυρο.

Ἀφοῦ τελείωσε καὶ τὴν ἐρευνά του στὸ ἐσωτερικό, ὁ
Μιχαὴλ γύρισε στὸ πλοῖο του καὶ ξακολούθησε τὸ θα-

λασσινό του ταξίδι. Βιαζόταν νὰ γυρίση στήν Πόλη, γιὰτ' εἶχε μάθει ὅτι ὁ ἐχθρικός στόλος, ἀπὸ χίλια κομμά-

ἝΑραβας βοσκός.

*Καὶ ἀπὸ τέτοιους ἔπαιρνε πληροφορίες ὁ Μιχαὴλ
στὴν ὁδοιπορία του.*

τια ὡς ἐκείνη τῇ στιγμῇ καὶ μὲ ἀρχιναύαρχο τὸν ἴδιο τὸν
Καλῖφη, θὰ ἔπλεε σὲ λίγες μέρες ἐναντίον της.

Ξενοπούλου—Κουρτίδου—Κονιδάρη, Ἀναγνωστικὸν Ε΄, ἐκδ. Β΄.

8

ζ'. Μία φοβερή μονομαχία.

Ὁ Ἅγιος Θεόδωρος ὁ Στρατηλάτης, μεταμορφωμένος πάντα σὲ ἀραβικὸ πλοῖο, γύριζε τώρα πρὸς τὸν Ἑλλησποντο. Εἶχε φτάσει στὶς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Ξάνθου, ὅταν εἶδε δυὸ μεγάλα ἐχθρικὰ πλοῖα νὰ τὸν κυνηγοῦν. Τὸν εἶχαν φαίνεται ὑποψιαστῇ.

— «Θεόφιλε !» φωνάζει ὁ Μιχαήλ· «μᾶς κυνηγοῦν !»

— «Τὸ βλέπω» ἀποκρίθηκε ὁ Θεόφιλος.

— «Μὰ ἀπὸ τί νὰ μᾶς κατάλαβαν, ἀφοῦ ἔχομε μουσουλμανικὴ σημαία κι εἴμαστε ντυμένοι σὰν Ἀραβες ;»

— «Ἀπὸ τῇ διεύθυνση πού ἀκολουθεῖ τὸ καράβι μας ἴσως».

— «Κι ἐγὼ αὐτὸ λέω· καλὸ θᾶταν ὅμως νὰποφύγωμε τῇ συμπλοκῇ γιὰ νὰ μὴν ἀργήσωμε.»

— «Δὲν πιστεύω νὰ τὸ κατορθώσωμε...»

— «Τότε καλῶς νᾶρθουν ! Θὰ τοὺς δώσωμε τὸ πρῶτο μάθημα ».

Καὶ ὁ Μιχαήλ πρόσταξε ν' ἀνοίξουν ὅλα τὰ πανιά. Ἀλλά, μ' ὅλη τῇ γρηγοράδᾳ πού εἶχε ὁ ἐλληνικὸς δρώμοντας, τὰραβικὰ τὸν ἔφτασαν. Τὸ ἕνα μάλιστα πιὸ γρήγορο, τὸν προσπέρασε καὶ προχώρησε. Ἦταν κοντὰ στὴν Κνίδο.

Ὁ Μιχαήλ εἶδε τότε πὼς δὲν μπορούσε νὰποφύγη τοὺς ἐχθροὺς αὐτοὺς, πού τὸν εἶχαν βάλει στὴ μέση. Γενναῖα ἔρριξε κάτω τὸ προσωπεῖο. Πέταξε δηλαδή στὴ θάλασσα τὸ σαρίκι πού ἦταν στὴν πρύμη γιὰ ἔμβλημα,

κατέβασε καὶ τὴν κόκκινη σημαία μὲ τὸ μισοφέγγαρο,
καὶ ὕψωσε τὴν αὐτοκρατορικὴν μὲ τὶς εἰκόνες τῶν τεσσάρων

*Τὶ ἔβλεπε ὁ Μιχαὴλ στὴν ὁδοιπορία του καὶ ἀπὸ
ποιοὺς ζητοῦσε πληροφορίες.*

Ἄγιων ποὺ προστάτευαν τὸ Βυζάντιο : δηλ. τὸ Μιχαὴλ Ἀρ-

χάγγελο, Γεώργιο τὸ Μεγαλομάρτυρα, Θεόδωρο Τήρωνα καὶ Θεόδωρο τὸ Στρατηλάτη. Οἱ σάλπιγγες σαλπίζουν ἔφοδο καὶ οἱ Ἕλληνες ὁρμοῦν ἄφοβοι ἐναντίον τοῦ ἀραβικοῦ ποῦ ἐρχόταν ἀπὸ πίσω τους. Μάταια οἱ ἐχθροὶ προσπαθοῦν νὰ τοὺς φοβίσουν μὲ τὰ ἀμέτρητα βέλη ποὺ τοὺς ρίχνουν. Ὁ δρόμωνας πλησιάζει. Κι ὅταν φτάνη σὲ ἀπόσταση ἑκατὸ μόνο μέτρων, ὁ Μιχαὴλ προστάζει:

— «Πῦρ!»

Ἐξαιρετικά, ὁ δρόμωνας εἶν' ἐφοδιασμένος καὶ μὲ δοχεῖα «ὕγροῦ πυρός». Οἱ ναῦτες κάνουν τὸ σταυρό τους, ἀρπάζουν τοὺς σωλῆνες καὶ ἀρχίζουν νὰ ρίχνουν κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ πλοίου τὸ ὕγρον πῦρ. Σὲ λίγο οἱ φλόγες καὶ οἱ καπνοὶ τὸ σκεπάζουν. Καίεται ὀλάκερο. Καὶ ὁ δρόμωνας ἀπομακρύνεται γρήγορα ἀπ' αὐτὸ τὸ ἡφαίστειο, ποὺ θὰ βυθιστῇ σὲ λίγο καὶ ὁρμᾷ κατὰ τοῦ ἄλλου ἀραβικοῦ πλοίου ποὺ τὸν εἶχε ξεπεράσει.

Αὐτὸ ἐρχόταν πρὸς βοήθεια τοῦ συντρόφου του. Ἡ σύγκρουση εἶναι φοβερή. Μὲ τὴν ἀριστερὴ πλευρά, ὁ δρόμωνας πέφτει ἀπάνω στὸ ἀραβικὸ καὶ τοῦ σπάζει ὅλα τὰ κουπιὰ. Οἱ Ἀραβες ὅμως βρίσκουν καιρὸ καὶ πηδοῦν μέσα στὸ δρόμωνα γιὰ νὰ τὸν κυριέψουν. Οἱ ἀντίπαλοι ἔρχονται στὰ χέρια. Πολεμοῦν στήθος μὲ στήθος. Γιαταγάνια καὶ κοντάρια σιδερένια χτυποῦν περικεφαλαῖες καὶ θώρακες. Νεκροὶ καὶ πληγωμένοι πέφτουν στὸ κατὰ-στωμα.

Τὴν τρομερὴ ἐκείνη στιγμή, σπάζουν τὰ δοχεῖα μὲ τὸ «ὕγρον πῦρ» ποὺ δὲν εἶχαν προφτάσει νὰ τὸ μεταχειριστοῦν πρωτότερα, καὶ ἀμέσως φλόγες ὑψώνονται ὡς τὸν οὐρανό. Ἡ φωτιὰ ἀπλώνεται καὶ στὰ δυὸ πλοῖα. Οἱ Ἀραβες ἀφήνουν τὸ δρόμωνα τρομαγμένοι. Μὲ πο-

λὺν κόπο κατορθώνουν νὰ σβήσουν τὴ φωτιά ἀπ' τὸ δικό τους πλοῖο καὶ τρέχουν νὰ βοηθήσουν τὸ ἄλλο πού σιγὰ σιγὰ βυθιζόταν. Στὸ ἀναμεταξύ, ὁ «Θεόδωρος ὁ Στρατηλάτης» ἀφοῦ ἔσβησε κι αὐτὸς τὴ φωτιά του, μπόρεσε νὰ μακρήνη ἀπ' τοὺς ἐχθροὺς καὶ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸ ταξίδι του. Σὲ λίγη ὥρα τὸ σκοτάδι τῆς νύχτας σκέπασε ὅλα.

Μὲ σπασμένα κατάρτια, μὲ σκισμένα πανιά, μὲ τοὺς περισσότερους στρατιῶτες του καὶ ναῦτες νεκροὺς ἢ πληγωμένους, τὸ πλοῖο τοῦ Μιχαήλ προσπαθεῖ τώρα στὰ σκοτεινὰ νὰ βρῇ τὴν εἴσοδο τοῦ στενοῦ τῆς Σάμου.

Στὸ κατάστρομα, δυὸ μόνο ἄντρες μένουν ὄρθιοι ἀκόμα : ὁ Θεόφιλος μὲ δεμένο κεφάλι, κι ὁ Μιχαήλ. Ἄραγε ὁ κίνδυνος εἶχε περάσει; Θὰ μπορούσαν τώρα νὰ γυρῖσουν εὐκόλα στὴν Πόλη καὶ νὰ παραδώσῃ ὁ Μιχαήλ στὸν Αὐτοκράτορα τὴν ἐκθεσὶ του;

Καὶ νά, τὴν ἄλλη μέρα ἡ βίγλα (σκοπιά), ἀπὸ τὸ ἀκρωτήρι τῆς Μυκάλης, τοὺς εἰδοποιεῖ ὅτι ἓνα ἐχθρικό πλοῖο τοὺς κυνηγᾷ.

Ὁ Μιχαήλ σκέπτεται μιὰ στιγμή νὰ ρίξῃ ἔξω τὸ δικό του καὶ νὰ ἐξακολουθήσουν τὸ ταξίδι τους πεζοί. Ἀλλὰ τὸ μετανοιώνει. Δὲν τὸ βρίσκει σωστὸ νὰ γυρίσῃ στὴν Πόλη χωρὶς τὸ πλοῖο του.

Τότε τοῦ ἦρθε μιὰ ἔμπνευση: τὸ πλοῖο του ἦταν ἐλαφρὸ χωρὶς μεγάλη καρίνα· μπορούσε λοιπὸν νὰ κινηθῇ καὶ στὰ ρηχά, ἐνῶ τὸ ἐχθρικό θάταν ἀδύνατο νὰ κάμῃ τὸ ἴδιο. Κι ὁ Μιχαήλ προχώρησε στὴν ἀκρογιαλιά ὅπου ἡ θάλασσα ἦταν ἄβαθη, καὶ σταμάτησε ἀνάμεσα σὲ βράχους...

Σὲ λίγο ἔφτασε κι ὁ ἐχθρός. Τὸ ἀραβικὸ πλοῖο, ἀπὸ τὴ λύσσα ποὺ εἶχε νὰ ἐκδικηθῇ, δὲ συλλογίστηκε καθόλου τὸν κίνδυνο. Προχώρησε κι αὐτὸ σιὰ ρηχὰ μὲ ὀρμή. Δὲν πέρασαν ὅμως λίγες στιγμὲς κι ἓνας φαβερὸς κρότος ἀκούστηκε· τὸ μεγάλο καράβι εἶχε πέσει ἀπάνω σὲ δύο ξέρες κι εἶχε σφηνωθῇ ἐκεῖ γιὰ πάντα.

Ὁ Μιχαὴλ μπορεῖ τώρα νὰ ταξιδέψῃ μὲ τὸ «Θεόδωρο-τὸ Στρατηλάτη» ἀνενόχλητος...

Σὲ λίγες μέρες φτάνει στὴν Πόλη, παρουσιάζεται ἀμέσως στὸν Αὐτοκράτορα, τοῦ δίνει σιὰ χέρια του τὴν ἐκθεσὴ του καὶ τοῦ διηγεῖται ὅσα εἶδε κι ἔμαθε στὸ μεγάλο του ταξίδι.

«Εὖγε, Μιχαὴλ Μελιγούα!» τοῦ λέει κατευχαριστημένος ὁ Λέων Ἰσαυρος. «Αὐτὸ ποὺ ἔκαμες εἶναι ἥρωικό».

— «Τὸ χρέος μου, Δέσποτα, τίποτε περισσότερο!» ἀποκρίνεται μὲ μετριοφροσύνη ὁ ἥρωας.

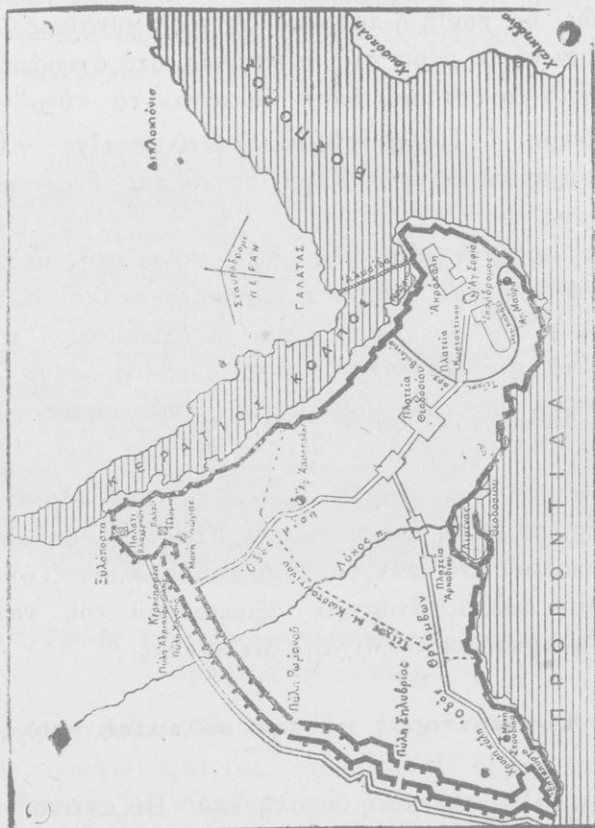
— «Θὰ κάμω κι ἐγὼ τὸ δικό μου» εἶπε ὁ Αὐτοκράτορας μὲ χαμόγελο.

Κι ἀμέσως κάθισε στὸ γραφεῖο του κι ἔγραψε σ' ἓνα φύλλο περγαμηνῆς λίγες σειρές. Ἐπειτα ἔβαλε ἀπὸ κάτω τὴ σφραγίδα του καὶ τὴν ὑπογραφή του μὲ κόκκινο μελάνι.

Ἦταν ὁ προβιβασμὸς τοῦ Μιχαὴλ Μελιγούα. Ὁ Αὐτοκράτορας τὸν ἔκανε μοίραρχο, δρουγκαροκόμητα ὅπως τὸν ἔλεγαν τότε, καὶ τοῦ ἔδινε νὰ διοικῇ τέσσερα πλοῖα τοῦ στόλου. Ἀνάμεσα σ' αὐτὰ ἦταν κι ὁ «Θεόδωρος ὁ Στρατηλάτης» ποὺ πρόσταξε νὰ τὸν ἐπισκευάσουν.

γ'. Ὁ Λέων ὁ Ἰσαυρος προετοιμάζει τὴν ἀντίσκη.

Ἀπὸ τὴν ἔκθεσιν τοῦ Μελιγούα, ὁ Λέων Ἰσαυρος εἶδε ὅτι ὁ κίνδυνος ἦταν μεγαλύτερος ἀπ' ὅσο νόμιζε.

Ὁ Λέων Ἰσαυρος προστάζει νὰ ἐπιδιορθωθοῦν τὰ τεῖχη καὶ νὰ χτιστοῦν καὶ ἄλλα πρὸ στερεά.

Κι ἀμέσως πρόσταξε νὰρχίσουν μεγάλες πολεμικὲς προετοιμασίαι. Στὶς βασιλικὰς ἀποθήκας νὰ συγκεντρωθοῦν σημαντικὰ ποσότητες ἀπὸ σιτηρὰ καὶ ἄλλα τρόφιμα· νὰ ἐπιδιορθωθοῦν τὰ τεῖχη τῆς πρωτεύουσας· νὰ χτιστοῦν

κι ἄλλα πιδ στερεά· νὰ ναυπηγηθοῦν νέα πολεμικά πλοῖα. Στρατὸς καὶ λαός, ἀφωσιωμένοι ὅλοι στὸν Αὐτοκράτορα, δέχτηκαν μ' ἐνθουσιασμό τις διαταγές του· κι ἀπὸ κεῖνη τὴν ἡμέρα κανέννας δὲ συλλογιζόταν ἄλλο τίποτε παρὰ πῶς θὰ σωθῇ ἡ πατρίδα. Ἄντρες, γυναῖκες, παιδιά, ἐργάζονταν νύχτα μέρα στὰ ναυπηγεῖα, στὰ ὀχυρώματα καὶ στὸ ὑπόγειο ἐργοστάσιο, ὅπου ἔφτιαναν τὸ «ὑγρὸν πῦρ».

Ὁ λάκερη ἡ Πόλη τοῦ Κωσταντίνου εἶχε γίνει ἕνα μεγάλο στρατόπεδο κι ὁ Κεράτιος κόλπος ἕνας μεγάλος ναύσταθμος.

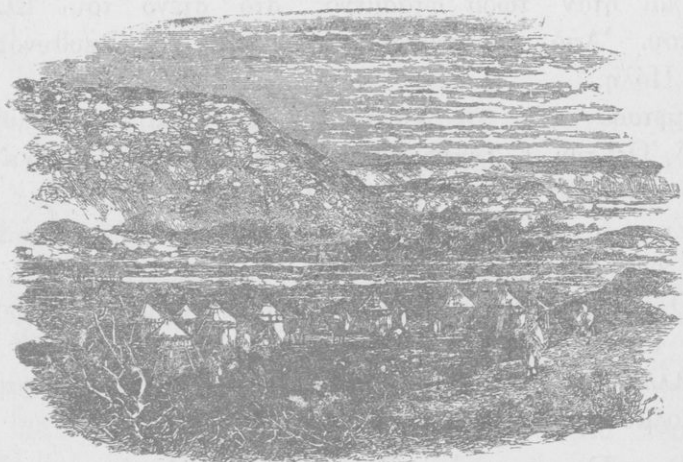
Κάθε πρωί, ὁ αὐτοκράτορας, ἀπάνω στὸ ἄσπρο του ἄλογο, ἐπιθεωροῦσε παντοῦ τις ἐργασίες· καὶ σ' αὐτὴ τὴν ἐπιθεώρηση τὸν συνόδευαν ὅλοι οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ παλατιοῦ, ἀπὸ τὸ **Μάγιστρο**, δηλαδή τὸν αὐλάρχη, ὡς τὰ **παιδόπουλα**, δηλαδή τοὺς μικροὺς ἀκόλουθους, ποὺ τὸν ὑπηρετοῦσαν.

Συχνὰ ὁ Αὐτοκράτορας ἔμπαινε καὶ στὸ πλοῖο γιὰ νὰ ἐπιθεωρήσῃ τὰ ὀχυρώματα ἀπὸ τὸ μέρος τῆς θάλασσας ἢ νὰ παρακολουθήσῃ τὰ γυμνάσια τοῦ στόλου. Τὸν συνόδευαν τότε πολλοὶ ἀνώτεροι ἀξιωματικοὶ τοῦ ναυτικοῦ, ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς κι ὁ Μιχαὴλ Μελιγούας.

Θ'. Ὁ Αὐτοκράτορας μὲ τὴν πολεμικὴ στολὴ του.

Ἡ μεγάλη πολεμικὴ στολὴ τοῦ Βυζαντινοῦ αὐτοκράτορα ἦταν λαμπρὴ. Φοροῦσε περικεφαλαῖα μὲ λοφίο ἀπὸ φτερά, κόκκινη χλαμύδα, καὶ κάτω ἀπ' αὐτὴ χρυσὸ θώρακα καὶ χρυσοῦφαντο χιτῶνα. Τὰ τσαγγία του, ὅπως λέγονταν τότε τὰ ὑποδήματα, ἦταν κόκκινα μὲ ἀητούς

ἀπὸ μαργαριτάρια καὶ ἄλλα πολύτιμα πετράδια. Μὲ τὸ ἴδιο χέρι κρατοῦσε τὰ χαλινάρια καὶ τὸ χρυσὸ του δεκανίκι. Ἡ σέλλα τοῦ ἀλόγου του ἦταν κι αὐτὴ μαργαριτοκεντημένη μὲ ἀητούς. Τὸ ἐπανωσκέπι του ἦταν ἄσπρο, γεμάτο κόκκινα ἀητόπουλα. Δεξιὰ κι ἀριστερά, δυὸ πεζοὶ ὑπηρέτες κρατοῦσαν τὰ χρυσὰ χαλινάρια.

Ὁ ἐχθρικός στρατὸς στρατοπέδευε ὀλόγυρα στοὺς
λόφους (σελ. 122).

Ὁ ἀρχικυνηγὸς βάδιζε κοντὰ στὸν ἀριστερὸ ἀναβό-
λέα. Δυὸ ρομφαιοκράτορες καβαλλαρέοι κρατοῦσαν χρυ-
σωμένα δόρατα κι ἀσπίδες ποὺ εἶχαν ἐπάνω τὴν εἰκόνα
τοῦ αὐτοκράτορα.

Μ' αὐτὴ τὴ στολὴ καὶ μ' αὐτὴ τὴν πομπὴ πήγαινε
κάθε μέρα ὁ Λέων ὁ Ἰσαυρὸς στὶς ἐπιθεωρήσεις ποὺ
εἶπαμε.

ε'. Πολιορκία τῆς Πόλης ἀπὸ τοῦς Ἀραβες.

Ἀρχηγὸς τῶν ἑκατὸ χιλιάδων Ἀράβων, πού ἔρχονταν πεῖσοι νὰ προσβάλουν τὴν Πόλη, ἦταν ὁ Μασαλμάς, ἀδερφὸς τοῦ Καλίφη.

Περνώντας, εἶχε κυριέψει πολλές πόλεις τῆς Μικρασίας καὶ ἦταν τώρα φτιασμένος στὸ στενὸ τοῦ Ἑλλησποντου. Ἀπὸ κεῖ πέρασε στὴ Θράκη καὶ διευθυνόταν στὴν Πόλη.

Ἐφτασε στὶς 15 Αὐγούστου 717 καὶ τὴν πολιορκήσε. Ὡς τὴν 1 Σεπτεμβρίου ἔφτασε στὴν Προποντίδα καὶ ὁ ἀραβικὸς στόλος ἀπὸ 1800 καράβια.

Ἔτσι ἡ Πόλη βρέθηκε στενὰ πολιορκημένη καὶ ἀπὸ ξηρὰ καὶ ἀπὸ θάλασσα.

Ὁ ἐχθρικός στρατὸς σκέπαζε τοὺς γύρω τῆς λόφους καὶ ὁ στόλος τοὺς ὅλην τὴ θάλασσα ὡς πέρα.

Ἀλλὰ μ' ὅλες τὶς δυνάμεις πού εἶχαν, οἱ Ἀραβες δὲν τολμοῦσαν νὰ κάμουν ἔφοδο.

Τὰ ψηλὰ τείχη, τὰ φοβερὰ φρούρια, οἱ πύργοι καὶ τὰ πλατιά χαντάκια πού περὶζωναν τὴν Πόλη, τὴν ἔκαναν τόσο δυνατὴ, ὥστε τέτοιο τόλμημα θὰ ἦταν ἀληθινὴ παραφροσύνη. Μόνο ἡ πείνα μποροῦσε ν' ἀναγκάσῃ τοὺς πολιορκουμένους νὰ παραδοθοῦν. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ὕστερα ἀπὸ πολὺν καιρὸ, γιατί οἱ ἀποθῆκες τῆς Πόλης ἦταν γεμάτες ἀπὸ τρόφιμα.

Ὡστόσο στὶς μικροναυμαχίες πού γίνονταν συχνά, οἱ Ἕλληνες πάντα εἶχαν τὴ νίκη. Ἐπειτα ἦρθε ὁ χειμῶνας πού γιὰ τοὺς Ἀραβες ἦταν ὀλέθριος. Κατὰ χιλιάδες ψο-

φοῦσαν τ' ἄλογα κι οἱ καμῆλες. Καὶ μαζί μὲ τὰ ζῶα καὶ πολλοὶ ἄνθρωποι ποὺ δὲν ἦταν συνηθισμένοι σὲ τόσο δυνατὸ κρύο. Τότε πέθανε κι ὁ Καλίφης τῶν Ἀράβων Σουλεϊμὰν ἀπὸ τῆ στενοχώρια του. Ὁ διάδοχός του ὅμως Ὅμερ ἔστειλε κατὰ τὴν ἄνοιξη κι ἄλλο μεγάλο στόλο ἀπὸ 760 καράβια.

ια'. Ἡ μεγάλη ναυμαχία.

Ὅταν νόμισε τὴ στιγμή κατάλληλη, ὁ Λέων Ἰσαυρος πρόσταξε τὸ στόλο του νὰ ὁρμήσῃ κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ, ποὺ ἦταν ἀγκυροβολημένος σὲ διάφορους λιμένες τῆς Προποντίδας.

Οἱ Ἀραβες ὥρμησαν κι αὐτοὶ ν' ἀποκρούσουν τοὺς Ἕλληνες μὲ λύσσα. Καὶ στὴν ἀρχὴ τοὺς ἔρριξαν μιὰ τέτοια χάλαζα ἀπὸ βέλη ποὺ περιέμεναν πιά πῶς οἱ Ἕλληνες θὰ τρόμαζαν καὶ θὰ σκόρπιζαν. Ἀλλὰ τοῦ κάκου! Στὴ χάλαζα αὐτὴ ἀνταποκρίνεται ἀμέσως μιὰ πύρινη βροχὴ μὲ τρομεροὺς συριγμοὺς καὶ μὲ λάμπεις ποὺ τυφλώνουν. Τίποτε δὲν ὠφελοῦν τὰ προφυλακτικὰ μέτρα τῶν Ἀράβων. Τίποτε δὲν εἶναι ἱκανὸ νὰ ἐμποδίσῃ τὴ δύναμη τοῦ ὑγροῦ πυρός. Ἀνάβουν παντοῦ φοβερὲς πυρκαϊὲς ποὺ οἱ φλόγες τους φτάνουν ὥς τὰ σύννεφα.

Οἱ ἐχθροὶ εἶναι πολλοί, ἀμέτρητοι. Εἶναι πολὺ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες. Ὁ ἐλληνικὸς στόλος καὶ μ' ὅλην τὴ φοβερὴ καταστροφὴ ποὺ φέρνει στὸν ἀραβικόν, κινδυνεύει νὰ περικυκλωθῇ.

Δέκα ἐχθρικὰ καράβια πέφτουν ἀπάνω στὸν καλύτερο ἐλληνικὸ δρόμωνα, προσπαθώντας νὰ τὸν κυριέψουν μὲ

κάθε θυσία. Διακόσιοι ἀτρόμητοι κωπηλάτες ἀγωνίζονται μ' ὅλη τους τὴ δύναμη νὰ τὸν σώσουν.

Ἀπὸ τὰ ἐχθρικά πλοῖα τὸ τολμηρότερο ἔχει προσκολληθῇ στὸ δεξιὸ πλευρὸ τοῦ ἐλληνικοῦ. Ἀρχίζει μιὰ τρομερὴ πεζομαχία. Βέλη, ἀκόντια, λοστοί, ὅλων τῶν εἰδῶν τὰ ὅπλα διασταυρώνονται ὀρμητικὰ κι ἀκατάπαυτα. Δυὸ ὁλόκερες ὥρες διαρκεῖ ἡ μάχη. Ἐπιτέλους οἱ Ἀραβες ὑποχωροῦν ἡ νίκη εἶναι μὲ τοὺς Ἕλληνες. Δυὸ ἐχθρικά πλοῖα βυθίζονται. Τάλλα φεύγουν τρομαγμένα.

Σὲ λίγο νυχτώνει κι ἡ μεγάλη ναυμαχία σταματᾷ. Τὸ πρωὶ θὰ ξαναρχίσῃ μὲ μεγαλύτερη ὀρμή.

ιβ'. Ἡ Πόλη πανηγυρίζει τὴ μεγάλη νίκη.

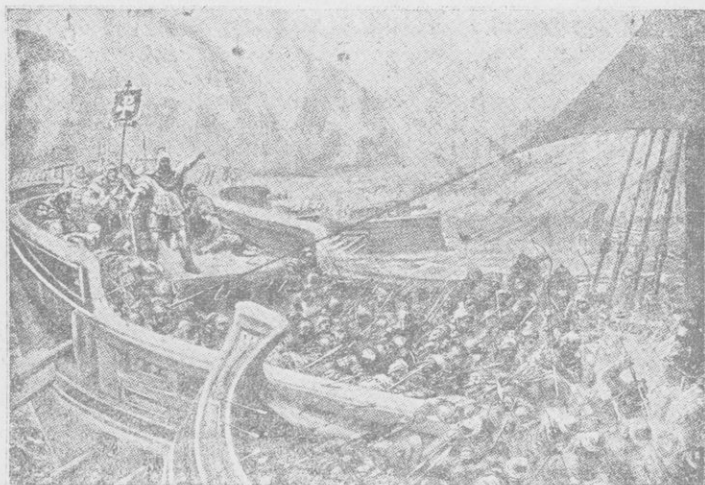
Πραγματικῶς, τὰ χαράματα ξαναρχίζει. Γιὰ πολλὴν ὥρα ἡ νίκη εἶναι ἀμφίβολη. Κι ἔρχεται στιγμὴ κρίσιμη, πού κι ὁ ἴδιος ὁ αὐτοκράτορας πρέπει νὰ λάβῃ μέρος μὲ τὴν ἐφεδρεία τοῦ στόλου του.

Ἡ ἐφεδρεία αὐτὴ ξεκινᾷ ἀπὸ τὸν Κεράτιο κόλπο μὲ τὸ «Θεόδωρο τὸ Στρατηλάτη» μπροστά. Ὁ Μιχαὴλ Μελιγούας ὀρμᾷ μὲ ἀφάνταστη μανία κατὰ τῶν ἐχθρικῶν πλοίων. Βυθίζει δυὸ ἀπ' αὐτά, πέφτει ἀπάνω στὴ ναυαρχίδα, φονεύει τὸ ναύαρχο Γεζίδ, πυρπολεῖ τὸ πελώριο πλοῖο. Ἀλλὰ οἱ φλόγες του ἀπλώνονται καὶ στὸν ἐλληνικὸ δρόμωνα πού εἶχε κολλήσῃ στὸ πλευρό του. Ἀδύνατο πὰ νὰ σβήσουν τὴ φωτιά. Ὅλο τὸ πλήρωμα κινδυνεύει νὰ καῇ.

Ἕνας ἀραβικὸς δρόμωνος εἶν' ἐκεῖ κοντά. Ὁ Μιχαὴλ προστάζει τοὺς ἄντρες του νὰ τὸν κυριέψουν· εἶναι ὁ μόνος τρόπος γιὰ νὰ σωθοῦν.

Πηδοῦν τότε μέσα στὸ ἐχθρικό καράβι κι ἀρχίζει νέος ἀγριώτερος ἀγώνας. Οἱ Ἀραβες ἀντιστέκονται γενναῖα. Μὲ ἥρωϊκὴ προσπάθεια, ποὺ τὴ διευθύνει ὁ ἴδιος ὁ Μιχαήλ, οἱ Ἕλληνες τοὺς νικοῦν καὶ ὁ δρόμωνας μένει στὰ χέρια τους. Ἀλλὰ ὁ Μιχαήλ πληγώνεται βαριά.

Ἡ ναυμαχία ξακολουθεῖ ἀκόμα λίγο καὶ τελειώνει μὲ

Ἡ ναυμαχία ξακολουθεῖ ἀκόμα λίγο καὶ τελειώνει μὲ γενικὴ ὑποχώρηση τῶν Ἀράβων.

γενικὴ ὑποχώρηση τῶν Ἀράβων. Ὅσα ἐχθρικά πλοῖα γλυτώνουν τὴν αἰχμαλωσίαν ἢ τὴ φωτιά, φεύγουν ὅσο μποροῦν μακρύτερα.

Ἡ Πόλη τώρα πανηγυρίζει τὴ μεγάλη νίκη.

Ὅλογυρα τὰ τεῖχη τῆς φεγγοβολοῦν καὶ χιλιάδες στόματα, στὶς φωταγωγημένες ἐκκλησιές, ψάλλουν «Τῇ ὑπερμάχῳ στρατηγῷ τὰ νικητήρια....»

Θριαμβευτικά ὁ Λέων Ἰσαυρος γυρίζει στὴν πρωτεύουσά του. Κάθεται δαφνοστεφανωμένος σὲ μιὰ πελώρια ἀσπίδα, ποὺ τὴν κρατοῦν στοὺς ὤμους τέσσαρες γιγαντόσωμοι ἀξιωματικοί. Κρατεῖ ἀπὸ τὴ λεπίδα τὸ ἀστραφτερὸ σπαθί του καὶ δείχνει στὸ λαὸ τὴ λαβή του, ποὺ ἔχει τὸ σχῆμα τοῦ σταυροῦ. Κι ὁ λαός, τρελὸς ἀπὸ ἐνθουσιασμό, τὸν περιστοιχίζει, τὸν ἀκολουθεῖ, τὸν ἐπευφημεῖ, τὸν εὐχεται : «Πολλὰ τὰ ἔτη σου, Δέσποτα!... Πάντα ἐσὺ νικητὴς!»

Ὑστερ' ἀπὸ τὴ συμφορὰ ποὺ ἔπαθαν οἱ Ἀραβες, ἡ πολιορκία τῆς Κωνσταντινούπολης λύθηκε. Καὶ σὲ λίγο, οἱ ἐχθροὶ ποὺ φοβέριζαν νὰ τὴν κυριέψουν, μπῆκαν στὰ πλοῖα ποὺ τοὺς ἔμειναν κι ἔφυγαν ἐλεεινοὶ καὶ ντροπισμένοι. Ὁ μεγάλος κίνδυνος εἶχε περάσει. Ἡ πατρίδα εἶχε σωθῇ. Κι ἓνας ἀπὸ τοὺς κυριώτερους σωτῆρες της, ὕστερ' ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα Λέοντα, ἦταν ὁ Μιχαὴλ Μελιγούας.

ιγ'. Ὁ Μιχαὴλ βαρὺ πληγωμένος.

Ὅλον τὸν καιρὸ τῆς πολιορκίας, ἡ Ὑπατία ἐργαζόταν στὸ *Χιλιόστηλο* λεγόμενο ὑπόγειο, δηλαδὴ στὸ ἐργοστάσιο ποὺ ἔφτιαναν τὸ «ὑγρὸν πῦρ». Ζύμωνε νίτρο, θειάφι, ρετσίνι, κάρβουνο κι ἄλλα ὑλικά, χωρὶς νὰ τὴ μέλη ποὺ χαλοῦσε τὰ ὀμορφα χέρια της.

Ὑστερα ἔγινε νοσοκόμα στὸ θεραπευτήριο ποὺ εἶχε ἰδρύσει ὁ θεῖος της ὁ Ἀλύπιος, ὁ μοναχός, στὸ Μετόχι τῆς μονῆς τῶν Στρουθίων, ἐκεῖ κοντὰ στὰ ὀχυρώματα τῆς Πόλης.

Τὴ δεύτερη μέρα τῆς μεγάλης ναυμαχίας, τὴν κρίσιμη,

ἡ Ὑπατία βρισκόταν πρῶι πρῶι ἀπάνω στὰ τεῖχη κι ἔβλεπε μὲ ἀγωνία τοὺς καπνοὺς καὶ τὶς φλόγες τῶν πλοίων στὴ θάλασσα.

Εἶχε κοντά της καὶ τὸν Ἀλύπιο, ποὺ κοιτάζε κι αὐτὸς παρακαλώντας τὸ Θεὸ νὰ δώσει τὴ νίκη στοὺς Ἑλληνες.

Κι ἡ νίκη, καθὼς εἶδαμε, τοὺς δόθηκε. Ἀλλὰ ἡ καημένη ἡ Ὑπατία τὴν πλήρωσε ἀκριβά. Τὴν ἡμέρα ἐκείνη, στὰ τεῖχη, ἀπὸ τὴν ταραχὴ καὶ τὴν ἀγωνία της, ἔχασε τὴν ὠραία ἐκείνη Σύνοψή της, τὸ δῶρο τῆς μητέρας τοῦ Μιχαήλ. Τῆς ἔπεσε χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ. Ὅταν τὸ κατάλαβε, ἦταν ἄργά. Κάποιος θὰ βρῆκε τὸ πολύτιμο βιβλίο καὶ θὰ τὸ πῆρε.

Ἐψαχνε ἡ Ὑπατία κι ἔκλαιγε ἀπαρηγόρητα, ποὺ δὲν ἔβρισκε πουθενὰ τὴ Σύνοψη, τὸ κειμήλιό της... Ἀξαφνα ἀκούει χαρμόσυνες κραυγὲς καὶ καμπάνες. Ἦταν ἡ πρώτη ἀγγελία τῆς νίκης.

Παρηγορήθηκε τότε, ἀλλὰ κι ἄλλη λαχτάρα, ἀκόμη μεγαλύτερη, τὴν περίμενε.

Ὅταν σὲ λίγο κατέβηκε ἀπὸ τὰ τεῖχη καὶ στάθηκε μὲ τὸ θεῖό της τὸν Ἀλύπιο σ' ἓνα μέρος τῆς παραλίας, εἶδε τὸν πατέρα της τὸ Θεόφιλο, ποὺ μαζὶ μὲ δυὸ ἄλλους ἀξιωματικούς, κρατοῦσε μισοπεθαμένο τὸ Μιχαήλ!

Θὰ ἔπεφτε χάμω, ἂν δὲν τὴν ὑποστήριζε ὁ θεῖος της.

Κλαίοντας κι οἱ δυό, ἀκολουθοῦν τοὺς ἀξιωματικούς ποὺ μεταφέρουν τὸν πληγωμένο στὸ θεραπευτήριο τοῦ Ἀλύπιου.

18'. Οἱ περιποιήσεις τῆς Ὑπατίας σώζουν τὸ Μιχαήλ.

Ὁ Μιχαήλ ἦταν πληγωμένος βαριά. Οὐτ' ἔβλεπε, οὔτε ἄκουε, οὔτε μιλοῦσε. Ἀναστέναζε μονάχα καὶ βογγοῦσε ἀπὸ τοὺς πόνους.

Οἱ γιατροὶ ἦταν ἀπελπισμένοι γιὰ τὴ ζωὴ του. Κι ὅταν ὁ Αὐτοκράτορας ὁ ἴδιος πῆγε νὰ τὸν ἐπισκεφτῇ, τοῦ εἶπαν πὼς ὁ γενναῖος μοίραρχος θὰ πέθαινε ἴσως τὴν ἴδια μέρα... Ὁ Λέων Ἰσαυρος ἐδάκρυσε, ἔσκυψε, φίλησε τὸν πληγωμένο στὸ μέτωπο κι ἄφησε κάτω ἀπὸ τὸ προσκεφάλι του μιὰ περγαμηνὴ μὲ χρυσὴ σφραγίδα.

Ἡ Ὑπατία δὲν ἀπομακρύνεται στιγμὴ ἀπὸ τὸν ἄρρωστό της. Νύχτα μέρα τὸν περιποιόταν, τοῦ ἄλλαζε τὶς πληγές, τοῦ ἔδινε τὰ φάρμακα. Ἀγωνιζόταν νὰ σώσῃ ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Χάρου τὸ Μιχαήλ κι ἐπιτέλους τὸν ἔσωσε. Μιὰ μέρα ὁ ἄρρωστος ἄρχισε νὰ παίρνῃ τὸ καλύτερο. Σιγὰ-σιγὰ ἡ ζωὴ ξαναγύριζε στὸ καταπληγωμένο του σῶμα.

Τὸ γλυκὸ του πρόσωπο ἄρχισε νὰ χρωματίζεται. Τὰ ἄτονα χέρια του ἔπιαναν τώρα μὲ δύναμη. Τὰ σβησμένα του μάτια ἔλαμπαν τόρα ζωηρά...

Τί εἶχε κάμει τὸ θαῦμα; Τὰ γιατρικά; οἱ ἀγρύπνιες, οἱ περιποιήσεις κι οἱ προσευχὲς τῆς Ὑπατίας, ἢ ἡ δυνατὴ κράση τοῦ Μελιγού; Ὅλα μαζί.

Μιὰ μέρα, ὅταν πιά οἱ γιατροὶ εἶπαν πὼς ὁ κίνδυνος πέρασε, ἡ Ὑπατία τοῦ παρουσίασε τὸ χρυσοσφραγισμένο ἔγγραφο καὶ τοῦ διηγήθηκε πὼς τοῦ τὸ ἔφερε ὁ ἴδιος ὁ Αὐτοκράτορας.

Ὁ Μιχαήλ τ' ἀνοίγει καὶ τὸ διαβάζει.

Τί χαρά, τί εὐτυχία !

Ὁ Λέων Ἰσαυρος τὸν διόριζε πρωτοκάραβο, ἀρχι-
ναύαρχο !

Ὡς ἐκεῖ ἔφτασε, καὶ μάλιστα τόσο γρήγορα, ὁ φτωχὸς
κένταρχος ποὺ γνωρίσαμε στὴν ἀρχὴ αὐτῆς τῆς ἱστορίας.

ιε'. Ἡ ἀνταμοιβή.

Οἱ Ἀραβες οὔτε σκέπτονται πιά νὰ τὰ βάλουν μὲ
τὸ Βυζάντιο. Κι ὁ Λέων ὁ Ἰσαυρος, ἥσυχος, καταγίνεται
τώρα στὰ ἔργα τῆς εἰρήνης. Φροντίζει γιὰ τὰ γράμματα,
τὴ γεωργία, τὴν ἐμπορικὴ ναυτιλία, γιὰ ὅ,τι κάνει ἕνα
λαὸ εὐτυχισμένο καὶ μιὰ χώρα πολιτισμένη.

Ἀπὸ τίς πρῶτες φροντίδες τοῦ καλοῦ Αὐτοκράτορα
ἦταν κι ἡ ἀνταμοιβὴ ἐκείνων, ποὺ ἔσωσαν τὴν πατρίδα.
Τὸ Μιχαήλ Μελιγούα τὸν εἶχε κάνει πρωτοκάραβο, ὅπως
εἶπαμε. Ἄλλ' αὐτὸ δὲν τοῦ φάνηκε ἀρκετό. Καὶ πρόσταξε
νὰ φτιαστῇ ὁ προγονικὸς του πύργος, ὅπως ἦταν, μ' ἔ-
ξοδα τοῦ Κράτους.

Ὁ ἴδιος ὁ Θεόφιλος, ὁ πιστός, ποὺ ἀπὸ τὰ ἐρεῖπια
τοῦ πύργου εἶχε κάνει τὸ σπιτάκι ἐκεῖνο, ἄσυλο τοῦ Μι-
χαήλ στὸν καιρὸ τῆς φτώχειας καὶ τῆς δυστυχίας, ἐπι-
φορτίστηκε τώρα τὴ μεγάλη ἀνοικοδόμησι. Ἑκατον-
τάδες ἐργάτες, μὲ τὴν ἐπίβλεψή του, δούλευαν νύχτα μέρα.
Καὶ σὲ λίγον καιρὸ, ὁ καινούργιος πύργος, στὰ ἐρεῖπια
τοῦ παλιοῦ, ὑψώθηκε λαμπρὸς καὶ περήφανος. Τὸ καλ-
λιμάρμαρο κτίριο στολίστηκε μέσα κι ἔξω μὲ σκαλίσματα,

μὲ ἀγάλματα, μὲ μωσαϊκά, μὲ τοιχογραφίες, μὲ χρωματιστὰ γυαλιά, μὲ καθρέφτες καὶ μὲ κρυστάλλινα πολύφωτα.

Τὸ ἴδιο λαμπρά, πλούσια, βασιλικά ἔγιναν καὶ τὰ ἐπιπλα. Καὶ τὰ περιβόλια ὁλόγυρα ξαναφυτεύτηκαν, στολίστηκαν κι ἡ ἀνθοστολιστὴ αὐτὴ πρασινάδα περικύκλωσε πάλι τὸ κάτασπρο κτίριο, ποὺ φάνταζε ἀπὸ μακριὰ σὰν κάστρο.

Οἱ γειτόνοι Βουκιλλάριοι παρακολουθοῦν τὶς ἐργασίες μὲ κρυφὸ καμάρι. Νομίζουν πὼς ὁ πρωτοκάραβος, ποὺ τὸν θέλουν τώρα καὶ τὸν παραθέλουν γιὰ γαμπρό, θὰ πάρῃ τὴν κόρη τους, καὶ πὼς γιὰ τὴ Δωροθέα ἐτοιμάζεται ὁ θαυμάσιος πύργος. Ἐννοεῖται ὅτι ἔχουν ἀρχίσει τὶς περιποιήσεις τοὺς στὸ νέο, ποὺ μιὰ φορὰ τὸν εἶχαν περιφρονήσει. Καὶ περιμένουν ἀνυπόμονα τὴν ἡμέρα ποὺ θὰ γίνονταν τὰ ἐγκαίνια μὲ τὴν ἐλπίδα, μὲ τὴ βεβαιότητα σχεδόν, ποὺ θὰ ἦταν κι ἡ μέρα ποὺ θὰ γίνονταν οἱ ἀρραβῶνες.

Ἄλλὰ κάθε ἄλλο ἔχει στὸ νοῦ του ὁ Μιχαήλ...

Ἡ μέρα γιὰ τὰ ἐγκαίνια ξημερώνει. Ὁ ἴδιος ὁ Αὐτοκράτορας, μὲ ὅλο του τὸ ἐπιτελεῖο, πηγαίνει νὰ παρευρεθῇ στὸν ἀγιασμό καὶ στὴ δοξολογία. Τὸν ἀκολουθοῦν ὅλοι οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ παλατιοῦ μὲ πομπὴ μεγάλη. Καὶ μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους καλεσμένους ἀξιωματικούς καὶ τιτλούχους τῆς Αὐτοκρατορίας, εἶναι κι οἱ γειτόνοι Βουκιλλάριοι, μὲ τὴ Δωροθέα ποὺ φόρεσε τὴν καλύτερή της στολή.

Εἶναι ὅμως ἐκεῖ κι ἡ Ὑπατία.

Δὲν εἶναι τόσο στολισμένη αὐτή, λάμπει ὅμως περισ-

σότερο ἀπὸ ὁμορφιά, ἀπὸ σεμνότητα κι ἀπὸ ἀληθινὴ χαρὰ γιὰ τὴ δόξα τοῦ παιδικοῦ της φίλου.

Μ' ἓνα βλέμμα, ὁ Μιχαήλ βλέπει ὅλη τὴ διαφορὰ. Κι ἐνῶ οἱ Βουκιλλάριοι περιμένουν νὰ πάρη κοντὰ του στήν τελετὴ τὴ Δωροθέα, ὁ νέος πρωτοκάραβος, τόσο λαμπρὸς μὲ τὴ μεγάλη του στολὴ, καλεῖ τὴν Ὑπατία.

Ἡ τιμὴ εἶναι τόσο μεγάλη γιὰ τὴ φτωχὴ κόρη τοῦ Θεόφιλου, ὥστε αὐτὴ δὲν θέλει νὰ τὴ δεχτῇ. Καὶ χάνεται, καὶ κρύβεται, γιὰ νὰ μὴ σταθῇ κοντὰ στὸ Μιχαήλ, γιὰ νὰ μὴν πάρη τὴ θέση τῆς ἀρραβωνιαστικιάς του. Ὁ Μιχαήλ δὲν ἐπιμένει νὰ τὴ βροῦν καὶ νὰ τοῦ τὴ φέρουν. Ἀλλ' ἀπὸ τὴ στιγμή ἐκείνη ἐκτιμᾷ ἀκόμα περισσότερο τὴν Ὑπατία, γιατί βλέπει ὅτι, μαζὶ μὲ τόσες ἄλλες ἀρετές, ἔχει καὶ τὴ μετριοφροσύνη.

Τὰ ἐγκαίνια τελειώνουν. Κι ὅλοι φεύγουν χαρούμενοι, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς Βουκιλλάριους ποὺ εἶδαν καθαρά ὅτι δὲν ἔπρεπε πιά ν'άχουν ἐλπίδα.

ιστ'. Ἡ ἀνέλπιστα εὐτυχία τῆς Ὑπατίας.

Τὸ ἴδιο βράδι, ἓνας ἀξιωματικὸς ζήτησε τὸν πρωτοκάραβο, καὶ τοῦ ἔδωσε ἓνα βιβλίο δεμένο μ' ἐλεφαντοκόκκαλο.

Ἦταν ἡ Σύνοψη τῆς Ὑπατίας. Ὁ ἀξιωματικὸς ἐκεῖνος τὴν εἶχε βρῇ στὰ ὀχυρώματα. Κι ἐπειδὴ εἶδε ἀπέξω τὰ σήματα τῆς οἰκογενείας τοῦ Μελιγούα, δὲν τόλμησε νὰ τὴν κρατήσῃ, ἀλλὰ τὴν ἔφερε στὸ Μιχαήλ.

Ἡ Ὑπατία τὸ θεώρησε σὰ θαῦμα. Κι ἐνίωσε τόση χαρὰ ποὺ βρέθηκε τὸ κειμήλιό της, ὅση καὶ τὴν

ἡμέρα πὺν εἶδε τὸ μισοπεθαμένο Μιχαήλ νὰ ξαναζῇ.

«Βλέπεις λοιπόν, τῆς εἶπε τότε αὐτός, ὅτι σήμερα δὲν ἔπρεπε νὰ φύγης, ἀλλὰ νὰ ἔρθης ὅταν σὲ φώναξα καὶ νὰ σταθῇς κοντά μου στὴν τελετὴ ; Τὸ θέλει καὶ ὁ Θεός, πὺν ἔκαμε τώρα ν' ἀποκτήσω ἐγὼ τὸ ἱερὸ βιβλίον πὺν σοῦ χάρισε μιὰ φορὰ ἢ μητέρα μου καὶ νὰ σοῦ τὸ ξαναχαρίσω».

—«Γιὰ τὸ βιβλίον εἶμαι τρισευτυχισμένη! ἀποκρίθηκε ἡ Ὑπατία. Γιὰ τὸ ἄλλο ὅμως, πὺν μὲ ζήτησες σήμερα, νόμισα ὅτι ἦταν προνόμιον τῆς Δωροθέας, τῆς ἀρραβωνιαστικιάς σου».

—«Ἀπατᾶσαι ! φώναξε ὁ Μιχαήλ. Ἐγὼ δὲν ἔχω ἀρραβωνιαστικιά. Οἱ ἴδιοι Βουκιλλάριοι χάλασαν τὸν ἀρραβῶνα μὲ τὸν τρόπο τους, τότε πὺν γύρισα ἀπὸ τὴ Μικρασία φτωχὸς καὶ ὀρφανός. Ἐδειξαν ὅτι δὲν μὲ κατανέχονται, καὶ ἔτσι ἔχω κάθε δικαίωμα νὰ μὴ τοὺς καταδέχωμαι τώρα καὶ ἐγώ».

—«Ἐ, βέβαια, ψιθύρισε ἡ Ὑπατία, σὺ τώρα εἶσαι πρωτοκάραβος· ἂν δὲ θέλῃς τὴ Δωροθέα, μπορείς νὰ πάρῃς τὴν καλύτερη κόρη στὸ Βυζάντιον....»

—«Αὐτὸ λέω καὶ ἐγώ, ἀποκρίθηκε ὁ Μιχαήλ. Καὶ ἐπειδὴ ἡ καλύτερη κόρη τοῦ Βυζαντίου εἶσαι σύ....

—«Ἐγώ ;»

—«Ναί ! Γιὰ μένα τοῦλάχιστον δὲν μπορεί νὰ εἶναι ἄλλη ἀπὸ κείνη πὺν μὲ παρηγόρησε στὴ δυστυχία μου, πὺν μοῦ ἔδειξε τόση ἀφοσίωση καὶ στὸ τέλος μοῦ ἔσωσε καὶ τὴ ζωὴ. Δέξου λοιπόν, Ὑπατία, νὰ γίνῃς γυναίκα μου, ἀφοῦ τὸ θέλει καὶ ὁ Θεός».

Τῇ νύχτᾳ ὁ Βόσπορος κάηκε ἀπὸ τὰ πυροτε-
χνήματα (σελ. 135).

Καὶ λέγοντας αὐτά, ὁ Μιχαήλ ἔδειξε τὴ Σύνοψη.

Ἡ Ὑπατία χαμήλωσε τὸ κεφάλι καὶ δὲν ἀποκρίθηκε τίποτε.

Νὰ πῇ ὄχι, δὲν ἤθελε· ἀλλὰ καὶ νὰ πῇ *ναί*, δὲν τολμοῦσε.

Ὅστερα τὸ εἶπε τοῦ πατέρα της :

«Ὁ Μιχαήλ μὲ ζήτησε σὲ γάμο. Τί λές, πατέρα, πρέπει νὰ δεχτῶ ;»

Ὁ Θεόφιλος, πὺν ἤξερε πρὸ πολλοῦ τὸ σχέδιο τοῦ Μιχαήλ, ἔβαλε τὰ γέλια :

«Ἄ! ἔκαμε ἡ Ὑπατία. Γιατί γελαῖς ;»

—«Γιὰ νὰ μὴν κλάψω....ἀπ' τὴ χαρὰ μου, παιδί μου» τῆς ἀποκρίθηκε ὁ γέρος.

Μ' ὅλ' αὐτά, δὲν μπόρεσε νὰ κρατήσῃ τὰ δάκρυα, ὅταν ἀγκάλιασε τὴν κόρη του καὶ τῆς ἔδωσε τὴν εὐχή του.

13'. Γάμοι καὶ χηρές.

Με μεγάλη πομπή ἔγιναν οἱ γάμοι τοῦ Μιχαήλ μετὰ τὴν Ὑπατία.

Στὸ λαμπρὸ πύργο τοῦ Βοσπόρου πῆγαν, μαζί με τὸν Αὐτοκράτορα, πὺν βρῆκε πολὺ σωστή τὴν ἀπόφαση τοῦ πρωτοκάραβου, ὅλοι ὅσοι εἶχαν πάει καὶ στὰ ἐγκαίνια. Μόνοι οἱ Βουκιλλάριοι ἔλειπαν....

Ἡ Ὑπατία, ἀκόμα πιδ ὁμορφη μετὰ τὴ νυφικὴ στολὴ καὶ μετὰ τὴ χαρὰ πὺν λάμπει στὰ μάτια της, στέκεται τῶρα στὸ πλευρὸ τοῦ εὐτυχισμένου Μιχαήλ.

Οἱ ἄνθρωποι τοῦ πύργου ἔχουν πλημμυρίσει τὴν αὐλὴ κρατώντας πυρσοὺς καὶ ψάλλοντας: «Ὁ Θεὸς ὁ Ἅγιος, τοὺς νεονύμφους φύλαξον. Χαρὰ στὸ ζεῦγος τὸ χρυσοῦν». Κι ὁ γέρο-Θεόφιλος, ὁ τραχὺς στρατιωτικός, κλαίει σὰν παιδί.

Τὴ νύχτα ὁ Βόσπορος κάηκε ἀπὸ τὰ πυροτεχνήματα.

Ἦταν οἱ *σιφωνάτορες* τοῦ «ὕγρου πυρὸς» ποὺ ἐννοοῦσαν νὰ γιορτάσουν μὲ τὸ δικό τους τρόπο τὴ χαρὰ τοῦ ναυάρχου των. Ποτὲ ὠραιότερα πυροτεχνήματα δὲ βγῆκαν ἀπὸ τὸ «Χιλιόστηλο». Οἱ κρότοι κι οἱ λάμπεις ἦταν τέτοιες, ποὺ ἂν ὁ Λέων Ἰσαυρος δὲν εἶχε προειδοποιηθῇ. θὰ πετιόταν ἀπὸ τὸ κρεβάτι του καὶ θάῤαψε τὸ σπαθί του, νομίζοντας πὼς ξαναγύρισαν οἱ Ἄραβες.

11. Ὁ Βασίλειος ὁ Μακεδὼν καὶ ὁ Σανταβαρηνός.

α'. Ὁ πονηρὸς καλόγερος.

Εἴμαστε στὰ 885.

Αὐτοκράτορας τοῦ μεγάλου Ἑλληνικοῦ Κράτους ἦταν ὁ Βασίλειος ὁ Μακεδών.

Ὁ Βασίλειος εἶχε πολλὰ προτερήματα· ἦταν γενναῖος, ἔξυπνος, δίκαιος. Εἶχε ὅμως κι ἓνα μεγάλο ἐλάττωμα, ἦταν εὐκολόπιστος καὶ θυμῶνε πολὺ· κι ἀπάνω στοῦ θυμοῦ του μποροῦσε νὰ φανῇ σκληρὸς καὶ ἄδικος.

Ἐκεῖνα τὰ χρόνια ζοῦσε στὴν Πόλη ἓνας καλόγερος, ὁ Θεόδωρος Σανταβαρηνός. Ἦταν τόσο ἐπιτήδειος καὶ τόσο πονηρὸς πὺν κατόρθωσε νὰ φτάσῃ ὡς τὸν αὐτοκράτορα.

Λίγο λίγο μὲ τὴν πονηριά του ἔγινε ὁ πιὸ μπιστεμένος τοῦ Βασιλείου. Στὸ κάθε τι αὐτὸς ζητοῦσε τὴ γνώμη του· καὶ σὲ τέτοια ὑπόληψη τὸν εἶχε πὺν τὸν πῆρε μέσα στὸ παλάτι του.

Τὸ δόλιο χαρακτῆρα τοῦ καλογέρου μονάχα ἓνας τὸν κατάλαβε, ὁ Λέοντας, ὁ γιὸς τοῦ Αὐτοκράτορα καὶ διάδοχος τοῦ θρόνου. Καὶ γι' αὐτὸ πολὺ τὸν ἀντιπαθοῦσε.

Ὁ πονηρὸς Σανταβαρηνὸς τὸ κατάλαβε πὺς ὁ διάδοχος τὸν μισεῖ καὶ φοβήθηκε μὴ χάσῃ τὴ μεγάλη θέση του : «Πρέπει νὰ βρῶ τρόπο νὰ τὸν βγάλω ἀπ' τὴ μέση» εἶπε μὲ τὸ νοῦ του, κι ἄρχισε νὰ ὑποκρίνεται φιλία καὶ ἀγάπη στὸ Λέοντα. Τὸν περιποιόταν μὲ τόση τέχνη

καὶ τόσο φυσικὰ ποὺ σιγὰ σιγὰ κατόρθωσε νὰ λιγοστέψη.
τὴν ἀντιπάθεια τοῦ διαδόχου.

β'. Τὸ μελκχολικὸ τραπέζι.

Εἶχε περάσει ἀρκετὸς καιρὸς. Ἄξαφνα μίᾳ μέρᾳ ἄρχισε ὁ κόσμος πολλὰ νὰ λέῃ γιὰ τὸ παλάτι.

Οἱ παπαγάλοι.

Ἀπὸ στόμα σὲ στόμα ψιθυρίζοταν πὼς ὁ αὐτοκράτορας φυλάκισε τὸ γιό του, γιατί ἤθελε τάχα νὰ τὸν δολοφονήσῃ στὸ κυνήγι καὶ νὰ γίνῃ αὐτὸς Αὐτοκράτορας.

Αὐτὰ καὶ ἄλλα πολλὰ κυκλοφοροῦσαν ἀπὸ στόμα σὲ στόμα, μὰ κανεὶς δὲν ἔξερε τίποτε ὁρισμένο.

Τὸ μόνο βέβαιον ἦταν πὼς ἀπὸ τὴν ἡμέρα ἐνὸς κυνη-

γιουῦ τὸ παλάτι ἦταν κλειστό, ὁ αὐτοκράτορας πολὺ λυπημένος καὶ ὁ διάδοχος εἶχε γίνει ἄφαντος.

Πέρασαν ἔτσι τρεῖς ὁλόκληροι μῆνες. Ἦρθαν τὰ Χριστούγεννα. Τῇ μεγάλῃ ἐκείνῃ μέρᾳ ἦταν παλιὰ συνήθεια νὰ προσκαλῇ ὁ αὐτοκράτορας σὲ τραπέζι ὅλους τοὺς ἄρχοντες καὶ μεγιστάνες.

Ὁ Βασίλειος, ἂν καὶ δὲν εἶχε διάθεση γιὰ γεύματα καὶ διασκεδάσεις, δὲ θέλησε νὰ παραβῇ αὐτὴ τῇ συνήθειᾳ καὶ πρόσταξε νὰ ἐτοιμάσουν τὸ τραπέζι στὴ μεγαλόπρεπη στοὰ τοῦ παλατιοῦ. Χρυσοκεντήμενες κουρτίνες στόλιζαν τὰ παράθυρα καὶ τὶς πόρτες. Τὸ μαρμαροστρωμένο πάτωμα ἦταν σκεπασμένο μὲ μαλακὰ πολύτιμα χαλιά· καὶ οἱ τοῖχοι στολισμένοι μὲ ψηφιδωτὲς ζωγραφιῆς Ἀγίων.

Ὁ αὐτοκράτορας εἶχε δώσει διαταγὴ νὰ μὴ ἀναφέρῃ κανεὶς στὸ τραπέζι τὸ ὄνομα τοῦ γιουῦ του, γιατί θὰ τιμωρηθῇ αὐστηρά.

Κοντὰ στὸ παράθυρο κρεμόταν ἓνα ὁμορφο κλουβὶ μὲ ὠραίους παπαγάλους, ποὺ τοὺς περιποιόταν ὁ Λέοντας.

Ὁ αὐτοκράτορας κάθισε στὸ μεγάλο τραπέζι μελαγχολικός. Καὶ ἡ λύπη καὶ ἡ μελαγχολία του ἦταν ζωγραφισμένες στὸ πρόσωπό του.

Ἐλαμπε ὅλο τὸ τραπέζι ἀπὸ τὴν πολυτέλεια. Πάντου χρυσάφι καὶ κρύσταλλα. Στὴν πόρτα φύλαγαν φρουροὶ μὲ ἀσημένιο θώρακα καὶ χρυσὴ ἀσπίδα. Καὶ ὅμως λέξι δὲν ἀκουόταν Ἀκρα σιωπὴ.

γ'. Ἡ φωνὴ τοῦ παπαγάλου.

Δὲν εἶχαν ἀκόμῃ ἀρχίσει νὰ τρώγουν πὺν ἄξαφνα ἀκούεται μιὰ δυνατὴ φωνή:

«Λέον, Λέον, καλέ μου Λέον, πὺν εἶσαι;»

Ὁ αὐτοκράτορας τινάζεται ἀπάνω ἄγριος καὶ κατακτρινος. Τὰ μάτια τῶν αὐλικῶν γεμίζουν δάκρυα. Τὸ ἀγαπητὸ ὄνομα, πὺν δὲν εἶχε ἀκουστῇ τόσον καιρὸ στ' ἀνάκτορα συγκινεῖ ὅλους. Καὶ αὐτὸς ὁ αὐτοκράτορας κάθεται πάλι στὴ θέση τοῦ χλωμὸς καὶ μὲ μάτια βουρκομένα:

Μέσα σὲ κελὴ τὴ σιωπὴ ἓνας ἀπὸ τοὺς καλεσμένους μεγιστάνες, ἓνας σεβάσμιος γέρος, φημισμένος γιὰ τὴ γνώση τοῦ, σηκώνεται ἀπὸ τὴ θέση τοῦ καὶ μὲ τρεμουλιαστὴ φωνὴ λέει στὸν αὐτοκράτορα:

«Δέσποτα, ἡ φωνὴ αὐτὴ τοῦ παπαγάλου λέει ὅ,τι ἔπρεπε νὰ ποῦμε μεις, ἀλλὰ δὲν τολμούσαμε.

»Τὸ κακόμοιρο αὐτὸ πουλὶ ζητεῖ τὸν κύριό τοῦ καὶ στενοχωριέται πὺν δὲν τὸν βλέπει, ἐνῶ ἔμεῖς ἐδῶ καθόμαστε καὶ διασκεδάζουμε χωρὶς νὰ θυμώμαστε τὸν ἀγαπητὸ Λέοντα, πὺν ἴσως ἴσως ἄδικο ὑποφέρει μέσα στὴ φυλακὴ».

— «Τί εἶπες;» φωνάζει ὁ αὐτοκράτορας ταραγμένος.
»Ἄδικο ὑποφέρει;»

— «Ναί, πολυχρονεμένε Δέσποτα, ἄδικο, ἀποκρίθηκε μὲ θάρρος ὁ σεβαστὸς γέροντας. Αὐτὴ εἶναι ἡ γνώμη μου, αὐτὴ εἶναι ἡ πεποίθησή μου, γιὰτὶ γνωρίζω καλὰ τὸ Λέοντα. Πότε ἔγινε ταχτικὴ ἀνάκριση; Πῶς ἀποδείχτηκε ὅτι εἶναι ἔνοχος; Μήπως τὸν κάλεσε κανένας σὲ ἀπολογία;

Ὡς κι οἱ χειρότεροι κακοῦργοι ἔχουν τὸ δικαίωμα ν' ἀπολογηθοῦν. Καὶ ὅμως ὁ Λέοντας λυώνει στὴ φυλακὴ χωρὶς νὰ ξέρη γιατί τὸν κατηγοροῦν ! Καὶ εἶναι τάχα δύσκολο, Δέσποτα, νὰ εἶναι στὸ μέσο καμιὰ συκοφαντία, καμιὰ ψεύτικη κατηγορία ;»

Τὰ φρόνιμα αὐτὰ λόγια ξυπνοῦν στὴν καρδιά τοῦ αὐτοκράτορα τὴν πατρικὴ ἀγάπη. Γυρίζει τὰ δακρυσμένα μάτια του στὸ σεβαστὸ ἄρχοντα καὶ μὲ μεγάλη συγκίνηση τοῦ λέει :

«Σ' εὐχαριστῶ, πιστέ μου φίλε».

Ἐπειτα προστάζει νὰ φέρουν ἀμέσως τὸ Λέοντα μπροστὰ του.

δ'. Ὁ Λέοντας μπροστὰ στὸν πατέρα του.

Στὸ μεταξὺ ὁ πονηρὸς Σανταβαρηνὸς βρῆκε τρόπο κι ἔφυγε ἀπὸ τὸ τραπέζι.

Σὲ λίγο νά, ὁ Λέοντας μπροστὰ στὸν πατέρα του. Ἀπὸ τὴν ἡσυχὴ ἔκφραση τοῦ προσώπου του κι ἀπὸ τὴν ἀτάραχη στάση του ἀμέσως καταλάβαινε κανεὶς πὼς ἦταν ἀδῶος.

Ὁ αὐτοκράτορας, μόλις τὸν εἶδε ἔγινε κατάχλωμος.

«Λέον, τοῦ λέει μὲ φωνὴ πὺ ἐτρεμε ἀπὸ τὴ συγκίνηση, πές μου γιατί ἐκείνη τὴν καταραμένη μέρα εἶχες κρυμμένο ἀπάνω σου τὸ μυτερὸ ἐκείνο μαχαίρι. Πές μου τὴν ἀλήθεια κι ἔχεις τὸ λόγο γου ὅτι ὅλα θὰ σοῦ τὰ συχωρέσω, μόνο τὴν ἀλήθεια νὰ μάθω».

— «Δέσποτα, ὀρκίζομαι στὴν τιμὴ μου, πὼς τίποτε δὲ

θὰ σοῦ κρύψω. Θυμᾶσαι τὴν καταραμένη ἐκείνη μέρα πὺν πήγαμε στὸ κυνήγι. Τὴν παραμονὴ ἤρθε στὴν κάμαρά μου ὁ Σανταβαρηνὸς καὶ μοῦ εἶπε μυστικά:

— «Λέον, ἔμαθα αὐτὴ τὴ στιγμὴ πὺς αὔριο στὸ κυνήγι κάποιος θὰ θελήσῃ νὰ δολοφονήσῃ τὸν αὐτοκράτορα. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν εἶμαι βέβαιος γι' αὐτό, ἄς μὴ τὸν ἀνησυχήσωμε. Γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακὸ ὅμως πάρε μαζί σου κρυφὰ ἓνα καλὸ μαχαίρι, καὶ μὴ ἀπομακρύνεσαι ἀπὸ τὸν πατέρα σου, μόνο πρόσεχέ τον ὅσο μπορεῖς».

«Πίστεψα στὰ λόγια τοῦ Σανταβαρηνοῦ καὶ πῆρα τὸ μαχαίρι. Ἄξαφνα ἐκεῖ πὺν κυνηγούσαμε ἓνα λάφι καὶ ὁ ἀρχικυνηγὸς σάλπιζε μὲ τὸ βούκινο, πρόσταξες νὰ μὲ συλλάβουν, νὰ μὲ φέρουν μπροστά σου, καὶ νὰ μὲ ψάξουν καὶ μόλις βρέθηκε τὸ μαχαίρι πὺν εἶχα κρυμμένο στὸ στῆθος μου γιὰ νὰ ὑπερασπίσω τὴ ζωὴ σου, θύμωσες φοβερὰ καὶ πρόσταξες νὰ μὲ ρίξουν στὴ φυλακὴ χωρὶς νὰ μὲ ρωτήσης, χωρὶς νὰ μ' ἀκούσης!»

«Σανταβαρηνέ, φώναξε ὁ Αὐτοκράτορας μὲ τρομερὴ φωνή, τί ἀπαντᾷς σ' ὅλα αὐτά;»

Μὰ ποῦ Σανταβαρηνός! Εἶχε γίνει ἄφαντος! Ὁ αὐτοκράτορας προστάζει νὰ τὸν συλλάβουν ἀμέσως, ὅπου τὸν βροῦν, καὶ νὰ τὸν φέρουν μπροστά του.

ε'. Ὁ Λέοντις στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ πατέρα του.

Ὁ Αὐτοκράτορας δὲν μπόρεσε πιά νὰ κρατηθῇ. Ἐσφιξε τὸ γιό του μέσα στὴν ἀγκαλιά του καὶ μὲ δακρυσμένα μάτια λέει στοὺς καλεσμένους.

«Ἀκοῦστε λοιπὸν τί συνέβη. Ἐκεῖ πὺν κυνηγοῦσα

Ξορχειται ὁ Σανταβαρηνὸς καὶ μὲ τρεμουλιαστὴ φωνὴ μοῦ ψιθυρίζει:

«Δέσποτα, πρόσσεχε. Ὁ γιὸς σου θὰ σὲ δολοφονήσῃ. Λάβε τὰ μέτρα σου».

—«Τί λές, Σανταβαρηνέ;» τοῦ λέω μὲ ἔκπληξιν.

—«Ἄν δὲν πιστεύῃς, πρόσταξε νὰ τὸν ψάξουν καὶ θὰ βρῇς ἀπάνω του τὸ φονικὸ μαχαίρι».

«Ἀμέσως προστάζω νὰ τὸν ψάξουν· κι ὅταν βρῇκαν ἀπάνω του μαχαίρι, μοῦ φάνηκε πὼς σχιζόταν ἡ καρδιά μου μ' αὐτό.

»Ἄνθρωπος εἶμαι, ἀπατήθηκα· ἔπειτα ἔχω καὶ τὸ κακὸ ἐλάττωμα νὰ παραφέρωμαι. Κι ἔτσι ἀπάνω στὸ θυμὸ μου πρόσταξα κι ἔρριξαν στὴ φυλακὴ τὸ παιδί μου. Μὰ ὁ Θεὸς δὲ θέλει τὴν ἀδικία. Τὸ ἀνήξερο αὐτὸ πουλὶ ποὺ μιλάει χωρὶς νὰ νιώθῃ, τὸ φώτισε ὁ Θεὸς νὰ δειξῇ πὶὸ πολλὴ γνώση ἀπ' ὅλους μας· μίλησε τῇ στιγμῇ ποὺ ἔπρεπε κι ἔγινε αἰτία νὰ βρεθῇ ἡ ἀλήθεια καὶ νὰ ἔχω αὐτὴ τῇ στιγμῇ τὸ Λέοντα στὴν ἀγκαλιά μου.

»Καὶ τώρα ἄς γίνῃ φωταψία στὸ παλάτι, ἄς παῖξῃ ἡ μουσικὴ, καὶ τὸ γεῦμα μας ἄς ἀρχίσῃ μὲ χαρά».

Ὁ κακοῦργος ὁ Σανταβαρηνὸς πουθενὰ δὲ βρέθηκε. Κατόρθωσε νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν Πόλιν.

Ἐπειτα ἀπὸ χρόνια μαθεύτηκε πὼς ὁ ἄθλιος ἀπατεώνας πέθανε σὲ κάποιον ἀπόμακρο μέρος τῆς Συρίας ἐλκεϊνὸς καὶ περιφρονημένος.

12. Οἱ πρῶτοι ἀεροπόροι.

Ὁ Δαίδαλος, ἀφοῦ ἔμεινε πολὺν καιρὸ στὴν Κρήτη, ὅπου τὸν εἶχε προσκαλέσει γιὰ διάφορα ἔργα ὁ Μίνωας, ἠθέλησε νὰ γυρίσῃ στὴν πατρίδα του, στὴν Ἀθήνα.

Στὴν Ἀθήνα γεννήθηκε ὁ περίφημος αὐτὸς ἀρχιτέκτονας καὶ ἀγαλματοποιός, ὁ μεγαλύτερος τεχνίτης τοῦ καιροῦ του. Καταγόταν μάλιστα ἀπὸ τὸν Ἑρεχθεά, τὸν ἀρχαιότατο βασιλιὰ τῆς Ἀττικῆς.

Ζήτησε λοιπὸν ἀπὸ τὸν Μίνωα τὴν ἄδεια νάναχωρήσῃ. Ὁ βασιλιάς ὅμως τῆς Κρήτης ἤθελε νὰ τὸν κρατήσῃ ἀκόμα ἐκεῖ. Τὸν χρειαζόταν γιὰ νὰ τοῦ κάμῃ καὶ ἄλλα ἔργα στὴν πρωτεύουσά του. Καὶ τοῦ εἶπε ὅτι θὰ τὸν κρατοῦσε ἀκόμα καὶ μὲ τὴ βία.

Τοῦ κάκου ὁ Δαίδαλος τὸν παρακάλεσε νὰ τὸν ἀφήσῃ· τοῦ κάκου τοῦ θύμιζε ὅσα εἶχε κάνει στὴν Κρήτη, — τὸ Λαβύρινθο, τὰ Ἀνάκτορα, δυὸ ναοὺς, ἓνα ναύσταθμο καὶ πλῆθος ἀγάλματα ἀπὸ κεῖνα ποῦ μόνο ὁ τεχνίτης αὐτὸς ἤξερε νὰ κάμῃ· τοῦ κάκου τέλος τοῦ μίλησε γιὰ τὸ γιό του, τὸν Ἴκαρο, ποὺ τὸν εἶχε μαζί του στὴν Κρήτη καὶ ἔπρεπε νὰ γυρίσῃ πιά ὁ νέος στὴν πατρίδα του ὅπου τόσα εἶχε καθήκοντα.

Ὁ Μίνωας δὲν ἤθελε νάκούσῃ τίποτα. Κι ἐπειδὴ ὁ Δαίδαλος ἔδειχνε διαθέσεις νὰ φύγῃ καὶ χωρὶς τὴν ἄδειά του, ὁ ἐγωιστῆς βασιλιάς ἀπαγόρευε στὰ κρητικὰ πλοῖα νὰ πάρουν τὸν ἀρχιτέκτονα γιὰ ὁποιοδήποτε μέρος. Ὁ πλοίαρχος ποὺ θὰ παράβαινε αὐτὴν τὴ διαταγή, θὰ καταδικαζόταν σὲ θάνατο.

Ἀδύνατο λοιπὸν νὰ βρῇ πλοῖο γιὰ νὰ φύγῃ ὁ Δαίδαλος. Σὲ κανένα λιμάνι τῆς Κρήτης δὲ θὰ τὸν ἐδέχονταν. Μόνο ἴσως κανένα ξένο πλοῖο μπορούσε νὰ τὸν πάρῃ. Ἀλλὰ περνοῦσε ὁ καιρὸς χωρὶς νὰ φαίνεται τέτοιο πλοῖο. Κι ὁ δυστυχισμένος ὁ Δαίδαλος, ἀποκλεισμένος στὴν Κρήτη, συλλογιζόταν μὲ τί τρόπο θὰ μπορούσε νὰ φύγῃ.

Κι ἐπὶ τέλους τὸ βρῆκε.

Καὶ πῶς δὲ θὰ τῷβρισκε; Αὐτὸς ποὺ εἶχ' ἐπινοήσει στὴ ζωὴ του τόσα μηχανήματα καὶ τόσα ἐργαλεῖα! Αὐτὸς ποὺ εἶχε κάνει τόσα θαυμάσια ἔργα σὰν τὸ Λαβύρινθο, τὸ μεγάλο αὐτὸ ὑπόγειο μὲ τοὺς πολύπλοκους δρόμους, ὅπου ἅμα ἔμπαινε κανένας, ἦταν ἀδύνατο νὰ βγῇ! Αὐτὸς ποὺ καὶ τ' ἀγάλματα ἀκόμα, ποὺ ὡς τότε τὰ ἔκαναν μὲ κλειστὰ τὰ μάτια καὶ μὲ τὰ μέλη κολλημένα στὸ σῶμα τους, σκέφτηκε πρῶτος νὰ τὰ κάμῃ μὲ τὰ μάτια ἀνοιχτὰ καὶ μὲ τὰ μέλη χωρισμένα ἐλεύθερα! Τέτοιος σοφός, ἐφευρετικὸς, πολυμήχανος ἄνθρωπος δὲ θᾶβρισκε τρόπο νὰ φύγῃ τῶρ' ἀπ' τὴν Κρήτη;

«Ὁ Μίνωας, εἶπε μέσα του, μοῦ ἀπαγορεύει τὴ θάλασσα. Ὑπάρχει ὅμως κι ὁ ἀέρας, ποὺ αὐτὸν δὲν μπορεῖ νὰ μοῦ τὸν ἀπαγορέψῃ. Ἄν ἤμουν πουλί, πῶς θὰ πηγαινα ἀπὸ δῶ στὴν Ἀθήνα: Πετώντας. Λοιπὸν θὰ γίνω πουλί, θὰ κάμω φτερὰ καὶ θὰ πετάξω!»

Αὐτὸ ἦταν τὸ σχέδιο τοῦ Δαιδάλου.

Κλείστηκε σὲ μιὰ κρυφὴ σπηλιὰ καὶ κατασκεύασε δυὸ ζευγάρια μεγάλες φτεροῦγες, τὸ ἓνα γι' αὐτόν, καὶ τὸ ἄλλο γιὰ τὸν Ἰκαρο. Τὰ φτερὰ τους τὰ κόλλησε μὲ κερί καὶ τὶς φτεροῦγες τὶς ἔδεσε στὸ σῶμα του μὲ λουριά, σὲ

τρόπο πὺν θὰ μπορούσε νὰ τὶς κουνᾶ μὲ τὰ χέρια του. Ἐκάμε δοκιμὲς κι εἶδε πὼς πετοῦσε μ' αὐτὲς ἀληθινὰ σὰν πουλί. Ἐπειτα γύμνασε καὶ τὸν Ἴκαρο. Κι ὅταν ἦρθε ἡ μέρα νὰ φύγουν, τοῦ ἔδωσε τὶς τελευταῖες του ὁδηγίες.

«Πρόσεξε, παιδί μου, τοῦ εἶπε, νὰ μὲ ἀκολουθῇς ὅσο μπορείς ἀπὸ κοντὰ κι ὅπως κάνω νὰ κάνης. Τὸ ταξίδι μας εἶναι ἐπικίνδυνο. Νὰ μὴν πετᾷς οὔτε πολὺ ψηλά, γιατί ὁ ἥλιος μπορεί νὰ λιώσῃ τὸ κερί καὶ νὰ πέσουν οἱ φτεροῦγες σου· οὔτε πολὺ χαμηλὰ στὴ θάλασσα, γιατί μπορεί νὰ βραχοῦν τὰ φτερὰ καὶ νὰ βαρύνουν οἱ φτεροῦγες. Πρόσεχε !

Τὸν ἀγκάλιασε, τὸν ἐφίλησε καὶ ξεκίνησαν.

Πρῶτος ὁ Δαίδαλος σηκώθηκε στὸν ἀέρα. Πίσω του ὁ Ἴκαρος τὸν ἀκολούθησε πετώντας.

Γρήγορα ἔσκιζαν κι οἱ δυὸ τὸν ἀέρα μὲ τὶς μεγάλες τοὺς φτεροῦγες. Ἄφησαν πίσω τοὺς τὰ ψηλὰ βουνὰ τῆς Κρήτης καὶ στὴν ἀρχή, ἀπὸ κάτω τοὺς ἀπλωνόταν ἡ ἀπέραντη θάλασσα. Ἄνεμος δυτικὸς τοὺς ἔσπρωχνε ὁλοένα ἀνατολικώτερα καὶ σὲ λίγο ἄρχισαν νὰ φαίνωνται οἱ Κυκλάδες.

Οἱ ἄνθρωποι τοὺς κοίταζαν περίεργοι ἀπὸ τὰ πλοῖα τοὺς κι ἀπὸ τὰ βουνὰ καὶ τὶς ἀκρογιαλιὲς τῶν νησιῶν ποὺ περνοῦσαν. Οἱ ναῦτες, οἱ ψαράδες, οἱ γεωργοί, οἱ βοσκοί, ὅλοι ἄφηναν τὴν ἐργασία τοὺς καὶ κοίταζαν ψηλὰ τοὺς δυὸ ἐκείνους ἀνθρώπους ποὺ πετοῦσαν σὰ δυὸ μεγάλα πουλιά. Στὴν ἀρχὴ μάλιστα γι' ἀληθινὰ πουλιά τοὺς ἔπαιρναν. Ἀμα ὅμως οἱ ἀεροπόροι πλησίαζαν καὶ φαίνονταν καθαρὰ τί ἦταν, οἱ ἄνθρωποι ἔλεγαν μὲ θαυμασμό :

Ξενοπούλου—Κουρετίδης—Κονιδάκης, Ἀναγνωστικὸ Ε', ἐκδ. Β'. 10

— «Τί θαῦμα εἶναι τοῦτο ! Τί ἄλλο ἀκόμη ἔχουν νὰ ἰδοῦν τὰ μάτια μας ! .. Ποιοὶ νὰ εἶναι αὐτοὶ οἱ τολμηροὶ ποὺ ἔβαλαν φτερὰ καὶ ταξιδεύουν στὸν ἀέρα ; Οἱ θεοὶ ἄς τοὺς βοηθήσουν ».

Ὁ Ἴκαρος ἀκολουθοῦσε προσεχτικὰ τὸν πατέρα του. Σὲ λίγο ὅμως πῆρε θάρρος ἐκεῖ ποὺ πετοῦσε, καὶ σκέφτηκε πῶς μποροῦσε νὰ πετάξῃ καὶ ψηλότερα.

«Τί θὰ πάθω ;» εἶπε μέσα του. «Ὁ ἄνεμος λιγοστεύει τὴ ζέστη τοῦ ἡλίου καὶ δὲν πιστεύω νὰ πάθουν τίποτε τὰ φτερά μου. Ἐπειτα ἀπὸ πῶς ψηλὰ τὸ θέαμα θὰ εἶναι καὶ πῶς ὠραῖο ! ... »

Μ' αὐτὴν τὴν σκέψη, ἔμεινε πίσω ἀπ' τὸν πατέρα του καὶ ἔπειτα ἄρχισε ν' ἀνεβαίνει. Ἀλλὰ τιμωρήθηκε πολὺ σκληρὰ γιὰ τὴν παρακοή του. Ὁ ἥλιος, πολὺ πῶς θερμὸς ἐκεῖ πάνω, ἔλιωσε τὸ κερὶ καὶ τὰ φτερὰ ξεκόλλησαν ἀπὸ τὶς φτεροῦγες καὶ σκορπίστηκαν στὸν ἀέρα, ἐνῶ ὁ δυστυχισμένος ἀεροπόρος ἄρχισε νὰ πέφτῃ βαρὺς σὰ μόλυβι στὴ θάλασσα.

— «Πατέρα ! πατέρα !» φώναζε τότε μὲ φωνὴ σπαραχτικὴ.

Ἀλλὰ πρὶν τὸν ἀκούσῃ ὁ πατέρας του, ἡ θάλασσα τοῦ ἔκλεισε τὸ στόμα γιὰ πάντα, τὸν κατάπιε.

Μιὰ στιγμὴ ὁ Δαίδαλος γύρισε νὰ ἰδῇ ποῦ βρίσκεται ὁ γιὸς του. Καὶ μὴ βλέποντας αὐτὸν πουθενά, ἄρχισε νὰ φωνάζῃ μὲ τρόμο :

— « Ἴκαρε ! Ἴκαρε ! ... Ποῦ εἶσαι ; »

Κανένας δὲν τοῦ ἀποκρίθηκε. Κοιτάζοντας τότε παντοῦ μὲ ἀγωνία, εἶδε στὴ θάλασσα φτερά, ποὺ τὰ κύματα

τὰ πῆγαιναν ἐδῶ κι ἐκεῖ. Ἀπ' αὐτὸ κατάλαβε πὼς ὁ γιὸς του εἶχε πνιγῇ.

Συντριμμένος ἀπὸ τὴν πολλὴ λύπη, κατέβηκε στὸ πλησιέστερο νησί, μὲ τὴν ἐλπίδα πὼς ἡ θάλασσα θὰ ξέβραζε τὸ κορμὶ τοῦ Ἰκαρου, τοῦλάχιστο γιὰ νὰ τὸ θάψῃ.

Μέρες ὀλάκερες ἔψαχνε σ' ὅλα τ' ἀκρογιάλια. Ἐπιτέλους σὲ μιὰν ἀμμονδιά, βρῆκε μιὰ μέρα πεταμένο τὸ κορμὶ τοῦ νέου. Κλαίοντας ἀπαρηγόρητα, ὁ Δαίδαλος ἔθαψε κεῖ τὸν ἀγαπημένο του γιὸ καὶ μὲ πλοῖο γύρισε στὴν Ἀθήνα.

Ποτὲ πιά δὲν ξαναπέταξε στὴ ζωὴ του ὁ ἴδιος, οὔτε ξανάφτιασε γι' ἄλλον φτεροῦγες. Παράτησε τὴν ἐφεύρεση, πὺν τοῦ εἶχε στοιχίσει τόσο ἀκριβὰ καὶ πῆρε τὸ μυστικὸ της στὸν τάφο του. Ἔτσι χρειάστηκε νὰ περάσουν αἰῶνες κι αἰῶνες γιὰ νὰ φανοῦν νέοι Δαίδαλοι στὸν κόσμον καὶ νὰ πετοῦν στὸν ἀέρα σὰν πουλιά...

Ἀπὸ τότε πὺν πνίγηκε ὁ Ἰκαρος, τὸ πρῶτο αὐτὸ θῦμα τῆς ἀεροπορίας, ἡ θάλασσα ὀνομάστηκε *Ἰκάριο πέλαγος*, καὶ τὸ νησί, ὅπου τὸν ἔθαψε ὁ πατέρας του, *Ἰκαρία*.

18. Τὸ ναυάγιο τοῦ καπετὰν Νικόλα.

Εἶναι τοῦ Ἀγίου Νικολάου, κι ὁ καπετὰν-Νικόλας ἔχει τὴ γιορτὴ του· γι' αὐτὸ κάλεσε σὲ τραπέζι ὅλους τοὺς γιούς του, τὶς κόρες του, τοὺς γαμπρούς, τὶς νύφες καὶ τ' ἀγγόνια του· καὶ μὲ τὰ χοντρά του δάχτυλα στρίβει μ' εὐχαρίστηση τᾶσπρα του μουστάκια, βλέποντας ὀλόγυρά του τόσοις ἀγαπημένους, ἀπὸ τὸ μεγαλύτερό του γιό,

πὺν εἶναι πενηντάρης, ὡς τὸ μικρότερό του ἄγγονάκι, πὺν τῶχουν φασκιωμένο καὶ βυζαίνει. Ἄ! τί ὠραία νὰ εἶναι κανεῖς παππούς, καὶ νὰ τὸν τριγυρίζουν τὰ παιδιὰ του καὶ τ' ἄγγόνια του, νὰ βλέπῃ τὸ πρόσωπό του σὲ εἶκοσι πρόσωπα, νὰ νιώθῃ τὸ αἷμα του σὲ πλῆθος κορμιά. ὅπως ὁ κορμὸς τοῦ δέντρου τὸ χυμὸ του στὰ πολλὰ κλαδιά του!

Ὁ καπετὰν Νικόλας τσούγκρισε τὸ ποτήρι του μὲ τὰ ποτήρια τῶν παιδιῶν του. Ὅλοι τοῦ εὔχονται χρόνια πολλά· ὅλοι εἶναι γελαστοὶ καὶ χαρούμενοι. Οἱ μεγάλοι θὰ πιοῦν ἓνα ποτήρι περισσότερο ἀπόψε, τὰ μικρὰ θὰ φᾶνε ἓνα γλύκισμα περισσότερο.

Ὁ καπετὰν Νικόλας κοιτάζοντας τὸ μεγαλύτερό του γιό, καπετάνιο κι αὐτὸν μὲ μεγάλο κόκκινο διπλωμένο φέσι καὶ γαλάζια φούντια, τοῦ λέει:

«Ἀρχισαν ν' ἀσπρίζουν τὰ μαλλιά σου, καημένε Σωτήρη!»

— «Ἄμ' ἔφτασα τὰ πενήντα, πῆρα τὸν κατήφορο πιά κι ἐγώ!»

— «Πῶς περνοῦν τὰ χρόνια!» εἶπε μ' ἀναστεναγμὸ ὁ καπετὰν Νικόλας· «θαρρῶ πὼς εἶναι χιτὲς ἀκόμη πὺν γεννήθηκες· ἔχεις δίκιο· στὰ σαράντα ἔπessa ἔξω καὶ στὰ σαράντα τρία γεννήθηκες σύ, καὶ γι' αὐτὸ σ' ἔβγαλα καὶ Σωτήρη, γιατί σώθηκα».

— «Ποῦ ἔπesses ἔξω, παππού;» ρώτησε ἓνα ἄγγονάκι του.

— «Στὴ Μαύρη Θάλασσα, παιδί μου».

— «Καὶ κόντεψες νὰ πνιγῇς;»

— «Ναί! παιδί μου, ἔπεςε ἔξω τὸ καράβι μου· πνίγη-
καν δέκα ναῦτες· κι ἐγὼ μόλις γλύτωσα μὲ ἄλλους πέντε».

— «Παππού, πές μας, πές μας, πῶς ἔπεςε ἔξω τὸ κα-
ράβι σου!» εἶπε τάγγονάκι του.

Ὁ καπετὰν Νικόλας, ὅπως ὅλοι οἱ γέροι, εὐχαριστιό-
ταν νὰ διηγῆται τί πέρασε στὰ νιάτα του· γι' αὐτό,
ἄφοῦ ἄναψε τὸ τσιμπούκι του καὶ ρούφηξε δυνατὰ μιὰ
φορὰ, ἄρχισε τὴ διήγησή του, ἐνῶ ὅλοι τὸν ἄκουαν μὲ
προσοχή.

*
* *

«Ἦμουν ἀρραβωνιασμένος ἀκόμη μὲ τὴ μάνα σας
καὶ τὴ γιαγιά σας εἶπε κοιτάζοντας ὁλόγυρα τοὺς γιούς,
τίς κόρες καὶ τὰγγόνια του· τὸ θυμᾶσαι, Κοντύλω μου;»
εἶπε γυρνῶντας στὴ γριὰ καπετάνισσα μὲ τὸ ὑδραῖικο
τσεμπέρι, πὺ καθόταν στὸ πλάι του.

Κι ἄφοῦ αὐτὴ ἔκαμε νόημα μὲ τὴ ματιὰ της καὶ μὲ
τὸ κεφάλι της πὼς τὸ θυμᾶται, ξακολούθησε:

«Θὰ ἦμουν ὡς εἴκοσι πέντε χρονῶν· ἦμουν πολὺ
νέος γιὰ καπετάνιος, μὰ ἀπὸ ἐννέα χρονῶν παιδὶ μεγάλ-
λωσα μὲς στὴ θάλασσα καὶ μποροῦσα νὰ πάω ὡς τὴ
Μαρσίλια δίχως πιλότο· καὶ τὸ καράβι ἦταν πατρικό μου,
σὰν νὰ ποῦμε δικό μου, γιατί ἦμουν μοναχογιός.

» Ὁ ναῦλος μου ἦταν γιὰ τὴν Ὀδησσό· νὰ φορτώσωμε
σιτάρι κάποιου μεγάλου σταρέμπορου νὰ τὸ φέρωμε στὴ
Σύρα. Ὅλοι ἤμαστε παιδιὰ μὲ καρδιὰ καὶ εἶχαμε φάει
τὴ θάλασσα μὲ τὸ κουτάλι, πὺ λέει ὁ λόγος.

» Στὸ γυρισμὸ τοῦ ταξιδιοῦ εἶχαμε πεῖ νὰ στεφανω-

θοῦμε· μὰ τὸ ταξίδι δὲν ἦταν εὐκολο· ἔπρεπε νὰ διπλοπεράσωμε τὴ Μαύρη Θάλασσα, χειμῶνα καιρό· καὶ οἱ ναυτικοὶ ξέρουν· τί ἀνατριχίλα τοὺς φέρνει μονάχα τὸ νομα Μαύρη Θάλασσα! Γι' αὐτὸ ὅταν τὰ μεσάνυχτα, πρὶν φύγωμε, πῆγα ν' ἀποχαιρετήσω τὰ πεθερικά μου, εἶδα τὴν ἀρραβωνιαστικιά μου μαραμένη καὶ δακρυσμένη. Κι ἐγὼ ἔνιωθα μιὰ λύπη ἀλλοιώτικη μες στὴν ψυχὴ μου, μὰ δὲν ἔδειξα τίποτε· καὶ φεύγοντας, γιὰ νὰ τῆς δώσω καρδιά, τῆς παράγγειλα ἄλλη μιὰ φορὰ στὸ γυρισμὸ νὰ εἶναι ὅλα ἔτοιμα γιὰ τὸ στεφάνωμα.

*
* *

«Πρὶν χαράξῃ σαλπάραζε· ἡ Βαγγελίστρα, τὸ καράβι μου, ὅχτῳ χιλιάδων κοιλῶν μάρκο, ἦταν πολὺ καλοθάλασση· γρήγορη σὰ θαλασσοπούλι καὶ νερὰ διόλου· κι οἱ ναῦτες ἕνας κι ἕνας, ὅλα ὑδραιωτάκια.

» Ὅταν ἕνα καράβι ξεκινᾷ, ἀπὸ τὸ γλυκὸ λιμάνι τῆς πατρίδας, πὺ μιάζει σὰν ἀγκαλιά, ὅλο τὸ πλήρωμα, ἀπὸ καπετάνιο ὡς μοῦτσο, εἶναι σὰ μουνδιασμένο· τὰ χέρια εἶναι στὸ σαλπάρισμα, μὰ ὁ νοῦς εἶναι ἄλλοῦ. Τὰ μάτια καθρεφτίζουν ἀκόμα τ' ἀγαπημένα πρόσωπα. Στὰ χεῖλια μοσκοβολοῦν ἀκόμη τὰ φιλήματα τοῦ ἀποχωρισμοῦ, τὰ πικρόγλυκα. Μὰ ὁ ἀληθινὸς ναύτης σὰν ἀνοιχτὴ στὸ πέλαγο, νοιώθει μονομιᾶς τὴν ψυχὴ του γεμάτη ἀπὸ τὰ καθρεφτίσματα καὶ τ' ἀγκαλιάσματα καὶ τὰ φιλήματα τῆς θάλασσας. Φεύγουν ἀπὸ τὸ βλέμμα του τ' ἀσπρὰ μαντήλια πὺ σειόνταν μὲ τόσον καημὸ στὴν ἀκρογιαλιά· κι ὅσο ξεμακραίνει τὸ καράβι, πὺ ὀλοένα φεύγει, ὁ ἀέρας τοῦ πελάγου σκορπάει τίς ἔννοιες τῆς στεριᾶς.

»Οἱ ναῦτες τραγουδοῦν τὰ τραγούδια τους, ὅταν ματί-
ζουν τὰ σκοινιά μὲ τὴν καβίλια· καὶ τὴν Κυριακὴ ἕνας
ἀπ' αὐτούς, ποὺ ἔπαιζε μπουζούκι, τοὺς βαρεῖ τσάμικο
ἐνῶ οἱ ἄλλοι χορεύουν στὴν κουβέρτα. Ἔτσι κατὰ-
πρυμα, σχεδὸν δίχως βόλτες, βγήκαμε ἀπὸ τὴν *Ἀσπρη*
Θάλασσα καὶ μπήκαμε στὸ στενὸ τῆς Καλλιπόλης.
Μέσα ἀπὸ τὰ Δαρδανέλια ἀνοίγει ἡ θάλασσα τοῦ Μαρ-
μαρᾶ, ἡμερὴ θάλασσα, σὰ λίμνη, κι οἱ δύο τῆς ἀκρο-
γιαλιές, τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Ρούμελης, καταπράσι-
νες ἀπὸ κήπους, χωράφια κι ἀμπέλια· νὰ μὴν τὰ πο-
λυλογοῦμε, φτάσαμε στὴν Πόλη, ἀλλὰ δὲ μείναμε· περά-
σαμε τὸ φημισμένο στενὸ τοῦ Βοσπόρου.

*
* *

»Ἄλλη φορὰ, παιδιά, θὰ σᾶς τὰ πῶ καλύτερα γι' αὐτὸ
τὸ μαγικὸ στενὸ. Δεξιὰ, ἀριστερά, βλέπετε παλάτια σουλ-
τάνων καὶ κιόσκια πασσάδων καὶ σφιχτοκλεισμένα κονά-
κια χαρμενῶν μὲ ἔρημα καφάσια· πύργους ἀνάμεσα σὲ
πλατάνια καὶ σὲ βελανιδιές, χρυσοθόλωτα τζαμιά ποὺ
ὕψωνουν ψηλὰ στὸν οὐρανὸ τοὺς μυτεροὺς μιναρέδες τους
καὶ ἀνάμεσα σὲ κυπαρίσσια. Κήπους ποὺ σκαρφαλώνουν στὶς
πλαγιές σὰν ἀνθισμένα σκαλοπάτια, χαριτωμένα περιβο-
λάκια ποὺ ξαπλώνονται ὥς τὴν ἀκρογιαλιὰ καὶ τὰ χαϊ-
δεύει ἡ θάλασσα· μεγάλες μαρμάρινες βρύσες μὲ διά-
φορα στολίδια· χωριουδάκια ποὺ χαμογελοῦν περιτρι-
γυρισμένα ἀπὸ πρασινάδα· μπαλκόνια κρεμασμένα
στὸν ἀέρα ἀνάμεσα στὴ στεριά καὶ στὴ θάλασσα· ἐξο-
χικὰ παλατάκια, ἀλαφρά, μὲ χίλια πλουμίδια ποὺ ρί-
χνουν τὸν ἴσκιο τους στὰ ὀλογάλαζα νερά.

» Σὰ νᾶχε γιορτὴ περνᾷ τὸ καράβι ἀνάμεσα ἀπὸ τὶς δυὸ μαγικὲς ἀκρογιαλιές, κι ἐκεῖ πού μιὰ στιγμή θαρρεῖς πὼς κλείστηκε ὁ δρόμος ἐμπρὸς καὶ πίσω, καὶ φυλακίστηκες ἀνάμεσα σ' Εὐρώπη καὶ σ' Ἀνατολή, ἔξαφνα ἀνοίγει καινούργια θάλασσα καὶ καινούργιο πανόραμα· κι ἐνῶ περνᾷς μὲ τὸ καράβι, ἀκοῦς, σὰ σὲ παραμύθι, ἦχο μουσικῆς καὶ τραγούδια.

» Μὰ ἐμεῖς πουθενὰ δὲν ἀράξαμε· μόνο στὸ Φαναράκι, ἐκεῖ πού ἀνοίγει τὸ στενὸ καὶ ἀρχίζει νὰ ἀγριεύῃ ἡ θάλασσα, σταθήκαμε γιὰ νὰ πάρουμε τροφίμα, ψωμί, νερό, ἄλειμμα γιὰ τὸ καράβι· κάναμε τὸ σταυρὸ μας καὶ μπήκαμε στὴ Μαύρη Θάλασσα.

*
* *

» Ἡ Μαύρη Θάλασσα! εἶπε ὕστερα ἀπὸ λίγη διακοπὴ ὁ καπετὰν Νικόλας. Πόσες καρδιὲς δὲ μαύρισε ὡς τώρα, πόσα σπῖτια δὲ ρήμαξε γιὰ νὰ γεμίση αὐτὴ μὲ πνιγμένους! Κανένας δὲν μπορεῖ νὰ φανταστῇ, σὰ δὲν τὴν ταξίδεψε, τί ἄγρια καὶ φοβερὰ εἶναι τὰ κύματά της· εἶναι μαῦρα, μαῦρα καὶ ὅταν φυσᾷ ὁ ἀέρας, τὰ βσθουλώνει σὰν νὰ σκάβῃ τάφους· κι ὅταν ἀγριεύουν, ὅταν χύνωνται ἀφρισμένα πάνω στὸ καράβι, δὲ μπορεῖς νὰ πιστέψης πὼς δὲν εἶναι ζωντανὰ, πὼς δὲν εἶναι ἄγρια θηρία λυσσασμένα, πού μουγκρίζουν καὶ θέλουν νὰ σὲ φᾶνε.

» Πόσοι, παραζαλισμένοι ἀπὸ τὰ κύματα, οὔτε προφταίνουν νὰ ἰδοῦν σὰν ἀστραπὴ μὲ τὸ νοῦ τους τὴ γυναικα τους, καὶ τὰ παιδιὰ τους, πού τοὺς σκεπάζει γιὰ πάντα ἡ Μαύρη Θάλασσα!... Πόσα κορμιὰ καὶ σκισμένα

πανιά και σπασμένα κατάρτια ξερνᾷ στήν ἀκρογιαλιά !

» Ὅποιος βγῇ ὅξω στὰ χωριά τῆς Μαύρης Θάλασσας καὶ ἰδῇ ἐκεῖνα τὰ ὁμορφα χρωματιστὰ στολίδια πού εἶχαν στήν πρύμη τους μεγάλα καὶ περήφανα καράβια μὲ τὸ χρυσωμένο τους ὄνομα, καρφωμένα πάνω ἀπὸ τὶς καπνισμένες πόρτες τῶν καφενείων, τοῦ ἔρχονται δάκρυα, σὰ συλλογιστῇ πῶς κατάντησαν ἐκεῖ ! .

» Ἐμεῖς ὅμως εἶχαμε τύχη· ἡ θάλασσα τότε ἦταν ἡσυχη. Ὁ καιρὸς ἦταν ὄστρια κι ἡ Βαγγελίστρα μου ἀρμένιζε πρύμα μὲ γεμάτα πανιά.

» Ὅλοι μας εἶχαμε τὰ μάτια μας τέσσερα, μὴ βάλῃ ἔξαφνα φουρτούνα. Κανεὶς πιά δὲν τραγουδοῦσε. Νὰ μὴν τὰ πολυλογοῦμε, περάσαμε τὸ Καραμπουρνοῦ, τὴ Σωζόπολη, τὴν Ἀγχίαλο, τὸν Πύργο, τὴ Βάρνα, τὴν Καληάκρα, ἔπειτα μπήκαμε στὰ Βλάχικα νερὰ καὶ τέλος, φτάσαμε στήν Ὀδησσό.

» Φορτώσαμε μὲ τὸ καλό, καὶ κάναμε πανιά γιὰ τὴ Σύρα. Ἡ Βαγγελίστρα δὲν εἶχε πιά τὴ σβελτοσύνη πού εἶχε ὅταν ἦταν ἄδεια, καὶ δὲ γλιστροῦσε πιά ἐπάνω στὰ κύματα ὅπως στὸ ἀνέβασμα. Ὁ καιρὸς ὅμως ἦταν καλός, κι ἔτσι χωρὶς βόλτες καὶ ποδίσματα κατεβήκαμε ὡς τὴν Ἀγαθόπολη.

» Ἐκεῖ μᾶς ἔπιασε δυνατὸς σιρόκος καὶ μόλις προφτάσαμε καὶ χωθήκαμε στὴ Νιάδα. Τρεῖς μέρες μείναμε ἐκεῖ ἀραγμένοι· στὶς τρεῖς ὁ καιρὸς μαλάκωσε καὶ σηκώσαμε πανιά. Τὸ θυμᾶμαι σὰν νὰ εἶναι τώρα. Καθόμουν ὁ ἴδιος στὸ τιμόνι. Ὁ μπάρμπα - Σταμάτης, ὁ μόνος γέρος ἀπὸ τὸ πλήρωμα, ἀληθινὸς γερολύκος τῆς θάλασσας, ἔρχεται καὶ μοῦ λέει :

«Δὲ μ' ἀρέσει κείνη ἢ μαυρίλα καπετὰν Νικόλα».

«Γύρισα κι εἶδα κι ἀνατρίχιασα· ἐκείνη ἢ μαυρίλα ἦταν γεμάτη μπόρα. Νὰ ποδίσουμε πίσω στὴ Νιάδα οὔτε ἀπὸ τὸ νοῦ μας περνοῦσε γιατί ἄρχισε δυνατὴ τραμουντάνα κι εἶχε θαλασσώσει.

«Ἐμπρός, βρὲ παιδιά, καὶ στ' ὄνομα τοῦ Θεοῦ· ἂν προφτάσουμε νὰ χωθοῦμε στὸ λιμανάκι τῆς Μήδειας.... »

»Δὲν πρόφτασα νὰ τελειώσω τὸ λόγο μου, καὶ μπρορὶ ξέσπασε ἡ μπόρα... Καὶ τί μπόρα! Τὰ παιδιὰ ὅλα στὰ κατάρτια καὶ στὰ ξάρτια! Μάινα παπαφίγκο! μάινα φλόκο! μάινα γάμπιες! μάινα μαῖστρα! μάινα τρίγκο! τρέχαμε ξυλάρμενα, μὰ τοῦ κάκου. Ἡ Μαύρη Θάλασσα ἦταν ἀγριεμένη. Τὰ κύματά της, πότε ἀνοίγαν σὰ νὰ ρουφοῦσαν τὴ Βαγγελίστρα, καὶ βλέπαμε τότε ἀπὸ δῶ κι ἀπὸ κεῖ δυὸ τοίχους ἀπὸ θάλασσα ψηλοὺς ἴσα μὲ τὸ κατάρτι τῆς Βαγγελίστρας, καὶ τρέμαμε μὴ σπάσουν καὶ μᾶς παραχώσουν γιὰ πάντα· πότε μᾶς σήκωναν ψηλὰ ψηλὰ καὶ μᾶς τίναζαν σὰν καρυδόφλουδα. Ὁ ἄέρας γύρισε γραῖγος καὶ τὰ κύματα μᾶς σκουντοῦσαν τώρα στὴ στεριά καὶ βλέπαμε τὴν ἄγρια ἀκρογιαλιά μὲ τοὺς βράχους της, ποὺ τὴν ἔκαναν ἀκόμη ἀγριώτερη οἱ μεγάλοι σωροὶ ἀπὸ κάρβουνα, σωροὶ ψηλοὶ σὰ βουνὰ ποὺ τὰ εἶχαν σωριασμένα στὰ χαμηλὰ μέρη γιὰ νὰ πᾶνε τὰ καράβια νὰ φορτώσουν. Μὰ τὸ κακὸ ἦταν ποὺ βράδιαζε. Ὅσο εἶναι μέρα κάτι πάει κι ἔρχεται· παλεύει ὅσο μπορεί. Μὰ τὴ νύχτα ἡ Μαύρη Θάλασσα εἶναι δέκα φορὲς φοβερώτερη· καὶ σὰν νὰ μὴν ἔφτανε αὐτὸ ἔπιασε καὶ χιονιάς.

»Δὲ βλέπαμε ποῦ πηγαίναμε. Ἡ Βαγγελίστρα ἔτριξε, βογγοῦσε. ἔξαφνα τὰ κύματα ἀρπάζουν ἀπ' τὴν κου-

βέρτα τὴ βάρκα καὶ φεύγουν. Ὁ μπάρμπα Σταμάτης τότε ἔρχεται καὶ μοῦ λέει :

« Ἄν πᾶμε ἔτσι, σὲ μισὴ ὥρα θὰ πᾶμε φοῦντο. Πρέπει νὰ ρίξωμε μέρος ἀπὸ τὸ φορτίο στὴ θάλασσα νὰ λαφρώσωμε τὸ καράβι ».

— « Νὰ ρίξω στὴ θάλασσα τὸ ξένο ἐμπόρευμα ! » εἶπα μὲ τὸ νοῦ μου, « ποῦ ἦταν χρέος μου νὰ τὸ διαφεντέψω; Μὰ πάλι σὰ βούλιαζε τὸ καράβι δὲ θὰ χανόταν καὶ τὸ σιτάρι καὶ τὸ καράβι κι ἐμεῖς τόσες ψυχές; ἐνῶ ἂν κάναμε χύση ἴσως γλυτώναμε κι ἓνα μέρος ἀπὸ τὸ σιτάρι ».

Πῆρα λοιπὸν τὴν ἀπόφαση.

« Ἐμπρός, παιδιά ! φωνάζω· κάμετε χύση » κι οἱ ναῦτες ἔσπασαν τὶς μπουκαπόρτες, ἄνοιξαν τ' ἀμπάρι, ὅπου ἦταν τὸ σιτάρι, κι ἔχυναν κι ἔχυναν μὲ τοὺς κοῦβάδες στὴ θάλασσα. Ἡ Βαγγελίστρα ἀλαφρώθηκε λιγάκι· τὸ καλὸ ἦταν ποῦ δὲν ἔκανε νερά, καὶ ἡ σεντίνα(*) ἦταν ἄδεια· ἀλλὰ σκαμπανέβαινε· τί σκαμπανέβασμα ἦταν ἐκεῖνο, Χριστέ μου! Ἡ θάλασσα ἔγινε πιὸ ἄγρια καὶ τὰ κύματα πιὸ ψηλὰ καὶ μᾶς σκουντοῦσαν ὅλο στὴ στεριά.

« Παιδιά, δὲν πᾶμε διόλου καλά!... » εἶπε ὁ μπάρμπα Σταμάτης μὲ ἀναστεναγμό.

» Ἡ ἄγριεμένη θάλασσα μὲ τέτοια λύσσα ἔσπαζε στὴν πρύμη, ποῦ κάθε φορὰ τὸν τιμονιέρη τὸν ἐδέναμε στὸ τιμόνι γιὰ νὰ μὴ τὸν ἀρπάξουν τὰ κύματα. Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ναῦτες πῆγαιναν μὲ δυσκολία ὡς κάτω στὸ εἰκονοστάσι κι ἄναβαν τὸ καντήλι τοῦ Ἀη-Νικόλα καὶ τοῦταζαν λαμπάδες ἴσα μὲ τὸ μπόι τους γιὰ νὰ τοὺς γλυτώση.

*) Σεντίνα = τὸ κάτω μέρος τοῦ καραβιοῦ, ὅπου μαζεύεται τὸ θαλασσινὸ νερό.

«Αχ! σὲ τί δουλειὰ θὰ βρισκόταν ἐκείνη τὴ βραδιά ὁ Ἀη-Νικόλας! Μὰ ποιὸν νὰ πρωτακούσῃ ὁ μεγαλόχαρος, ποῦ νὰ πρωτοπροφτάσῃ;

«Παδιά, παιδιά, στ' ἀνοιχτά ὅσο μπορεῖτε, στ' ἀνοιχτά γιατί χαθήκαμε!» φώναξε σὲ λίγο μὲ φωνὴ γεμάτη ἀπελπισία ὁ μπάρμπα Σταμάτης.

»Στ' ἀνοιχτά!... ἓνας λόγος εἶναι, μ' ἄκουε τιμόνι ἢ Βαγγελίστρα; ἦταν σὰν ἄτι πού δὲν ἀκούει χαλινάρι, καὶ τρέχει, τρέχει στὸν γκρεμό. Ἡ Βαγγελίστρα ἔτρεχε κατὰ πάνω στοὺς βράχους.

»Ἀξαφνα βλέπομε ἓνα μαῦρο, ὀλόμαυρον ἴσκιο μπροστά μας καὶ πρὶν νιώσωμε τί ἦταν... Κράκ!

»Ἀ! μιὰ τρομερὴ, μιὰ ἀπελπισμένη φωνὴ μπήξαμε ὅλοι, καὶ βρεθήκαμε μὲς στάφρισμα κύματα πού μᾶς κουκούλωσαν....»

—Ἀ! ἔκαμαν μὲ τρόπο καὶ τὰ δυὸ ἀγγόνια τοῦ καπετὰν Νικόλα μὲ πιασμένη ἀναπνοή.

*
* *

Μιὰ ἀνατριχίλα πέρασε τὸ κορμὶ τοῦ καπετὰν Νικόλα στὴ θύμηση τῆς φοβερῆς ἐκείνης νύχτας· ἔπαψε γιὰ μιὰ στιγμή, γέμισε σιωπηλὰ τὴν κούπα τοῦ τσιμπουκιῦ του, φύσησε τὸν καπνὸ καὶ ἀναστενάζοντας, ξακολούθησε.

«Πρὶν προφτάσω νὰ κουνήσω τὰ χέρια μου, ἓνα θεόρατο κύμα μὲ κουβαριάζει, μὲ σηκώνει ψηλὰ καὶ μὲ πετᾷ ὄξω στοὺς βράχους. Θὰ γινόμουν κομμάτια. Μὰ ὅταν εἶναι γραφτό του κανενὸς νὰ ζήσῃ, θὰ ζήσῃ καὶ θὰ γεράσῃ.

«Ἐκεῖ, ἀνάμεσα στοὺς βράχους ἦταν τὸ στόμα ἑνὸς

ποταμιού. Τὸ κῦμα μὲ πέταξε μὲ δύναμη μέσα στο πο-
τάμι. Μὰ ὄχι μόνο ἑμένα· κατόπι μου καὶ τέσσαρες ναῦ-
τες καὶ τὸ μοῦτσο, ἀφοῦ τοὺς στριφογύρισε καὶ κείνους.

»Πέσαμε σὲ μαλακὸ ψιλὸ ἄμμο κι ὄχι πάνω στοὺς κο-
φτεροὺς βράχους. Κάμποση ὥρα ἔμεινα παραζαλισμένος.
Σὰν ἤρθα σιὸν ἑαυτό μου καὶ τοὺς εἶδα, καὶ μὲ εἶδαν,
γνωριστήκαμε μὲ κλάματα.

»Τότε ἀρχίσαμε νὰ φωνάζουμε μὲ τὰ ὀνόματά τους
καὶ τοὺς ἄλλους συντρόφους μας :

— «Γιάννη! Δημήτρη! Κωσταντή! Μιχάλη! Στρατή!
μπάρμπα Σταμάτη!» καὶ τοὺς ἄλλους· μὰ τίποτε· καμιά
ἀπόκριση.

«Φωνάζουμε πάλι, ξαναφωνάζουμε· τοῦ κάκου! Ὁ μοῦ-
τσος ἄρχισε νὰ κλαίῃ πικρὰ καὶ νὰ φωνάζῃ τὸν πατέρα
του, τὸν μπάρμπα Σταμάτη.

»Ἀχ! αὐτὰ τὰ πράματα δὲ λέγονται μὲ λόγια· βάλτε
μὲ τὸ νοῦ σας ἔξω ἀνθρώπους πάνω σ' ἓνα βράχο τῆς
Μαύρης Θάλασσας. Δεκέβρη μῆνα, σὲ νύχτα χιονισμένη,
νὰ γυρεύουν τοὺς συντρόφους τους χωρὶς νὰ παίρνουν
ἀπόκριση, νὰ μὴν ξέρουν : ζοῦν ; πνίγηκαν ; νὰ κάνῃ ἓνα
κρύο ποῦ νὰ παγώνῃ τὴν ἀναπνοὴ στο στόμα καὶ νὰ τουρ-
τουρίζουν καταμουσκεμένοι. Ἄφησε πιά ἑμένα ποῦ συλ-
λογιζόμουν μέσα στο σκοτάδι τῇ Βαγγελίστρα μου,
σὰν ἴσκιο, νὰ παραδέρνῃ στὰ λυσσασμένα κύματα, πλα-
γιασμένη στὸν ὁλόμαυρο ἐκείνον ὄγκο, τὸν ἄγριο
βράχο.

»Ἀλλὰ πάλι δόξασα τὸ Θεὸ ποῦ γλύτωσα. Εἶναι γλυ-
κιά, παιδιά, ἡ ζωὴ, καὶ μονάχα αὕτῃ δὲν ξαναγίνεται.

Κι ἐνῶ στριμωχτήκαμε καὶ οἱ ἔξη σὲ μιὰ γούβα τοῦ βράχου καὶ σφιγγόμαστε γιὰ νὰ ζεσταθοῦμε, ἐγώ, γιὰ νὰ παρηγορήσω τὸν ἑαυτό μου, ἔλεγα μὲ τὸ νοῦ μου :

« Δόξα σοι ὁ Θεός, καπετὰν Νικόλα. Φτάνει πού ἔζησες· μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ ξανακάνεις ἄλλο καράβι. Μὰ αὐτοὺς πού πνίγηκαν ἀπόψε ποῖος θὰ τοὺς ξανακάμῃ !... »

Ὁ μοῦτσος ἔκανε ἓνα θρήνο πού σοῦ ράγιζε τὴν καρδιά· ἤθελε νὰ πάῃ νὰ βρῇ τὸν πατέρα του· μὰ στὸ σκοτάδι ἐκεῖνο θὰ γκρεμιζόταν ἀπὸ τὸ βράχο καὶ θὰ τσακιζόταν, καὶ δὲν τὸν ἄφηκα. Τρεῖς ὥρες, τρεῖς ἀτέλειωτους αἰῶνες μείναμε κεῖ στριμωγμένοι ὅσο νὰ φέξῃ.

» Σὰ φώτισε, τότε πιά ἦταν σπαραγμὸς ψυχῆς. Σκαρφλώσαμε στὸ βράχο, κατεβήκαμε πρὸς τὸ μέρος τῆς θάλασσας, καὶ τί εἶδαμε ; Δέκα κορμιὰ σκορπισμένα στὶς σκισμάδες τῶν βράχων· ἄλλοι ἦταν πνιγμένοι κι ἄλλοι σκοτωμένοι, γιὰτὶ τὰ κύματα τοὺς εἶχαν χτυπήσει ἀπάνω στοὺς βράχους· καὶ ὁ μπάρμπα Σταμάτης, ὁ δύστηχος, ἦταν πεταμένος ἀνάσκελα ἐπάνω σὲ μιὰ πέτρα μὲ μάτια ὀλάνοιχτα.

» Μόλις τὸν εἶδε ὁ μοῦτσος ἔβαλε πάλι τοὺς θρήνους... Ἄχ ! δὲ σηκώνονται οἱ πεθαμένοι ! ὅπως δὲ σηκώθηκε ποτὲ πιά κι ἡ Βαγγελίστρα μου, πού τὴν εἶχαν κάμει θρύψαλα ὥς τὸ πρῶι τὰ κύματα στὸ βράχο· καὶ τὰ πανιά της, τὰ σκοινιά της, τὰ κατάρτια της, ἡ καρὶνα της, ὅλα σκισμένα, σπασμένα, λιανοκομμένα, ἦταν σκόρπια στὴν ἀκροθαλασσιὰ.

» Εἶχαμε πιαστῇ ἀπὸ τὸ κρῦο· τὰ ροῦχα μας εἶχαν κοκαλιάσει ἀπάνω μας· τραβήξαμε ὅπως μπορούσαμε ἀπάνω

τοὺς νεκροὺς γιὰ νὰ μὴ μᾶς τοὺς πάρουν τὰ κύματα, κι ἔπειτα εἶπα στοὺς συντρόφους μου :

« Πᾶμε στὴ Μήδεια, παιδιά, νὰ βροῦμε τίποτε φορέματα ν' ἀλλάξουμε, καὶ νὰ στείλωμε ἀμάξι νὰ πάρη τοὺς πεθαμένους μας, γιὰ νὰ τοὺς θάψουμε ».

*
*

» Εἶδαμε καὶ πάθαμε ὅσο νὰ φτάσωμε στὴ Μήδεια· ὅπου κι ἂν περνούσαμε βάτοι κι ἀγκάθια· φοβερὸς ἀγριότοπος· κι ἡ στεριά σὰν τὴ θάλασσα !...

» Ἦταν ἀνήμερα τοῦ Ἀγίου Νικολάου καὶ τὰ χάνια ἦταν κλειστά, γιὰτὶ ἦταν ὅλοι στὴν ἐκκλησιά. Τί νὰ κάνωμε; Πῶς νὰ περιμένουμε, ἔτσι μουσκεμένοι; Θὰ πουντιάζαμε. Ὁ Θεὸς τῷφερε καὶ μᾶς εἶδε ἕνας ναύτης· τοῦ εἶπαμε τί εἴμαστε, ἔτρεξε καὶ φώναξε ἕναν ποὺ εἶχε χάνι. Ἐτρεξε κι ἐκεῖνος κι ἄνοιξε, καὶ γρήγορα γρήγορα ἄναψε ἕνα μεγάλο μαγκάλι. Στὴ στιγμή τῷμαθαν πὼς ἦρθαν καραβοτσακισμένοι στὴ Μήδεια, καὶ ὅλοι ἦρθαν νὰ μᾶς ἰδοῦν· μᾶς ἔφεραν σαγιακένια ροῦχα, σαλβάρια, γοῦνες, φανέλες. Οἱ Μηδειαῖτες εἶναι ναυτικοί, κι ὅλοι οἱ ναυτικοὶ λυποῦνται τοὺς ναυτικούς, γιὰτὶ ξέρουν τί θὰ πῇ θάλασσα· « ἀπὸ δικό μου πόνεμα πονῶ τὸν πονεμένο » λέει ὁ λόγος· στὸ δικό μας καραβοτσάκισμα ἔφερναν στὸ νοῦ τους τοὺς δικούς τους κινδύνους καὶ τὴ δική τους λαχτάρα· στὴ συμφορὰ μας συμπονοῦσαν τὴ συμφορὰ ποὺ μποροῦσαν νὰ πάθουν οἱ ἴδιοι.

» Καθίσαμε τριγύρω στὸ μεγάλο μαγκάλι καὶ ζεσταινό-

μαστε. Στὸ μεταξὺ ἔρχονταν καραβοκύρηδες, ναῦτες, μοῦ-
τσοι καὶ τὰ παιδιὰ τοῦ σχολείου ἀκόμα καὶ μᾶς ἔβλεπαν
μὲ περιέργεια.

Ἐκεῖ καθισμένος συλλογιζόμουν τοὺς ἄτυχους ἐκεί-
νους ποὺ ἦταν ξαπλωμένοι πάνω στὸ χιονισμένο βράχο
καὶ ποὺ δὲ θὰ ζεσταίνονταν ποτέ τους πιά!.. κι ἀπ' αὐ-
τοὺς πῆγαινε ὁ νοῦς μου στὶς ἄμοιρες οἰκογένειές τους..

»Μᾶς ἔψησαν φασκόμηλο, πόντσι μὲ ρούμι, μᾶς ζέ-
σταναν καλὰ· μὰ ὅταν ἔμαθα πὼς ἄνοιξαν κατάλογο στὸ
καφενεῖο τοῦ καπετὰν Θανάση κι ἔγραψε ὁ καθένας
ὅ,τι ἤθελε γιὰ συδρομή μας, μὲ πῆρε τὸ παράπονο· ὡς
αὐτοῦ κατάντησα!... δὲν τὸ δέχτηκα. Πῆγα καὶ βοήκα
ἕναν ἀπὸ τοὺς τσορμαπατζήδες τῆς Μήδειας, τὸν Καρα-
γιώργη, καὶ τοῦ λέω:

«Εἶμαι καραβοτσακισμένος, μὰ ἐλεημοσύνη δὲ θέλω·
δάνεισέ μου διακόσια γρόσια γιὰ νὰ ντυθῶ, νὰ φάω
μὲ τοὺς ζωντανούς· ναῦτες μου καὶ νὰ θιάψω τοὺς πνιγ-
μένους μου· θὰ σοῦ τὰ στείλω ἅμα θὰ φτιάσω στήν Πόλη».

»Μοῦῑδωκε ὁ ἄνθρωπος, ἅς εἶναι καλὰ· ἔπειτα μάζεψα
κι ἄλλα λεφτὰ ἀπὸ τὰ ξύλα καὶ τὰ πανιά τῆς Βαγγελί-
στρας. Γιὰ διακόσια γρόσια τὴν πούλησα τῇ Βαγγε-
λίστρα μου!

»Μὰ πὼς νὰ κουβαλήσουμε τοὺς πεθαμένους μας;
Βάρκα δὲν μποροῦσε νὰ πάη μὲ τέτοιο ἄγριον καιρὸ ὡς
τὸ βράχο. Πήγαμε μὲ δυὸ βοδάμαξα ἀπὸ κεῖνα ποὺ
κουβαλοῦν τὸ κάρβουνο. Τοὺς μαζέψαμε καὶ τοὺς σω-
ριάσαμε πάνω σὲ δύο ψάθες, πέντε πέντε· ἐμεῖς ἀκολου-
θοῦσαμε ἀπὸ πίσω μὲ τὰ πόδια...

»Δὲ μπορῶ, παιδιά, νὰ σᾶς περιγράψω τί κηδεῖα ἦταν ἐκεῖνη! Ὁλὴ ἡ Μήδεια ἦταν στοὺς δρόμους, στὰ παράθυρα· ὅλοι ἐκλαιαν τὰδικοχαμένα νιάτα τῶν παλικάριων, μὰ τὸ πιὸ σπαραχτικὸ ἦταν ποὺ δὲν εἶχαν δέκα νεκροκρέβατα νὰ βάλουν τὸν καθένα χωριστά, καὶ τοὺς ἄπλωσαν χάμου στὴν ἐκκλησιά, σὲ δυὸ ψάθες, καὶ τοὺς διάβασαν τὰ νεκρώσιμα. Ὅλοι, νέοι, γέροι, παιδιά, ἐκλαιαν σὰν μωρά· ἔσκαψαν δυὸ μεγάλους τάφους καὶ τοὺς ἔθαψαν.

*
* *

»Ὑστερα ἀπὸ μιὰ βδομάδα ἡ φουρτούνα ἔπενε. Μπήκαμε σ' ἓνα καράβι φορτωμένο κάρβουνα καὶ τραβήξαμε στὴν Πόλη. Ἀπὸ κεῖ ἔπειτα ἀπὸ μέρες φύγαμε μ' ἓνα Ὑδραῖκο καράβι κι ἤρθαμε στὴν Ὑδρα κατὰ τὸ Γενάρη. Μὰ ὅσο νᾶρθαμε τί θρηῆνος καὶ τί κλάματα στὴν Ὑδρα! Τηλέγραφος δὲν ἦταν τότε νὰ τηλεγραφήσω πὼς γλύτωσα. Εἶχε φτιάσει ἡ εἰδηση στὸ νησί, πὼς τὸ καράβι τοῦ καπετὰν Νικόλα χάθηκε σύψυχο, καὶ πὼς ὅλοι πνιγήκαμε. Μὰ αὐτὰ ἄς σᾶς τὰ πῇ καλύτερα ἢ γιαγιά σας».

Ἡ γριὰ καπετάνισσα, σὰν νὰ εἶχε ἀνάγκη ν'ανοίξη δρόμο στὴ συγκίνηση, ποὺ μάζεψαν στὴν καρδιά της οἱ παλιὲς ἐκεῖνες ἀναμνήσεις, ἄρχισε ἀμέσως:

«Ἦταν Τρίτη, εἶπε, τὸ θυμοῦμαι ἀκόμα· καθόμου καὶ κεντοῦσα στὸ τελάρο τὸ νυφιάτικο *τσεμπέρι* μου, καὶ συλλογιζόμουν τὸν καπετὰν Νικόλα· ἔξαφνα ἡ κυρὰ Μπίλιω τοῦ μπάρμπα Σταμάτη, ἀνεβαίνει τρεχάτη τὴ σκάλα καὶ βάζει τὶς φωνές:

—«Τῶμαθες; ἄχ, κακὸ ποὺ μᾶς βρῆκε! ἔπενε ὅξω τὸ
Ξενοπούλου—Κουρτίδου—Κονιδάρη, Ἀναγνωστικὸ Β', ἐκδ. Β'.

καράβι τοῦ καπετὰν Νικόλα στὴ Μαύρη Θάλασσα, καὶ πνίγηκαν ὅλοι, ὅλοι...

»... Ἀχ! γραφτὸ πὺν τῷχα! πάει ὁ ἄντρας μου, πάει καὶ τὸ παιδί μου ἰ τί θάπογίνω τώρα χήρα, ἔρημη μὲ τέσσερα ὀρφανά;» Καὶ χτυποῦσε τὸ κεφάλι της μὲ τὰ χέρια της.

» Ἐμένα μοῦ εἶχε παγώσει τὸ αἷμα στὴν καρδιά μου.

— «Ποιὸς σοῦ τὸ εἶπε;» τῆς φωνάζω καὶ τινάχτηκα κατακίτρινη.

— «Τὸ καράβι τοῦ καπετὰν Βώκου μᾶς ἔφερε τὸ κακὸ τὸ μήνυμα!»

«Ἐγὼ πῆγα νὰ τρελαθῶ· γύρισα καὶ εἶδα τὸ κέντημά μου· τ' ἄρπαξα καὶ τὸ πέταξα χάμου.

»Φωτιά νὰ κάψῃ καὶ τὰ κεντήματα καὶ τὰ προικιά εἶπα, κι ἄρχισα κι ἐγὼ τὰ κλάματα. Ἐκλεισα τὰ παράθυρα· γύρισα τοὺς καθρέφτες· ἔντυσα τὸ σπίτι στὰ μαῦρα. Μὲ τὴ βία μοῦδιναν νὰ φάω. Πνίγηκε ὁ καπετὰν Νικόλας μου, κι ἐγὼ τί τὴν ἤθελα τὴ ζωὴ; Ἐβαλα ἀπόφαση νὰ πάω στὸ Μοναστήρι τοῦ Δοκοῦ, νὰ γίνω καλόγρια. Ὅλη ἡ Ὑδρα εἶχε γίνει ἄνω κάτω· ἄλλη εἶχε χάσει τὸν ἄντρα της, ἄλλη τὸ γιό της, ἄλλη τὸν ἄρραβωνιαστικό της, καὶ μάνες, γυναῖκες, παιδιά ἔτρεχαν ἀπὸ σπίτι σὲ σπίτι καὶ ρωτοῦσαν ὅσες εἶχαν δικούς τους μὲς στὸ καράβι:

«Τὸ μάθατε καὶ σεῖς πὺν ἔπесе ὅξω τὸ καράβι;.... ἀλήθεια πνίγηκαν;»

»Καὶ στὴν ἐρώτησή τους ἀπαντοῦσαν θεῖνοι!...

»Τὴν Κυριακὴ τοὺς κάναμε τὸ *παραστάσιμο*. "Αχ, παιδιὰ μου, τί ἄγριο πρᾶμα ποῦναι τὸ παραστάσιμο! εἶναι κηδεῖα πεθαμένων ποὺ λείπουν τὰ κορμιά τους· θάψιμο μὲ τὸ νοῦ νεκρῶν ποὺ κοίτονται στὰ βάθη τῆς θάλασσης ἢ σὲ μακρινοὺς βράχους.

»Δίσκους μὲ κόλυβα εἴχαμε γιὰ τοὺς πολυαγαπημένους μας· γέμισε ἡ ἐκκλησία ἀπὸ δίσκους στὴν ἀράδα· ἐπάνω σ' αὐτὰ ἔψαλαν οἱ παπάδες τὰ νεκρώσιμα. Θεέ μου, πῶς βαστᾷ ὁ ἄνθρωπος ὕστερα ἀπὸ τέτοιες λύπες!...

»Τοὺς κάναμε τὰ ἐνιάμερα κι ἐτοιμαζόμαστε νὰ τοὺς κάνουμε καὶ τὰ σαράντα, ὅταν ἤρθε τὸ καράβι τοῦ καπετὰν Μπρούσκου. Καθόμουν σὲ μιὰν ἄκρη βουτηγμένη στὰ μαῦρα. "Αξαφνα ἀνεβαίνει ὁ Μπάθας, μὲ πιασμένη ἀναπνοὴ ἀπὸ τὴν τρεχάλα:

«—Κοντύλω... Κοντύλω... ὁ καπετὰν Νικόλας δὲν πνίγηκε... ἤρθε μὲ τὸ καράβι τοῦ καπετὰν Μπρούσκου!»

«"Ολο τὸ αἷμα μαζεύτηκε στὸ κεφάλι μου... ἔπεσα λιγοθυμισμένη, καὶ δὲν ξέρω κι ἐγὼ πόση ὥρα ἔμεινα ἔτσι, μὰ ὅταν ἤρθα στὸν ἑαυτό μου κι ἄνοιξα τὰ μάτια μου εἶδα τὸν καπετὰν Νικόλα στὸ πλάι μου... τὸν ἔσφιξα... τὸν ἔσφιξα... καὶ ξαναλιγοθύμῃσα...»

Ἡ γριούλα σώπασε· δὲν τὴν ἄφηνε ἡ μεγάλη της συγκίνηση νὰ εἰπῇ περισσότερα. Θὰ νόμιζε κανεὶς πῶς ἡ συγκίνησή της αὐτὴ ἦταν ἡ ἴδια ἡ παλιά, σὰν νὰ εἶχε μείνει πενήντα χρόνια κρυμμένη στὰ βάθη τῆς καρδιᾶς της, καὶ τῇ στιγμῇ ἐκείνῃ μονομιᾶς, ἀνέβηκε καὶ σκορπίστηκε στὸ πρόσωπό της, ὅπου ἀπάντησε ζαρωματιὲς τώρα, ἀντὶ δροσάτα καὶ τριανταφυλλένια μάγουλα ὅπως τότε.

«Πολὺ λυπητερός, ξακολούθησε ὁ καπετὰν Νικόλας, ἦταν κι ὁ ἐρχομός μας. Ὅταν μᾶς ἐβγαζε ὁ ξω ἡ βάρκα μᾶς γνώρισε κάποιος κι ἔτρεξε καὶ τῷπε, καὶ μαζεύτηκε κόσμος πολὺς κάτω στὴν ἀκρογιαλιά, στὸ τελωνεῖο. Ἡ μητέρα μου, ὁ πατέρας μου, τ' ἀδέρφια μου, τὰ ξαδέρφια μου, οἱ φίλοι μου μ' ἀγκάλιαζαν, κρεμιόνταν ἀπάνω μου, μὲ φιλοῦσαν, καὶ στὰ πρόσωπά μας ἀνακατεύονταν τὰ δάκρυα μας. Τὸ ἴδιο καὶ τοὺς ναῦτες οἱ δικοί τους· ὁ μοῦτσος ἔπese μ' ἀναφιλητὰ στὴν ἀγκαλιά τῆς μάνας του, τῆς κυρᾶ Μπίλιως. Οἱ θρηνοὶ ξέσκιζαν τὴν καρδιά ἐκείνων ποὺ δὲν εἶδαν καὶ τοὺς δικούς τους στὴ βάρκα. Ἀρχισαν νὰ τοὺς κλαῖνε καινούργια λύπη· νόμιζαν πὼς τοὺς ἔχασαν ἄλλη μιὰ φορὰ...»

»Ἐγὼ ἄρχισα πάλι ἀπὸ τὴν ἀρχή. Δανείστηκα, ἀγόρασα ἓνα καράβι, μοῦ ἔτυχαν καλοὶ ναῦλοι καὶ σὲ δυὸ χρόνια ἀπόβγαλα τὸ μισὸ χρέος, καὶ τὸν ἴδιο χρόνο στεφανωθήκαμε. Δούλεψα, κέρδησα, ἔκαμα καὶ ἄλλα καράβια, καὶ τώρα βλέπω τριγύρω μου εὐτυχησμένη τὴ γενιά μου. Δοξασμένος ὁ Θεός, ποὺ μ' ἄφησε νὰ ζήσω καὶ νὰ κάμω κι ἐγὼ τὸ χρέος μου στὸν κόσμο!...»

— «Στὴν ὑγειά τους τώρα!...» φώναξε ὁ Σωτήρης, καὶ ὅλοι τσοῦγκρισαν τὰ ποτήρια τους κι εὐχήθηκαν χροῖα πολλὰ στὸν παπποῦ καὶ στὴν κυρούλα!.....

19. Μάτια ποὺ ξέρουν νὰ κοιτάζουν.

Ἐνας δερβίσης περπατοῦσε μόνος του στὴν ἐρήμο. Ἐκεῖ ποὺ πῆγαινε τὸν συναπάντησαν ἑξαφνα δυὸ ἔμποροι. «Χάσατε καμιά καμήλα;» εἶπε στοὺς ἔμπόρους.

— «Ναί, ἀλήθεια» ἀποκρίθηκαν οἱ ἔμποροι.

— «Δὲν ἦταν τυφλὴ ἀπ' τὸ δεξι μάτι καὶ κουτσὴ ἀπὸ τὸ ἀριστερὸ πόδι ;» εἶπε ὁ δερβίσης. *)

— «Ἦταν» ἀποκρίθηκαν οἱ ἔμποροι.

— «Τῆς ἔλειπε κι ἓνα μπροστινὸ δόντι ;»

— «Τῆς ἔλειπε».

— «Δὲν ἦταν φορτωμένη μὲ μέλι ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά καὶ μὲ σιτάρι ἀπὸ τὴν ἄλλη ;»

— «Ναί, ναί» ἀποκρίθηκαν οἱ ἔμποροι. «Κι ἀφοῦ τώρα κοντὰ ἀντάμωσες τὴν καμήλα μας καὶ τὴν κοίταξες ἔτσι προσεκτικὰ, πές μας ποῦ εἶναι ;»

— «Καλοὶ μου ἄνθρωποι, εἶπε ὁ δερβίσης, τὴν καμήλα σας οὔτε τὴν εἶδα οὔτε τὴν ξέρω».

— «Τί εἶν' αὐτὰ ποὺ λές ;» εἶπαν οἱ ἔμποροι μὲ θυμό· «καὶ τὰ χρυσαφικὰ ποὺ εἴχαμε σ' ἓνα σακκούλι τί ἀπώγιναν ;»

— «Οὔτε τὴν καμήλα σας εἶδα, οὔτε τὰ χρυσαφικὰ σας» εἶπε ὁ δερβίσης.

Τότε οἱ ἔμποροι ἔπιασαν τὸ δερβίση καὶ τὸν ἔφεραν στὸν καδῆ **. Αὐτὸς πρόσταξε καὶ τὸν ἔψαξαν, ἀλλὰ τίποτε δὲ βρῆκαν ἀπάνω του.

— «Ψέματα λέει, καὶ εἶναι κλέφτης !» φώναξαν οἱ ἔμποροι.

— «Ἐγὼ δὲ βρίσκω καμιὰ ἀπόδειξη γιὰ νὰ τὸν καταδικάσω γιὰ ψευτιά ἢ κλεψιά».

*) Μουσουλμάνος ἱερωμένος.

**) Δικαστὴς τῶν Μουσουλμάνων.

Τότε γυρνᾷ καὶ λέει τοῦ δερβίση :

«Λὲς πὼς δὲν εἶδες διόλου τὴν καμήλα καὶ ὅμως πρόσεξες πὼς ἦταν καὶ τὰ μάτια της καὶ τὰ πόδια της καὶ τὰ δόντια της καὶ τὸ φόρτωμά της. Αὐτὸ θὰ πῇ πὼς εἶσαι μάγος καὶ τοὺς μάγους ὁ νόμος λέει νὰ τοὺς τιμωροῦμε».

Ὁ δερβίσης γέλασε καὶ μὲ φωνὴ ἡσυχῇ εἶπε στὸ δικαστήριον.

«Πολὺ ἀστείαι μοῦ φαίνονται ὅσα λέτε καὶ ὅσα σκέφτεστε νὰ κάμετε. Πρέπει ὅμως καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος νὰ τὸ πῶ, πὼς ἡ ὑποψία σας γιὰ μένα ἔχει τὸ λόγο της. Εἶμαι, βλέπετε, πολὺ γέρος, ἔζησα πολὺ καὶ μονάχος καὶ βρῆκα εὐκαιρία νὰ γυμνάσω, καὶ ἐδῶ στὴν ἔρημον ἀκόμη, τὰ μάτια μου νὰ κοιτάζουν. Ἀκοῦστε πὼς ξέρω ὅ,τι σᾶς εἶπα γιὰ τὴν καμήλα σας.

»Στὸ δρόμον ποὺ πῆγαινα, στὴν ἀρχὴ εἶδα πατήματα καμήλας καὶ ἀνθρώπων, καὶ ὕστερα μονάχα καμήλας, καὶ κατάλαβα πὼς ἡ καμήλα ἔφυγε μακριὰ ἀπ' τὰ φεντικά της. Ἐνοιωσα πὼς ἡ καμήλα εἶχε ἓνα μάτι, γιὰτὶ πρόσεξα πὼς ἔκοβε τὸ χορτάρι μόνο ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ τοῦ δρόμου· καὶ πὼς ἦταν κουτσὴ στὸ ἀριστερὸ πόδι ἀπὸ τὸ ἀδύνατον πάτημα αὐτοῦ τοῦ ποδιοῦ πάνω στὸν ἄμμο. Σκέφτηκα πὼς τῆς ἔλειπε ἓνα δόντι γιὰτὶ πρόσεξα στὸ χόρτο ποὺ ἔκοβε στὸ δρόμον περπατῶντας, ὅτι στὴ μέση ἔμενε πάντα μιὰ φουντίτσα ἀπείραχτη. Ὅσο γιὰ τὸ φόρτωμα τῆς καμήλας σας ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ μὲ πληροφορήσαν τὰ μερμήγκια πὼς ἦταν σιτάρι, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο οἱ μύγες πὼς ἦταν μέλι».

—«Γεῖά σου, δερβίση, εἶπε ὁ καδῆς. Ἐχεις μάτια ποὺ ξέρουν νὰ κοιτάζουν. Εἶσαι ἐλεύτερος. Πῆγαινε στὸ καλόν».

20. Ὁ Ζώης Καπλάνης.

Μιάμιση ὥρα μακριὰ ἀπ' τὰ Γιάννινα, δυτικά, ἀπλώνεται μιὰ χαριτωμένη σειρὰ ἀπὸ ψηλώματα, γεμάτη ἀπὸ σκόρπια χωριουδάκια κάτωσπρα. Πιὸ βορινά, σ' ἓνα πολὺ ὁμορφο ψηλὸ πλάτωμα βρίσκονται τὰ Γραμμενοχώρια, ὀλόασπρα κι αὐτά, ὅχι γιατί εἶναι ἀσβεστωμένα, ἀλλὰ γιατί τᾶχουν χτισμένα μὲ πέτρες ἄσπρες, κι οἱ σκεπὲς τους εἶναι τὸ ἴδιο σκεπασμένες μὲ πλάκες ἄσπρες.

Τὸ χῶμα εἶναι κοκκινωπὸ, καὶ μονάχα τὴν ἀνοιξὴ πρασινίζει καὶ τὸ θέρος χρυσοκιτρινίζει.

Πάνω σὲ μιὰ πανόμορφη βουνοπλαγιά βρίσκεται τὸ Γραμμένο· γραμμένο λέει ὁ λαός, τὸ πολὺ ὁμορφο, ποὺ εἶναι σὰ ζωγραφιστό, (π. χ. τὰ φρύδια τὰ γραμμένα) καὶ τέτοιο εἶναι στάλήθεια τὸ Γραμμένο, ποὺ ἀπὸ τὸ ψήλωμά του, μὲ τὸν ἀνοιχτὸ ὀλόγυρο ὀρίζοντα, φαίνεται σὰν ἀφέντης ὅλων τῶν ἄλλων χωριῶν ποὺ τὸ προσκυνοῦν.

Στὸ ὁμορφο Γραμμένο, γεννήθηκε ὁ πατέρας καὶ στὴν Τζιουντίλα, ἓνα ἄλλο χωριουδάκι, γεννήθηκε ἡ μητέρα ἑνὸς παιδιοῦ, ποὺ ἦρθε στὸν κόσμον πολὺ δυστυχισμένο. Καὶ ὅμως σὰ μεγάλωσε δὲ σκέφτηκε παρὰ πῶς νὰ κἀν καλὸ στοὺς ἄλλους.

Αὐτὸ τὸ πολὺ φτωχὸ παιδὶ ποὺ ἔγινε εὐεργέτης τῆς πατρίδας του εἶναι ὁ Ζώης Καπλάνης.

Γεννήθηκε στὸ Γραμμένο στὰ 1736. Ἦταν μωρὸ στὴν κούνια ὅταν ὀρφάνεψε ἀπὸ μητέρα. Ὁ πατέρας του, ξαναπαντρεύτηκε· μὰ ὕστερ' ἀπὸ λίγα χρόνια πέθανε καὶ

αὐτὸς κι ὁ Ζώης ἔμεινε πεντάρφανος. Ἡ μητρυιά του ἦταν ἀπὸ τίς ἄπονες κι ἄσπλαχνες ἐκεῖνες γυναῖκες ποὺ βασανίζουν τὰ ὀρφανὰ καὶ τὰ βρίζουν: «ξένη γέννα».

Μάνας φιλὶ καὶ μάνας χὰδι δὲν ἔνιωσε ὁ κακόμοιρος ὁ Ζώης. Εἶχαν καὶ μεγάλη φτώχεια, κι ὁ Ζώης ἀναγκάστηκε ἀπὸ μικρὸ ἀγοράκι νὰ δουλεύη γιὰ νὰ θρέφῃ τὴ μητρυιά του. Ἕνας γείτονας εἶχε ἓνα γαϊδούρι, τὸ ἔπαιρνε ὁ μικρὸς Ζώης, πῆγαινε στὸ δάσος ποὺ τὸ λένε *Μεγαλόγγο*, ἔκοβε ξύλα, ξεφυχοῦσε στὸ δάσος καὶ τὴν ἄλλη μέρα τὰ πῆγαινε στὰ Γιάννινα καὶ τὰ πουλοῦσε. Ἡ κουραστικὴ δουλειὰ τοῦ παιδιοῦ λογαριάζονταν ἴσα μὲ τοῦ γαϊδάρου, γιὰτὶ τὸ κέρδος τὸ μοίραζαν σὲ δυό, καὶ τὸ ἓνα τὸ ἔπαιρνε τὸ ἀφεντικὸ τοῦ γαϊδάρου καὶ τ' ἄλλο ὁ Ζώης.

Μὰ δὲν ἦταν προκοπὴ ἀπὸ τέτοια δουλειά· ἡ μητρυιά δὲ χόρταινε ψωμί καὶ ξεθύμαινε στὸ Ζῶη. Τὸν ἔδερνε συχνά· κι ἓνα σαββατόβραδο, τὴν παραμονὴ τῆς Κυριακῆς τῆς Ὁρθοδοξίας—αὐτὴ τὴν ἡμέρα δὲν τὴν ξέχασε στὴ ζωὴ του ὁ Ζώης—ἀφοῦ τὸν ἔδειρε ἀκόμη πιὸ σκληρά, τὸν ἔδιωξε ἀπὸ τὸ σπίτι, καὶ τοῦ εἶπε νὰ μὴν ξαναπατήσῃ.

Ποῦ νὰ πάῃ τὸ κατατρεγμένο καὶ διωγμένο ὀρφανό, τὸ ριγμένο ἀπ' τὴ φωλιά του ἀπροστάτευτο πουλάκι;

Τράβηξε πρὸς τὰ Γιάννινα. Ἦταν σούρουπο κι ἄρχισαν ν' ἀνάβουν τὰ φῶτα. Τὸ παιδὶ μπῆκε σ' ἓνα χάνι.

«Τί θέλεις ἐδῶ;» τὸν ρωτᾷ ἄγρια ὁ ἄνθρωπος τοῦ χαλιοῦ.

—«Νὰ περάσω τὴ νύχτα σὲ μιὰ κόχῃ, στὸ στάβλο μὲ τὰ ζῶα· εἶμαι ὀρφανό, ἔρημο...»

—«Ὅξω!» τοῦ φωνάζει μὲ θυμὸ ὁ ἄπονος ξενοδόχος κι ἦταν ἔτοιμος νὰ τὸ κλωτσήσῃ.

Τὸ παιδί, δεύτερη φορὰ διωγμένο, ἔφυγε φοβισμένο.

Εἶχε πιά νυχτώσει. Στους δρόμους ἦταν ἡσυχία. Τὸ παιδί εἶδε μπροστά του ἓνα ἀρχοντόσπιτο, ποὺ τὴ μεγάλη πόρτα του τὴ σκέπαζε μιὰ μικρὴ σκεπή. Ἐκεῖ πῆγε καὶ στριμώχτηκε νὰ περάσῃ τὴ νύχτα. Μὲ τὴν ἀθῶα πληγωμένη ψυχὴ του ἔκαμε τὴν προσευχὴ του στὸ Θεὸ κι ἀποφάσισε νὰ ἀποκοιμηθῇ. Μὰ ποῦ ὕπνος! Ἀπὸ τὸ πρῶι δὲν εἶχε βάλει τίποτε στὸ στόμα του καὶ πεινοῦσε πολὺ. Ἦταν καὶ κρύο καὶ φουσοῦσε... Δὲν μπόρεσε νὰ κλείσῃ μάτι. Κάπου κάπου συλλογιζόταν τὴ μοῖρα του, ἔβλεπε τὸν ἑαυτὸ του χωρὶς κανένα βοηθὸ στὸν κόσμον, χωρὶς ἐλπίδα, τὸ ἔπιανε τὸ παράπονον κι ἔκλαιε σιωπηλά. Ἔτσι πέρασε ὅλη τὴ νύχτα καὶ μονάχα κατὰ τα χαράματα, ἀποκαμωμένο, βυθίστηκε σὲ βαθὺ ὕπνον.

Ἡ μέρα ποὺ ξημέρωνε ἦταν ἡ Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας. Τὸ πλούσιον ἀφεντικὸ τοῦ σπιτιοῦ, κατέβηκε νὰ πάῃ στὴν ἐκκλησίαν. Σκουντώντας τὴν πόρτα γιὰ ν' ἀνοίξῃ νιώθει ἓνα ἐμπόδιον· σκύβει τὸ κεφάλι του καὶ βλέπει κάτι σὰ δέμα μπροστὰ στὴν πόρτα του· τὸ ἐμπόδιον ἐκεῖνο ἦταν ἓνα ἀνθρώπινον κουρέλι, ἦταν ὁ Ζώης...

Τὸ παιδί τινάχτηκε ἀπάνω τρομαγμένο· λίγα λεπτὰ τὸ ἀφεντικὸ καὶ ὁ Ζώης κοιτάχτηκαν ἄφωνοι ἀπὸ ἔκπληξιν. Στὸ τέλος τοῦ λέει τ' ἀφεντικὸ :

« Πῶς βρέθηκες ἐδῶ, παιδί μου ; »

Ὁ τόνος τῆς φωνῆς ἐδῶ δὲν ἦταν σκληρὸς σὰν τοῦ ἀνθρώπου τοῦ χανιοῦ. Ἦταν πονετικός· τὸ παιδί τὸ νιώθει καὶ λέει τὸν πόνον του.

Ὁ πλούσιος συγκινήθηκε· βλέποντάς το τόσο γλωμό,

βασανισμένο, καὶ τόσο κακοντυμένο, νὰ τρέμη, φώναξε τοὺς ὑπηρέτες, διάταξε νὰ περιμαζέψουν τὸ ἔρημο, νὰ τοῦ δώσουν νὰ φάη, νὰ τὸ ντύσουν, κι ὕστερα κίνησε σὰν ἀληθινὸς χριστιανὸς γιὰ τὴν ἐκκλησία.

Ὅταν γύρισε φώναξε τὸ παιδί καί, μὲ τρόπο γλυκό, τὸ ρώτησε γι' ἄλλες λεπτομέρειες. Ὁ Ζῶης ἀπαντοῦσε μὲ θάρρος, καὶ φαινόταν ἔξυπνο παιδί.

« Ἀφοῦ σ' ἔστειλε ὁ Θεὸς στὸ σπίτι μου, τοῦ λέει στὸ τέλος, θὰ μείνης ἐδῶ. Ἡ δουλειά σου θά'ναι νὰ βοηθᾷς τὸ μάγειρα· μὰ ἂν σὲ στέλλουν καὶ γιὰ κανένα θέλημα στὴν ἀγορά, θὰ πηγαίνης ».

Ὁ πονόψυχος αὐτὸς Γιαννιώτης ἄρχοντας λεγόταν Παναγιώτης Χατζῆ-Νίκου.

Μὲ τί εὐγνωμοσύνη πῆρε τὸ ἔρημο παιδί τὸ χέρι τοῦ εὐεργέτη του καὶ τὸ φίλησε καὶ μὲ τί προθυμία ἔκανε ὅλες τίς δουλειές !

Μὰ εἶχε ἓνα μεγάλο κρυφὸν καημό· ἤθελε νὰ μάθῃ γράμματα. Τὰ βράδια, μετὰ τὸ δεῖπνο, δὲν εἶχε πιά δουλειά· κι ὅταν ἀποτραβιόταν στὴν καμαρούλα του, ποὺ ἦταν κοντὰ στὸ μαγειρεῖο ἔλεγε μὲ τὸ νοῦ του :

« Νὰ ὦρα γιὰ διάβασμα καὶ γιὰ γράψιμο ».

Ὁ κὺρ Παναγιώτης Χατζῆ-Νίκου ἦταν ἔμπορος γουναρικῶν. Ὅταν οἱ ἀγοραστὲς ἀγόραζαν γοῦνες ἀπὸ τὸ μεγάλο κατάστημα, κάποτε ἔδιναν τὸ δέμα τοῦ Ζῶη νὰ τὸ πάη στὰ σπίτια τους κι αὐτοὶ ἔδιναν κάποιο δῶρο στὸ μικρὸ ὑπηρέτη. Ἀμα εἶδε στὰ χέρια του λίγα λεφτὰ ὁ Ζῶης, ἀμέσως σκέφτηκε τὰ γράμματα. Ἀγόρασε μιὰ φυλλάδα ποὺ εἶχε μέσα τὸ Χριστὸ καὶ τὴν Παναγία, καὶ στὴν

ἀρχὴ τὸ: *Σταυρὲ βοήθῃ με*, μ' ἓνα δάσκαλο καλόγηρο καὶ παιδιὰ μὲ ράσα, ἀγόρασε καὶ χαρτί καὶ πέννα· καὶ τὴ νύχτα, στὴ μοναξιά, ἐνῶ ὅλο τὸ σπῆτι ἦταν βυθισμένο στὴ σιωπῇ καὶ στὸν ὕπνο, ὁ Ζῶης σκυμμένος πάνω στὴ φυλλάδα ἢ στὸ χαρτί, διάβαζε ἢ ἔγραφε, καὶ κοπίαζε καὶ παιδευόταν νὰ μάθῃ—ἄχ! μὲ πόση δυσκολία καὶ μὲ τί λαχτάρα—γράμματα μόνος του.

Μιὰ νύχτα ποὺ ὁ Χατζῆ-Νίκου εἶχε ἀϋπνία, προχώρησε πρὸς τὸ μαγειρείο, καὶ εἶδε φῶς στὴν καμαρούλα. «Τί τρέχει;» σκέφτηκε ἀνήσυχος· καὶ χτύπησε τὴν πόρτα νὰ μπῇ. Τὸ φῶς ἔσβησε μονομιᾶς· ἡσυχία. Φωνάζει τὸ ἀφεντικό· καμιὰ ἀπάντησι· τότε, θυμωμένος διατάζει ν' ἀνοίξῃ ἡ πόρτα· ἀνοίγει, καὶ μὲ δάκρυα στὰ μάτια ὁ Ζῶης πέφτει στὰ πόδια τοῦ ἀφεντικοῦ του καὶ τοῦ ἱερολογιέται πὼς αὐτὸς εἶχε τὸ καντήλι ἀναμμένο, γιὰ νὰ διαβάζῃ, νὰ μάθῃ γράμματα...

«Καλά, τοῦ εἶπε τ' ἀφεντικό, δὲν πειράζει· μόνο ἔπρεπε νὰ τὸ ξέρω». Ἐκαμε πὼς θύμωσε, μὰ δὲ θύμωσε· τὸ φέρσιμο τοῦ παιδιοῦ τὸν συγκίνησε, καὶ τὴν ἄλλῃ μέρα, τὸ πρωί, φωνάζει τὸ Ζῶη στὸ γραφεῖο του καὶ τοῦ λέει:

«Ζῶη, ἀπὸ σήμερα δὲν εἶναι ἀνάγκη πιά νὰ κάνῃς τίς χοντροδουλειὰς τοῦ μαγειριοῦ. Ἀπὸ σήμερα δουλειά σου εἶναι νὰ φροντίξῃς γιὰ τὰ ψώνια τοῦ σπιτιοῦ. Τίς ἄλλες ὥρες θὰ εἶσαι στὸ κατάστημα· θὰ ἔχῃς ἐκεῖ ὑπερρεσία καὶ θᾶχῃς καιρὸ νὰ διαβάζῃς καὶ νὰ γράφῃς».

Ἐκεῖνα τὰ χρόνια τὸ ἐμπόριο τῶν γουναρικῶν ἔδινε μεγάλα κέρδη· πλούσιοι καὶ φτωχοί, ἄντρες καὶ γυναῖκες φοροῦσαν τότε γούνες, ἄλλοι φτηνές, ἄλλοι ἀκριβὲς καὶ

πολύτιμες. Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς ράφτες πού εἶχε στὸ κατάστημα ὁ Χατζῆ-Νίκου, ἔδινε δουλειὰ καὶ στὰ σπίτια, σὲ νοικοκυρές. Αὐτὴν τὴν ὑπηρεσία τὴν ἔδωκε τώρα στὸ Ζώη τ' ἀφεντικό του.

Ὁ Ζώης φρόντιζε νὰ μοιράζῃ κάθε Δευτέρα πρὸς τις γυναῖκες πὺν δούλευαν στὰ σπίτια τους τις γοῦνες πὺν ἦταν γιὰ ράψιμο, καὶ κάθε Σάββατο βράδι νὰ τις παραλαβαῖν ραμμένες, πληρώνοντας τὴν ἀξία τῆς δουλειᾶς καὶ κρατῶντας ταχτικούς λογαριασμούς γιὰ ὅλα.

Τὴ δουλειὰ αὐτὴ τὴν ἔκανε μὲ τέτοια προθυμία, μὲ τέτοια ὀρεξὴ, μὲ τέτοια τάξη, πὺν ὁ Χατζῆ-Νίκου τὸ εἶχε κρυφὴ χαρὰ πὺς εἶχε τέτοιον ξεχωριστὸ ὑπάλληλο στὴν ὑπηρεσία του.

Ὁ Ζώης βλέποντας ἐμπρὸς του κάθε μέρα νὰ ράβουν γοῦνες, ἐξετάζοντας καὶ προσέχοντας ὁλοένα τὸ ράψιμο, θέλησε νὰ δοκιμάσῃ ἂν κι αὐτὸς μποροῦσε νὰ ράψῃ. Ἐρραψε μιὰ, τὴν πέρασε μαζὶ μὲ τις ἄλλες, κανένας δὲν ἔνιωσε τὴ διαφορὰ. Μπορεῖ νὰ μὴν εἶχε καὶ διαφορὰ καὶ νὰ ἦταν κι ἐκεῖνη ἢ γούνα καλορραμμένη σὰν τις ἄλλες.

Ἦταν ὅμως δικό του τὸ ἀντίτιμο τῆς ἐργασίας· τὸ εἶχε κερδήσει μὲ τὸν κόπο του.

Ἀγόρασε τώρα ἓνα *Φτώχη* (Ὁκτώηχο), τὸ βιβλίο πὺν ἐρχόταν μετὰ τὴ φυλλάδα πὺν εἶχε τελειώσει· ἀγόρασε καὶ μιὰ Ἀριθμητικὴ· ἀγόρασε ὅμως καὶ κάτι ἄλλο : κεριά, σπερματσέτα.

— «Νὰ διαβάζω καὶ νὰ γράφω καὶ κάποτε νὰ ράβω εἶναι δική μου δουλειὰ· δὲν εἶναι δικιο ὅμως γι' αὐτὰ νὰ ξεοδεύω τὸ λάδι τ' ἀφεντικοῦ μου,» εἶπε μὲ τὸ νοῦ του.

Κι ἐνῶ ὅλοι στὰ ἀρχοντικὸ τοῦ Χατζῆ-Νίκου κοιμόνταν, ὁ Ζώης, μονάχος, ἔγραφε, διάβαζε, ἔκανε λογαριασμούς, μὰ ἔρραβε καὶ καμιὰ γούνα γιὰ νὰ βγάξη ὅ,τι τοῦ χρειαζόταν γιὰ βιβλία, πέννες, χαρτιά καὶ κεριά.

Μιὰ νύχτα κάνοντας τὸ γύρο τοῦ σπιτιοῦ ὁ Χατζῆ-Νίκου εἶδε φῶς στὴν κάμαρα τοῦ Ζώη πάλι, καὶ χτύπησε νὰ τοῦ ἀνοίξη. Τώρα ὅμως δὲν ἔσβησε τὸ φῶς ὁ Ζώης ἄνοιξε τὴ θύρα ἀμέσως, καὶ τοῦ λέει μὲ θάρρος.

«Ἄφεντικέ, δουλεύω μὲ δικό μου φῶς», καὶ τοῦ ἔδειξε τὰ κεριά πὺν εἶχε ἀγοράσει. Ὁ γουναρέμπορος συγκινήθηκε πολὺ καὶ τοῦ λέει μισοθυμωμένα τάχα :

— «Καλά· καλά· ἀπὸ αὐριο δὲν ἔχεις νὰ κάμης πιά καμιὰ δουλειὰ τοῦ σπιτιοῦ· θ' ἀφοσιωθῇς στὸ μαγαζί· θὰ δουλεύης ἐλεύτερα, ὅπως θέλεις· ἀπὸ αὐριο θὰ ἔχης καὶ μιστὸ ἀνάλογο μὲ τὴν ἀξία σου, μὲ τὸ ζῆλο σου καὶ μὲ τὴν προκοπή σου!»

Μόνο στὶς ἐγωιστικὲς καρδιὲς δὲ φυτρώνει ἡ εὐγνωμοσύνη. Οἱ εὐγενικὲς ψυχὲς ποτὲ δὲν ξεχνοῦν τὴ χάρη πὺν τίς ἔκαμαν. Ὁ Ζώης ἦταν εὐγενικὰ ψυχὴ. Μὲ πιδὸ πολὺ προσπάθεια λοιπὸν ἀφοσιώθηκε στὴν ἐργασία τοῦ εὐεργέτη του. Ἐξυπνος κι ἐργατικὸς ὅπως ἦταν ἔμαθε στὴν ἐντέλεια τὸ ἐμπόριο τῆς γουναρικῆς· μελετοῦσε, μάθαινε κάθε τι πὺν τοῦ χρειαζόταν γιὰ τὸ ἐμπόριο.

Ἐκεῖνα τὰ χρόνια γινόταν μιὰ ἐμποροπανήγυρη στὴν Καστοριά τῆς Μακεδονίας. Ὡς τότε ὁ Χατζῆ-Νίκου ἔστειλνε ἀντιπρόσωπό του ἓνα γέρο ὑπάλληλο, πὺν τὸν εἶχε ἀπὸ καιρὸ στὴ δουλειά του. Τώρα ἔστειλε μαζί του καὶ τὸ Ζώη Καπλάνη. Τί διαφορὰ ἀπὸ τίς ἄλλες χρονιές. Ἦρθαν νέοι πελάτες· ἔγιναν καινούργιες ἀγοραπωλησιές. Μεγάλα ἦταν τὰ

κέρδη τοῦ Χατζῆ-Νίκου πὺν ἤξερε νὰ ἐκτιμᾷ τὴν ἀφοσίωση, καὶ ἔδωκε, μόνος του, ἓνα μέρος ἀπὸ τὰ κέρδη στὸν πιστό του Ζῶη.

Οἱ δουλιές τοῦ Χατζῆ-Νίκου προόδευαν ὀλοένα. Κι αὐτὸς καὶ ὁ Ζῶης ἔνοιωθαν πὼς τὰ Γιάννινα ἦταν πιά στενὸ μέρος γιὰ ἐμπόριο. Ἔτσι τὰποφάσισαν νὰ φύγουν ἀπὸ τὴν Ἡπειρο, ὅπως τὸ συνηθίζουν οἱ Ἡπειρώτες, καὶ νὰ πᾶνε στὴ Βλαχία, στὸ Βουκουρέστι.

«Ζῶη, τοῦ λέει, ὁ Χατζῆ-Νίκου ὅταν ἔφτασαν ἐκεῖ· τώρα ἔχεις κάμποσα κεφάλαια, κερδισμένα μὲ τὴν τιμὴ σου καὶ τὴ δούλεψή σο· ἀλλὰ τὸ μεγαλύτερο κεφάλαιό σου εἶναι ἡ δραστηριότητά καὶ ἡ μεγάλη τιμιότητά σου. Ἀπὸ σήμερα θὰ εἶσαι σύντροφος στὰ κέρδη».

Ὁ Ζῶης πῆρε τὸ χέρι τοῦ προστάτη του νὰ τὸ φιλήσῃ· ἀλλὰ αὐτὸς δὲν τὸν ἄφησε· τοῦ ἔσφιξε μόνον τὸ δικό του χέρι, σὰν νὰ ἠθέλε νὰ πῇ πὼς ἀπὸ δῶ καὶ πέρα ἦταν σχεδὸν ἴσοι, στὰ κέρδη καὶ σὲ ὅλα.

Ὁ Χατζῆ-Νίκου ἐγκαταστάθηκε στὸ Βουκουρέστι. Ὁ Ζῶης ἄρχισε ἐμπορικὰ ταξίδια· ἀγόραζε, πουλοῦσε πάντα μὲ ὠφέλεια· πῆγε στὴ Ρωσσία, στὴ Λειψία τῆς Γερμανίας, πὺν γίνεται μεγάλο ἐμπόριο γουναρικῶν, στὴ Βιέννη, ὅστερα γύρισε πίσω στὴ Ρωσσία· ἔκανε περιοδεῖες· ὅστερα ἐγκαταστάθηκε στὴ Μόσχα. Στὸ τέλος ξαναγύρισε στὸ Βουκουρέστι, καὶ παράδωσε στὸ Χατζῆ-Νίκου καταλεπτῶς τοὺς λογαριασμούς. Σὲ κάθε ἐπιχείρηση φαινόταν ἡ ἐμπορικὴ ἐξυπνάδα καὶ ἡ τιμιότητα τοῦ Ζῶη. Μεγάλα κέρδη ἔφερε στὴν ἐταιρεία ὁ Ζῶης, κι ὅταν ὁ Χατζῆ-Νίκου θέλησε νὰ τὸν εὐχαριστήσῃ, γιὰτὶ μὲ τὴν ἱκανότητά καὶ τὴν ἀφοσίωσή του τριπλασίασε τὴν περιουσία του, ὁ

Ζώης, ὁ ἄντρας Ζώης, ὁ ἔμπορος, πῆρε τὸ χέρι τοῦ ἄλλοτε ἀφεντικοῦ του καὶ τοῦ εἶπε μὲ δάκρυα:

«Θυμᾶσαι τὸ ἀνθρώπινο κουρέλι πού βρῆκες χρόνια τώρα, μιὰ Κυριακὴ πρωὶ μπροστὰ στὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ σου; Ἦταν πεινασμένο κι ἔτρεμε ἀπὸ τὸ κρύο· ἦταν διωγμένο κι ἦταν ἔρημο στὸν κόσμο. Ἐσὺ ἄπλωσες τὸ χέρι σου καὶ γλύτωσες τὸ δυστυχισμένο πού χανόταν. Καὶ βρῆκα ψωμὶ κοντά σου, καὶ τὸ καλύτερο βρῆκα ἄσυλο. Σὺ στάθηκες ὁ προστάτης μου κι ὁ δάσκαλός μου· ἡ καλωσύνη σου καὶ τὸ καλὸ σου παράδειγμα μ' ἔκαμαν ὅ,τι εἶμαι. Ὅ,τι εἶμαι τὸ χρωστῶ σὲ σένα. Ὅ,τι ἔχω ἀπὸ σένα τὸ ἀπόκτησα. Σοῦ φάνηκα πιστός, σοῦ ἔδειξα ἀγάπη καὶ ἀφοσίωση; Ὡς κι ὁ σκύλος νοιώθει τὴν καλωσύνη πού τοῦ κάνουν, τὴ θυμᾶται καὶ δείχνει τὴν εὐγνωμοσύνη του. Πῶς μπορούσα ἐγὼ νὰ φανῶ χειρότερος ἀπὸ σκύλο;»

Τὰ λόγια αὐτὰ συγκίνησαν βαθειὰ τὸ Χατζῆ-Νίκου, ἔκλαιε, καὶ σηκώθηκε κι ἀγκάλιασε τὸ Ζώη, ψιθυρίζοντας «παιδί μου, παιδί μου, νᾶχης τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ».

Τὴν ἄλλη μέρα, ἀφοῦ σηκώθηκαν ἀπὸ τὸ τραπέζι, λέει ὁ γουναρέμπορος στὸ Ζώη:

«Ζώη, ἦρθε ἡ ὥρα νὰ μιλήσωμε σοβαρὰ γιὰ τὶς δουλειές μας».

— «Οἱ δουλειές μας πᾶνε λαμπρά», εἶπε ὁ Ζώης.

— «Ναί, μὰ ὄχι καὶ γώ. Στοχάσου Ζώη, ὅταν πρωτομπῆκες στὸ σπίτι μου, σὺ ἦσουν παιδάκι κι ἐγὼ ἤμουν ἄντρας. Μὰ ἐγὼ γέρασα, παιδί μου· τὰ μαλλιά μου εἶναι καιρὸς πού ἄσπρισαν· τὰ πόδια δὲ βαστοῦν· τὰ χέρια μισοτρέμουν· τὰ μάτια κουράστηκαν· κοντεύω τὰ ὀγδόντα, δὲν μπορῶ πιά νὰ δουλέψω, Ζώη μου, καί...»

Ὁ Χατζή - Νίκου στάθηκε, κοιτάζοντας τὸ Ζώη.

— Καί; . . . ρώτησε ἀνυπόμονα ὁ Ζώης.

— «Εἶναι ἀνάγκη νὰ διαλύσωμε τὴ συντροφιά μας. Μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ, μὲ τὴ δουλειά μου καὶ μὲ τὴ δουλειά σου, ἔχω τὸ δικό μου· μπορῶ νὰ ζήσω ξένοιαστος ὅσα χρόνια μοῦ μένουν· δὲν εἶμαι πιά γιὰ δουλειά· ἀνάγκη νὰ ξεκουραστῶ».

Ὁ Ζώης στὴν ἀρχὴ δὲν τὸ δέχτηκε.

«Δουλεύω ἐγὼ καὶ γιὰ τοὺς δυὸ μας» εἶπε· θὰ βάλω διπλὸ κόπο, τέλειωσε!»

— «Σὺ πάντα μιλαῖς γνωστικά· σκέψου καλὰ· μπορεῖς νὰ γίνης δυὸ κομμάτια, νᾶσαι ὁ μισὸς στὸ Βουκουρέστι κι ὁ ἄλλος μισὸς στὴ Μόσχα; Τὸ κατάστημα δῶ θέλει τὸν ἄνθρωπό του καὶ μένα τὸ κορμὶ καὶ τὸ μυαλό μου μὲ φωνάζουν: «φτάνει πιά!»

Μὲ τὰ πολλὰ ὁ Ζώης πείστηκε, καὶ διάλυσαν τὴ συντροφιά.

Δὲν εἶχε πιά δουλειά στὸ Βουκουρέστι, γι' αὐτὸ ἀποχαιρέτησε τὸν ἀσπρομάλλη προστάτη του σὰ γιὸς τὸν πατέρα του, ἔφυγε κι ἀποκαταστάθηκε ὀριστικὰ στὴ Μόσχα· ἦταν ἐκεῖ ἓνα μετόχι ἐλληνικοῦ μοναστηριοῦ, τοῦ Ἀγίου Νικολάου. Νοίκιασε μιὰ κατοικία καὶ ξακολούθησε τὸ ἐμπόριό του γιὰ δικό του λογαριασμό.

Ὁ Ζώης μὲ τὴ μεγάλη τάξη ποὺ εἶχε στὶς ληψοδοσίες του, μὲ τὴ δικαιοσύνη καὶ τὴν τιμιότητά του ἀπόχτησε μεγάλη ὑπόληψη στὴν ἀγορὰ τῆς Μόσχας καὶ σὲ ἄλλες ἐμπορικὲς πόλεις. Ἔκανε λαμπρὲς δουλειές· κι ἡ κάσση του ὀλοένα γέμιζε.

Εἶχε κάμει περιουσία· ἦταν πλούσιος. Μὰ περνοῦσαν καὶ τὰ χρόνια· δὲν ἦταν πιά νέος.

Μιά μέρα, ἐκεῖ πού ἔκανε περίπατο μονάχος σ' ἓνα ἐξοχικὸ μέρος τῆς Μόσχας, μιλῶντας μὲ τὸν ἑαυτό του, ὅπως συνήθιζε, εἶπε:

«Ζώη, χρόνια καὶ χρόνια ἐσὺ τὸ ἄστεγο παιδί παι-
δεύτηκες καὶ βασανίστηκες νὰ κερδήσης λεφτά· καὶ κέρ-
δησες ἀρκετά. Δὲ μοῦ λές, σκέφτηκες τί θὰ τὰ κάμης
αὐτὰ τὰ λεφτά; Γιατί τὰ μάζεψες; Οἰκογένεια δὲν ἔχεις.
Ποῦ θὰ τ' ἀφήσης; Δὲ θὰ τὰ θάψουν βέβαια μαζί σου
στὸ μνῆμα σου!...»

Κι ἔμεινε συλλογισμένος· ἦταν ἓνα πρόβλημα μπρο-
στά του πού δὲ μποροῦσε νὰ εὔρη ἀμέσως τὴ λύση του.

Λένε γιὰ τὸν Κίμωνα, τὸ γιὸ τοῦ Μιλτιάδη, πὼς ὅταν
ἔκαμε μεγάλα πλούτη ἀπὸ τὰ λάφυρα τῶν Περσῶν, θυ-
μήθηκε τὴ φτώχεια πού πέρασε μικρός. Θυμήθηκε πού
κάποτε τοῦλειψε καὶ τὸ ψωμί ὅταν ὁ δοξασμένος πατέ-
ρας του ἦταν κλεισμένος στὴ φυλακή. Κι ἅμα ἔγινε πλού-
σιος, φόρτωνε τοὺς δούλους του φορέματα καὶ τὰ μοίραζε
στοὺς φτωχοὺς πού ἀπαντοῦσε στοὺς δρόμους, κι ἄνοιγε
τοὺς κήπους του νὰ μπαίνουν ἐλεύτερα οἱ πολῖτες καὶ πρὸ
πάντων τὰ παιδιά νὰ τρῶνε ὀπωρικά.

Ἡ ψυχὴ τοῦ Ζώη εἶχε κάποια ὁμοιότητα μὲ τὴν ψυχὴ
τοῦ Κίμωνα. Τὸ διωγμένο παιδί τοῦ Γραμμένου πού ἔγινε
ἔμπορος γουναρικῶν στὴ Μόσχα, χωρὶς νὰ τὸ φαντάζεται
σκέφτηκε ὅπως ὁ δοξασμένος νικητῆς τῆς Μυκάλης.

Θυμήθηκε τὰ βασανισμένα χρόνια πού πέρασε παιδί.

θυμήθηκε τὴ λαχτάρα ποὺ εἶχε γιὰ τὰ γράμματα καὶ πὼς ἔμαθε μόνος του κρυφοδιαβάζοντας τὴν "Αλφα βῆτα, καὶ εἶπε, δίνοντας τὴ λύση στὸ πρόβλημα :

«Τὰ λεφτὰ ποὺ μάζεψα θὰ τὰ δώσω γιὰ τὴν ὀρφάνια, γιὰ τὴν πεῖνα, γιὰ τὴ γδύμνια, καὶ γιὰ τὰ γράμματα· θὰ κάμω σχολεῖα στὸν τόπο μου, ν' ἀνοίξω τὰ μάτια τῶν συμπατριωτῶν μου, νὰ φωτίσω τὸ μυαλό τους.

· Ἀπὸ τὴ στιγμή ἐκείνη ἦταν πιά ἡσυχος, ἤξερε τί ἠθελε. ἔκαμε τὸ σχέδιό του· κι' ἀποφάσισε νὰ τὸ ἐφαρμόσῃ πέρα ὡς πέρα.

Μὰ ποῦ νὰ τὸν ἀφήσουν ἡσυχο οἱ ἄλλοι ; Μυρίστηκαν πὼς ἐκεῖ ἦταν «παράς», καὶ πρόβαλαν ξαδέρφια καὶ ξαδέρφες, μ' ἀνοιγμένο χέρι ζητῶντας ὑποστήριξη καὶ βοήθεια. Αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους οὔτε τοὺς ἤξερε ὁ Ζῶης, οὔτε τοὺς εἶδε ποτέ του, οὔτε τὸν θυμήθηκαν ποτέ τους· καὶ τώρα ἠθελαν ν' ἀνοίξῃ τὴν κάσα του, νὰ τοὺς μοιράσῃ τὸ βιό του. . .

Ὁ Ζῶης ἦταν πολὺ γνωστικός καὶ δὲ μπορούσε νὰ τὸ κάμῃ αὐτό. Ἐλεγε μὲ τὸ νοῦ του : «Δικὰ μου εἶνε τὰ λεφτὰ μου; Ὁχι, εἶναι τῆς ὀρφάνιας, τῆς πεῖνας, τῆς γδύμνιας, τῆς ἀγραμματσύνης· ὅσα σπαταλήσω ἀσυλλόγιστα ἐδῶ κι ἐκεῖ, τὰ κλέβω ἀπὸ τοὺς δυστυχημένους. Αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ τὸ κάμω».

Ἔτσι δεχόταν σοβαρὰ τὰ ξαδέρφια, τοὺς ἔδινε τὸ ναῦλο τους καὶ λίγα λεφτὰ καὶ τοὺς ἔστελνε πίσω· ὅσοι ὅμως ἦταν γιὰ δουλειὰ τοὺς ὑποστήριζε· ὅσοι ἔτρεχαν νὰ περάσουν χωρὶς ἐργασία τὴ ζωὴ τους μὲ τὰ λεφτὰ τοῦ Ζῶη ἔφευγαν μὲ χέρια ἀδειανά.

Αὐτοὶ φυσικὰ δὲν ἦταν διόλου εὐχαριστημένοι, οὕτε τὸν ἐπαινοῦσαν.

Μὰ αὐτὸς ὁ σφιχτός, ὁ «τσιγκούνης», ἔστειλε χιλιάδες καὶ χτίστηκε στὰ Γιάννινα ἓνα μεγάλο κι εὐρύχωρο σχολεῖο μὲ ὥραιες σάλες, μὲ κατοικίες τῶν δασκάλων, μὲ πολλὰ κελλιά γιὰ τοὺς φτωχοὺς μαθητές. Παρακάλεσε τὸ μεγάλο Δάσκαλο τοῦ Γένους, τὸ σοφὸ Ἀδαμάντιο Κοραή, νὰ φροντίσῃ ν' ἀγοράσῃ ἀπὸ τὴ Βιέννη καὶ ἀπὸ τὸ Παρίσι ὄργανα φυσικῆς καὶ χημείας καὶ τὰ καλύτερα βιβλία. Χιλιάδες ξόδευε γι' αὐτά, καθὼς καὶ γιὰ τὸ ἀμφιθέατρο πού ἔχτισε γιὰ βιβλιοθήκη καὶ γιὰ πειράματα. Χιλιάδες ἔβαλε καὶ στὴν Τράπεζα γιὰ νὰ διατηρῆται τὸ σχολεῖο ἀπὸ τοὺς τόκους.

Διευθυντὴ στὸ μεγάλο αὐτὸ ἐκπαιδευτήριον διόρισε ἓνα ὀνομαστὸ σοφὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, σπουδασμένο στὴν Εὐρώπη, τὸ Θανάση Ψαλλίδα.

Γρήγορα ἀπόκτησε φήμη τὸ καινούργιον σχολεῖο μὲ τὴ νέα μέθοδο. Ὅταν ἔκανε τὰ πειράματα ὁ Ψαλλίδας, ποὺ ἦταν πρωτοφανὴ στὴν ἐποχὴ ἐκείνη, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς μαθητές, ἔτρεχαν καὶ μεγάλοι Γιαννιώτες, μὲ μεγάλη περιέργεια νὰ μάθουν, νὰ φωτιστοῦν. Πολλὲς φορὲς πῆγαιναν καὶ κάθονταν κοντὰ στοὺς Χριστιανοὺς καὶ Τοῦρκοι, κι οἱ γιοὶ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, ὁ Βελὴ Πασὰς καὶ ὁ Μουχτάρ πασάς. Λένε πὼς κάποτε δὲ βάσταξε καὶ πῆγε κι ὁ ἴδιος ὁ Τεπελενλῆς.

Χιλιάδες **ρούβλια** πέρασαν ἀκόμη ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Ζώη καὶ τὰ ἔστειλε γιὰ κείνους πού ὑποφέρουν, κλαίουν καὶ πεινοῦν. Στὸ νοσοκομεῖο, γιὰ τὴν περιποίηση τῶν φτωχῶν ἀρρώστων· ταχτικὸ βοήθημα κάθε χρόνο στὰ

περίφημα σχολεία τοῦ Ἁγίου ὄρους καὶ τῆς Πάτμου. Δέκα χιλιάδες ρούβλια ἄφηκε γιὰ τοὺς φυλακισμένους. Ἄλλα τόσα νὰ παντρεύονται φτωχὰ κορίτσια ἀπὸ τὸ πατρικὸ τοῦ χωριὸ τὸ Γραμμένο. Χιλιάδες ἀφῆκε καὶ γιὰ τὰ ὀρφανὰ καὶ γιὰ τὰ φτωχὰ καὶ ἀπροστάτευτα παιδιά.

Ὁ Ζώης ἦταν πιά ἐβδομῆντα χρονῶν ἦταν πολὺ κουρασμένος ἀπὸ τὸν ἀδιάκοπο ἀγῶνα τῆς ζωῆς, ἀρρώστησε καὶ ὕστερα ἀπὸ λίγες μέρες, στὶς 20 τοῦ Δεκέβρη 1806, ἔκλεισε γλυκὰ τὰ μάτια του, «ἐκοιμήθη τὸν αἰῶνιον ὕπνον ὡς τὰ νήπια πρῶως» εἶπε ὁ ἱεροκέρυκας ποὺ ἔβγαλε τὸν ἐπικήδειο λόγο. Τὸν ἔθαψαν στὸ Μοναστήρι τοῦ Δονσκόη.

Τὸ Πατριαρχεῖο ἔβγαλε γιὰ τὸ Ζώη Καπλάνη ἓνα ἐπίσημο *σιγγίλιο* (*) ὑπογραμμένο ἀπὸ τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη καὶ τοὺς Πατριάρχες Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων καὶ ὅλην τὴ Σύνοδο. Σ' αὐτὸ ἐξιστορεῖ τί ἔκαμε σὰν ἄνθρωπος, σὰ χριστιανός, σὰν Ἕλληνας καὶ διατάζει νὰ γίνουν πιστὰ ὅσα ὀρίζει στὴ διαθήκη του ὁ Εὐεργέτης Καπλάνης, δίνει παραγγελία στὸν κατὰ καιρὸ Μητροπολίτη τῶν Ἰωαννίνων, νὰ κάνη μνημόσυνο γιὰ τὴν ψυχὴ τοῦ Ζώη, κάθε Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἡ ἀλησμόνητη αὐτὴ ἡμέρα θυμίζει τὴ μακρινὴ ἐκείνη Κυριακὴ, ποὺ τὸ πρῶι ἀνοίγοντας τὴν πόρτα τοῦ ὁ Χατζῆ-Νίκου βρῆκε μπροστά του σὰν ἀνθρώπινο κουρέλι τὸ διωγμένο παιδάκι.

Πάνω στὴν πλάκα τοῦ τάφου του, μέσα στὸ κοιμητήριο τοῦ ρούσικου μοναστηριοῦ τῆς Μόσχας, ἓνας Ἕλληνας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης χάραξε ἓνα ἐπιτύμβιο σὲ στίχους

(*) Πατριαρχικὸ ἐπίσημο ἔγγραφο ποὺ βεβαιώνει μιὰ λαμβανομένη ἀπόφαση τοῦ Πατριαρχείου καὶ διατάσσει τὴν ἐκτέλεσίν της.

δεκαπεντασύλλαβους. Τὸ ποίημα εἶνε πεζό, οἱ στίχοι κακοφτιασμένοι καὶ ἡ γλώσσα, ὅπως ἦταν στὰ χρόνια ἐκεῖνα, ἀκατάστατη. Ἐνα δίστιχο ὁμως ἀπ' αὐτά, ὅσο ἄσχημο καὶ ἂν εἶναι, δίνει μιὰ σωστὴ ἰδέα γιὰ τὸ Ζώη Καπλάνη :

« Ὅλην του τὴν κατάστασι ἔθυσε μ' εὐκαρδίαν
γιὰ φωτισμὸ Πατρίδος του καὶ γιὰ φιλοπτωχίαν ».

Ἀλλὰ πολὺ καλύτερα ἀπὸ κάθε ἐπίγραμμα, μπορούσαν νὰ γραφοῦν ἐπάνω στὸν τάφο του, τὰ λίγα ἐκεῖνα λόγια, ποὺ χαράχτηκαν στὴν πλάκα ἐνὸς ἄλλου μεγάλου φιλανθρώπου, ἀλτρουιστῇ σὰν τὸ Ζώη Καπλάνη.

« Ὅλα γιὰ τοὺς ἄλλους. Τίποτε γιὰ τὸν ἑαυτό του ! »

21. Τί βλέπουν δυοῖ ἀδέρ- φια σ' ἓνα μελισσοκομεῖο.

α'. Ἡ ἐπίσκεψη στίς κυψέλες.

Ὁ κύριος Χαρίσης μέ τοὺς δυοῖ γιούς του, τὸ Γιώργη καὶ τὸ Θανάση, πῆγαν μιὰ ὁμορφη μέρα στὸ ἀγροκήπιο τοῦ ἀδερφοῦ του, πού εἶναι κοντὰ στὸ Μαρούσι.

«Σὲ καλὴ ὥρα ἦρθατε, εἶπε ὁ κύριος Εὐγένιος. Σήμερα θὰ πετάξουν οἱ μέλισσες καὶ θὰ δῆτε πῶς θὰ τίς βάλω σὲ νέο μελισσοκόφινο».

— «Ἄ! τυχεροὶ εἴμαστε» φώναξαν τὰ δυο μικρὰ ἀνίψια του μέ πρόσωπο χαρούμενο. «Σὰς παρακαλοῦμε πολὺ, θεῖε, δεῖξε μας τὰ μελίτσια σου».

Ὁ κύριος Εὐγένιος χαμογέλασε ἀπὸ εὐχαρίστηση. Ἀπὸ πολλὰ χρόνια καταγινόταν μέ ἀγάπη στὴ μελισσοκομία καὶ χάρηκε πὺν κι οἱ ἀνιψιοὶ του ἐνδιαφέρονται γιὰ τὰ μελίτσια του.

Τὰ παιδιά ἀκολούθησαν τὸ θεῖο τους στὸ μελισσῶνα, στὴν ἄκρη τοῦ κήπου, κοντὰ σ' ἓνα λιβάδι γεμάτο ἀγριο-λούλουδα. Ἐκεῖ βρίσκονταν πολλὲς καλαμόπλεχτες κυψέλες. Ἦταν καὶ μιὰ ἀπὸ κορμὸ δέντρου. Σ' αὐτὴ γινόταν ζωηρὴ κίνηση.

Ἀμέτρητες μέλισσες ἦταν μαζεμένες μπουλούκια μπουλούκια καὶ σπρώχνονταν στὴν τρύπα τῆς κυψέλης, ἄλλες πετοῦσαν μὲ ἀνήσυχη βοὴ ἐδῶ κι ἐκεῖ.

Ἡ κίνηση αὐτὴ γινόταν σιγὰ σιγὰ πὺδ ζωηρή, τὸ βουητὸ πὺδ δυνατό. Ἐξαφνα χιλιάδες μέλισσες πέταξαν διὰ μιᾶς ψηλὰ στὸν ἀέρα. Ὁ μελισσοκόμος ποῦ κοίταξε μὲ προσοχὴ κάθε κίνηση τῶν μελισσῶν, ἔκαμε νόημα στὰ παιδιά νὰ τὸν ἀκολουθήσουν.

Οἱ μέλισσες πῆγαν καὶ κάθισαν πὺδ πέρα, στὸ κλαδὶ μιᾶς μηλιάς, ὅπου σχηματίστηκε σὲ λίγο ἓνας μαῦρος ὄγκος. Μὲ ἐκπληξὴ εἶδαν τὰ παιδιά πὺς τὸ πελώριο ἐκεῖνο τσαμπὶ ἦταν καμωμένο ἀπὸ μέλισσες, πιασμένες ἢ μιὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη.

Ἡ κύριος Εὐγένιος πῆρε ἀπὸ τὸ μελισσῶνα μιὰ κυψέλη ἀπὸ λυγαριὰ πλεχτὴ μὲ θολωτὸ σκέπασμα. Τὴν ἄλειψε ἀπέξω μὲ μέλι καὶ τὴν ἔτριψε μὲ βότανα ποῦ μοσχομύριζαν.

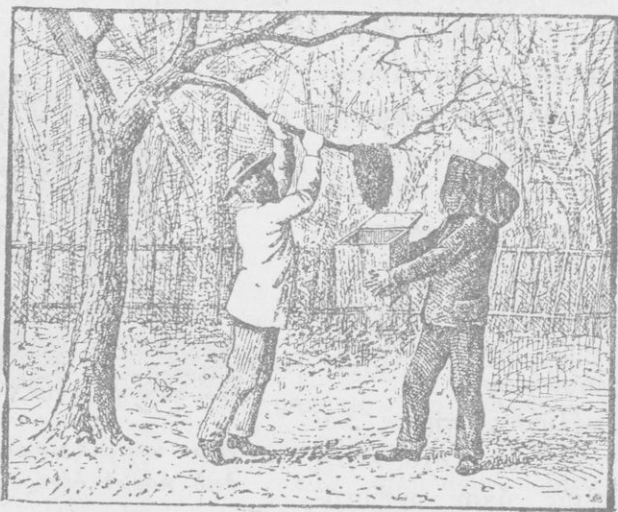
Ἐπειτα πῆγε καὶ φόρεσε μιὰ προσωπίδα καὶ χερόκτια καὶ τὰ παιδιά σὰν τὸν εἶδαν δὲ μποροῦσαν νὰ κρατήσουν τὰ γέλια τους.

Ἦταν καὶ μιὰ κυψέλη
ἀπὸ κορμὸ δέντρου.

Ὁ κύριος Εὐγένιος φαινόταν σὰ μασκαρεμένος. Τὸ πρόσωπο καὶ ὁ λαιμός του ἦταν σκεπασμένα μὲ διάφανο λινὸ ὕφασμα καὶ στὰ χέρια του φοροῦσε μεγάλα χοντρά χειρόκτια μάλλινα.

Ὅμοιο σκέπασμα καὶ ὅμοια χειρόκτια ἔδωκε καὶ στὰ ἀνίψια του καὶ στὸν ἀδερφό του τὸ Χαρίση· κι ἐπειδὴ τὰ παιδιά ἀποροῦσαν γι' αὐτὰ πὺ ἐβλεπαν τοὺς λέει :

*Μὲ τὴν κυψέλη στὰ χέρια πλησίασε ἐκεῖνον τὸν ὄγκο
τῶν μελισσῶν καὶ τὸν ἐσκέπασε (σελ. 185).*

«Οἱ μέλισσες, παιδιὰ μου, δὲν εἶναι φιλόξενες· τὸ ἐναντίο εἶναι ἄγριες, καὶ μάλιστα ὅταν τὶς πειράξωμε, τόσο πολὺ θυμώνουν πὺ μᾶς κεντοῦν μὲ τὸ κεντρί τους. Οἱ κεντρισμοὶ ὅταν εἶναι πολλοὶ φέρουν καμιά φορὰ καὶ τὸ θάνατο».

Αὐτὰ εἶπε σ' τοὺς ἀνιψιούς του καὶ μὲ τὴν κυψέλη στὰ

χέρια πλησίασε ἐκεῖνον τὸν ὄγκο τῶν μελισσῶν καὶ τὸν ἐσκέπασε. Μὰ μ' ὅλη τῇ σβελτοσύνῃ του ἀρκετὲς μέλισσες ξέφυγαν καὶ βούϊζαν ὀλόγυρα ἀπὸ τὸ κεφάλι του καὶ κάθονταν στὰ φορέματά του, στὸ σκέπασμα τοῦ προσώπου του καὶ στὰ χειρόκτια.

Σὲ λίγο ὅμως κι αὐτὲς ποὺ εἶχαν μείνει ἔξω, μπῆκαν στὴν κυψέλη ἀπὸ τὸ μπροστινὸ ἄνοιγμα.

Ὁ μελισσοκόμος φαινόταν πολὺ εὐχαριστημένος.

«Θὰ κάμουν κι αὐτὲς μέλι»; ρώτησε τὸ μικρότερο παιδί.

— «Βέβαια» ἀποκρίθηκε ὁ θεῖος.

— «Ἐγὼ» εἶπε ὁ Γιώργης «ἀγαπῶ τὶς μέλισσες ὅχι μόνο γιὰ τὸ μέλι, μὰ καὶ γιὰ τὸ κερί. Τὶς γιορτὲς ὅταν βλέπω στὴν ἐκκλησία τὶς λαμπάδες, θυμοῦμαι τὶς μέλισσες».

— «Ἐγὼ ὅμως τὶς ἀγαπῶ, εἶπε ὁ μελισσοκόμος, ὅχι μόνο γιατί εἶναι πολὺ ὠφέλιμες σ' ἐμᾶς, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἀγάπη τοὺς στὴν ἐργασία καὶ στὴν τάξη. Ὅταν βλέπω μὲ πόση ἐπιμέλεια ἐργάζονται, συλλογίζομαι τί ντροπὴ εἶναι γιὰ κείνους τοὺς ἀνθρώπους ποὺ εἶναι ἀκαμάτηδες καὶ ὀκνηροί!»!

— «Σὲ παρακαλῶ πολὺ, θεῖε», εἶπε ὁ Θανάσης, «κάτι νὰ μᾶς πῆς γιὰ τὶς μέλισσες».

— «Καθίστε δῶ κάτω στὸ δέντρο», εἶπε ὁ κύριος Εὐγένιος, «γιατὶ πρέπει νὰ βλέπω τί γίνονται οἱ μέλισσες, καὶ ἀμέσως θὰ ἔρθω νὰ σᾶς πῶ ὅ,τι θέλετε».

β'. Τί μυχθίνουν τὰ δύο ἀδέρφει γιὰ τὶς μέλισσες.

«Σὲ κάθε κυψέλη», ἄρχισε νὰ λέη ὁ μελισσοκόμος, κατοικεῖ ἓνα μελίσι, πού ἔχει ἀπάνω κάτω ἑπτὰ χιλιάδες μέλισσες.

»Κάθε μελίσι ἔχει μιὰ βασίλισσα πού μένει πάντα μέσα στὴν κυψέλη· κι ἡ δουλειά της εἶναι νὰ γεννᾷ αὐγά. Κάθε καλοκαίρι γεννᾷ ἀπὸ τριάντα ὡς πενήντα χιλιάδες.

»Εἶναι λοιπὸν περισσότερο μητέρα παρά βασίλισσα τοῦ λαοῦ της καὶ γι' αὐτὸ τὴν ἀγαποῦν καὶ τὴν τιμοῦν οἱ ἄλλες μέλισσες.

»Όταν βγῇ ἀπὸ τὴν κυψέλη, βγαίνουν ἔξω καὶ ὅλες οἱ ἄλλες μέλισσες καὶ βουτίζουν ὁλόγυρά της. Καὶ ὅταν ἡ βασίλισσα καθίση σὲ κλαρὶ δέντρου, κάθονται κοντά της καὶ οἱ ἄλλες μέλισσες καὶ πιάνεται ἡ μιὰ ἀπ' τὴν ἄλλη ἔτσι πὺν κάνουν ἓνα τσαμπὶ ὅπως εἶδατε πρωτύτερα.

»Όταν ἡ μέλισσα πεθάνη, ὅλο τὸ μελίσι ταραῖζεται καὶ γίνεται ἄνω κάτω· κάθε ἐργασία στὴν κυψέλη παύει. Οἱ ὄρφανές μέλισσες τρέχουν ἐδῶ κι ἐκεῖ σὰν τρελές, σκορπίζονται λυπημένες καὶ ἀπαρηγόρητες».

—«Καὶ πῶς μπορούμε, θεῖε, νὰ γνωρίζωμε τὴ βασίλισσα»; ρώτησε ὁ Θανάσης.

—«Ἄ! πολὺ εὐκόλα» τοῦ ἀπάντησε ὁ θεῖος του.

—«Μὰ πῶς; Μήπως φορεῖ κορώνα καὶ βασιλικά φορέματα;»

Ὁ μελισσοκόμος χαμογέλασε κι ἀποκρίθηκε:

«Ἡ βασίλισσα ἔχει κορμὶ πιδ μακρουλὸ ἀπὸ τὶς ἄλλες μέλισσες καὶ φτερὰ πιδ κοντά· καὶ γι' αὐτὸ τὸ πισινὸ μέ-

ρος τῆς κοιλιᾶς της μένει ἀσκέπαστο. Εἶναι πιὸ κιτρινωπὴ καὶ στὸν ἥλιο φαίνεται σὰ χρυσομένη.

»Σὲ κάθε κυψέλη ὑπάρχει μιὰ βασίλισσα μονάχα· δυὸ δὲ μποροῦν νὰ ζήσουν ἀγαπημένες. Ὅταν οἱ μέλισσες τῆς κυψέλης γίνουν πάρα πολλές καὶ δὲ μποροῦν νὰ δουλέψουν ἐλεύτερα καὶ ὑπάρχη καὶ ἄλλη βασίλισσα, τότε ἀποφασίζουν νὰ χωριστοῦν.

»Ἐνα μέρος ἀπ' αὐτὲς φεύγει ἀπὸ τὴν κυψέλη καὶ κάνει ἄλλοῦ κατοικία. Τέτοια μετανάστευση μελισσῶν εἶδατε σήμερα. Στὴ νέα κυψέλη τὶς ὀδηγεῖ ἡ παλιὰ βασίλισσα· ἡ νέα μένει στὴν παλιὰ κυψέλη.

»Ἐκτὸς ἀπὸ τὴ βασίλισσα μέσα σὲ κάθε κυψέλη βρῖσκόνται οἱ ἐργατικὲς μέλισσες καὶ οἱ κηφήνες. Αὐτοὶ εἶναι πιὸ μεγαλόσωμοι, ἔχουν χοντρὸ κεφάλι, ἀλλὰ δὲν ἔχουν κεντρί.

»Ἡ ζωὴ τῶν κηφήνων εἶναι σύντομη καὶ τὸ τέλος τους κακὸ. Οἱ κηφήνες εἶναι

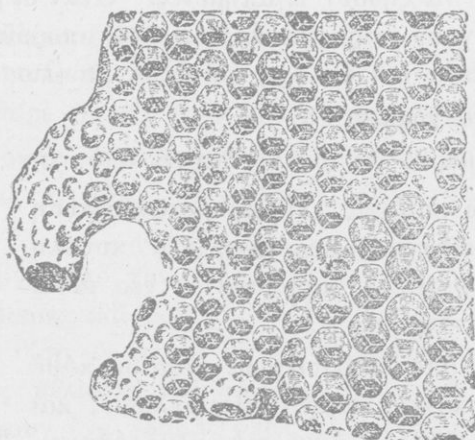
Ἡ βασίλισσα ἔχει μακρύτερο κορμὶ ἀπὸ τὶς ἄλλες μέλισσες καὶ φτερὰ πιὸ κοντά. (σελ. 186).

πολὺ λίγοι, ἐπάνω κάτω ὡς χίλιοι σὲ κάθε κυψέλη· οἱ ἐργατικὲς μέλισσες λοιπὸν χιμοῦν κατὰ πάνω τους, τοὺς σκοτώνουν καὶ ἔπειτα τοὺς πετοῦν ἔξω ἀπὸ τὴν κυψέλη.

»Καὶ τὸ κάνουν αὐτὸ γιατί οἱ κηφήνες εἶναι ὀκνηροὶ καὶ τοὺς τρῶνε τὸ μέλι ποὺ μαζεύουν μὲ τόσον κόπο.

»Οἱ ἐργατικὲς γιὰ λίγον καιρὸ τοὺς ὑπομένουν. Ὅταν ὁμως ἔρθῃ τὸ φθινόπωρο καὶ δὲ μποροῦν νὰ κάμουν μέλι γιὰ τὸ χειμῶνα, τότε τοὺς διώχνουν γιὰ νὰ μὴ φᾶνε ἄδικα τὸ μέλι, ποὺ ἔχουν φυλάξει.

» Όσο οί κηφήνες είναι όκνηροί, τόσο οί έργατικές άγα-
πούν τή δουλειά. Φτιάνουν τὰ κελλιά, συνάζουν τὸ
μέλι, τρέφουν καὶ περιποιούνται τὶς μικρὲς μέλισσες. Στὴν

Οί έργατικὲς μέλισσες φτιάνουν μὲ πολλή τέχνη τὰ κανονικὰ
ἐξάγωνα κελλιά (σελ. 188).

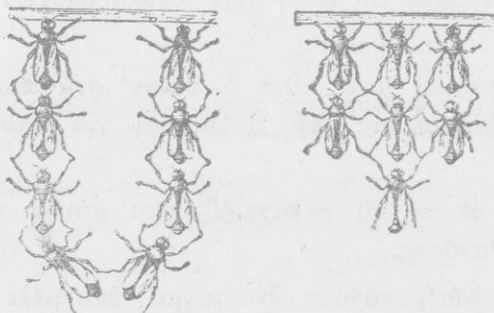
ἀρχὴ κολλοῦν μὲ πισσοκέρι, ποὺ μαζεύουν ἀπὸ ρετινό-
δεντρα, τὰ διάφορα μέρη τῆς κυψέλης καὶ τὶς τρύπες
τους, ἔπειτα φτιάνουν τὴν κερήθρα. Μὲ πολλή τέχνη
κάνουν τὰ κανονικὰ ἐξάγωνα κελλιά, τὸ ἓνα δίπλα στὸ
ἄλλο. Ἀπορεῖ κανεὶς καὶ θαυμάζει πῶς κατορθώνουν
οἱ μέλισσες νὰ κάνουν τόσο ὁμορφα καὶ τεχνικὰ κελλιά.

»Τὸ κερί τῶν κελλιῶν στὴν ἀρχὴ εἶναι κατάσπρο, ἀργό-
τερα ὁμῶς κιτρινίζει».

γ'. Πῶς οἱ μέλισσες κάνουν τὸ κερί καὶ τὸ μέλι.

—«Ἀλλὰ ποῦ βρίσκουν τὸ κερί οἱ μέλισσες» ρώτησε ὁ Θανάσης.

—«Γίνεται στὸ στομάχι τους ἀπὸ τὸ ὑλικὸ ποὺ μαζεύουν ἀπὸ τὰ ἄνθη», ἀπάντησε ὁ κύριος Εὐγένιος. «Οἱ μέλισσες μὲ τὸ κερί κάνουν τὰ κελλιά τους. Τὰ κελλιά χρησιμεύουν

στὶς μέλισσες, ἄλλα ὥς κατοικίες, ἄλλα ὥς ἀποθήκες γιὰ τὸ μέλι καὶ ἄλλα ὥς φωλιές γιὰ τὶς μικρὲς μέλισσες. Στὶς ἀποθήκες χύνουν πέντε ὥς ἑξή φορές τὴν ἡμέρα ἀπὸ διότρες σταλαματιὲς μέλι.

»Τὸ μέλι τὸ κάνουν ἀπὸ τὸ χυμὸ ποὺ ροφοῦν ἀπὸ τὰ λουλούδια μὲ τὴ γλῶσσα τους.

»Οἱ μέλισσες ἔχουν ἓνα προστόμαχο ἢ μελιστόμαχο καὶ ἓνα κηροστόμαχο. Ἀφοῦ γεμίσουν τὸν πρῶτο μὲ γλυκὸ χυμὸ, γυρίζουν στὴν κυψέλη, χύνουν τὸ μέλι μέσα στὸ κελλί καὶ ἔπειτα τὸ σκεπάζουν μὲ κερί».

—«Από όλα τὰ λουλούδια ροφοῦν χυμό, θεῖτε;» ρώτησε ὁ Θανάσης.

—«Ὁχι, ἀπάντησε ὁ κύριος Εὐγένιος. Τὰ φαρμακερὰ φυτὰ δὲν τὰ πλησιάζουν, ἀλλὰ καὶ ἄλλα θεραπευτικὰ, ὅπως εἶναι τὸ χαμόμηλο, τ' ἀφήνουν ἤσυχα. Ἰδιαίτερη ἀγάπη ἔχουν στὰ λουλούδια τῆς φιλύρας, τῆς καστανιάς καὶ ἄλλων δέντρων· ἀγαποῦν καὶ τὸ τριφύλλι καὶ τὸ ἀραποσίτι. Ὅταν οἱ μέλισσες γυρίζουν στὸ σπίτι τους, φέρνουν στὸ κάτω μέρος τοῦ σώματός των μιὰ κίτρινη σκόνη».

—«Εἶναι ἀπὸ τὴ γύρη τῶν λουλουδιῶν;» ρώτησε ὁ Γιώργης.

—«Ναί, παιδί μου, εἶπε ὁ θεῖος· στὰ πσινα πόδια ἔχουν ἓνα βαθύλωμα ποὺ χρησιμεύει γιὰ ἀποθήκη τῆς γύρης».

—«Καὶ σὲ τί τὴ μεταχειρίζονται αὐτὴν τὴ γύρη;» ρώτησε ὁ Θανάσης.

—«Ἀπ' αὐτὴ κάνουν ἓνα μίγμα ἀπὸ μέλι καὶ γύρη ποὺ χρησιμεύει γιὰ τροφὴ στὶς μικρὲς μέλισσες. Γιατὶ ἀπὸ τὰ κάτασπρα σὰ γάλα αὐγὰ ποὺ γεννᾷ ἡ βασίλισσα, γίνονται οἱ *σχαδόνες*, ἄσπρα σκουλήκια ποὺ τρέφουν καὶ περιποιοῦνται πολὺ οἱ ἐργατικὲς μέλισσες. Τὰ σκουλήκια αὐτὰ ἔπειτα ἀπὸ ἐννιά μέρες μεταμορφώνονται σὲ χρυσαλίδες· καὶ τότε οἱ ἐργατικὲς σκεπάζουν τὰ κελλιά μὲ ἄσπρο κέρινο σκέπασμα· ἐπὶ τέλους μεταμορφώνονται σὲ μέλισσες καὶ βγαίνουν ἀπὸ τὰ κελλιά».

—«Μεγαλώνουν πολὺ γρήγορα οἱ μέλισσες, θεῖτε;» ρώτησε ὁ μικρὸς Θανάσης.

—«Ναί, πολὺ, μὰ ἔχουν κι αὐτὲς τὶς ἀρρώστειες τους

καὶ τοὺς ἐχθροὺς τοὺς. Τὰ περισσότερα πουλιὰ καὶ μάλιστα ὁ μελισσοφάγος παραμονεύουν τὶς μέλισσες καὶ τρῶνε πολλὰς· καὶ τὰ βατράχια, καὶ τὰ φίδια καὶ οἱ γουστερίτσες ξολοθρεύουν πολλὰς· οἱ σφήκες καὶ ἀγριοσφηκες μπαίνουν στὴν κυψέλη καὶ τρῶνε τὸ μέλι· καὶ οἱ κάμπιες προξενοῦν καταστροφὴ στὶς κερῆθρες. Πολλὰς φορές οἱ μέλισσες ψοφοῦν καὶ ἀπὸ τὸ κρύο καὶ ἀπὸ τὴ βροχή».

δ'. Οἱ νέες κυψέλες καὶ ἡ μελισσοκομεία.

Ὁ κύριος Εὐγένιος ὁδήγησε τοὺς δύο ἀνιψιούς του στὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ κήπου. Ἐκεῖ σὲ μέρος προφυλαγμένο ἀπὸ τὸν ψυχρὸ ἀέρα, ἦταν ἓνα μεγάλο τετράγωνο στρωμένο μὲ ἄμμο καὶ φραγμένο μὲ συρματένιο δίχτι.

Ἐκεῖ ἐπάνω σὲ χαμηλὰ καθίσματα στηρίζονταν μικρὰ κιβωτίδια ξύλινα, ποὺ ἔμοιαζαν μὲ μικρὰ σπιτάκια μὲ τριγωνικὴ στέγη.

Ὁ μελισσοκόμος πλησίασε σὲ μιὰ κυψέλη καὶ ἄναψε σβουινιά. Ἀπὸ τὸν καπνὸ τῆς τόσο πολὺ ζαλίζονται οἱ μέλισσες, ποὺ μένουν ἀκίνητες.

«Ἐλᾶτε κοντά» εἶπε στοὺς ἀνιψιούς του.

Καὶ ἄνοιξε ἀπὸ πάνω τὴν κυψέλη, ὅπως ἀνοίγομε ἓνα κιβώτιο. Τὰ παιδιὰ ἔσκυψαν καὶ παρητήρησαν μέσα. Τετράγωνες τεχνητὲς κερῆθρες κρέμονταν ἢ μιὰ κοντὰ στὴν ἄλλη.

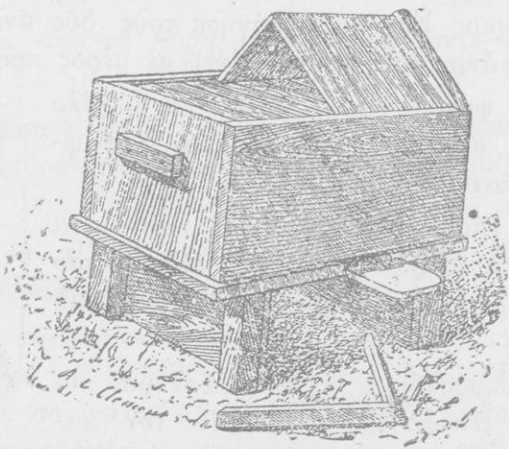

Ἀπὸ τὰ ἀθγὰ
ποὺ γεννᾷ ἡ
βασίλισσα γίνον-
ται ἄσπρα σκου-
λήκια ποὺ τρέ-
φουν καὶ περι-
ποιοῦνται οἱ ἐρ-
γατικὲς μέλισσες.
(σελ. 190).

Ο κύριος Εὐγένιος ἔβγαλε μιὰ καὶ εἶπε :

«Ὅπως βλέπετε, μέσα στοῦ τετράγωνο τοῦτο εἶναι ἐφαρμοσμένη μιὰ τεχνητὴ κερήθρα. Εἶναι καμωμένη ἀπὸ κερί καὶ ἔχει καὶ ἀπὸ τὶς δυὸ μεριεὶς πολλὰς χιλιάδες κελλιά».

— «Τὰ ἐπάνω σκεπάζονται μὲ κέρινη φλούδα, εἶπε ὁ Γιώργης, τὰ μεσαῖα ἔχουν ἓνα εἶδος σκουλήκια καὶ τὰ κάτω εἶναι ἄδεια· γιατί ;»

Ὁ μελισσοκόμος ἀνοίξε ἀπὸ πάνω τὴν κυψέλη, ὅπως ἀνοίγομε ἓνα κιβώτιο. (σελ. 191).

— «Στὰ ἐπάνω κελλιά οἱ μέλισσες ἔχουν ἀποθηκεύσει τὸ μέλι, στὰ κάτω κατοικοῦν αὐτές, καὶ στὰ μεσαῖα ἀνατρέφονται οἱ σχαδόνες, τὰ σκουλήκια, ποὺ εἶναι χωρὶς πόδια ὅπως σὰς εἶπα πρωτότερα».

— «Μὰ γιατί ἔχεις τεχνητὰς κερήθρες;» ρώτησε ὁ κύριος Χαρίσης, ποὺ ἄκουε κι αὐτὸς μὲ πολλὴ προσοχὴ ὅσα ἔλεγε ὁ μελισσοκόμος, ὁ ἀδερφός του.

— «Οἱ μελισσοκόμοι, ἀπάντησε ὁ κύριος Εὐγένιος, ἔχουν ὑπολογίσει ὅτι μίᾱ ὁκά κερί ἀναλογεῖ σὲ δέκα ἢ εἴκοσι ὁκάδες μέλι. Τίς τεχνητὲς λοιπὸν κερῆθρες προτιμοῦν οἱ μέλισσες γιατί βρίσκουν χωρὶς κόπο ἔτοιμα τὰ κελλιά καὶ οἰκονομοῦν τὸν καιρὸ πού θὰ ξόδευαν γιὰ νὰ κάμουν τὸ κερί· τίς προτιμοῦν καὶ οἱ μελισσοκόμοι, γιατί βγάζουν ἀπ' αὐτὲς κάθε χρόνο πενταπλάσιο μέλι, ὠραιότατο καὶ καθαρώτατο».

Ἐπάνω σὲ χαμηλὰ καθίσματα στηρίζονταν μικρὰ κιβωτίδια ξύλινα, πὺν ἔμοιαζαν μικρὰ σπιτάκια (σελ. 191).

— «Διάβασα σ' ἓνα βιβλίο ὅτι ἡ μελισσοκομία εἶναι δουλειὰ πὺν φέρνει κέρδη πολλὰ»· εἶπε ὁ κύριος Χαρίσης.

— «Ναί, εἶναι ἐργασία εὐχάριστη καὶ ἀναπαυτική· καὶ δίνει καλὰ κέρδη. Ἐγὼ ἀπὸ τὸ μέλι κάθε κυψέλης κερδίζω ἔπάνω κάτω ὡς πενήντα χρυσὲς δραχμὲς τὸ χρόνο.

» Τώρα ἐλάτε νὰ σᾶς δείξω καὶ μιὰ κυψέλη μὲ γιάλινα παράθυρα.

» Σ' αὐτὴ θὰ ἰδῆτε χωρὶς φόβο τὴν ἐργασία ἑνὸς ὁλόκληρου λαοῦ καὶ θὰ θαυμάσετε γιὰ τὴν καθαριότητα, τὴ

φιλεργία καὶ τὴν τάξιν, πού ἔχουν τὰ εὐλογημένα αὐτὰ ζῶα».

Νέα κυψέλη

22. Ἐνα ταξίδι στὴν ἔρημο.

α'. Πῶς ἓνας Ἀράπης πέρασε τὴ νύχτα τοῦ στὴν ἔρημο.

Ἐνας Ἀράπης ταξίδευε μέρες στὴν ἔρημο μὲ τὴν καμήλα του. Στὸ μεταξὺ ὅμως σηκώθηκε ἓνας πολὺ ζεστός καὶ πολὺ δυνατὸς ἄνεμος πού φυσᾷ στὴν ἔρημο καὶ τὸν λένε Σιμούν. Ἀνέβαξε στὸν ἀέρα σύννεφα ἀπὸ ψιλὸν ἄμμο. Ἡ καμήλα τρομαγμένη ἤθελε νὰ φύγῃ καὶ ὁ Ἀράπης δὲν ἔβλεπε πιά πού πῆγαινε. Ἐχασε τὸ δρόμο τοῦ.

Ἐπειτα ἀπὸ πολλὰ βάσανα φτάνει ἐπὶ τέλους μισοπεθαμένος ἀπὸ τὴν κούραση κι ἀπὸ τὴ δίψα σ' ἓνα βαθούλωμα, ὅπου ὁ ἄμμος φαινόταν σὰ βρεμένος.

Ἐκεῖ κατεβαίνει ἀπὸ τὴν καμήλα του κι ἀρχίζει μὲ τὰ χέρια του νὰ σκάβη ἓνα λάκκο ὅσο μπορούσε πιὸ βαθειά.

Ὅσο ἔσκαβε τόσο εὕρισκε τὸν ἄμμο πιὸ ὑγρό. Καὶ σὰν κουράστηκε ἔβγαλε ἀπὸ τὸ δισάκκι του λίγους χουρ-

Ἀπλώσε ἓνα μικρὸ χαλί, ἔβγαλε τὰ παπούτσια του, γονάτισε ἐπάνω στὸ χαλί κι ἔκαμε τὴν πρωινὴ προσευχή (του (σελ. 196)).

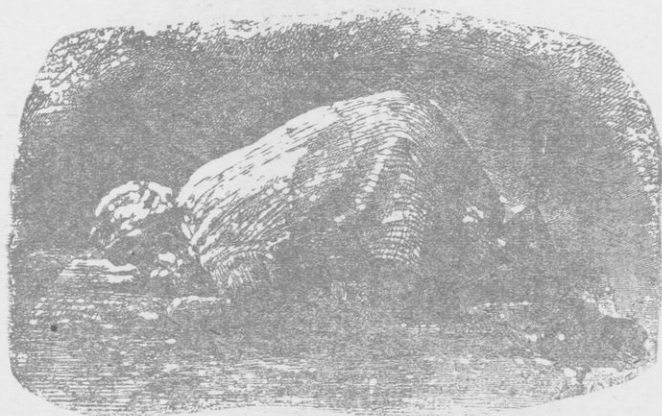
μάδες γιὰ νὰ δειπνήσῃ· ἔδωσε λίγους ἀπ' αὐτοὺς καὶ στὴν καμήλα του τὴν πεινασμένη. Ἐπειτα τυλίχτηκε στὸ μπουρνούζι (*) του, ξαπλώθηκε στὸν ἄμμο κι ἀποκοιμήθηκε. Κοντὰ του ἀκουμπησμένη στὰ γόνατά της, ξαπλώθηκε κι ἀποκοιμήθηκε κι ἡ καμήλα.

Μόλις γλυκοχάραξε ξύπνησε καὶ μὲ χαρὰ βλέπει πὼς

(*) Σεντόνι πὺν σκεπάζει ὅλο τὸ σῶμα.

ὁ κόπος του δὲν πῆγε στὰ χαμένα. Μέσα στὸ λάκκο εἶχε μαζευτῇ κάμποσο νερό· ἦταν θολό, χλιαρὸ καὶ κάπως ἀρμυρό, μὰ τί νὰ γίνη ! «Δοξασμένος ὁ Ἀλλάχ» εἶπε καὶ μ' αὐτὸ ἔσβησε τὴ δίψα καὶ τὴ δική του καὶ τοῦ ζώου του.

Ἐπειτα ἄπλωσε ἓνα μικρὸ χαλί, ἔβγαλε τὰ παπούτσια, γονάτισε ἀπάνω στὸ χαλί κι ἔκαμε τὴν πρωινὴ προσευχή του· ὕστερα ἔφαγε λίγους χουρμάδες, ἔδωκε καὶ

στὴν καμήλα του καὶ ξακολούθησε τὸ δρόμο του. Κόντευε πιά νὰ βασιλέψη ὁ ἥλιος σὰν ἔφτασε στὴν καλύβα πού κατοικοῦσε ἡ οἰκογένειά του.

6'. Γί ἔγινε ἀπὸ ἓνα κουκούτσι χουρμαδιάς.

Ἐνα ἀπὸ τὰ κουκούτσια τῶν χουρμάδων, πού εἶχε φάει ὁ Ἀράπης, ἔπεσε στὸ λάκκο. Ἡ ὕγρασία τὸ δρόσισε καὶ ὁ ἥλιος τὸ ζέστανε.

Ἐπειτα ἀπὸ λίγες μέρες ἀπὸ τὸ κουκούτσι αὐτὸ φύτρωσε μιὰ ριζούλα· βυθίστηκε στὸν ἄμμο κι ἀπὸ τὸ ἐπάνω

μέρος της πετάχτηκε ένα μικρό φυτό, πού στην αρχή είχε μονάχα ένα φύλλο, κατόπι όμως περισσότερα. Σιγά σιγά έγινε μικρός κορμός.

Σε λίγα χρόνια τὸ μικρὸ ἐκεῖνο φυτὸ μεγάλωσε, ἔγινε μιὰ ψηλὴ χουρμαδιά, μὲ φύλλα μακριά, ψηλά στὴν κορφή. Τὰ φύλλα ἦταν σκισμένα δεξιὰ κι ἀριστερὰ καὶ σχημάτιζαν μιὰ ὁμορφη φουντωτὴ φυλλωσιά.

Πέρασαν ἀκόμη ἀρκετὰ χρόνια. Ἡ χουρμαδιά ἔγινε δέντρο μεγάλοπρεπο. Ὅλόγυρα ἀπὸ τὸν κορμὸ της φαίνονταν τὰ σημάδια τῶν ξερῶν φύλλων πού ἔπεσαν· παραπάνω στὴν κορφή ξαπλωνόταν σὰ μεγάλη ὀμπρέλλα ἡ καταπράσινη φυλλωσιά, πού ὁ ἀέρας τὴν χάιδευε ἤσυχα ἤσυχα.

Ἀνάμεσα στὰ φύλλα εἶχαν ξεπροβάλει ἴσια πρὸς τὰ πάνω κάτασπρες θήκες, πού ἦταν γεμάτες ἀπὸ ἄσπρα μικρὰ λουλούδια, καὶ στὴ γυμνὴ καὶ κατὰξερη ἐρημιὰ σκόρπιζαν τὴ γλυκιὰ μρουδιά τους.

Πολλὰ ἔντομα ἄφηναν τότε τὶς ἄλλες χουρμαδιὲς πού ἦταν ἀλλοῦ καὶ ἔρχονταν ἀπὸ μακρινὰ μέρη σ' αὐτή. Τὰ τραβοῦσε ἡ μοσχοβολιά. Αὐτὰ τὰ ἔντομα ἦταν ὅλα σκονισμένα μὲ μιὰ σκόνη κίτρινη ἀπὸ τὰ λουλούδια τῶν χουρμαδιῶν.

Ἔτσι ὁλόγυρα ἀπὸ τὴ χουρμαδιά, ἀνάμεσα στὰ φύλλα καὶ τὰ λουλούδια βούιζαν ἀδιάκοπα μῦγες καὶ σκαθάρια καὶ ἔβαζαν τ' αὐγά τους ἀποκάτω ἀπὸ τὰ μαραμμένα φύλλα, πού εἶχαν πέσει καταγῆς ἢ ἀποκάτω ἀπὸ τὰ μικρὰ χαλίκια.

Τὰ ταξιδιάρικα πουλιὰ ἔβλεπαν ἀπὸ μακριὰ τὴ φοι-

νικιά και πετοῦσαν ὁλοῖσια καταπάνω της. Ἐκεῖ ψηλὰ στήν καταπράσινη κορφή της ξεκουράζονταν κι ἔβρισκαν ἄφθονη τροφή στοὺς γλυκοὺς καρπούς της, πὺν στὸ μεταξὺ εἶχαν ὠριμάσει καὶ κρέμονταν σὰ μεγάλα πυκνὰ δέματα χρυσοκίτρινα ἢ κοκκινωπά.

Κάθε καρπὸς ἦταν χοντρὸς σὰν κορόμηλο, ὁλόγλυκος καὶ μέσα εἶχε ἓνα μακρουλὸ κουκούτσι πολὺ σκληρό.

Ἄλλα πουλιά μεγαλύτερα, πὺν εἶχαν καταπιῇ σὲ ἄλλους τόπους λογῆς λογῆς καρπούς μὲ σκληρὰ κουκούτσια, πετοῦσαν στὴ χουρμαδιά. Ξενύχιζαν ἐκεῖ, τὰ κουκούτσια ἔπεφταν κάτω στὴ γῇ μαζὶ μὲ τὴν κοπριά τους κι ἔπειτα ἀπὸ καιρὸ ξεφύτρωναν στὸν ἄμμο, στὸν ἵσκιο τῆς χουρμαδιάς δέντρα.

Ἔτσι φύτρωναν ἀκακίες κι ἄλλα ἄγρια δέντρα καὶ γύρω γύρω ἀπὸ τὴ χουρμαδιά γέμισε τὸ μέρος ἀπὸ χορτάρια, ἀπὸ θάμνους καὶ ἀπὸ δέντρα.

Μὰ κι ἀπὸ τὰ κουκούτσια τῶν χουρμάδων ξεφύτρωναν ἐκεῖ ἄλλες χουρμαδιές. Ἐγινε ἓνα μικρὸ δάσος· καὶ σιγὰ σιγὰ ἄρχισαν νὰ συχνάζουν ἐκεῖ λάφια καὶ ἀντιλόπες γιὰ νὰ βοσκήσουν χορτάρια.

Διάφορα πουλιά τῆς ἐρήμου καὶ μάλιστα στρουθοκάμηλοι πήγαιναν ἐκεῖ νὰ δοκιμάσουν τοὺς τρυφεροὺς θάμνους. Ἀλεποῦδες πονηρὲς τῆς ἐρήμου ἔβρισκαν ἐκεῖ τροφή γιὰ τὸν ἑαυτό τους καὶ γιὰ τὰ παιδιά τους. Πουλιὰ ἔκαναν στοὺς θάμνους καὶ στὰ δέντρα τὶς φωλιές τους καὶ γέμιζαν τὸ δάσος μὲ γλυκὰ κελαδήματα.

γ'. Ἀπὲντεχὴ εὐτυχία.

Πέρασαν πολλὰ χρόνια. Ὁ Ἀράπης ἐκεῖνος γέρασε. Ἐγινε παππούς. Ὀλόγυρά του ἔβλεπε γιούς καὶ θυγατέρες, ἐγγόνια καὶ δισέγγονα. Ὅλοι δούλευαν μὲ προθυμία καὶ τὸ χωριὸ ἦιαν εὐτυχισμένο.

Ἀπὸ τὰ κουκούτσια τῶν χουρμάδων ξεφύτρωσαν ἄλλες χουρμαδιές. Ἐγινε ἓνα μικρὸ δάσος (σελ. 198).

Μὰ ἔξαφνα μιὰ χρονιὰ ἔπεσε μεγάλη καὶ φοβερὴ δυστυχία στὸ χωριὸ τοῦ εὐτυχισμένου Ἀράπη.

Τὰ γεννήματα καὶ ὅλα τὰ φυτὰ ξεράθηκαν. Καὶ ὄχι μονάχα αὐτό, ἀλλὰ καὶ κακοὶ γείτονες τοὺς ἐνοχλοῦσαν ἀδιάκοπα· τοὺς ἄρπαζαν τὰ ζῶα, τοὺς ἔκλεβαν ὅ,τι εἶχαν στὶς ἀποθῆκες τους.

Ὁ γέρος ἦταν πολὺ στενοχωρημένος. Δὲ μπορούσε πιά νὰ ὑποφέρει. Ἀποφάσισε νὰ φύγῃ ἀπὸ κεῖ, νὰ ζητήσῃ ἄλλου κατοικία καὶ βοσκή. Καὶ κεῖ πὺν πῆγαινε μὲ τοὺς δικούς του καὶ τὰ ζῶα του νὰ βρῇ ἄλλον τόπο θυμήθηκε τὸ

*“Ὅλοι δούλευαν μὲ προθυμία καὶ τὸ χωριὸ ἦταν εὐτυχημένο.
(σελ. 199).*

μέρος τῆς ἐρήμου πὺν εἶχε βρῇ ἐδῶ καὶ τόσα χρόνια λίγο νερό. Ἀπὸ ἐκεῖ ἔπρεπε νὰ περάσῃ, καὶ τὸ βράδι ἦταν ἀνάγκη ἐκεῖ νὰ ξενυχτήσῃ.

Μὰ σὰν πλησίασε ἔμεινε μὲ τὸ στόμα ἀνοιχτὸ ἀπὸ τὸ θαυμασμὸ καὶ τὴ χαρά του. Τὸ ἐρημο καὶ ἀμμοσκεπσμένον ἐκεῖνο μέρος, πὺν μιὰ φορὰ πέρασε τὴ νυχτιά του, ἦταν τώρα ἓνας δροσερὸς τόπος, μιὰ ὁμορφὴ ὄαση, ἓνας μεγάλος κῆπος καταπράσινος ἀπὸ φοινικὲς καὶ ἄλλα δέντρα· καὶ ὅλα εἶχαν γίνει ἀπὸ τὸ μικρὸ κουκούτσι πὺν εἶχε ρίξει στὸ λάκκο.

«Δοξασμένο τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ!» φώναξε ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὴν καρδιά του ὁ γέρο Ἀράπης καὶ δάκρυα εὐγνωμοσύνης πρόβαλαν στὰ μάτια του. Ὁ πλάστης ἔκαμε τὴ χουρμαδιά γιὰ τὴ σωτηρία μας.

» Ἡ χουρμαδιά εἶναι ἀδερφή τοῦ ἀνθρώπου. Τὴν ἔκαμε ὁ Θεὸς ἀπὸ τὸ ἴδιο ξῶμα ποὺ ἔπλασε τὸν ἄνθρωπο.

» Μὲ τοὺς καρπούς της δίνει ψωμί καὶ μέλι καὶ φαγητὸ καὶ σ' ἐμᾶς καὶ στὰ ζῶα μας. Μὲ τὰ νήματά της φτιάνομε ψάθες, σκοινιά, καὶ πλέκομε ὑφάσματα· μὲ τὸ φύλλο της ψήνομε τὰ φαγητά μας.

» Μὲ τὸ ὑγρὸ ποὺ βγαίνει ἀπὸ τὸν κορμό της, κάνομε

Ἐκεῖ ποὺ πῆγαινε μὲ τοὺς δικούς του καὶ τὰ ζῶα του βρῆκε τὸ μέρος ποὺ ἐδῶ καὶ τόσα χρόνια εἶχε βρεῖ λίγο νερὸ (σελ. 200).

Ἕνα πιετὸ ποὺ εὐφραίνει τὴν καρδιά μας, ὅπως τὸ κρασί ποὺ γίνεται σ' ἄλλους τόπους. Ἡ χουρμαδιά εἶναι εὐλογημένη.

» Ὅταν, παιδιά μου, κλείσω γιὰ πάντα τὰ μάτια μου καὶ μὲ θάψετε ἐδῶ, κοντὰ στὸν ἄμμο τῆς ἐρήμου, νὰ μὴ φυτέψετε ἀπάνω στὸν τάφο μου λουλούδια ποὺ μαραίνονται γρήγορα. Νὰ φυτέψετε χουρμαδιές, ποὺ ἔχουν κορμούς ποὺ λυγάνε εὖ-

κόλα καὶ φυλλωσιᾶς πού γεμίζουν ἀπὸ καρπούς. Θέλω νὰ κοιμηθῶ τὸν αἰώνιο ὕπνο κάτω ἀπὸ τὸ μουρμούρισμα τῶν φύλλων τοὺς σὰ νὰ βρῶμαι στὸν Παράδεισο! . . . »

Ἐκεῖ λοιπὸν κατοίκησαν. Ἐκαμαν καλύβες καὶ ὁλόγυρα φύτεψαν νέες χουρμαδιές. Μὲ τὸν καιρὸ ἔγινε ἐκεῖ ἓνα μεγάλο ἀραβικὸ χωριό.

23. Ἡ καμήλα.

α'. Ἡ πατρίδα της.

Στὸν τόπο μας δὲν εἶναι ἄγνωστη ἡ καμήλα. Πρὶν ἐλευθερωθῇ ἡ πατρίδα μας ἀπὸ τὴ σκλαβιά βρῖσκονταν πολλὰ τέτοια ζῶα στὴ Σιερρα καὶ στὸ Μωριά. Καὶ τώρα ἀκόμη κάπου κάπου βλέπει κανεὶς τὸ παράξενο αὐτὸ ζῶο νὰ πηγαίνει ὡς τὴ Λάρισα, τὴ Λαμία καὶ τὴν Ἀμφισσα.

Δυὸ λογιῶν καμήλες εἶναι στὸν κόσμον· καμήλες μὲ δυὸ καμποῦρες πού ἔχουν πατρίδα τὴν κεντρικὴ Ἀσίαν καὶ καμήλες μὲ μιὰ καμπούρα καὶ τὶς λένε δρομάδες, γιατί εἶναι γρήγορες στὸ δρόμο.

Τὴ δρομάδα καμήλα πού ζῇ στὴ Μικρασία, στὴν Παλαιστίνη, στὴν Αἴγυπτο καὶ στ' ἄλλα παραθαλάσσια μέρη τῆς βορινῆς Ἀφρικῆς, τὴ γνωρίζομε ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἐλιέξερ καὶ τῆς Ρεβέκκας.

Στὴν Ἀραβίαν καὶ στὰ βορινὰ μέρη τῆς Ἀφρικῆς τὸ κλίμα εἶναι πολὺ ζεστὸ καὶ πολὺ ξερὸ. Βρέχει πολὺ σπάνια καὶ πολὺ λίγο. Νερὸ μονάχα στὶς κοιλάδες βρῖσκεται καὶ στοὺς πολὺ χαμηλοὺς τόπους. Σ' ὅλα τὰ ἄλλα μέρη εἶναι

τέτοια ξερασία πού τίποτε δὲ φυτρώνει, οὔτε σιτηρά, οὔτε χορτάρι, οὔτε δάση.

Σὲ ἀπέραντες ἐκτάσεις τὸ ἔδαφος εἶναι γυμνὸ καὶ κατ'άξερο. Σπάνια βλέπει κανεὶς καμιὰ τούφα χορτάρι ἢ κανένα μοναχικὸ θάμνο. Καὶ τὰ λίγα φυτὰ πού φυτρώνουν ἐκεῖ, ἔχουν φύλλα χοντρά, σκληρὰ σὺν πετσί καὶ ἀγκαθωτὰ ὅπως καὶ τὰ κλαδιά τους· γι' αὐτὸ κανένα ζῶο κοπαδιοῦ οὔτε νὰ τὰ πλησιάσῃ μπορεῖ οὔτε νὰ τὰ φάῃ.

Στὰ βαθουλώματα ὅμως καὶ στὶς κοιλάδες πού εἶναι πλάι σὲ ποτάμια καὶ κεῖ ὅπου δὲ λείπει τὸ νερό, βρίσκονται λιβάδια, χωράφια καὶ δέντρα, καὶ κατοικοῦν συχνὰ καὶ ἄνθρωποι.

Ὅταν οἱ κάτοικοι μιᾶς τέτοιας κοιλάδας θέλουν νὰ πᾶνε σὲ ἄλλῃ πού ἔχει κι αὐτὴ λιβάδια, χωράφια καὶ δέντρα καὶ ἀνθρώπους, εἶναι ἀναγκασμένοι νὰ περάσουν ἀπὸ μιὰ ἔκτασι μεγάλῃ, γεμάτῃ ἀπὸ ἄμμο ἢ χαλίκια, κατάξερη, χωρὶς πρασινάδα, μ' ἓνα λόγο ἀπὸ τὴν ἔρημο.

6' Τὸ πλοῖο τῆς ἐρήμου.

Στὴν ἔρημο οὔτε σιδηρόδρομοι βρίσκονται, οὔτε δρόμοι γι' ἀμάξια. Πῶς ν' ἀνοίξουν δρόμους σὲ τέτοιον ξερότοπο, σὲ ἀπέραντῃ ἔκτασι, χωρὶς νερό, χωρὶς τροφή γιὰ τοὺς ἐργάτες! Στὸ ἔδαφός της, πού εἶναι πολὺ ἀνώμαλο, τὰ φορτωμένα ἀμάξια θάσπαζαν ἀπὸ τὸ δυνατὸ τράνταγμα· κι ἐπειδὴ τὸ ταξίδι θὰ βαστοῦσε βδομάδες, ἔπρεπε τ' ἀμάξια νὰ μὴν ἔχουν ἄλλο φόρτωμα παρὰ νερὸ γι' ἀνθρώπους καὶ ζῶα.

Τ' ἄλογο δὲν εἶναι κατάλληλο γι' αὐτοὺς τοὺς τόπους, γιατί θέλει πότισμα πολλὰς φορὲς τὴν ἡμέρα καὶ στὴν

ἔρημο περνοῦν μέρες ὁλόκληρες χωρὶς νὰ βρεθῇ στὸ δρόμο κι ἡ παραμικρότερη πηγὴ.

Οἱ πράσινες δάσεις ποὺ προβάλλουν μὲς στὸν ἀτέλειωτο ὠκεανὸ τοῦ ἄμμου, σὰν τὰ νησιὰ μέσα στὸ πέλαγο τῆς θάλασσας, θᾶταν γιὰ πάντα χωρισμένες χωρὶς τὴ δρομάδα καμήλα. Χωρὶς αὐτὴ οἱ ἄνθρωποι δὲ θὰ μποροῦσαν νὰ πᾶνε ἀπὸ τὴ μιὰ ὁδὸσιν εἰς τὴν ἄλλη. Χωρὶς τὴ δρομάδα κανένα ἐμπόρευμα δὲ θὰ μποροῦσε νὰ μεταφερθῇ μέσα εἰς τὴν ἔρημο καὶ νὰ πάη ἀπὸ ἓνα τόπο

Χωρὶς τὴ δρομάδα κανένα ἐμπόρευμα δὲ θὰ μποροῦσε νὰ μεταφερθῇ μέσα εἰς τὴν ἔρημο καὶ νὰ πάη ἀπὸ ἓνα τόπο σ' ἄλλο.

σ' ἄλλο. Αὐτὴ φέρνει—ὅπως τὸ πλοῖο ἀπὸ λιμάνι σὲ λιμάνι—σὲ μακρινοὺς τόπους ἀνθρώπους καὶ πράγματα. Γι' αὐτὸ τὴ λένε πλοῖο τῆς ἐρήμου.

γ'. **Κατωμένη γὰρ τὴν ἔρημο.**

Ἡ δρομάδα καμήλα τρώει λίγο, κάποτες καὶ μιὰ φορὰ σὲ εἴκοσι τέσσαρες ὥρες. Γι' ἀγκαθωτὰ φυτὰ τῆς ἐρήμου δὲν πληγώνουν τὰ χεῖλη της, οὔτε μέσα τὸ στόμα

της, οὔτε τὴ γλῶσσά της, γιατί εἶναι ὅλα σκεπασμένα μὲ δέριμα χοντρὸ καὶ σκληρὸ σὰ ρόζος.

Ἡ καμήλα περνῶντας τὴν ἔρημο τεντώνει τὸ μακρὸ λαιμό της καὶ πιάνει ὅ,τι φυτὸ βρῇ μπροστά της. Γι' αὐτὸ οἱ ταξιδιωτὲς δὲν κουβαλοῦν πολλὴ τροφὴ μαζί τους γιὰ τὸ ζῶο τους. Λίγες χοῦφτες κριθάρι καὶ λίγοι χουρμάδες φτάνουν τῆς καμήλας γιὰ νὰ περάσῃ τὴν ἡμέρα της.

Κι ὅταν τύχῃ νὰ μὴν ἔχῃ τίποτε νὰ φάῃ, δὲν στενοχωριέται, γιατί τρέφεται ἀπὸ τὴν τροφὴ πὺν ἔχει μέσα της. Ἡ καμήλα παχαίνει πολὺ γρήγορα, ὅταν βόσκη σὲ χλωρὸ γρασίδι λιβαδιοῦ. Τὸ πάχος αὐτὸ δὲ σκορπιέται μέσα στὸ ψαχνὸ κρέας, ὅπως στὰ βόδια, παρὰ μαζεύεται σὲ μιὰ ξεχωριστὴ ἀποθήκη, στὴν καμπούρα της. Ἐκεῖ ἔχει φυλαγμένη τροφὴ γιὰ τὶς ἡμέρες τῆς πείνας της.

Ὅπως τὸ καντήλι ἀνάβει μὲ τὸ λάδι τοῦ φυτιλιοῦ, ἔτσι κι ἡ καμήλα ζῇ μὲ τὸ πάχος τῆς καμπούρας. Λεπτὲς φλεβίτσες τὸ φέρνουν στὸ αἷμα. Μὰ ὅταν τὸ ζῶο μείνῃ νηστικὸ πολλὰς μέρες, ἡ καμπούρα του κατεβαίνει, καὶ τὸ δέριμα της πέφτει χαλαρὸ σὰν ἄδειο ἄσκι. Ἀμα ὅμως ξαναβρῇ τροφὴ ἄφθονη, καινούργιο πάχος μαζεύεται στὴ ράχη τῆς καμήλας κι ἡ καμπούρα σηκώνεται ψηλά, καὶ τὸ χαλαρωμένο δέριμα της ξανατεντώνεται.

Ἡ καμήλα ἀντέχει πολὺ καὶ στὴ δίψα. Τὸ στομάχι της ἔχει ἰδιαιτέρο μέρος ὅπου φυλάγεται τὸ νερὸ πὺν πίνει τὸ ζῶο. Ὅταν ἡ καμήλα διψᾷ ἀνεβάζει μερικὲς γουλιὲς στὸ στόμα της καὶ δροσίζεται. Ἐτσι περνᾷ κάμποσες μέρες. Σὰν λείψῃ ὅμως πολλὰς μέρες τὸ νερό, βασανίζεται

κι αὐτὴ σὰν τοὺς ἀνθρώπους, καὶ πολλὰς καμῆλες βρίσκουν σκληρὸ θάνατο ἀπὸ τῆ δίψα στὴν ἔρημο.

δ'. Ἡ γρηγοράδα της.

Μὲ ὅλα αὐτὰ πάλι ἡ καμήλα δὲ θὰ ἦταν κατάλληλη γιὰ τὶς μεγάλες ἀποστάσεις τῆς ἐρήμου ἂν δὲν εἶχε τὸ χάρισμα νὰ τρέχει πολὺ γρήγορα καὶ νὰ μὴν κουράζεται εὐκολα. Μιὰ γερὴ καμήλα τρέχει σὲ μιὰ μέρα ὥς 150 χιλιόμετρα. Στὴ γρηγοράδα τὴ βοηθοῦν τὰ μακριὰ τῆς πόδια.

Στὸ περπάτημα τὰ μπροστινὰ πόδια δὲν ἐμποδίζουν τὰ πισινὰ, γιατί τὰ πόδια τῆς κάθε πλευρᾶς σηκώνονται μαζὶ καὶ τὰ δύο. Ἔτσι ἡ καμήλα περπατῶντας ἢ τρέχοντας μοιάζει πλοῖο σὲ τρικυμισμένη θάλασσα ποὺ γέρνει πότε δεξιὰ καὶ πότε ἀριστερά. Γι' αὐτὸ εἶναι δύσκολη ἡ καβάλλα στὴν καμήλα· χρειάζεται μεγάλη ἀσκησι.

Ἡ ἔρημος εἶναι σκεπασμένη ἀπὸ ψιλὸν ἄμμο ἢ χαλίκια πολὺ μυτερά. Τὸ ἄλογο ποὺ ἔχει ἓνα δάχτυλο στὸ κάθε πόδι θὰ βούλιαζε στὸν ἄμμο καὶ θὰ μάτωνε τὶς ὀπλές του στὰ χαλίκια. Ἡ καμήλα ὅμως ἔχει δυὸ δάχτυλα κι ἀνάμεσα σ' αὐτὰ δέρμα ποὺ μαζεύει καὶ τεντώνεται καὶ κάθε φορὰ ποὺ ἡ πατούσα τῆς ἀπαντήση χαλίκια δὲν ξεσκίζεται στὴ μυτερὴ τους κόψη, μόνο ἀπλώνεται σ' ὅλο τὸ χαλίκι κι ἔτσι δὲν παθαίνει τίποτα.

ε'. Τὸ σῶμα της.

Ἡ καμήλα μᾶς φαίνεται πολὺ ἀσχημο ζῶο. Ἀσχημο προπάντων εἶναι τὸ στόμα της. Τὸ ἐπάνω χεῖλι, παχὺ καὶ χοντρό, χωρίζεται σὲ δύο σὰν τοῦ λαγοῦ κα κρέμε-

ται κάτω. Τὸ ἴδιο κρέμεται καὶ τὸ κάτω χεῖλι· κι ἔτσι τὸ στόμα δὲν κλείνει καλὰ καὶ φαίνονται τὰ μακριὰ της δόντια.

Τ' αὐτιά της εἶναι μικρά· τὰ ρουθούνια της πολὺ πάνω ἀπὸ τὸ στόμα καὶ λοξά, κουνιόνται ἀκατάπαντα. Οἱ τρίχες της, πὺν πέφτουν κάθε χρόνο, ἔχουν χρῶμα βαθὺ κίτρινο. Οἱ κινήσεις της εἶναι χωρὶς χάρη, καὶ ἡ καμπούρα της πολὺ τὴν ἀσχημίζει.

Οἱ ταξιδιωτὲς ὅμως τῆς ἐρήμου δὲν τὴ βρίσκουν τόσο ἀντιπαθητικὴ. Ὅταν τὸ δειλινὸ βόσκη, κι ὁ ἥλιος βασιλεύοντας στὸν ὀρίζοντα χρωματίζει μὲ γλυκὸ μενεξεδένιο χρῶμα τὴν ἀτέλειωτη ἔκταση, τότε τὸ ἀσυνήθιστο σχῆμα τῆς καμήλας, τὸ βαθὺ κίτρινο χρῶμα της, τὸ συλλογισμένο περπάτημά της, ὁ μακρὸς λαιμὸς της πὺν τεντώνεται καὶ μαζεύεται διαδοχικὰ, τὸ ἀπαλὸ της βλέμμα, ὅλα φέρνουν τὸ νοῦ σὲ περασμένα χρόνια τῶν βοσκῶν βασιλιάδων, στὰ χρόνια τοῦ Ἀβραὰμ καὶ τοῦ Ἰακώβ.

στ'. Καρχιδάινι.

Γιὰ νὰ καταλάβῃ κανεὶς τί εἶναι ἡ κομήλα πρέπει νὰ τὴν ἰδῇ στὴ ζωὴ καὶ στὴν κίνηση τῆς ἐρήμου· νὰ τὴν ἰδῇ στὶς νομαδικὲς φυλὲς τῆς Ἀραβίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς· ἐκεῖ στὴ σιωπηλὴ μοναξιὰ τῆς ἀτέλειωτης ἀμμοθάλασσας πὺν ταξιδεύουν τὰ ζωντανὰ πλοῖα φορτωμένα μὲ ἀσκία γεμάτα νερό, μὲ λογιῶν λογιῶν ἐμπορεύματα, μὲ σκηνὲς καὶ σκεπάσματα.

Οἱ ταξιδιωτὲς στὴν ἐρημο δὲν ταξιδεύουν ἕνας ἕνας, πᾶνε πολλοὶ μαζί. Μιὰ συνοδία λέγεται καραβάνι.

Ἐκατό, διακόσιες ἢ καὶ περισσότερες καμήλες, ἢ μιὰ πίσω στὴν ἄλλη, προχωροῦν σὲ ἴσια γραμμὴ. Ὅμα γείρω

ὁ ἥλιος γίνεται σταθμός. Οἱ ταξιδιῶτες κατεβαίνουν ἀπὸ τίς καμήλες καὶ στήνουν τίς σκηνές τους. Οἱ καμήλες γονατίζουν. Τὰ μεσάνυχτα ξυπνοῦν οἱ καμηλιέρηδες καὶ τίς ἀρμέγουν. Μόνο τὴν αὐγὴ πού σηκώνονται οἱ καμήλες βυzaίνουσι τὰ παιδιὰ τους.

Γιὰ νὰ φορτώσουν τὴν καμήλα οἱ καμηλιέρηδες τὴν προστάζουν νὰ χαμηλώσῃ· καὶ αὐτὴ γονατίζει, ἀκουμπώντας χάμου τὸ στήθος της καὶ τὰ πόδια της. Μὰ γιὰ νὰ μὴν πληγώνεται ἀπὸ τὰ κοφτερὰ χαλίκια, ἔχει στὸ στήθος καὶ σὲ κάθε κλείδωσι τῶν ποδιῶν καὶ ἀπὸ ἓνα μεγάλο ρόζο. Οἱ ρόζοι αὐτοὶ τὴν κάνουν πιὸ ἄσχημη, μὰ καὶ χωρὶς αὐτοὺς δὲ θὰ μπορούσε νὰ ζήσει στὴν ἔρημο, γιατί θὰ ἦταν πάντα πληγωμένη στὸ στήθος καὶ στὰ πόδια.

ζ'. Βάσκανα καὶ κέντυνοι τῆς καμήλας.

Οἱ ὁδηγοὶ τῶν караβανίων ξέρουν κάθε πηγὴ πού θ' ἀπαντήσουν στὸ δρόμο τους. Μὰ ὅτι σπάνια τὴ βρίσκουν ξερὴ, γιατί τὴν ξεραίνει ἡ φοβερὴ ζέστη πού ἐξατμίζει κάθε σταλαματιὰ νεροῦ.

Οἱ ταξιδιῶτες τότε λύνουν τ' ἄσκια καὶ πίνουν νερό. Μὰ δὲν περισσεύει καὶ γιὰ τίς καμήλες. Αὐτὲς βασανίζονται ἀπὸ τὴ δίψα. Βαστοῦν δυὸ τρεῖς ἡμέρες καὶ ὕστερα πὰ δὲν ἀντέχουν. Τὸ караβάνι σέρνεται μὲ κόπο. Κάπου, κάπου μιὰ καμήλα γονατίζει καὶ ἀργοπεθαίνει ἀπὸ τὸ μαρτύριο τῆς δίψας.

Κάποτε ὁμως, ἐνῶ κάθε ἐλπίδα ἔχει σβῆσει, οἱ καμήλες ἀνασηκώνουν μονομιᾶς τὸ κεφάλι τους, ἀνοίγουν τὰ ρουθούνια τους καὶ ροφοῦν ἀχόρταγα τὸν ἀέρα. Τινάζονται ἔξαφνα ἐπάνω καὶ τρέχουν ἀκράτητες ὅλες σὲ μιὰ

διεύθυνση. Οί ταξιδιωτές δὲν τὶς ἐμποδίζουν γιατί ξέρουν πὼς σὲ λίγο θὰ τελειώσουν τὰ βάσανά τους.

Μὲ τὴ δυνατὴ ὁσφρησὴ τους οἱ καμήλες ἀνακάλυψαν νερό. Ἄνθρωποι καὶ ζῶα δροσίζονται στὴν πηγὴ, ξεκουράζονται καὶ τραβοῦν δυναμωμένες τὸ δρόμο τους.

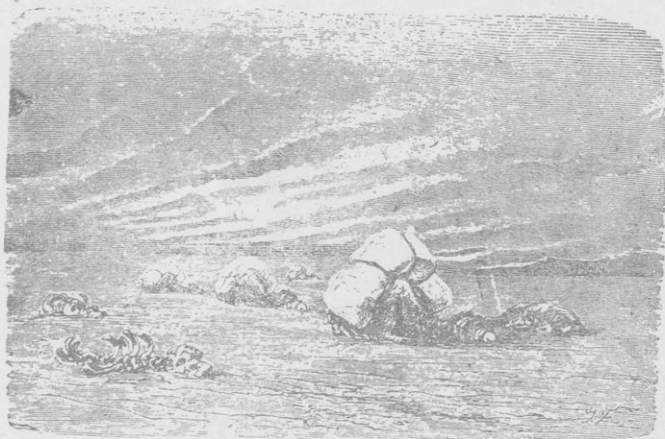
Μὰ πὺ πολὺ ἀκόμη ἀπὸ τὴ δίψα βασανίζει τὶς κα-

Ὁ Σιμὸν λίγες ὥρες βαστᾷ, μὰ εἶναι ἀληθινὴ ὁργὴ Κυρίου. καμήλες καὶ τοὺς ταξιδιωτές τῆς ἐρήμου ἕνας ἄνεμος, ποὺ νομίζει κανεὶς πὼς βγαίνει ἀπὸ ἀναμμένο καμίνι. Εἶναι ὁ φοβερός Σιμὸν ἢ Χαμψίν. Λίγες ὥρες βαστᾷ, σπάνια μιὰ μέρα ἢ δύο· μὰ εἶναι ἀληθινὴ ὁργὴ Κυρίου. Ὁ ἀέρας καίει τὰ φωτιά. Μέρα μεσημέρι γίνεται βαθὺ σκοτάδι. Στὸ τρομαχτικὸ φύσημά του οἱ χουρμαδιὲς λυγοῦν καὶ σπάζουν· οἱ καμήλες τρομαγμένες τρέχουν σὰν τρε-
Ξενοπούλου—Κουρτίδου—Κονιδάκη, *Αναγνωστικὸ Ε΄, ἐκδ. Β΄.

λές· ὅποια ἀποκάμῃ, γονατίζει στὴ φλογισμένη ἄμμο καὶ παραδίνεται στὸ θάνατο. Ὅλοι ἀλαλιασμένοι φεύγουν νὰ σωθοῦν

· Ἀνθρώποι καὶ ζῶα ἀνασαίνουν βαριά, πνίγονται. Ἀπὸ τὸ στόμα, τὴ μύτη, τὰ μάτια, τ' αὐτιά των τρέχει αἷμα. Πολλὲς φορὲς καραβάνια ὁλόκληρα θάβονται κάτω ἀπὸ τὰ πυκνὰ καὶ πυρωμένα ἀμμοσύννεφα τοῦ Σιμούν.

Πολλὲς φορὲς καραβάνια ὁλόκληρα θάβονται κάτω ἀπὸ τὰ πυκνά, τὰ πυρωμένα ἀμμοσύννεφα τοῦ Σιμούν.

η'. Ἡ καμήλα καὶ ὁ κάτοικοι τῆς ἐρήμου.

Οἱ κάτοικοι τῆς ἐρήμου δὲν ἔχουν τὰ καλὰ πού ἔχουν ὅσοι κατοικοῦν κοντὰ στὴ θάλασσα ἢ σὲ δεντροφυτεμένους τόπους γεμάτους πρασινάδα καὶ καρπούς.

Γιὰ τοὺς ἀράπηδας ἢ χουρμαδιὰ ἀναπληρώνει ὅλα τὰ δέντρα καὶ ἡ καμήλα ὅλα τὰ ζῶα.

Στὴν καμήλα βρίσκουν τὰ χαρίσματα τοῦ ἀλόγου,

τοῦ μουλαριοῦ, τοῦ προβάτου καὶ τῆς ἀγελάδας. Τὸ ὥραϊο ἄλογο εἶναι βέβαια τὸ καμάρι τοῦ Ἀράπη, μὰ στὴν ἀνάγκη μπορεῖ νὰ τὸ στερηθῇ· μετὰ τὴν καμήλα ὅμως εἶναι δεμένῃ ἡ ζωὴ τοῦ κι ἡ ὑπαρξὴ τοῦ. Τοῦ χαρίζει τὸ γάλα τῆς σὰν τὴν ἀγελάδα, καὶ μ' αὐτὸ κάνει τὸ βούτυρο καὶ τὸ τυρί τοῦ· τοῦ χαρίζει τὸ μαλλί τῆς σὰν τὸ μακρόμαλλο πρόβατο γιὰ νὰ κἀνὴ φορέματα καὶ σκηνές· τὸν τρέφει μετὰ τὸ κρέας τῆς καὶ μάλιστα λένε πὼς τὸ κρέας τοῦ καμηλόπουλου εἶναι τρυφερὸ καὶ νόστιμο· τοῦ κουβαλᾷ τὰ πράματά τοῦ καὶ τὴν καβαλικεύει σὰν τὸ γοργόποδο ἄλογο· ὥς κι αὐτὴ ἡ κοπριά τῆς χρησιμεύει γιὰ πολὺτιμη καύσιμη ὕλη στὴν ἔρημο, ποὺ δὲ βρίσκονται ξύλα καὶ κάρβουνα.

Οἱ Ἀράπηδες ἀπὸ τὰ παλιὰ χρόνια θεωροῦν τὴν καμήλα ἱερὸ ζῷο καὶ τὴν ἐκτιμοῦν πολὺ. Τὴν περιουσίαν τους τὴ λογαριάζουν μετὰ τὶς καμήλες τους, ὅπως ἄλλοι μετὰ τὰ κεφάλια τῶν βοδιῶν, τῶν ἀλόγων καὶ τῶν προβάτων.

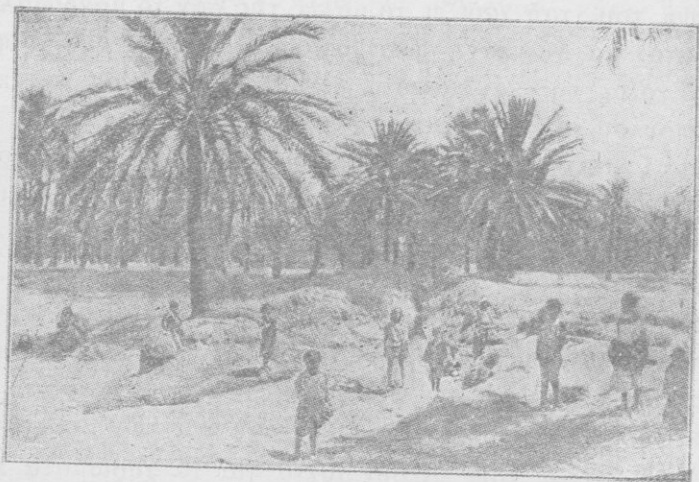
Στὶς ὁμιλίαις τους μιλοῦν συχνὰ γιὰ τὰ χαρίσματα ποὺ ἔχουν οἱ καμήλες των.

Στὰ τραγούδια τοῦ ὁ Μπεντουίνος λέει γιὰ τὴν καμήλα:

«Σὰ σκλάβο δουλεύει, κι ὅμως δουλεύει ἐλεύτερη, καὶ δὲν ἔχει ἀνάγκη νὰ τὴ ξέψουν στὸ ζυγόν. Ὅταν εἶναι πολὺ κουρασμένη, οὔτε μετὰ βρισιὲς οὔτε μετὰ χτυπήματα πάει μπροστά. Παίρνω τὴ λύρα μου, παίζω καὶ τραγουδῶ· ἢ παίζω τὴ φλογέρα μου καὶ ἡ καμήλα μου ἀκούοντας τὸν ἦχο τῆς μουσικῆς σηκώνει τὸ κεφάλι τῆς, ζωντανεύει καὶ τραβᾷ μπροστά».

24. Ἡ στρουθοκάμηλος.

Ἡ στρουθοκάμηλος εἶναι τὸ μεγαλύτερο ἀπ' ὅλα τὰ πουλιὰ πού υπάρχουν σήμερα στὴ γῇ. Εἶναι ψηλὸ δύομισυ μέτρα καὶ τὸ βάρος του περισσότερο ἀπὸ εἴκοσι ὀκάδες. Εἶναι πουλί, μὰ δὲ μπορεῖ νὰ πετάξῃ, γιατί οἱ

Ἡ στρουθοκάμηλος κατοικεῖ κοντὰ στὶς ὁάσεις, πού καὶ νερὸ ὑπάρχει καὶ φυτὰ καὶ ζωῦφια διάφορα, σαῦρες, σαλιάγκοι, ἀκρίδες, φτεροῦγες τοῦ εἶναι μικρὲς μὲ μαλακὰ φτερά, καὶ τὸ σῶμα του πολὺ βαρὺ.

Ἡ στρουθοκάμηλος εἶναι πουλί τῆς ἐρήμου. Δὲ μπορεῖ ὅμως νὰ ζήσῃ καὶ σ' ἐρημον τόπο πού δὲν ἔχει πρασινάδα καὶ νερό. Γι' αὐτὸ κατοικεῖ κοντὰ στὶς ὁάσεις, πού καὶ νερὸ ὑπάρχει καὶ φυτὰ καὶ ζωῦφια, σαῦρες, σαλιάγκοι, ἀκρίδες. Δὲν εἶναι ὅμως καὶ πολὺ δύσκολη στὴν τροφή της· ἂν δὲ βρῇ ἀπ' αὐτὰ πού εἴπαμε, τρώει στὴν ἀνάγκη καὶ σκληρὰ κλωνιὰ ἀπὸ ἀγκαθωτοὺς θάμνους καὶ τὰ χω-

νεύει με μεγάλη εύκολία. Καταπίνει και μικρά λιθάρια, όπως οι κότες και οι χήνες καταπίνουν κάποτε μικρές πέτρες και άμμο. Όταν οι μικρές λίμνες και τα ποτάμια ξεραθούν, ή στρουθοκάμηλος φεύγει σ' άλλους τόπους μακρινούς που βρίσκει τροφή και νερό.

Η στρουθοκάμηλος έχει πόδια πολύ ψηλά, γυμνά και προφυλαγμένα με σκληρά λέπια· και γι' αυτό μπορεί και τρέχει πολύ γρήγορα και περνά μεγάλους ξημους τόπους για να βρῇ όάσεις με νερό και τροφή, χωρίς να την

Το κυνήγι της στρουθοκαμήλου γίνεται για τα όραία φτερά της. πληγώνουν τα φοβερά άγκάθια της έρήμου και να τη βλάπτη ή μεγάλη ζέστη της άμμου.

Τα πόδια της στρουθοκαμήλου δέ βουλιάζουν στην άμμο, και δέ γλυστρούν γιατί έχουν μόνο δυό δάχτυλα μεγάλα και πλατιά, με πατούσα πολύ χοντρή σά ρόζο, και από πάνω δυό νύχια δυνατά, όπως είναι τα πόδια της καμήλας.

Κι επειδή έχει ψηλά πόδια, έχει και μακρόν λαιμό για να φτάνη κάτω στη γῆ να πιάνη την τροφή της και

για νὰ βλέπη μακριὰ ποῦ ὑπάρχει καλύτερη τροφή καὶ νερό.

Τὰ μάτια της εἶναι μεγάλα καὶ βλέπουν πολὺ μακριὰ.

Ἡ φωλιά της μοιάζει μὲ μικρὸ λάκκο, πὺν τὸ πούλι τὴν κάνει στὸν ἄμμο μὲ τὰ νύχια τῶν ποδιῶν του.

Οἱ στρουθοκάμηλοι κάνουν τις φωλιές τους ἢ μία κοντὰ στὴν ἄλλη, γιὰ νὰ βοηθοῦνται μεταξὺ τους σὲ κάθε κίντυνο.

Οἱ θηλυκὲς γεννοῦν μέσα σ' αὐτοὺς τοὺς λάκκους 20 —25 αὐγά πολὺ μεγάλα. Κάθε αὐγὸ ζυγίζει μιὰ ὀκτὰ καὶ 100 δράμια περίπου καὶ ἔχει μέσα ἀσπράδι καὶ κροκὸ τόσο ὅσο ἔχουν 24 αὐγά κοτίσια. Τὸ χρῶμα τῶν αὐγῶν εἶναι σταχτερό.

Ἡ στρουθοκάμηλος μόνο τὴ νύχτα κάθεται ἀπάνω στ' αὐγά της καὶ τὰ κλωσσᾷ, τὴν ἡμέρα ἀφήνει τὴ δουλειὰ αὐτὴ στὴ ζέστη τοῦ ἡλίου.

Ἐπειτα ἀπὸ πενήντα μέρες γεννιόνται τὰ ὁμορφα αὐτὰ *παιδιὰ τῆς ἐρήμου* καὶ ἀμέσως ἀκολουθοῦν τὴ μητέρα τους, ὅπως τὰ πουλάκια τὴν κότα. Εἶναι μεγάλα ὅταν βγοῦν ἀπὸ τ' αὐγά, σὰν τις κότες μας καὶ τρέχουν μὲ μεγάλη εὐκολία. Σκληρὴ τροφή ὅμως δὲν μποροῦν νὰ φᾶνε· καὶ γι' αὐτὸ ἡ μητέρα τους σπάει τ' αὐγά πὺν πάντα μένουν ἀσκέπαστα γιὰτὶ οἱ φτεροῦγες της εἶναι μικρὲς καὶ δὲν χωροῦν ὅλα, κι ἐτοιμάζει γιὰ τὰ μικρά της πολὺ καλὴ τροφή.

Τὸ κυνήγι τῆς στρουθοκαμήλου γίνεται γιὰ τὰ ὠραῖα ἄσπρα φτερά της πὺν κρέμονται ἀπὸ τις φτεροῦγες της καὶ τὴν οὐρά της. Ἐχουν μεγάλη ἀξία καὶ χρησιμεύουν γιὰ στολίδι τῶν γυναικείων καπέλλων.

Ἐπειδὴ τὸ κυνήγι αὐτοῦ τοῦ πουλιοῦ εἶναι πολὺ δύ-

σκολο, οἱ Εὐρωπαῖοι ἄποικοι ποὺ πῆγαν στὴν Ἀφρική
ἐδῶ καὶ 50 χρόνια ἡμέρωσαν χιλιάδες στρουθοκαμήλους
καὶ τὶς τρέφουν γιὰ τὰ φτερά τους, ὅπως ἐμεῖς τὰ πρόβατα
γιὰ τὸ μαλλί τους.

Ἡ στρουθοκάμηλος εἶναι πολὺ ἥσυχο πουλί καὶ δέχεται νὰ
σέρνῃ μικρὰ ἀμάξια καὶ νὰ τὴν καβαλικεύουν καὶ μικρὰ παιδιὰ.

Ἡ στρουθοκάμηλος εἶναι πολὺ ἥσυχο πουλί καὶ
δέχεται νὰ σέρνῃ μικρὰ ἀμάξια καὶ νὰ τὴν καβαλικεύουν καὶ
μικρὰ παιδιὰ.

25. Τὸ ἀραβικὸ ἄλογο.

α'. Πῶς εἶναι τὸ ἀραβικὸ ἄλογο.

Ὑπάρχουν ἄλογα πολλῶν εἰδῶν, μὰ ἀπ' ὅλα ξεχωρίζει γιὰ τὴν ὁμορφάδα του τὸ ἀραβικόν.

Τὸ ἀραβικὸ ἄλογο εἶναι τέλειον σ' ὅλες τὶς ἀναλογίες τοῦ κορμιοῦ του. Ἔχει πρόσωπο λεπτόν, τ' αὐτιά μικρά καὶ εὐκολοκίνητα, τὰ μάτια κατάρματα, ζωερὰ καὶ ὠραῖα, ρουθούνια πλατιά, λαιμὸ καμωρτωτὸ καὶ μακρὺ στήθος καὶ μέτωπο πλατιά, πόδια μακριά, νύχια μαῦρα, χαίτη λεπτή. Ἡ οὐρά του εἶναι στολίδι ἀληθινόν. Στὴ ρίζα εἶναι φουντωτή, μὰ οἱ γυαλιστερὲς κα μαῦρες τρίχες του δὲ φτάνουν ὡς τὴν ἄκρη.

Τὰ μάτια καὶ τ' αὐτιά του στιγμὴ δὲ μένουν ἥσυχαι, κινιόνται ἀδιάκοπα. Τὸ ἴδιο καὶ ὁ λαιμός του κινιέται πότε δεξιὰ καὶ πότε ἀριστερὰ μὲ πολλὴ χάρη.

Τὸ ἀραβικὸ ἄλογο πίνει νερὸ δροσερὸ καὶ καθαρὸ μὰ πρὶν ἀρχίσῃ νὰ πῇ, τὸ ἀνακατεύει μὲ τὸ πόδι του. Θαρρεῖ κανεὶς πῶς τὸ χαϊδεύει.

Οἱ Ἀραβες θεωροῦν τὸ ἄλογο ὡς τὸ πιὸ εὐγενικὸ καὶ τὸ πιὸ ὁμορφον ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα ζῶα γι' αὐτὸ καὶ τὸ περιποιοῦνται καὶ τὸ ἀγαποῦν τόσο πολὺ.

Οἱ Ἀραβες δὲν εἶναι γεωργοί. Δουλειά τους εἶναι ἡ κτηνοτροφία. Τὸ ἄλογο λοιπὸν γιὰ τὸν Ἀραβὰ εἶναι τὸ πιὸ χρήσιμο ζῶον. Μὲ τὸ ἄλογο ταξιδεύει ἐπάνω σ' αὐτὸ καθιστὸς φυλάει τὸ κοπάδι του ἐπάνω σ' αὐτὸ πολεμάει. Μ' αὐτὸ μεταφέρει τὰ πράματά του μ' αὐτὸ πηγαίνει στὰ πανηγύρια καὶ στὶς διασκεδάσεις.

δ'. Τὸ ἄλογο πιστὸς σύντροφος.

Τὸ ἄλογο εἶναι ὁ πιὸ πιστὸς σύντροφος τοῦ πολεμιστῆ, ὁ ἀφοσιωμένος ὑπηρέτης τοῦ ἀφεντικοῦ, τὸ χαϊδεμένο παιδί τῆς οἰκογένειας.

Οἱ Ἀραβες περιποιῶνται πολὺ τ' ἄλογα τους καὶ τ' ἀγαποῦν σὰν παιδιά τους. Στὰ τραγούδια τους καὶ στὰ παραμύθια πὺν λένε τῇ νύχτα στὶς σκηνές τους ἢ στὰ ταξίδια τους, ὁ λόγος εἶναι πάντα γιὰ τὸ ἄλογο.

Ὅταν ὁ Θεὸς ἤθελε νὰ πλάσῃ τὸ ἄλογο, λένε οἱ Ἀραβες, εἶπε στὸν ἄνεμο : Θὰ κάμω ἓνα πλάσμα γρήγορο σὰν κι ἐσένα. Ὅλοι θὰ τὸ ἀγαποῦν γιὰ τὰ πολλὰ του χαρίσματα κι ἀμέσως ἔπλασε τὸ ἄλογο καὶ τοῦ εἶπε :

«Ὅλα τοῦ κόσμου τὰ καλὰ εἶναι μπροστά σου. Θὰ ρίχνῃς τοὺς ἐχθροὺς κάτω στὰ πόδια σου· καὶ, θὰ μεταφέρῃς τοὺς φίλους ἀπάνω στὴ ράχη σου. Θὰ πετᾷς χωρὶς φτερὰ καὶ θὰ νικᾷς χωρὶς σπαθί».

Αὐτὰ πιστεύουν οἱ Ἀραβες καὶ γι' αὐτὸ νομίζουν πὺς τὸ εὐγενικὸ αὐτὸ ζῶο μονάχα μαζί τους μπορεῖ νὰ εἶναι εὐτυχισμένο.

γ'. Πῶς ἀνατρέφουν οἱ Ἀραβες τὰ ἄλογά τους.

Οἱ Ἀραβες ἀνατρέφουν τὰ πουλάρια τους μὲ μεγάλη ἐπιμέλεια καὶ μὲ ἰδιαίτερη φροντίδα. Τ' ἀνατρέφουν σὰ νὰ εἶναι μέλη τῆς οἰκογένειάς των. Γι' αὐτὸ τ' ἀραβικὰ ἄλογα ἐγιναν ζῶα σπιτικά καὶ πολὺ ἥμερα. Κανεὶς δὲν ἀνησυχεῖ, ὅταν τὰ βλέπῃ μέσα στὴ σκηνή του ἢ στὸ ἰδιαίτερο διαμέρισμα πὺν μένουν τὰ παιδιά του.

Πολὺ συχνὰ οἱ ἀραβικὲς φοράδες παίζουν μὲ τὰ μικρὰ

παιδιά τοῦ ἀφεντικοῦ των, πού ἀκόμη δὲ μποροῦν νὰ σηκωθοῦν στὰ πόδια τους. Τὰ μικρὰ διασκεδάζουν μὲ τὸ χαριτωμένο ζῶο, παίζουν μαζί του διάφορα παιχνίδια.

Ὅταν τὸ ἀλογάκι γίνη δεκοχτὼ μηνῶν, ἀρχίζουν σιγὰ σιγὰ νὰ τὸ καβαλικεύουν. Στὴν ἀρχὴ ἀνεβάζουν ἀπάνω στὴ ράχη του ἓνα παιδί μικρό. Αὐτὸ τὸ ὁδηγεῖ στὴ βοσκή, αὐτὸ τὸ ποτίζει, τὸ καθαρίζει καὶ φροντίζει γιὰ ὅλα. Κι ἔτσι σιγὰ σιγὰ συνηθίζουν καὶ οἱ δύο, τὸ παιδί νὰ καβαλικεύη καὶ τὸ ἄλογο νὰ δέχεται στὴ ράχη του τὸν καβαλάρη.

Ὅταν τὸ ζῶν γίνη δύο χρονῶν τοῦ βάζουν σέλα στὴν ἀρχὴ πολὺ ἐλαφριά.

Τὸν τρίτο χρόνο τὸ συνηθίζουν νὰ μεταχειρίζεται ὅλη τὴ δύναμή του, μὰ φροντίζουν καὶ νὰ μὴ τοῦ λείπη ἡ καλὴ τρσφή καὶ ἡ περιποίησις.

Τὸ ἀραβικὸ ἄλογο σὰ μεγαλώσῃ, μπορεῖ νὰ ταξιδέψῃ μὲ τὸν καβαλάρη του πέντε ἢ ἕξ ἡμέρες χωρὶς διακοπὴ. Κάθε μέρα κάνει δρόμο 70—100 χιλιόμετρα. Τὸ ἴδιο ταξίδι καὶ μὲ τὴν ἴδια γρηγοράδα μπορεῖ νὰ τὸ ξανακάμῃ ἀφοῦ ξεκουραστῇ δυὸ μέρες.

δ'. Πόσο τ' ἀγαποῦν.

Τὰ ἄλογα εἶναι πολλῶν εἰδῶν. Κάθε τόπος ἔχει καὶ τὸ δικό του εἶδος μὲ τὰ ἰδιαίτερά του χαρίσματα· μὰ τὰ καλύτερα ἄλογα εἶναι ἐκεῖνα πού γεννιόνται στὴν Ἀραβία. Τὰ πουλάρια αὐτῶν τῶν ἀλόγων πουλιόνται σὲ τιμὲς πού δὲ φαντάζεται κανεὶς. Φοράδα ὅμως δὲ βρῆσκει κανεὶς ν' ἀγοράσῃ, γιατί κανένας δὲ δέχεται ν' ἀνταλλάξῃ μὲ ὅσοδήποτε χρυσάφι τέτοιον ἀνεχτίμητο θησαυρό.

Σὲ κάποια μέρη τῆς Ἀραβίας, ὅταν ὁ πολεμιστὴς φεύγῃ γιὰ τὸν πόλεμο, ἡ οἰκογένειά του εὐχεται στὸ ἄλογο καὶ ὄχι στὸν καβαλάρη τὸ καλὸ κατευόδιο. Καὶ ὅταν γυρίσῃ ἀπὸ τὸν πόλεμο μονάχο τὸ ἄλογο, χωρὶς τὸν καβαλάρη του, ἡ λύπη γιὰ τὸ θάνατο τοῦ πολεμιστῆ δὲν εἶναι τόσο μεγάλη, ὅσο μεγάλη εἶναι ἡ χαρὰ γιὰ τὸ γυρισμὸ τοῦ ἀλόγου.

Τὸ ἄλογο ἐκεῖνο τὸ καβαλικεύει κατόπι ὁ γιὸς τοῦ σκοτωμένου ἢ κανεὶς ἄλλος στενὸς συγγενὴς μὲ τὴν ὑποχρέωση νὰ ἐκδικήσῃ τὸ θάνατο τοῦ σκοτωμένου. Ἄν ὅμως στὴ μάχῃ σκοτωθῇ τὸ ἄλογο ἢ τὸ πιάσουν οἱ ἐχθροὶ σκλάβο καὶ γυρίσῃ ὁ καβαλάρης πεζός, τότε τὸν ὑποδέχονται πολὺ ψυχρὰ καὶ μὲ μεγάλη περιφρόνηση. Οἱ θρηνοὶ τότε γιὰ τὸ ἄλογο εἶναι ἀτέλειωτοι καὶ τὸ πένθος κρατάει ὀλόκληρο μῆνα.

Καὶ ἀλήθεια τοῦ ἀξίζει τόση ἀγάπη. Τὸ ἔχουν ἀναθρέψει μὲ πόνο, μὲ λαχτάρα. Ἀπὸ τὴν ὥρα ποὺ γεννηθῇ τὸ ἀγαπημένο ζῶο δὲν ἀκούει λόγῳ κακὸ, οὔτε τὸ παραμικρὸ φοβέρισμα. Σ' ὅλη του τὴ ζωὴ δὲν ξέρει τί θὰ πῇ χτύπημα. Τὸ ἀνατρέφουν μὲ ὑπομονή, μὲ τρυφερότητα, μὲ χάδια. Μὰ κι αὐτὸ ποτὲ δὲ δίνει ἀφορμὴ στὸν ἀφέντη του καταλαβαίνει τίς ἐπιθυμίες του καὶ κάνει ὅ,τι ἐκεῖνος θέλει. Ἄνθρωπος καὶ ζῶο συναδερφώνονται καὶ δὲ μπορεῖ νὰ ζήσῃ ὁ ἓνας χωρὶς τὸν ἄλλο. Ὅταν ὁ ἓνας λείπῃ, ὁ ἄλλος κάθεται λυπημένος καὶ σκεπτικὸς. Ὅταν τύχῃ καὶ σκοτωθῇ ὁ ἀφέντης του στὴ μάχῃ, τὸ ἄλογο δὲν τὸν ἀφήνει στὴν περιφρόνηση τῶν ἐχθρῶν του, ἀλλὰ τὸν τραβᾷ μὲ τὰ δόντια του ἀπὸ τὰ φορέματα καὶ τὸν φέρνει μακριὰ στὴ σκηνή του.

ε'. Πῶς ἔνχ' ἄλογο λευτέρωσε τὸν ἀφέντη του.

Μιά φορά στὰ μέρη τῆς Δαμασκού μιὰ ἀραβικὴ φυλὴ ἔκαμε ἐπανάσταση γιὰ νὰ λευτερωθῇ ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Οἱ Ἀραβες πολέμησαν παλικάρῶς, μὰ οἱ Τούρκοι ἦταν πολλοὶ καὶ τοὺς νίκησαν· ἔπιασαν καὶ ἀρκετοὺς σκλάβους. Ἐνας ἀπὸ τοὺς λαβωμένους σκλάβους πὺ τὸν λέ-

Τὸ εὐγενικὸ ζῶο πιάνει μὲ τὰ δόντια του τὴ ζώνη τοῦ ἀφέντη του καὶ κρατώντας τὴν στερεὰ φεύγει σὰν ἀστραπὴ (σελ. 221). γανε Χασάν, εἶχε ἓνα πολὺ ὁμορφο ἄλογο, πὺ κι αὐτὸ εἶχε πέσει στὰ χέρια τῶν Τούρκων.

Ὁ Χασάν κοίτονταν ἀπ' ἔξω ἀπὸ μιὰ σκηνὴ σφιχτοδεμένος χέρια καὶ πόδια μὲ πέτσινα λουριά. Ἐξαφνα ἄκουσε τὸ χλιμίντρισμα τοῦ ἀλόγου του. Γνώρισε τὴ φωνὴ του καὶ λαχταρώντας νὰ ξαναδῇ γιὰ τελευταία φορά τὸν ἀγαπημένον σύντροφόν του, σύρθηκε σιγὰ σιγὰ μὲ τὰ γόνατα ὥσπου ἔφτασε στὸ μέρος πὺ ἦταν τὸ

ἄλογο. Μὰ καὶ τοῦ ζώου τὰ πόδια ἦταν δεμένα σφιχτὰ καὶ δὲ μπορούσε τὸ ἄμοιρο νὰ κουνηθῇ. Ὁ Χασάν μὲ τὰ δόντια του σιγὰ σιγὰ καὶ μὲ μεγάλη ὑπομονὴ ἔκοψε τὰ σκοινιά καὶ λευτέρωσε τὰ πόδια τοῦ ἀλόγου. Τὸ εὐγενικὸ ζῶν σκύβει τότε τὸ κεφάλι του, πιάνει μὲ τὰ δόντια του τὴν πέτσινη ζώνη πού εἶχε ὁ ἀφέντης του γύρω στὴ μέση του καὶ κρατώντας τὴν στερεὰ στὸ στόμα του φεύγει σὺν ἀστραπή.

Ὡρες ὁλόκληρες ἔτρεχε ἔτσι, περνώντας κάμπους καὶ βουνὰ ὥσπου ἔφτασε λαχανιασμένο στὴν ἔρημο, στὴ σκηνὴ τοῦ ἀφέντη του. Τὸν ἀπύθωσε ἀπαλὰ κοντὰ στὴ γυναῖκα του καὶ τὰ παιδιὰ του καὶ ἔπειτα ξαλλώθηκε καὶ αὐτὸ χάμου, γύρισε τὰ μάτια του καὶ τοὺς κοίταξε ὅλους μὲ ἀγάπη καὶ ξεψύχησε ἀπὸ τὴν κόυραση.

στ'. Τί λένε οἱ Ἀραβες ποιητὲς γιὰ τ' ἄλογά τους.

Ἐπειτα ἀπὸ τόσα προτερήματα πὺν ἔχει τὸ εὐλογημένο αὐτὸ ζῶο, δὲν εἶναι παράξενο πὺν τὸ ἀγαποῦν τόσο πολὺ καὶ τὸ ὑμνοῦν ὅλοι οἱ Ἀραβες ποιητὲς στὰ ποιήματά τους. Νὰ τί λέει ἓνας ποιητὴς γιὰ τὸ χαριτωμένο αὐτὸ ζῶο:

«Πάψε νὰ μοῦ λὲς πὼς τὸ ζῶο αὐτὸ εἶναι τὸ ἄλογό μου· νὰ λὲς καλύτερα πὼς εἶναι τὸ παιδί μου. Τρέχει πὺν γρήγορα ἀπὸ τὸν ἄνεμο καὶ ἀπὸ τὴν ἀστραπή. Εἶναι καθαρώτερο ἀπὸ τὸ μάλαμα. Τὰ μάτια του πετοῦν σπίθες καὶ μὲς στῆς νύχτας τὸ βαθὺ σκοτάδι διακρίνουν καὶ τὴν τρίχα. Στὸ τρέξιμο περνᾷ καὶ τὰ ζαρκᾶδια· καὶ στὸν ἄητὸ λέει μὲ περηφάνεια: «Πετῶ σὺν ἑσένα».

»Στὸ σφύριγμα τῆς σφαίρας ἡ καρδιά του χτυπᾷ ἀπὸ

πολεμικὸν ἐνθουσιασμό. Στὴ φωνὴ τοῦ μικροῦ παιδιοῦ χλιμιντρίζει ἀπὸ χαρὰ κι εὐχαρίστηση. Κλωτσᾷ τὸν ἐχθρὸν κατὰστηθα· μὰ ἀπὸ τὰ χέρια τῶν γυναικῶν ζητεῖ μ' εὐγενικὸν τρόπο τὴν τροφή του.

Ὅταν ἐτοιμάζεται νὰ τρέξῃ, τὰ μάτια του δακρύνουν ἀπὸ χαρὰ. Τί καιρὸς εἶναι ποτέ του δὲν ἐξετάζει. Τοῦ εἶναι ἀδιάφορο ἂν εἶναι καλὸς ἢ κακὸς ἢ ἂν σὲ λίγο θὰ ξεσπάσῃ ἢ μπόρα. Ἄλλο πλάσμα στὸν κόσμον δὲ βρίσκεται σὰν αὐτό.

Πετᾶ σὰ χελιδόνι. Ὅλα τὰ καταλαβαίνει, ὅλα τὰ αἰσθάνεται καὶ μονάχα ἡ φωνὴ τοῦ λείπει».

26. Κυνήγι ἀγρίων ἀλόγων.

Στὶς ἐρημιὲς τῆς Μικρασίας ζῇ μιὰ φυλὴ ἀλόγων ποὺ δὲ γνώρισε ποτὲ χαλινάρι καὶ σέλα. Ἐλεύτερα τὰ ὄμορφα ζῶα βόσκουν ἀπὸ τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ τὸ δροσερὸ χορτάρι ποὺ σκεπάζει τ' ἀπέραντα ἐκεῖνα ὄροπέδια, σβήνουν τὴ δίψα τοὺς στὰ κρουσταλλένια καὶ κατάψυχρα νερὰ ποὺ βρίσκουν παντοῦ, τρέχουν μὲ τίς χαῖτες ὀρθιες, κυλιόνται καταγῆς μὲ μεγάλη εὐχαρίστηση, κι ἐλεύτερα ὅπως ἔζησαν πεθαίνουν, ἐκτὸς ἀπὸ κεῖνα ποὺ ἔχουν τὸ ἀτύχημα νὰ τὰ πιάσουν· γιὰτὶ οἱ Τοῦρκοι ἐκείνων τῶν μερῶν πολλὰ ἔχουν πιάσει ἀπὸ τ' ἄγρια αὐτὰ ζῶα καὶ τὰ ἔχουν ἡμερέψει. Ὑπάρχουν ὅμως ἀκόμη ἀρκετὰ στὸ καταπράσινο ὄροπέδιο ποὺ ἀπλώνεται πέρα ἀπὸ τὸ Ἀφιὸν-Καρὰ-Χισάρ.

Τὸν Ἰούλιο τοῦ 1921 διάβαινε ἀπὸ κεῖ μιὰ Ἑλληνικὴ μεραρχία. Οἱ καβαλάρηδες ποὺ συνόδευαν τὸ στρατηγεῖο τῆς, εἶδαν ἀπὸ μακριὰ εἴκοσι ὡς εἰκοσιπέντε ἄγρια

ἄλογα χωμένα μέσα στο χορτάρι ὡς τὰ γόνατα, πού κοιτάζαν ἀνήσυχα τοὺς σκλαβωμένους ὁμοφύλους τους.

Ὁ ἐπίλαρχος σταμάτησε κι αὐτὸς μόλις τὰ εἶδε. Ἡ μεραρχία εἶχε μεγάλη ἀνάγκη ἀπὸ ἄλογα. Ἡ εὐκαιρία ἦταν μοναδική. Κάλεσε τριγύρω του τοὺς καλύτερους καβαλάρηδες καὶ τοὺς ὁδήγησε τί νὰ κάμουν.

Δώδεκα ψηλὸσωμα ἄλογα μὲ ψαλιδισμένη κανονικὰ τὴ χαίτη καὶ τὴν οὐρὰ ξεκίνησαν μὲ τοὺς καβαλάρηδες τους, ἀργὰ σὲ δυὸ ἀραιὲς σειρὲς δεξιὰ κι ἀριστερά, πρὸς τὸ μέρος πού ἦταν μαζεμένα τὰ ἐλεύτερα ἄγρια ζῶα.

Τὸ σχέδιο ἦταν νὰ σχηματιστῇ ἓνας κύκλος μεγάλος ὁλόγυρα στὸ σπάνιο κυνήγι· καὶ ὁ κύκλος αὐτὸς σιγὰ σιγὰ νὰ γίνεται πιὸ μικρὸς ὥς που νὰ στριμώξη τὰ ἄγρια ζῶα σὲ μιὰ μεγάλη μάντρα ἐνὸς ἔρημου χωριοῦ, πού δὲν ἀπείχε πολὺ ἀπὸ κεῖ.

Οἱ καβαλάρηδες προχωροῦσαν ὁ ἓνας πίσω ἀπὸ τὸν ἄλλο μὲ σιγανὸ τρέξιμο. Κρατοῦσαν στὰ χέρια τους σκοινιά, πού θὰ τοὺς χρησίμευαν γιὰ νὰ δέσουν τὴ νύχτα τ' ἄλογα στὰ παλούκια πού θὰ φύτευαν στὸ χῶμα. Εἶχαν ἐτοιμάσει καὶ θηλιὲς γιὰ νὰ πιάσουν μ' αὐτὲς ὅσα ἄγρια ἄλογα μποροῦσαν.

Ἐκεῖνες οἱ δυὸ σειρὲς τῶν κυνηγῶν ἔγιναν σιγὰ σιγὰ καμπύλες, ὥς που σχημάτισαν ἡμικύκλιο, πού οἱ δυὸ ἄκρες του προχωροῦσαν πρὸς τίς δυὸ ἄκρες τῆς μακρινῆς ἀκόμη μάντρας.

Τὰ ἄγρια ἄλογα στὴν ἀρχὴ δὲν εἶχαν καταλάβει τὸν κίντυνο. Ἐξαφνα ὅμως σκίρτησαν καὶ μὲ χρεμετισμοὺς ἀνήσυχους ἄρχισαν νὰ τρέχουν ἀκράτητα, φοβισμένα ἀπὸ τίς ἄγριες φωνὲς τῶν κυνηγῶν. Προσπαθοῦσαν τὰ δύσ-

τυχα νὰ λοξέψουν γιὰ νὰ σπάσουν σὲ κανένα σημεῖο τὸν κύκλο καὶ νὰ φύγουν, μὰ δὲ μποροῦσαν.

Οἱ κυνηγοὶ ἄρχισαν τὸν καλπασμό. Μὰ τὸ ἴδιο ἔκαμαν καὶ τὰ ἄγρια ζῶα καὶ ὄρμησαν ὅλα μαζὶ πρὸς τὴ μάντρα. Μερικὰ μάλιστα κλωτσοῦσαν μὲ μανία τὸν ἄερα καθὼς ἔτρεχαν γιὰ νὰ φοβίσουν τὰ ἥμερα καὶ τοὺς κυνηγοὺς.

Μὲ τὰ πρόσωπα ξαναμμένα ἀπὸ τὸν πυρετὸ τοῦ κυνηγιοῦ, μὲ φωνὲς ζωηρὲς καὶ ἀδιάκοπες, μὲ τὰ χαλινάρια χαλαρωμένα, παρατημένα σχεδὸν στὸν τράχηλο τῶν ἀλόγων, μὲ τὰ γόνατα σφιγμένα σιὰ πλευρὰ τῆς σέλας καὶ τὸ σῶμα γερμένο μπροστά, οἱ καβαλάρηδες κάλπαζαν μὲ ἀφάνταστη γρηγοράδα.

Ὁ τοῖχος τῆς μάντρας δὲν ἀπείχε τώρα πολὺ. Τὰ ἄγρια ἄλογα κατάλαβαν πὼς σὲ λίγο θάχαναν τὴ λευτεριά τους καὶ ὁ κίνδυνος αὐτὸς διπλασίασε τὴ δύναμη καὶ τὸ θάρρος τους. Ὁρμησαν πρὸς τὰ πίσω ἀποφασιστικά, μὲ ἀφρισμένα τὰ στόματα, μὲ σηκωμένες τὶς μακρὺς οὐρὲς τους, μὲ ἀνεμισμένες τὶς ὁμορφες χαῖτες τους, ὑπέροχα στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴ λευτεριά. Πέντε ὡς ἕξι ρίχτηκαν ἀκράτητα στὸ δεξι ἄκρο τοῦ ἡμικυκλίου, κατόρθωσαν νὰ φοβερίσουν τρία ἄλογα τῶν κυνηγῶν, νὰ τὰ κάμουν νὰ λοξέψουν καὶ ἔτσι νὰ βροῦν μέρος νὰ φύγουν.

Μόνο μιὰ κάτασπρη καὶ ὁμορφη φοράδα δὲ μπόρεσε νὰ ξεφύγῃ. Μιὰ θηλιὰ σφεντονίστηκε καὶ σφίχτηκε στὸ μακρὺ λαιμό της. Τὸ ἄγριο ζῶο γιὰ λίγα δευτερόλεπτα ἔσερνε τὸ ἥμερο ἄλογο καὶ τὸν καβαλάρη του. Ἐπειτα σταμάτησε ἀπότομα. Κι ἕνας ἄλλος καβαλάρης τὴν πλησίασε καὶ τῆς πέρασε ἄλλο σκοινί, πὺλ λεπτό, γύρω στὸ στόμα της.

Τὰ ἄλογα χύθηκαν ἀπάνω στὰ ἡμερα καὶ τὰ δάγκαναν, πολλὰ δάγκαναν καὶ τοὺς κυνηγούς των. Ὁ ἀγῶνας ἦταν φοβερός. Φωνές δυνατές, καμτσικιές ἀδιάκοπες, θηλιές διασταυρώνονταν πάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια τους, χρεμετισμοὶ πόνου ἔσχιζαν τὸ βραδινὸ ἀέρα.

Ἐπὶ τέλους τὰ περισσότερα κατόρθωσαν νὰ φύγουν καὶ μονάχα τέσσερα πιάστηκαν. Μὰ καὶ αὐτὰ ξακολουθοῦσαν ἀκόμη νὰ παλεύουν μὲ λύσσα. Στριφογύριζαν στὸ ἴδιο μέρος, κλωτσοῦσαν, χλιμιντροῦσαν καὶ ἀφρὸς ματωμένος ἔσταζε ἀπ' τὸ στόμα τους.

Ἡ κάτασπρη φοράδα, τὸ περήφανο καὶ εὐγενικὸ ἐκεῖνο ζῶο, δὲ μπόρεσε οὔτε λίγη στιγμή νὰ ζήσει σκλαβωμένη. Μόλις ὁ καβαλάρης ἄρχισε νὰ μαζεύῃ τὸ σκοινὶ τῆς θηλιᾶς καὶ νὰ τὴν πλησιάζῃ, γύρισε καὶ τὸν κοίταξε μὲ μάτια φλογερά, ἔπειτα κλονίστηκε ὁλόκληρη μὲ φοβερὸ σπασμὸ καὶ ἔπεσε κάτω στὰ χόρτα σὰν νὰ τὴν εἶχε χτυπήσει κεραυνός.

27. Τὸ λιοντάρι.

Κανένα ἀπὸ τὰ σαρκοφάγα δὲν ἔχει τὴ μεγαλοπρέπεια τοῦ λιονταριοῦ. Ἐχει θάρος, περήφανη περπατησιά, δύναμη φοβερή, γενναιότητα ἀφάνταστη· ὅλα αὐτὰ τὰ χαρακτηρισμὰ κάνουν τὸ λιοντάρι ἀνώτερο ἀπὸ ὅλα τὰ ζῶα· γι' αὐτὸ τὸ λένε καὶ βασιλιὰ τῶν ζώων.

Τὸ ἀρσενικὸ λιοντάρι ἔχει καὶ ἓνα ἰδιαιτερο στόλισμα στὸ κεφάλι του, στὸ λαιμό, στὸ στήθος καὶ στοὺς ὤμους, τὴν ὁμορφη, μακριὰ καὶ πυκνὴ χαίτη. Τὸ θηλυκὸ δὲν ἔχει χαίτη· καὶ ὅταν γεννήσῃ, εἶναι πιὸ ἄγριο ἀπὸ τὸ ἀρσενικὸ

Τὸ δυνατὸ μάτι του βλέπει πολὺ μακριά· τ' αὐτιά του ἀκοῦνε σὲ μεγάλη ἀπόσταση καὶ τὸν πιὸ ἐλαφρὸ θόρυβο· ἡ δυνατὴ ὄσφρησὶς του τὸ κάνει νὰ μυρίζεται τὴν τροφὴν του ὅπου κι ἂν εἶναι. Τὰ μεγάλα μυτερὰ δόντια του καὶ τὰ γυριστὰ νύχια του εἶναι σκληρὰ σὰν τὸ ἀτσάλι.

Τὸ λιοντάρι κρύβεται μέσα σὲ πυκνοὺς θάμνους, σὲ καλαμιῶνες, σὲ σπηλιές. Τὴν ἡμέρα κοιμᾶται. Ξυπᾷ ὅταν ἀρχίζει νὰ σουρουπῶν.

Μόλις ξυπνήσῃ, πετιέται ἀπάνω, τινάζει τὴ μακριὰ καὶ πυκνὴ χαίτη του καὶ βγάζει ἕναν τέτοιο βρυχηθμὸ, ποὺ κάνει ὅλα τὰ ζῶα νὰ τρέμουν καὶ τὸ Βεδουῖνο νὰ μένῃ ἀκίνητος στὴ σκηνὴ του, βουβὸς ἀπὸ τὸ φόβο του.

Κανενὸς ζώου ἡ φωνὴ δὲν μοιάζει μὲ τὸ βρυχηθμὸ τοῦ λιονταριοῦ.

Ὁ βρυχηθμὸς του γίνεται ἀκόμη φοβερώτερος, ὅταν τὸ θηρίο εἶναι θυμωμένο· χτυπᾷ τότε τὶς πλευρὲς του μὲ τὴν οὐρά, χτυπᾷ τὴ γῆ μὲ τὰ χοντρὰ πόδια του, σηκώνει ὀλόρθῃ τὴ μακριὰ χαίτη του καὶ δείχνει τὰ φοβερὰ δόντια του. Ἡ φωνὴ του τότε εἶναι τρομαχτικὴ.

Μοιάζει σὰ βροντῇ. Ὅλα τὰ ζῶα κρύβονται ἀπὸ φόβο στὶς φωλιές τους ἢ φεύγουν μακριὰ τρέχοντας, γιατί ξέρουν πὼς τὸ λιοντάρι, σὰ δὲ βρῇ τροφὴ κοντὰ στὴ φωλιά του, πηγαίνει καὶ μακριὰ νὰ τὴ βρῇ.

Ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ ὁ βρυχηθμὸς τοῦ λιονταριοῦ ἀκούγεται κοντήτερα. Μ' ἓνα πήδημα πηδάει τὸν ψηλὸ ἀγκαθωτὸ φράχτη τῆς μάντρας, ἀρπάζει μὲ τὰ δόντια πρόβατο, κατσίκι· ἀρπάζει ἀκόμη μικρὸ ἄλογο, μουλάρι ἢ βόδι· ξαναπηδᾷ τὸ φράχτη κρατῶντας στὸ στόμα του τὸ

ζῶο καὶ φεύγει σὰν ἄστραπὴ πρὶν οἱ φύλακες προφτά-
σουν νὰ βγοῦν ἀπὸ τῇ σκηνῇ τους.

Ἔτσι τὸ λιοντάρι ἀρπάζει τὴν τροφή του ὅταν εἶναι

Τὸ θηλυκὸ δὲν ἔχει χαίτη. Καὶ ὅταν γεννήσῃ εἶναι πιδ ἄγριο
ἀπὸ τὸ ἀρσενικὸ (σελ. 225).

πολὺ πεινασμένον καὶ δὲ ἔμφορει νὰ πλησιάσῃ σὲ κοπάδια
ἀπὸ ἡμερὰ ζῶα. Μὰ πιδ εὐκόλῃ ἀκόμη τῇ βρίσκει κυνη-
γώντας ἄγρια ζῶα, λάφια, ζαρκάδια ἀγριόγιδες καὶ ἄλλα.
Κρύβεται μέσα σὲ καλαμιῶνες καὶ παραμονεύει σὲ πυ-

κνούς θάμνους κοντά στο ποτάμι ή στη λίμνη που τὰ ζῶα αὐτὰ συνηθίζουν νὰ πηγαίνουν νὰ πιοῦν ἱερό. Ἐκεῖ κάθεται ὄρες καὶ παραμονεύει.

Ὅταν τὰ δυστυχισμένα ζῶα πλησιάσουν χωρὶς ὑποψία, τὸ λιοντάρι μ' ἓνα φοβερὸ πῆδημα τ' ἀρπάζει ἀπὸ τὸ λαιμὸ καὶ μ' ἓνα δυνατὸ δάγκαμα τὰ θανατύνει.

Τὸ λιοντάρι σὰ χορτάση καλὰ, σκεπάζει μὲ φύλλα ἢ μὲ χῶμα ὅ,τι περισσέφη γιὰ νὰ τὸ φάη τὴν ἄλλη μέρα. Μὰ τίς περισσότερες φορὲς δὲ βρίσκει τίποτε.

Συχνὰ τὸ παρακολουθοῦν ἀπὸ μακριὰ τὸ τσακάλι, ἡ ὕαινα ἢ ἀρπαχτικὰ πουλιὰ που τρῶνε ψοφίμια καὶ χορταίνουν μὲ τὰ περισσέματα που ἀφήνει ὁ βασιλιάς τῶν ζώων.

Δὲν εἶναι ἀλήθεια πὼς τὸ λιοντάρι δὲν πειράζει ποτὲ τὸν ἄνθρωπο. Κανένας Ἄραβας δὲ βγαίνει μοναχὸς καὶ ἄοπλος τὴ νύχτα ἔξω ἀπὸ τὴ σκηνή του.

Οἱ ἄνθρωποι κυνηγοῦν τὸ φοβερὸ θηρίο γιὰ τίς μεγάλες ζημίες, που κάνει στὰ κοπάδια τους καὶ πολλὰς φορὲς καὶ σ' αὐτοὺς τοὺς ἰδίους.

Οἱ Ἄραβες βρίσκουν τὴ φωλιά τοῦ λιονταριοῦ ἀπὸ τίς πατημασιές του. Πολλὰς φορὲς ξεκινᾷ σὲ κυνήγι λιονταριοῦ ὁλόκληρη φυλὴ Βεδουίνων. Πηγαίνουν μὲ μεγάλη προσοχὴ καὶ μὲ τὸ δάχτυλο στὴ σκαντάλη τοῦ ὄπλου φοβοῦνται μὴ βρεθοῦν ἄξαφνα κοντὰ του, γιὰ τὸ τρίχωμα τοῦ θηρίου ἔχει χρῶμα που μοιάζει μὲ τὸ χῶμα καὶ δὲ διακρίνεται ἀπὸ μακριὰ. Καὶ τότε ἀλίμονο σ' αὐτούς!

Ὅταν φτάσουν κοντὰ στὴ σπηλιὰ που κοιμᾶται τὸ θηρίο, κάνουν δυνατὸ θόρυβο καὶ ρίχνουν πέτρες νὰ τὸ ξυ-

πνήσουν. Τὸ λιοντάρι μόλις νοιώσῃ πὺς τὸ παραφυλάγουν, πετιέται ἀμέσως ὁλόρθο· τινάζει τὴ χαίτη του κι ἅπαντᾶ μὲ τρομερὸ βρυχηθμὸ στὶς προκλητικὰς φωνὰς τῶν Βεδουϊνῶν.

Οἱ Ἄραβες πυροβολοῦν κατὰ τὴ σπηλιά. Ἐξαφνα φανερώνεται τὸ λιοντάρι μὲ ὁλόρθη τὴ χαίτη του καὶ μὲ μάτια ποὺ βγάζουν φλόγες, καὶ παρατηρεῖ τοὺς ἐχθροὺς του διαλέγοντας ἐκεῖνον ποὺ θέλει νὰ ξεσκίση. Ἐτοιμάζεται νὰ ὀρμήσῃ, χαμηλώνει τόσο πολὺ τὸ σῶμα του πρὸς τὴ γῆ ποὺ φαίνεται μονάχα τὸ κεφάλι του ἀποπάνω ἀπὸ τὴν πυκνὴ χαίτη του.

Ἡ στιγμή αὕτη εἶναι ἡ κρίσιμη. Σ' ἓνα νόημα τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Ἀράβων τριάντα σφαῖρες τὸ λιγώτερο πέφτουν ἀπάνω στὸ τρομερὸ θηρίο.

Ἄν καμιά ἀπὸ τίς σφαῖρες τὸ πετύχῃ στὴν καρδιά ἢ στὸ κεφάλι, τὸ λιοντάρι ξεψυχάει χωρὶς βογγητό, χωρὶς τὸν παραιετὸ ἀναστεναγμό.

Πολλὰς φορὰς ὅμως τὸ θηρίο πληγώνεται ἐλαφρά. Καὶ τότε χιμάει μὲ λύσσα καταπάνου στοὺς κυνηγοὺς του. Ἀλλουνοῦ βγάζει τὸ μάτι, ἄλλουνοῦ κόβει τὸ χέρι, ἄλλουνοῦ μ' ἓνα δάγκαμα τοῦ κόβει τὸ κεφάλι κι ἄλλον ρίχνει κατὰ γῆς ἀνάσκελα.

Ἡ στιγμή αὕτη εἶναι ἡ πρὸ φοβερὴ ἀπ' ὅλες. Τὸ λιοντάρι στηρίζοντας τὸ δεξιὸν πόδι στὸ στῆθος τοῦ ἄτυχου κυνηγοῦ, μὲ τὴν οὐρὰ ψηλὰ καὶ τὴν πυκνὴ χαίτη, ποὺ κυματίζει, στέκεται μεγαλόπρεπο καὶ φοβερὸ καμαρώνοντας τὸ θρίαμβό του.

Στὸ μεταξὺ πλησιάζουν οἱ ἄλλοι Ἄραβες μὲ τὰ ὅπλα τους ἐπάνω στὸ θηρίο καὶ μὲ τὸ δάχτυλο στὴ σκαντάλη τοῦ τουφεκιοῦ ἐτοιμοὶ νὰ ρίξουν· μὰ γιὰ νὰ μὴ κάμουν λά-

θος καὶ σκοτώσουν μαζί μὲ τὸ λιοντάρι καὶ τὸ σύντροφό-
τους ἔρχονται σιγὰ σιγὰ πιὸ κοντά.

Τὸ θηρίο, ἂν ἔχη ἀκόμη ἀρκετὴ δύναμη, ξεσκίζει τὸν
κυνηγὸ πὺν κρατεῖ κάτω ἀπὸ τὰ πόδια του καὶ χύνεται σὰ
λυσσασμένο ἀπάνω σ' αὐτοὺς πὺν ἤρθαν νὰ βοηθήσουν τὸ
σύντροφό τους. Ἄν ὅμως νοιώθῃ τὴ δύναμή του νὰ φεύγῃ
καὶ καταλαβαίνει πὺς κοντεύει ἡ ὥρα νὰ πεθάνῃ, κόβει μὲ
μιὰ δαγκωματιὰ τὸ κεφάλι τοῦ θύματός του, κι ἔπειτα κλεί-
νοντας τὰ μάτια περιμένει ἀτάραχο τὸ θάνατο.

28. Ὁ καρχαρίας.

Ὁ καρχαρίας εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ ἀγριόψαρα πὺν ὁ Ὀδυσ-
σεὺς φοβόταν μὴ τὸν φᾶνε, ὅταν πάλευε μὲ τὰ φοβερά κύ-
ματα γιὰ νὰ βγῇ στὴ χώρα τῶν Φαιάκων.

Ὁ καρχαρίας γίνεται μεγάλος ὡς δέκα μέτρα. Ζῇ στὶς
ἀνοιχτὲς θάλασσες· κάποτε ὅμως περνᾷ τὸ Γιβραλτάρ, μπαί-
νει στὴ Μεσόγειο θάλασσα καὶ ἐπισκέπτεται καὶ τὶς δικές
μας ἀκρογιαλιές.

Εἶναι πολὺ λαίμαργος καὶ αἱμοβόρος. Ἡ χαρά του εἶναι
νὰ ξεσκίξῃ σάρκες καὶ νὰ χύνη αἷμα σὰν τὴ τίγρη· καί
γι αὐτὸ τὸν λένε τίγρη τῆς θάλασσας.

Ἀκολουθεῖ τὰ καράβια καὶ τρώει λαίμαργα ὅ,τι πρᾶμα
πετάξουν οἱ ναῦτες στὴ θάλασσα· κόκκαλα, κρέατα, τομά-
ρια, ξύλα, κιβώτια, σκοινιά καὶ ὅ,τι ἄλλο βρεθῇ μπροστά του.

Τὸ συνηθισμένο φαῖ του εἶναι ψάρια μικρότερα· μὰ
ἐκεῖνο πὺν νοστιμεύεται περισσότερο ἀπ' ὅλα εἶναι τὸ
ἀνθρώπινο κρέας. Ἀλίμονο στὸ ναῦτη πὺν πέσῃ στὴ
θάλασσα τὴ στιγμὴ πὺν εἶναι ἐκεῖ κοντὰ τὸ φοβερὸ αὐτὸ
θηρίο. Χύνεται κατὰ πάνω του μὲ ἀνοιχτὸ τὸ πελώριο

στόμα του, ὀπλισμένο μὲ ἕξη σειρὲς τριγωνικὰ καὶ πριονωτὰ δόντια, δυνατὰ σὰν ἀτσαλένια καρφιά, καὶ τὸν κατασπαράζει.

Τόσο πολὺ τοῦ ἀρέσει τὸ ἀνθρώπινο κρέας πού μὲ κίντυνο τῆς ζωῆς του κολυμπᾷ κοντὰ στὶς παραλίες γιὰ νὰ τὸ πετύχη. Πολλὲς φορὲς πηδάει μέσα σὲ ψαρόβαρκες γιὰ ν' ἀρπάξη ὅποιον βρῇ μέσα. Ἐνας καπετάνιος καρβιοῦ διηγίεται πὼς μιὰ φορὰ ἐκεῖ πού ταξίδευε, πέθανε στὸ καράβι τοῦ ἑνὸς ἀράπη. Ἐξαφνα βλέπει ἕνα φοβερὸν καρχαρία νὰ παρακολουθῇ τὸ πλοῖο του. Προστιάξει ἀμέσως νὰ κρεμάσουν τὸ πτώμα τοῦ ἀράπη στὴν ἄκρη μιᾶς ἀντένας, πέντε μέτρα ψηλὰ ἀπὸ τὴ θάλασσα. Ὁ καρχαρίας μόλις τὸ εἶδε, ἄρχισε νὰ πηδάη γιὰ νὰ τὸ φτάσῃ. Ἐπὶ τέλους ἔπειτα ἀπὸ πολλὴ ὥρα τὸ κατόρθωσε, τὸ κατάκοψε κομμάτια καὶ τὰ κατάπιε.

*
* *

Τὸ κεφάλι τοῦ καρχαρία εἶναι πλατὺ μὲ μύτη μακρουλὴ καὶ μυτερή γιὰ νὰ σκίζῃ εὐκόλα τὰ μεγάλα κύματα τοῦ Ὠκεανοῦ καὶ νὰ προφτάνῃ τὰ ψάρια πού κυνηγᾷ. Τὸ σῶμα του εἶναι μακρουλὸ καὶ στρογγυλὸ καὶ ἡ οὐρά του μεγάλη μὲ πλατὺ δυνατὸ φτερούγι. Καὶ τὰ φτερούγια τοῦ στήθους εἶναι μεγάλα σὰν κουπιὰ καὶ πολὺ δυνατά. Ὁ σκελετός του εἶναι καμωμένος ἀπὸ χόντρους γιὰ νὰ λυγῇ καὶ νὰ κινῆται εὐκόλα.

Τὸ δέρμα του εἶναι χοντρό, ἀπὸ μέσα σκεπασμένο μὲ λίπος καὶ ἀπ' ἔξω τραχὺ καὶ ἀνώμαλο. Καὶ τόσο τραχὺ πού μ' αὐτὸ τρίβομε καὶ κάνομε γιαλιστερὰ διάφορα

πράματα. Ἀπὸ τὸ δέριμα αὐτὸ κάνομε καὶ λουριά, σκεπάζομε κιβώτια, θῆκες καὶ πολλὰ ἄλλα. Ἄλλα θηρία μεγάλα τῆς θάλασσας καὶ μὲ δόντια δυνατὰ τυχαίνουν νὰ δαγκάσουν καρχαρίες, μὰ δὲ μποροῦν νὰ τρυπήσουν τὸ δέριμα τους καὶ νὰ τοὺς πληγώσουν. Ἡ ράχη καὶ οἱ πλευρὲς τοῦ καρχαρία εἶναι σταχτερές, ἡ κοιλιὰ καὶ ὅλα τὰ κάτω μέρη ἀσπριδερά.

Ὁ καρχαρίας ὅταν πεινᾷ καὶ ζητῇ φαῖ, κολυμπᾷ κοντὰ στὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας καὶ χωρὶς ταραχῆς. Μόνο λίγο ἢ ἄκρη τοῦ φτερουγιοῦ τῆς ράχης ξεχωρίζει ἔξω ἀπὸ τὸ νερό.

Μὰ τὰ διαπεραστικά μάτια τῶν ναυτικῶν τὸ διακρίνουν, καὶ ἀμέσως ἐτοιμάζουν ἓνα ἀγκίστρι δυνατό σὰν ἐκεῖνα ποὺ ἔχουν στὰ κρεοπωλεῖα γιὰ νὰ κρεμοῦν τὰ σφαχτά. Στὸ ἀγκίστρι αὐτὸ βάζουν γιὰ δόλωμα ἓνα μεγάλο κομμάτι λαρδί καὶ τὸ δένουν σὲ μακριὰ καὶ δυνατὴ ἄλυσίδα. Ὁ καρχαρίας χιμάει στὸ δόλωμα καὶ τὸ καταπίνει μαζὶ μὲ τὸ ἀγκίστρι. Ἐπειτα προσπαθεῖ νὰ βυθιστῇ στὸ νερό, μὰ δὲ μπορεῖ, γιὰτὶ τὸν ἐμποδίζει ἡ ἄλυσίδα. Ἀρχίζει λοιπὸν νὰ σπαράζῃ δυνατὰ καὶ νὰ χτυπάει μὲ τὴν οὐρά του τὴ θάλασσα, ὥς που νὰ ἐξαντληθῇ ἡ δύναμή του. Τότε οἱ ναῦτες τραβοῦν λίγο τὴν ἄλυσίδα γιὰ νὰ βγῇ ἔξω ἀπὸ τὸ νερὸ τὸ κεφάλι τοῦ ψαριοῦ, καὶ κατόπι κατεβάζουν ἓνα χοντρὸ σκοινὶ μὲ θηλιά στὴν ἄκρη καὶ μ' αὐτὸ δένουν τὸ θερίο ἀπὸ τὴ μέση. Σιγὰ σιγὰ ἔπειτα τὸ τραβοῦν ἐπάνω καὶ μὲ μεγάλη προφύλαξη ἀπὸ τὰ τρομερὰ δόντια του καὶ τὰ φοβερὰ χτυπήματα τῆς οὐρᾶς του, τὸ ρίχνουν στὸ κατάστρωμα, ὅπου μὲ μεγάλα τσεκούρια τὸ σκοτώνουν.

*
* *

Τὸ κρέας τοῦ καρχαρία εἶναι πολὺ σκληρό, μυρίζει

πολὺ ἄσχημα καὶ εἶναι δύσπεπτο· στὴ Γουϊνέα ὅμως οἱ

Οἱ ναῦτες τραβοῦν ἐπάνω τὸ θηρίο μὲ μεγάλη προφύλαξη.
(σ. 232)

Ἄραπιδες τὸ τρώνε, ἀφοῦ τὸ ἀφήσουν ἀρκετὸν καιρὸ νὰ
σιτέψῃ. Καὶ πολλοὶ ψαράδες τρώνε τὸ κάτω τῆς κοιλιάς

τοῦ μικροῦ καρχαρία, ἀφοῦ πρῶτα τὸ καθαρίσουν καλὰ καὶ τοῦ ἀφαιρέσουν τὴν ἄσχημη μυρουδιά πού ἔχει. Οἱ Ἰσλανδοὶ μεταχειρίζονται πολὺ τὸ πάχος τοῦ καρχαρία. Ἀπὸ ἓναν μεγάλον καρχαρία βγάζουν περισσό-
τερο ἀπὸ δύο τόνους πάχος. Μὰ τὸ πιὸ παράδοξο εἶναι πὺν σὲ κάποιες ἀκρογιαλιές τῆς Ἀφρικῆς, πὺν κατοικοῦν ἀγριάνθρωποι, σέβονται τὸν καρχαρία καὶ τὸν τιμοῦν σὰ θεό. Τρεῖς φορὲς τὸ χρόνο τοῦ κάνουν γιορτὴ· μὲ τὰ μονόξυλά τους γεμάτα κότες καὶ ἄλλα πουλερικά καὶ
• διάφορα ζῶα πηγαίνουν στὸ μέρος πὺν συχνάζουν καρ-
χαρίες καὶ τοὺς τὰ μοιράζουν. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι πολὺ σπουδαῖο, ὅσο αὐτὸ πὺν θὰ μάθωμε τώρα.

Κάθε χρόνο προορίζουν ἓνα παιδί ἀπὸ τὴν ὥρα πὺν θὰ γεννηθῇ γιὰ θυσία στὸν καρχαρία. Καὶ ὅταν γίνῃ δέκα χρόνων, τὴν ἡμέρα τῆς γιορτῆς τοῦ καρχαρία, τὸ δένουν σ' ἓνα παλούκι, κοντὰ στὴν ἀμμουδιά, ὅπου σὲ λίγο γί-
νεται ἡ συνηθισμένη παλίσροια τοῦ Ὠκεανοῦ. Τὸ παιδί
φωνάζει τότε, ἀλλὰ νὰ καὶ οἱ καρχαρίες φτάνουν, ὁρμοῦν καταπάνω του καὶ τὸ καταπίνουν. Ἡ μητέρα του στέκε-
ται λίγο πιὸ πέρα καὶ κλαίει βέβαια πὺν βλέπει τὸ παιδί
τῆς στὰ δόντια τοῦ θηρίου, μὰ παρηγοριέται μὲ τὴν ιδέα
πὺς ἡ θυσία αὐτὴ εἶναι γιὰ τὸ καλὸ ὅλης τῆς φυλῆς.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

1. Ψωμί.

Καλόδεχτο τὸ φόρτωμα, πὺν θάρσθῃ ἀπὸ τὸ μύλο,
πρωτόσταλτο, πρωτάλεστο, πρώτη χαρὰ τῆς σκάφης.

Ζυμώνουν τ' ἀνασκουμπωτὰ τῆς πρωιονύφης χέρια
καὶ πλάθουν τὰ πρωτόπλαστα ψωμιὰ μὲ τὶς παλάμες
μὲς τὴν καλοπελεκητὴ πινακωτὴ—προικιὸ τῆς.
Τὸ φοῦρνο καίει τεχνίτισσα στὸ φοῦρνο ἢ γιὰ κυροῦλα,
ξανανιωμένη, ἀφήνοντας τὴ συντροφιὰ τῆς ρόκας.

Ὡ βραδινὸ συμμάζεμα στὸ σπιτικὸ κατώφλι,
καρτέρεμα ἀνυπόμονο τοῦ πυρωμένου φούρνου !
Κι ὦ μέθυσμα ἀπ' τὴν μυρωδιὰ πρώτου ψωμιοῦ, πὺν ἀχνίζει
κομμένο ἀπὸ τὸ γέροντα παπποῦ χωρὶς μαχαίρι
καὶ μοιρασμένο στὰ παιδιά, σὶς νύφες καὶ στ' ἀγγόνια !

Καὶ σὺ θυσία τῶν ταπεινῶν στὴ θεία τὴν καλωσύνη,
σημαδεμένο ἀνάμεσα μὲ τοῦ σταυροῦ τὴ βούλα,
καλοπλασμένο πρόσφορο, τῆς Ἐκκλησιᾶς μεράδι,
πὺν θὰ κοπῆς τὴν Κυριακὴ μέσ' στ' ἀργυρὸ ἄρτοφόρε
καὶ στ' ἅγιο δισκοπότηρο μὲ τὸ κρασί θὰ σμίξης.

Γεώρ. Δροσίνης.

2. Οἱ τρεῖς φίλοι.

Μὲς σὲ λαγκάδι σκιερὸ καὶ ἥσυχο μιὰ μέρα
ρυάκι κρυσταλλένιο

Τὸ πράσινο ἐχάιδεψε χορτάρι πέρα πέρα
Κι ἄγρια κρίνα μὲ νερὸ ἐδρόσιζε ἀσημένιο.

Ἦταν ἡμέρα ὁμορφη κι αὐγὴ πολλὴ ἀκόμη

Ὅταν ἐφάνηκαν ἐκεῖ μαζί τρεῖς πεζοδρόμοι.

Συνομιλοῦσαν κι ἔρχονταν σὰν φίλοι ἀγαπημένοι·

Σὲ ρίζα δέντρου κάθισαν ἀπάνω κουρασμένοι.

Ὁ ἓνας ἄντρας ἦιανε θρασύς, μὲ φτερωμένα

Τὰ πόδια, μ' ἄτακτα μαλλιά καὶ γένια μπερδεμένα :

Τὸν λέγαν Ἀνεμο Βοριά. Οἱ σύντροφοί του πάλι

Γυναῖκες ἦταν· ἡ μιὰ σὰ γίγαντας μεγάλη,

Κάθε πνοή της ἔκαιγε· σπινθήριζ' ἡ ματιά της,

Καὶ σὰ δυὸ φλόγες μοιάζανε τὰ δύο μάγουλά της.

Ὁ κόσμος τὴν ἐτρόμαζε καὶ τὴν ἐπιθυμοῦσε·

Καὶ τὸνομά της τὸλεγαν Φωτιά ὅπου περνοῦσε.

Ἡ ἄλλη ἦταν δροσερή, γλυκειά, γαλιανομμάτα,

Καὶ ὁ Βοριάς καὶ ἡ Φωτιά μὲ σέβας τῆς μιλοῦσαν.

Τὰ μάτια της ἐντροπαλά, σεμνότητα γεμάτα,

Κάτω στὴ γῇ ἐβλέπανε. Τιμὴ τὴν ἐκαλοῦσαν.

Ἀφοῦ ξεκουραστήκανε, εἶπ' ὁ Βοριάς : « Φοβοῦμαι,

Μήπως ἐκεῖ ποὺ τρέχουμε καμιά φορὰ χαθοῦμε.

Γιὰ πέστε ποῦ μπορεῖ κανεὶς νὰ βρῇ τὸν ἄλλο πάλι,

Ἄν χωριστοῦμε τρέχοντας σὲ μιὰ μεριά καὶ σ' ἄλλη ; »

« Εὐκόλα, εἶπε ἡ Φωτιά, νὰ μ' εὑρετε μπορεῖτε.

Ὅπου κοιτάξετε καπνὸ, ἐκεῖ θενὰ μὲ ἰδῆτε ».

Κι εἶπ' ὁ Βοριάς : « Σὲ κύματα ἐπάνω φουσκωμένα

Κι ὅπου τὰ φύλλα σείονται θὰ μ' εὔρετε κι ἐμένα..

Ὅμως ἐσένα ποῦ, Τιμὴ, ἂν κάποτε χαθοῦμε,

Μποροῦμε νὰ σὲ βροῦμε ; »

Κι ἐκείνη ἀναστέναξε : « Ἀνίσως μ' ἀγαπᾶτε.

Τοῦ ἀποκριθῆκε ποτὲ νὰ μὴ μὲ παραιτᾶτε.

Ἄν φύγω, μήτε ἄνεμος, μήτε φωτιὰ μὲ φτάνει·

Κεῖνος ποὺ χάσῃ τὴν τιμὴ γιὰ πάντα τήνε χάνει ».

3. Θαλασσινὸ τραγοῦδι.

Γλυκὰ φυσᾷ ὁ μπάτης,

ἢ θάλασσα δροσιζεται·

στὰ γαλανὰ νερά της

ὁ ἥλιος καθρεφτίζεται.

Καὶ λὲς πὼς παίζουν χαρωπὰ

πετώντας δίχως ἔννοια

ψαράκια χρυσοφτέρωτα

σὲ κύματ' ἀσημένια.

Χιονοπλασμένοι γλάροι

πῶχουν φτερούγια ἀτίμητα·

καὶ γιὰ κανένα ψάρι

τὰ μάτια τους ἀκοίμητα,

στὰ ξάρτια τριγυρίζοντας

ἀκούραστα πετοῦνε

ἢ μὲ χαρὰ σφυρίζοντας

στο πέλαγο βουτοῦνε..

Στοῦ καραβιοῦ τὸ πλάι

ἓνα τρελὸ δελφίνι

γοργόφτερο πετάει

καὶ πίσω μᾶς ἀφήνει.

Καὶ σὰ νὰ καμαρώνεται,

τῆς θάλασσας τὸ ἄι

μὲ τοὺς ἀφρούς του ζώνεται

καὶ μᾶς γυρνᾷ τὴν πλάτη.

Καὶ γύρω καραβάκια·

στὴ θάλασσ' ὁρμενίζουν,

σὰν ἄσπρα προβατάκια,

ποὺ βόσκοντας γυρίζουν

μὲ χαρωπὰ πηδήματα

στοὺς κάμπους ὅλη μέρα

κι ἔχουν βοσκὸ τὰ κύματα,

βοσκὸ τοὺς τὸν ἄερα.

Γ. Δροσίνης.

4. Τὸ τραγούδι τοῦ γέρο-ναύτη.

Νά, βροχή καὶ πάλι ἄρχισε νὰ πέφτη,
ἄγριος στὰ ξάρτια ὁ βοριάς σφυρίζει,
καὶ τὸ πέλαγό μας ποῦμοιαζε καθρέφτη,
κοίτα πῶς φουσκώνει, κοίτα πῶς ἀφρίζει
Μὰ ὁ γέρο-ναύτης κῦμα δὲ φοβᾶται,
τί θὰ πῇ δὲν ξέρει βαρυχειμωνιά....
Αἱ! ναυτόπουλά μου, γύρω μου πετᾶτε
κι ὅλοι στὰ πανιά, ὅλοι στὰ πανιά....

Κοίτα, τὸ καράβι φεύγει γιὰ τὰ ξένα
καὶ μὲ τὰ πανιά του φτερωμένο τρέχει....
Βλέπε πῶς τὸ σπρώχνουν κύματ' ἀφρισμένα
καὶ μὲ τὸν ἄφρό τους ὁ βοριάς τὸ βρέχει...
Φύσηξ' ὅσο θέλεις, τῆς στεριᾶς ἀγέρι,
καὶ σύ, ἄγριο κῦμα, σπρώξε μας μακριά....
Ἄπ' τὰ σκλαβωμένα μᾶς προσμένουν μέρη,
φύσηξε, βοριά, φύσηξε βοριά.

Τί χαρὰ θὰ νοιώσουν τόσοι πάλι σκλάβοι
πὺν ψυχὴ ἀνθρώπου δὲν τὴν ξεστομίζει
τὸ ἀγαπημένο σὰν ἰδοῦν καράβι
καὶ τὴ γαλανή μας πὺν θὰ κυματίζει...
Φύσηξε, βοριά μου, ἀπὸ τ' ἀκρογιαλὶ
καὶ σὲ σκλαβωμένη φέρε μ' ἀγκαλιὰ
εἰς τοὺς ἀδελφούς μου νὰ χαρίσω πάλι
δυὸ γλυκὰ φιλιὰ, δυὸ γλυκὰ φιλιὰ...

Φύσηξε, βοριά μου, καὶ θὰ ἔρθῃ μέρα,
ἢ Ἑλλάς νὰ ψάλλῃ τὴν ἀνάστασή της.

καὶ νὰ πνεύσωμ' ὅλοι λευτεριάς ἀγέρα
ὅπου σκλαβωμένο βρίσκεται παιδί της . . .
Φύσηξε, βοριά μου, καὶ μὲ τ' ἀγριοκαίρι,
τὰ παλιὰ τοῦ Μάρτη ξύπνησε θεριά,
σιτὴ σκλαβιά νὰ δώσῃ ἀντρειωμένο χέρι
ἢ ἐλευτεριά. ἢ ἐλευτεριά!

Δ. Ι. Κόκκος

5. Ἡ Γοργόνα.

(Λαϊκὴ παράδοση).

Μὲς στὸ πλατὺ τὸ πέλαγο καράβι ταξιδεύει.

Τριγύρω νύχτ' ἀπλώνεται.

Καὶ μὲ τ' ἀγέρι ποὺ ἀλαφρὰ τὰ κύματα χαϊδεύει
τὸ πλοῖο τ' ἀσπροφόρετο κουνιέται, ἀργοσαλεύει
σὰ νύφη ποὺ ὅλο καὶ λυγὰ καὶ γλυκοκαμαρώνεται.

Μὰ ξάφνου, σὰ νὰ κάρφωσε σ' ἀμμουδιαστὸ ἀκρογιαλὶ
τὶς δυὸ του ἄγκυρες μαζὶ

τὸ πλοῖο σκέκει καὶ μπροστὰ στὴν πλώρη του προβάλλει
Γοργόνα θαλασσόβρεχτη μ' ἀγριοπὸ κεφάλι,
«Ὁ βασιλιάς Ἀλέξαντρος ἀπέθανε γιὰ ζῆ;»

Βροντολογάει τὸ στόμα της καὶ τὰ νερὰ ἀναδεύει
μὲ τὴν ψαρίσια της οὐρά,
καὶ τὸ γυνάικιο της αὐτὶ ἀκόκριση γυρεύει.

«Ὁ βασιλιάς Ἀλέξαντρος στὸν κόσμον βασιλεύει»
ὁ ναύτης ἀποκρίνεται «ζωὴ νᾶχης, κυρά!»

Ἀλίμονο ἂν τῆς ἔλεγε πὼς εἶναι πεθαμένος

ἀπὸ τὰ χρόνια τὰ παλιά!

Εὐθύς τὴν ἴδια τῇ στιγμῇ ὁ ναύτης ὁ καημένος
μαζὶ μὲ τὸ καράβι του θὰ βούλιαζε πνιγμένος,
καὶ ἡ Γοργόνα θᾶρχιζε νὰ κλαίῃ τὸ βασιλιά.

Μὰ τώρα ποὺ ἔμαθε πὼς ζῇ, τὴν ὄψη της ἀλλάζει
καὶ μ' ὁμορφιὲς στολίζεται·
γίνεται κόρη λυγρῇ, στὰ κύματα πλαγιάζει,
μὲ δυὸ ματάκια ὁλόγλυκα τριγύρω της κοιτάζει
κι ἅπ' τὰ ξανθὰ της τὰ μαλλια τὸ πέλαγο φωτίζεται.

Τὸ πλοῖο πάλι ξεκινᾷ καὶ σιγαλὰ ἀρμενίζει
στὴ θάλασσα τῇ γαλανῇ.

Καὶ ἡ Γοργόνα στὸν ἀφρὸ σὰ γλᾶρος φτερουγίζει.
Λύρα κρατᾷ ὁλόχρυση καὶ παίζοντας ἀρχίζει
νὰ τραγουδάῃ στὸ πέλαγο μὲ οὐράνια φωνή.

Γεώργ. Δροσίνη

6. Τὸ μελτέμι.

Ἦρθες νὰ δροσίσης
τὴ φρυγμένη γῆ,
καὶ ζωὴ νὰ χύσης
στὴ νεκρῇ σιγῇ
ποὺ ὅλα τὰ βαραίνει,
ὅλα τὰ μαραίνει.

Ἄρωμα βουνίσιο
πνέεις ἀλαφρό,

φύκιο πελαγίσιο
στάζοντας ἀφρό,
στή μορφή σου τρέμει,
γαλανὸ μελτέμι

Πνέεις, λούζεις, ραίνεις
τὰ χρουσὰ νησιά
κι ὅλα τ' ἀνασταίνεις
μέσα στή δροσιά.
Σὺ τὴ φλόγα παίρνεις,
τὴ χαρὰ σὺ φέρνεις ! . . .

Πῶς ἀνατριχιάζει
τὸ γλανκὸ νερὸ
καὶ γλυκὰ παφλάζει
σιτὸ βαρὺ πλευρὸ
πλοίου ποὺ ἀργολόγα
στοῦ πελάου τὴ φλόγα !

Τὸ μουρμούρισμά σου
μὲς στὴ σιγαλιά
καὶ τὸ φλίφλισμά σου
στὴν ἀκρογιαλιά
εἶναι ὅλο ὑγεία
δρόσο κι εὐλογία.

Μελτεμάκι τρέχε
πέλαγα, νησιά,
τὸ φτερό σου βρέχε
μέσα στή δροσιά,
χύνε φύκιου ἀλμύρα
καὶ βουνίσια μύρα.

Τὸ μουρμούρισμά σου
μὲς στὴ σιγαλιὰ
καὶ τὸ φλίφλισμά σου
στὴν ἀκρογιαλιὰ
εἶναι ὅλο ὑγεία
δρόσο κι εὐλογία.

Ἀριότουμένης Προβελέγγιος

7. Τὸ προσκύνημα τοῦ Βουλγαροκτόνου.

Βαριά, ἀπὸ τὴ σαραντάχρονη καβάλλα σκουριασμένα,
τῶν Προπυλαίων τὰ μάρμαρα πατώντας ἀντρειωμένα,
τοῦ Βασιλιᾶ προσκυνητῇ βροντοῦν τὰ φτερινιστήρια,
στὴν Παναγιὰ Ἀθηνιώτισσα φέρνει τὰ νικητήρια·
τὸ περιστέρι τὸ χρυσό, ποὺ τὰ φτερὰ ζυγίζει
κι ἀνασαλεύει κρεμαστὸ χωρὶς νὰ φρερὺ γίξει,
καὶ τὸ χρυσό, μονόφωτο, θαυματουργὸ καντήλι,
πῶχει τὸ λάδι του ἄσωστο καὶ ἄκαγο τὸ φυτίλι.

Πέρασαν χρόνια καὶ καιροὶ κι ἔγινε σκλάβα ἡ Πίστη·
τὸ περιστέρι ἐπέταξε καὶ τὸ καντήλι ἐσβήσθη,
τῆς ἐκκλησιᾶς τὸ χάλασμα χορταριασμένο μένει
κι ἡ Παναγιὰ Ἀθηνιώτισσα γιὰ πάντ' ἀποδιωγμένη.

Πέρασαν χρόνια καὶ καιροὶ καὶ κάποια νύχτα πάλι
φάντασμα στήθηκε ἡ ἐκκλησιὰ μὲ τὰ παλιὰ της κάλλη,
μόσκος καπνὸς εὐώδιασε ἀπ' τὰ λιβανιστήρια·

στὰ μάρμαρα ἀντιάλησαν βαριά τὰ φτερονιστήρια·
μεσουρανώντας κύλισε διπλόφωτο ἐν' ἀστέρι
καὶ τὸ καντήλι ἀνάφτηκε—κι ἦρθε τὸ περσιτέρι.

Κ. Παλαμάς.

8. Ὁ Βουλγαροκτόνος στὴν Ἀκρόπολη.

Βλέπω· εἶναι πάτημα στρατοῦ· βλέπω εἶναι λάμψη ἀρμάτων
Σταυροὶ κι ἀητοὶ καὶ λάβαρα καὶ λόγχες καὶ σκουτάρια...
Χίλιωνε δρόμων ἰδρωτὰς σταλάζει ἀπ' τὰ κορμιά τους
Μὲς στὶς ματιές τους οἱ φωτιὲς χίλιων πολέμων καίνε.
Δυσκολομέτρητος λαὸς κι ἀπόκοτος, καὶ δείχνει,
Πῶς δὲν ὁρμᾷ πρὸς τὰ γραφτὰ ξολοθρεμῶν κι αἱμάτων,
Μὰ φτάνει ἐδῶ χαρούμενα καὶ πομπικὰ πρὸς κάποιο
Θρησκευτικὸ προσκύνημα καὶ μέγα πανηγύρι.
Καὶ τρέμει καὶ βουλιάζει ἡ γῆ, καθὼς πατᾷ. Καὶ βλέπω...
Ὁδηγητὴς τοῦ ἀλύγιστος γίγαντας καβαλλάρης,
Καὶ ξεχωρίζει ἀνάμεσα σὲ ὅλους, καὶ ἀξίζει
Ἕνας γιὰ ὅλους. Πέστε μου, γύρω οὐρανοὶ καὶ κόσμοι
Ποὺς εἶν' ὁ μέγας κι ἀπὸ ποῦ; Βασιλικὰ ἡ στολή του.
Κι ἄλλοι στὸ πλάι του σὰν αὐτὸς βασιλικὰ ντυμένοι,
Μὰ τὴ μεγαλωσύνη του δὲν τὴ φορεῖ κανένας.
Γύρω πολλοὶ βασιλικοί, μὰ ὁ βασιλιάς εἶν' ἕνας.
Ἀρχοντικὰ εἶν' ἡ ὄψη του καὶ τῆς ψυχῆς του εἰκόνα...
... Κι εἶναι φεγγαροπρόσωπος, κι ὁ καλοστυλωμένος
Λαϊμὸς του ὁμορφοκάθεται στοὺς ὤμους· κι εἶναι πύργος
Χαρταριασμένος καὶ δασὰ στὸ πρόσωπό του ἡ τρίχα.

Κύκλος τὰ γένια του πυκνὸς ἀσημοχρυσωμένος
 Καὶ κάθε πού θυμοῦ σεισμὸς τῇ σκέψῃ του ταράζει
 Τὸ χέρι ὑψώνεται σ' αὐτὰ μὲ βία καὶ τὰ φουχτώνει,
 Σὰν νὰ ζητᾷ παλεύοντας νὰ κρατηθῇ ἀπὸ κάπου.
 Καὶ τὸ κορμὶ . . . δὲν ἔγινε γιὰ πεζοδρομοῦ στράτες.
 Τέτοιο κορμὶ γιὰ τὸ ρυθμὸ καὶ τὴν ὁρμὴ τοῦ ἀλόγου . . .
 Στὰ κατηφόρια ὁλόισος καὶ στ' ἀνηφόρια ὁλόρθος.
 Ὁ ἴδιος πάντα γιὰ ὑψωθῇ γιὰ κατεβῇ μὲ τ' αἶτι
 Κι ἀργοπατώντας, τρέχοντας, ὁρμώντας, ἴδιος πάντα,
 Κι ὅλο σὰν ν' ἀγωνίζεται μὲ κεῖνο νὰ πετάξῃ . . .
 Κι ἂν οὐρανοὶ καὶ κόσμοι ἔσεῖς δὲ μοῦ μιλάτε ἀφήστε,
 Ἀφήστε Ὀλύμπιο νὰ τὸν πῶ, νὰ κραῶ: «Ἐσύ σαι ὁ Ἄρης
 Νὰ κραῶ: Ὁ Ἄρης εἶσ' ἐσύ, κι ἄς ἔρχεσαι ἀπὸ τόπους
 Ἀγριούς καὶ ξένους, βάρβαρος κι ἄς δείχνεσαι· δὲν εἶσαι.
 Χίλιωνε δρόμων ἰδρωτὰς σταλάζει ἀπ' τὸ κορμὶ σου,
 Χίλιων πολέμων οἱ φωτιᾶς μὲς στὶς ματιές σου καῖνε.
 Κι ἄς ἄλλαξες κι ἄς ἔρχεσαι μ' ἄλλο ὄνομα κι ἄς πῆρες
 Γλῶσσα ἄλλη, πολεμόχαρε. Σὲ μάντεψα· ἦρθες ὁ Ἄρης.
 Ὁ Ἄρης εἶσαι κι ἔρχεσαι καὶ κλεῖς μὲς στὴν καρδιά σου!
 Μὲ μιὰ καινούργια δύναμη τὴν ἴδια τὴν Ἑλλάδα».

Κ. Παλαμᾶς.

9. Ἡ τελευταία λειτουργία τῆς Ἀγίας Σοφίας.

Ἀργὰ ἀργὰ τῆς Ἀγίας Σοφίας ἀκούγεται ἡ καμπάνα
 Καὶ τὰ παιδιὰ τῆς προσκαλεῖ ἡ πικραμένη μάνα.
 Κάθε φορὰ π' ἀκούεται ἡ θλιβερὴ φωνὴ τῆς,

Θαρρεῖς πὼς εἶν' ἡ ὕστερη καὶ βγῆκε ἡ ψυχὴ της.
 Τὴν ὕστερή της λειτουργιὰ ἡ Ἐκκλησία δίνει
 Καὶ εἶναι Δεῖπνος Μυστικὸς ἡ λειτουργιὰ ἐκείνη.
 Πότε, Θεέ μου, θ' ἀκουσθῇ ἡ Ἀνάστασις ἐκεῖ πέρα ;
 Εἶναι μακριά, πολὺ μακριὰ ἀκόμη ἐκεῖν' ἡ μέρα ;
 Ἄχ. Παράδοχος.

10. Τὸ ἀτρόμητο καράβι.

Τρεῖς καλογέροι Κρητικοὶ καὶ οἱ τρεῖς ἀπ' τ' Ἁγίου Ὄρους
 καράβι ἐσκαρώσανε σ' ἓνα βαθὺ λιμῶνα.
 Βάνουν κατάρτια μπρούντζινα, καὶ ἀντένες σιδερένιες·
 βάνουν σκοιινιά ἀλυσιδωτά, πανιὰ ζωγραφισμένα·
 βάνουν στὴ πλώρη τὸ Σταυρό, στὴν πρύμη τὸ Βαγγέλιο,
 καὶ τὴν κυρὰ τὴ Δέσποινα στὸ μεσιανὸ κατάρτι.
 Σὰ νύφη χρυσοστόλιστη στὰ πέλαγα γυρνάει
 νὰ βρῇ καράβια τούρκικα, νὰ βρῇ τοὺς Μπαρμπαρέζους.
 Μιὰ Κυριακὴ, μιὰ ταχινὴ ἀπ' ὅξω ἀπὸ τὴν Κρήτη
 τρία καράβια τούρκικα τὴ βάλανε στὴ μέση.
 «**Μάινα**, καράβι τὰ πανιά, μάινα καὶ ρίξ' τα κάτω»
 —«Δὲν τὰ **μαϊνάρω** τὰ πανιά καὶ δὲν τὰ ρίχνω κάτω.
 Εἶμαι καράβι ξακουστό, καράβι ξακουσμένο.
 στὴν Πόλῃ καὶ στὴ Βενετιὰ μ' ἔχουν ζωγραφισμένο.
 Ἐλάτε δέκα ἀπὸ μπροστὰ καὶ δώδεκα ἀπὸ πίσω
 καὶ δεκοχτὼ ἀπ' τὴ μιὰ μεριά καὶ δεκοχτὼ ἀπ' τὴν ἄλλη
 νὰ ἰδῇτε τὰ κανόνια μου, νὰ ἰδῇτε τᾶρματά μου».
 Μιὰ μπαταριά τοὺς βρόντησε, μιὰ μπαταριά τοὺς ρίχνει,
 γιομίζει ἡ θάλασσα πανιά, καὶ ἀντένες καὶ κατάρτια.
 (Δημοτικόν).

11. Οἱ ψαράδες.

Δυὸ γέροι ψαροκυνηγοὶ μαζί των πλαγισμένοι
πάνω στὰ βουρλα τὰ στεγνά, μὲς στὴν πλεκτὴ καλύβα
τῆς ψαρικῆς τὰ σύνεργα εἶχαν ἐκεῖ κοντά τους,
τὰ κοφινάκια τὰ ρηγά, τὰ μακρὰ καλάμια,
τὰ γκίστρια, τὰ δολῶματα, τὶς πετονιές, τὰ δίχτια,
τὰ βρόχια τους καὶ τὰ κουπιὰ καὶ τὴ γριά τους βάρκα,
καὶ κάτω ἀπ' τὰ κεφάλια τους ἀντὶ γιὰ προσκεφάλι
ἓνα στενὸ κοντόψαθο καὶ ροῦχο καὶ στρωσίδι.

Αὐτὰ ν' ὅλα τὰ σύνεργα καὶ πλούτη τῶν ψαράδων·
δὲν ἔχουν θύρα μὲ κλειδί καὶ φύλακά τους σκύλο,
μηδὲ φοβοῦντ' ἀπὸ κλεψιά, ἢ φτώχια τοὺς φυλάει·
ἔπειτα δὰ καὶ γείτονα δὲν ἔχουνε κανένα,
καὶ γύρω βρέχ' ἡ θάλασσα τὴ χαμηλὴ καλύβα,
Δὲν ἦτανε μεσουρανής ἀκόμα τὸ φεγγάρι,
κι οἱ δυὸ ψαράδες ξύπνησαν ἀπὸ τῆς δουλειᾶς τὴν ἔννοια,
ἐδιώξανε τὸν ὕπνο τους κι ἄρχισαν νὰ μιλοῦνε.

—Ψέμματα λένε, σύντροφε, πὼς τάχατες οἱ νύχτες,
τὸ καλοκαίρ' εἶν' πρὸ μικρὸς ποὺ μεγαλὼν' ἡ μέρα;
ἐγὼ εἶδα τόσα ὄνειρα κι ἀκόμα ποῦ νὰ φέξη!

Μὴν τύχη καὶ γελάστηκα ἢ μάκρυναν οἱ ὥρες;

—Ἄδικα βρίζεις, γέρο μου, τῷμορφο καλοκαίρι.

Δὲν παραστράτησ' ὁ καιρὸς ἀπὸ τὸν ἴσιο δρόμο·
μόνον οἱ ἔννοιες σὲ ξυπνοῦν καὶ εἰς νυχτιές μακραίνουν.

—Μὴν ξέρεις ἀπ' ὄνειρατα; γιὰτ' εἶδα ἀπόψε κάτι
κάτι καλὸ στὸν ὕπνο μου καὶ θέλω νὰ τὸ μάθης·
πρέπει καθὼς μοιράζουμε οἱ δυὸ τὴν ψαρικὴ μας,
τὸ ἴδιο νὰ μοιράζουμε καὶ τὰ ὄνειράτά μας.

Θὰ τὸ ξηγήσης μὲ τὸ νοῦ καὶ δὲ θενὰ λαθέψης.
γιατ' ὅποιος ἔχει δάσκαλο τὸ νοῦ σὲ κάθε κρίση,
ἐκείνος εἶναι πάντα του καλὸς ὄνειροκρίτης·
ἔπειτα δὰ χωρὶς δουλειὰ καὶ τί κανεῖς νὰ κάνη,
πάνω στὰ φύκια ξαπλωτὸς κοντὰ στὸ περιγιάλι ;
— Ἐλα, γιὰ λέγε τ'ὄνειρο κι ἄφοῦ τὸ λὲς σ' ἐμένα,
στὸ σύντροφό σου τὸν παλιό, καλὰ νὰ τὸ ἱστορήσης.
— Τὸ βράδι σὰν πλαγιάσαμε ἀπ' τὶς δουλειὲς κομμένοι·
(Θυμᾶσαι πῶς δειπνήσαμε καὶ χτὲς καθὼς καὶ πάντα
καὶ δὲν παραφορτώσαμε καθόλου τὸ στομάχι)
εἶδα πῶς τάχα καθιστὸς ἀπάνω σ' ἓνα βράχο
τὰ ψάρια παραμόνευα μ' ἓνα μακρὸ καλάμι,
ἐτάραξα τὸ δόλωμα καὶ κάποιον τρυφερούδι
γλυκάθηκε καὶ τσίμπησε καὶ πιάστηκε στ' ἀγκίστρι.
Ὅποιος πεινᾷ, στὸν ὕπνο του πάντα καρβέλια βλέπει.
Κι ἐγὼ ὅλο βλέπω ψαρικὲς καὶ στ' ὄνειρό μου ἀκόμα.
Λοιπὸν τὸ ψάρι ἐπιάστηκε καὶ μάτωσε τ' ἀγκίστρι,
κι ἐγὼ σφιχτὰ στὰ χέρια μου κρατοῦσα τὸ καλάμι,
γιατὶ τὸ ψάρι ἐσπάραζε καὶ τὸ καλάμι ἐλύγα.
Μὰ ὅταν ἔσκυψα μπροστά, ἐσάστισε ὁ νοῦς μου
πῶς μ' ἓνα ἀγκίστρι τόσο δὰ νὰ σύρω τέτοιο ψάρι.
Ἐπειτα, ὅμως τίναξα κι ἀπόλυσα τ' ἀγκίστρι,
γιὰ νὰ τὴν νοιώσῃ τὴν πληγὴ στὰ σπάρραχνά του μέσα.
καὶ σὰν δὲν ἐσπαρτάριζε, ἀπάνω τ' ἀνασέρνω,
καὶ βλέπω πλούσια πληρωμὴ στὸν τόσο μου τὸν κόπο,
ψάρι μεγάλο ὀλόχρυσο καὶ χρυσοπλουμισμένο.
Μ' ἀληθινὰ φοβήθηκα γιατ' εἶπα μήπως εἶναι
κανένα ψάρι ξωτικὸ ἢ ψάρι μαγεμένο . . .
Προσεκτικὰ ξεκάρφωσα τ' ἀγκίστρι ἀπ' τὰ χεῖλη,

μήπως τυχὸν τὸ σίδερο τοῦ ξύση τὸ χρυσάφι·
τῶριξα ἀπάνω στὴ στεριά κι ὀρκίστηκα καὶ εἶπα
πὼς δὲ θενὰ πατήσω πιά στὸ πέλαγο τὸ πόδι
παρὰ θὰ ζήσω στὴ στεριά μὲ τὸ χρυσάφι πῶχω.
Τὰ εἶδα αὐτὰ καὶ ξύπνησα. Καὶ τώρα, σύντροφέ μου,
πές μου καὶ σὺ τὴ γνώμη σου, γιὰτὶ πολὺ φοβοῦμαι
μ' αὐτὸν τὸν ὄρκον πῶκαμα μὴν πέσω σ' ἁμαρτία.
—Κι ἐγὼ σοῦ λέγω, φίλε μου, καθόλου μὴ φοβᾶσαι,
γιατὶ μηδ' ὄρκον ἔκανες καὶ μηδὲ ψάρι βρῆκες·
ἦτανε ψεύτικ' ὄνειρο κι ἂν θὲς νὰ βγῇ στάλ' ἡθεια,
ψάρευε ψάρια ἀληθινὰ μὲ κόκκαλα καὶ κρέας,
γιατὶ μ' ὀνειράτα χρυσά, τῆς πείνας θ' ἀποθάνης.

Γ. Δροσίνης

12. Ὁ Καλογιάννος.

Χειμώνιασε καὶ φεύγουν τὰ πουλιά
Γοργὸς ὁ γερανὸς τὰ πελαγώνει
Ἡ φλύαρη χελιδονοφωλιά
Χορτάρισε παντέρημη καὶ μόνη.

Τοῦ σπίνου χάθηκ' ἡ γλυκιὰ λαλιά,
Φοβήθηκε ὁ μελισσοουργὸς τὸ χιόνι
Κ' ἡ σουσουράδα στὴν ἀκρογιαλιά
Δὲν τρέχει, δὲν πηδᾷ, δὲν καμαρώνει.

Στῆς λυγαριᾶς τ' ὀλόξερο κλαδί,
Τοῦ φθινοπώρου φτωχικὸ παιδί
Ὁ Καλογιάννος πρόσχαρος προβάλλει.

Μὲ λόγια σιγαλὰ καὶ ταπεινὸ,
Μικρὸς προφήτης φτερωτός, μηνᾶ
Τὴν ἀνοιξὴ πὺν θὰ γυρίσῃ πάλι.

Γ. Δροσίνης.

13. Ἡ ἐλιά.

Εὐλογημένη νᾶναι, ἐλιά, τὸ χῶμα πὺν σὲ τρέφει,
κι εὐλογημένο τὸ νερό, πὺν πίνεις ἀπ' τὰ νέφη,
κι εὐλογημένος τρεῖς φορὲς αὐτός, πὺν σ' ἔχει στείλει
γιὰ τὸ λυχνάρι τοῦ φτωχοῦ, γιὰ τ' ἁγίου τὸ καντύλι!
Δὲν εἶσαι σὺ περήφανη, σὰν τᾶλλα καρποφόρα,
πὺν βιαστικά, ἀνυπόμονα, δὲ βλέπουνε τὴν ὥρα,
πότε μὲ τ' ἀνθολούλουδα ταὺς κλώνους νὰ σκεπάσουν,
καὶ μὲ μιὰ πρόσκαιρη ὁμορφιὰ τὰ μάτια νὰ ξιπᾶσουν.

Ἐσύ'σαι πάντα ταπεινὴ, πάντα δουλεύτρα σκύβεις,
μ' ὅλα τὰ πλούτη πὺν κρατεῖς, μ' ὅλο τὸ βιὸ πὺν κρύβεις.
Γι' αὐτὸ ἀπ' τὰ πρῶτα νιάτα σου πὺν τὰ φιλοῦν οἱ ἀνέμοι.
ὥς τὰ βαθιὰ γεράματα, πὺν τὸ κορμί σου τρέμει
καὶ γέρνει κάθε σου κλαδί καὶ κάθε παρακλάδι,
μέσα στὸν κούφιο σου κορμὸ δὲ σοῦλειψε τὸ λάδι.

14. Ἡ κατάρα τοῦ πεύκου.

1.

«Γιάννη, γιατί ἔκοψες τὸν πεῦκο;
γιατί; γιατί;»

— « Ἀγέρας θᾶναι » λέει ὁ Γιάννης
καὶ περπατεῖ.

Ἀνάβει ἡ πέτρα, τὸ λιβάδι
βγάνει φωτιά·
νᾶβρισκε ὁ Γιάννης μιὰ βρουσούλα,
μιὰ ρεματιά !

Μὲς στὸ λιοπύρι, μὲς στὸν κάμπο
νὰ ἓνα δεντροί.....
Ξαπλώθη ὁ Γιάννης ἀποκάτω
δροσιὰ νὰ βρῇ.

Τὸ δέντρο παίρνει τὰ κλάδιά του
Καὶ περπατεῖ !
« Δὲ θ' ἀνασάνω » λέει ὁ Γιάννης·
γιατί ; γιατί ; »

2.

— « Γιάννη, ποῦ κίνησες νὰ φτάσης ; »

— « Στὰ Δυὸ χωριά ».

— « Κι ἀκόμη βρίσκεσαι δῶ κάτω ;
Πολὺ μακριά ! »

— « Ἐγὼ πηγαίνω, ὅλο πηγαίνω·
Τί ἔφταιξα ἐγώ ;
Σκιαζεται ὁ λόγκος καὶ μὲ φεύγει,
γι' αὐτὸ εἶμαι δῶ.

« Πότε ξεκίνησα ; Εἶναι μέρες...
γιὰ δυό, γιὰ τρεῖς.....

‘Ο νοῦς μου σήμερα δὲν ξέρω
τ’ εἶναι βαρὺς».

— «Νά μιὰ βρυσούλα, πιὲ νεράκι,
νὰ δροσιστῇς».

Σκύβει νὰ πιῇ νερὸ στὴ βρύση,
στερεύει εὐθύς.

3.

Οἱ μέρες πέρασαν κ οἱ μῆνες,
φεύγει ὁ καιρός·
στὸν ἴδιον τόπο εἶν’ ὁ Γιάννης
κι ἄς τρέχῃ ἐμπρός·

Νά τὸ χινόπωρο, νά οἱ μπόρες !
Μὰ ποῦ κλαροῖ ;
Χτυπιέται ὀρθὸς μὲ τὸ χαλάζι,
μὲ τὴ βροχή.

«Γιάννη, γιατί ἔσφαξες τὸ δέντρο·
τὸ σπλαχνικό,
ποῦρριχνε ἴσκιο στὸ κοπάδι
καὶ στὸ βοσκό ;»

‘Ο πεῦκος μίλαε στὸν ἀέρα
— τ’ ἀκοῦς ; τ’ ἀκοῦς ; —
καὶ τραγουδοῦσε σὰ φλογέρα
στοὺς μπιστικούς :

«Φρύγανο καὶ κλαροῖ τοῦ πῆρες,
καὶ τίς δροσιᾶς

καὶ τὸ ρετοῖνι του ποτάμι
ἀπ' τὶς πληγές.

» Σακάτης ἦτανε κι ὀλόρθος
ὥς τὴ χρονιά
πὺν τὸν ἐγκρέμισες γιὰ ξύλα,
Γιάννη φονιά ! »

4.

— « Τὴ χάρη σου ἐρημοκλησάκι,
τὴν προσκυνῶ·
βοήθα νὰ φθάσω κάποιαν ὥρα
καὶ νὰ σταθῶ

» Ἡ μάννα μου θὰ περιμένη
κι ἔχω βοσκή·
κι εἶχα καὶ τρύγο.... Τί ὥρα νᾶναι
καὶ τί ἐποχή ;

» Ξεκίνησα τὸ καλοκαίρι
— νὰ στοχαστῆς,
κι ἦρθε καὶ μ' ἦρε ὁ χειμῶνας
μεσοστρατὶς.

» Πάλι Ἀλωνάρης καὶ λιοπύρι !
πότε ἦρθε ; πῶς ;
Ἄγιε, σταμάτησε τὸ λόγγο
πὺν τρέχει ἐμπρός.

« Ἄγιε, τὸ δρόμο δὲν τὸν βγάνω
 — μὲ τί καρδιά ; —
 Θέλω νὰ πέσω νὰ πεθάνω
 ἐδῶ κοντὰ ».

5.

Πέφτει σὰ δέντρο ἀπ' τὸ πελέκι...
 Βογγάει βαριά.
 Μακριὰ του στάθηκε τὸ δάσος,
 πολὺ μακριά.

Ἐκεῖ τριγύρω οὔτε χορτάρι·
 φωνὴ καμιά·
 Στ' ἀγκάθια πέθανε, στὸν κάμπο,
 στὴν ἐρημιά.

Ζ. Παπαντωνίου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἑργασίαι, ὀκνηρίαι, φιλαργυρίαι, ἀσώτια

1. Σωκράτης καὶ Ἀρίσταρχος Σελ. 3
2. Πῶς γιαιτρεύεται ἓνας ἄρρωστος . . . , . . . » 7
3. Ὁ φιλάργυρος Ἀργύρης καὶ ὁ ἄσωτος Λάμπρος δια-
σκευὴ ἀπὸ τὸ δμώνυμο τοῦ Λ. Μελά.
4. Ἀλωνάρης (διασκευὴ ἀπὸ τὸ δμώνυμο I. Μωραϊτίδη) . . » 20

Τιμιότης, κλοπή, φιλαλήθεια

5. Αὐτὸ δὲν μοῦ τὸ εἶπε κανεῖς (διασκευὴ ἀπὸ τὸ δμώνυμο
Α. Καρκαβίτσα) » 27
6. Δεκαοχτὼ λίρες , . . . » 34

Οἰκογενειακὴ ἀγάπη

7. Πῶς φέρεται ἡ αὐτοκρατορίσσα Εὐδοκία στοὺς ἀδερ-
φούς της » 46
8. Οἱ σφουγγαράδες » 49

Εὐγνωμοσύνη καὶ δικαιοσύνη

9. Ἡ διαθήκη τοῦ Πλατίνη » 56
10. Μία δίκαιη τιμωρία , . . . » 63
11. Τί ἔπαθε ἓνας καπετάνιος (διασκευὴ ἀπὸ τὸ δμώνυμο τοῦ
Α. Καρκαβίτσα) , . . . » 66
12. Πῶς ὁ Δίας τιμώρησε ἓνα ἀχάριστο πλάσμα του . . . » 74
13. Ὁ Βασίλειος ὁ Βουλγαροκτόνος στὴν Ἑλλάδα . . . » 76
14. Παπποὺς καὶ ἐγγόνι » 83

Αὐτοθυσίαι σὲ κκίρὸ πολέμου γιὰ τὴν Πατρίδα

15. Ὁ πύργος τοῦ Βοσπόρου (διασκευὴ ἀπὸ τὸ δμώνυμο

Κ. Ράδου)	Σελ. 94
α'. Ὁ Μιχαήλ Μελιγούας	» »
β'. Πῶς ἔφυγε ὁ Μιχαήλ ἀπὸ τὴν πατρίδα του καὶ πῶς γύρισε	» 96
γ'. Ἡ Ὑπατία καὶ ὁ πατέρας της	» 99
δ'. Μιά καλὴ νοικοκυροῦλα	» 101
ε'. Μήνυμα τοῦ αὐτοκράτορα	» 103
στ'. Πολεμικὲς προετοιμασίαι τῶν Ἀράβων	» 107
ζ'. Μιά φοβερὴ μονομαχία	» 114
η'. Ὁ Λέων ὁ Ἰσαυρὸς προετοιμάζει τὴν ἀντίστασιν	» 119
θ'. Ὁ αὐτοκράτορας μὲ τὴν πολεμικὴν στολὴν του	» 120
ι'. Πολιορκία τῆς Πόλης ἀπὸ τοὺς Ἀραβες	» 122
ια'. Ἡ μεγάλη ναυμαχία	» 123
ιβ'. Ἡ Πόλις πανηγυρίζει τὴ μεγάλη νίκη	» 124
ιγ'. Ὁ Μιχαήλ βαριὰ πληγωμένος	» 126
ιδ'. Οἱ περιποιήσεις τῆς Ὑπατίας σώζουσιν τὸ Μιχαήλ	» 128
ιε'. Ἡ ἀνταμοιβή	» 129
ιστ'. Ἡ ἀνέλπιστη εὐτυχία τῆς Ὑπατίας	» 131
ιζ'. Γάμοι καὶ χαρὲς	» 134

Διάφορα

16. Ὁ Βασίλειος ὁ Μακεδὼν καὶ ὁ Σανταβαρηνὸς	» 136
17. Οἱ πρῶτοι ἀεροπόροι	» 143
18. Τὸ ναυάγιον τοῦ καπετὰν Νικόλα	» 147
19. Μάτια ποὺ ξέρουσιν καὶ κοιτάζουν	» 164

Αὐτοθυσίαι σὲ κτερὸ εἰρήνης γιὰ τὴν Πατρίδα

20. Ὁ Ζώης Καπλάνης	» 167
-------------------------------	-------

Φύσις καὶ Ζωή.

21. Τί βλέπουσιν δυὸ ἀδέρφια σ' ἓνα μελισσοκομεῖον	» 182
22. Ἐνα ταξίδι στὴν ἔρημον	» 194
23. Ἡ καμήλα	» 202
24. Ἡ στρουθοκάμηλος	» 212
25. Τὸ ἀραβικὸ ἄλογο	» 216
26. Κυνήγι ἀγρίων ἀλόγων	» 222
27. Τὸ λιοντάρι	» 225
28. Ὁ καρχαρίας	» 230
Ποιήματα καὶ λεξιλόγιον ἀπὸ τὴν	σελ. 235—255

Λ Ε Ξ Ι Λ Ο Γ Ι Ο

- σελ. 71. *Παλαμάρι*=τὸ χοντρὸ σκοινὶ ποὺ δένουν τὸ πλοῖο στὴ στεριά.
- » 99. *Ἀναμπουμποῦλες*=ταραχή.
- » 108. *Δρόμωνας*=γοργὸ καράβι.
- » 113. *Καλίφης*=ὁ θρησκευτικὸς ἀρχηγὸς τῶν Μουσουλμάνων.
- » 114. *Ἑμβλημα*=σημάδι ποὺ νὰ φανερώνη κάτι.
- » 135. *Σιφωνάτορες*=ἐκεῖνοι ποὺ ἔρριχναν τὸ ὑγρὸν πῦρ στὰ ἐχθρικά καράβια.
- » 141. *Βούκηνο*=εἶδος τρουμπέτας.
- » 149. *Τσεμπέρι*=σκέπασμα τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ προσώπου τῶν γυναικῶν τῆς Ὑδρας καὶ τῶν Σπετσῶν.
- » 150. *Σαλπάρω*=ξεκινῶ ἀπὸ τὸ λιμάνι.
- » 151. *Καβίλια*=σιδερένιο ἐργαλεῖο καραβιοῦ γιὰ νὰ ματίζουν τὰ κομμένα σκοινιά.
- » 153. *Ὅστρια*=ἄνεμος νότιος.
- » 153. *Ποδίξω*=λέξη ναυτική, ἀπὸ τὴν ἀναποδιὰ τοῦ καιροῦ κόβω τὸ δρόμο τοῦ καραβιοῦ καὶ γυρίζω πίσω.
- » 154. *Ξάρτια*=τὰ σκοινιά τοῦ πλοίου ποὺ κρατοῦν τὰ πανιά του.
- » 154. *Μαῖνα*=μαζεύω τὰ πανιά.
- » 154. *Μαῖστρα*=τὸ μεγαλύτερο πανὶ τοῦ καραβιοῦ.
- » 154. *Τρίγκος*=τὸ δεύτερο πανὶ τοῦ πλοίου, πάνω ἀπὸ τὴ μαῖστρα.
- » 154. *Γραῖγος*=βορειοανατολικὸς ἄνεμος.
- » 159. *Σαλβάρι*=πλατὺ ἀντρίκὸ φόρεμα «βράκα».
- » 159. *Σαγιακένια ροῦχα*=ροῦχα ἀπὸ σαγιάκι, μάλλινο χακί.
- » 160. *Τσορμπατζής*=προεστώτας.
- » 242. *Σκουτάρια*=ἀσπίδες.
- » 242. *Ἀπόκοτος*=τολμηρός.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Αριθ. ^{Πρωτ. 21715}
^{Διεκπ.}

Έν Αθήναις τῇ 17 Ἰουλίου 1928

Πρὸς

τοὺς Ἐκδότας κ.κ. Ἰωάν. Κολλάρου καὶ Σταν

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὸ ἄρθρον 8 τοῦ νόμου 3438 περὶ διδασκτικῶν βιβλίων καὶ τὴν ἀπὸ 31 Μαΐου 1928 προᾶξιν τῆς οἰκείας ἐπὶ τῆς ἀναθεωρήσεως τῶν ἐγκυκλιζμένων διδασκτικῶν βιβλίων ἐπιτροπῆς ἐγκρίνομεν διὰ τὸ ἀπὸ σήμερον μέχρι τέλους τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1929—1930 χρονικὸν διάστημα τὸ ὑφ' ὑμῶν ἐκδοθὲν καὶ ὑπὸ Γρ. Ξενοπούλου—Α. Κουρτίδου—Γ. Κονιδάρη συγγραφεὲν διδασκτικὸν βιβλίον ὑπὸ τὸν τίτλον «**Ὁ Πύργος τοῦ Βοσπόρου**» Ἀναγνωστικὸν Ε' Δημοτικοῦ.

Ὑπὸ τὸν ὅρον ὅπως ἐν μελλούσῃ ἐκδόσει τοῦ βιβλίου ἐπιφέρητε τὰς ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς ὑποδεικνυομένας τροποποιήσεις.

Ὁ Ὑπουργὸς
Κ. ΓΟΝΤΙΚΑΣ

Ὁ Τμηματάρχης
Κ. Καμπέρης

ΤΙΜΗ ΔΡΑΧ. 15.75

Αριθ. ἐγκριτικῆς ἀποφάσεως 21715

Αριθ. ἀδείας κυκλοφορίας 40598

Συνεπείρ τῆς ὑπ' ἀριθ. 51739 τῆς 17 Σεπτεμβρίου 1926 πράξεως τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας καὶ τῶν θρησκευμάτων αὐξάνεται ἡ τελικὴ τιμὴ τῶν διδασκτικῶν βιβλίων τῶν σχολείων τῆς μέσης καὶ δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως κατὰ 20 οἰο ἐφ' ὅσον ταῦτα μεταφέρονται ἐκ τῆς πόλεως, ἐν ἣ ἐξεδόθησαν, εἰς ἄλλας πόλεις.